

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 331.727.22+338(498)(043.3)

SĂLĂVĂSTRU Valerian

**EFICIENTIZAREA UTILIZĂRII SURSELOR EXTERNE DE
FINANȚARE ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI ROMÂNIEI**

Specialitatea 521.02 – Economie mondială;
relații economice internaționale

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific

Roșca Petru,
doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

Autor

Sălăvăstru Valerian

Chișinău, 2016

© Sălăvăstru Valerian, 2016

CUPRINS

ADNOTARE	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ABORDĂRI TEORETICO–METODOLOGICE PRIVIND FINANȚAREA EXTERNĂ A ECONOMIEI	15
1.1. Reflecții conceptuale asupra finanțării internaționale a activității economice.....	15
1.2. Baze metodologice privind finanțarea externă a activității economice.....	25
1.3. Rolul și locul organismelor financiare internaționale în dezvoltarea economiilor naționale.....	34
1.4. Politica și activitatea investițională în unele state din Uniunea Europeană.....	53
1.5. Concluzii la capitolul 1.....	60
2. ANALIZA ASPECTELOR PRACTICE PRIVIND IMPACTUL SURSELOR FINANCIARE EXTERNE ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI ROMÂNESC	62
2.1. Evaluarea utilizării resurselor financiare externe în dezvoltarea economiei naționale.....	62
2.2. Impactul investițiilor străine directe asupra dezvoltării economiei României.....	76
2.3. Eficientizarea activității de creditare externă și a atragerii investițiilor străine în România.....	84
2.4. Evoluția volumului și structurii ISD în economia Republicii Moldova.....	93
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	103
3. DIRECȚII DE SPORIRE A EFICIENȚEI FOLOSIRII SURSELOR FINANCIARE STRĂINE ATRASE ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI ROMÂNIEI	105
3.1. Strategii de atragere a investițiilor străine directe în dezvoltarea economiei.....	105
3.2. Perfecționarea cadrului legislativ și normativ privind politica investițională în România.....	115
3.3. Sustenabilitatea finanțării proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile	121
3.4. Modalități de eficientizare a utilizării investițiilor în economia națională.....	130
3.5. Concluzii la capitolul 3.....	140
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	142
BIBLIOGRAFIE	146
ANEXE	160

Anexa 1. Principalii indicatori economici, financiari și sociali.....	161
Anexa 2. Evoluția fluxurilor de investiții străine directe.....	162
Anexa 3. Repartizarea pe principalele activități economice a soldului ISD.....	167
Anexa 4. Evoluția datoriei guvernamentale.....	179
Anexa 5. Calcularea matricei inverse.....	180
Anexa 6. Evoluția indicatorilor economici.....	181
Anexa 7. Cazul general: o expunere relativ mai interpretativă.....	182
Anexa 8. Metodologia creșterii economice în dinamică.....	184
Anexa 9. Metodologia creșterii echilibrate a economiei în baza balanței legăturilor între ramuri (BLR).....	190
Anexa 10. Acre de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice.....	197
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	200
CURRICULUM VITAE.....	201

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice a dlui **Sălăvăstru Valerian**
**„Eficientizarea utilizării surselor externe de finanțare în dezvoltarea
economiei României”,**

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2016

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie cu 240 titluri, 10 anexe, 145 pagini de text de bază, 27 figuri, 12 tabele. Rezultatele obținute au fost publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvinte și expresii-cheie: economie de piață, credit, investiții naționale, investiții străine directe, fonduri pre/postaderare, dezvoltare durabilă, sustenabilitate, creditare externă, organisme financiare internaționale, eficientizare, investitori străini, finanțare internațională, strategii, principii etc.

Domeniul de studii: Eficientizarea utilizării surselor financiare externe în dezvoltarea economiei naționale

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică, în elaborarea metodelor de eficientizare a funcționării economiei României în baza creditelor străine; elaborarea unor modele economico-investiționale care ar putea fi puse la baza unor principii, concepte de funcționare a economiei, la baza unor calcule economice, unor metodici de optimizare a investițiilor străine în contextul politicilor economice ale țării.

Noutatea și originalitatea științifică constă în sistematizarea teoriilor și modelelor de analiză privind procesul de atragere și eficientizare a creditelor și investițiilor străine; analiza evoluției indicatorilor economici din România potrivit necesităților de dezvoltare și ale celor de creștere economică, ținând cont de diverse perspective macroeconomice și microeconomice, pornind de la Strategia Europa 2020 în vederea identificării unor soluții utile pentru potențarea creșterii economice din România; aplicarea metodelor și modelelor econometrice cu scopul de a identifica soluții pentru reducerea disparităților de ordin economic dintre România și statele-membre ale Uniunii Europene; argumentarea căilor de eficientizare a resurselor creditare și investițiilor străine directe atrase în economia României.

Problema științifică importantă soluționată. Lucrarea oferă o abordare principial nouă a creditului și investițiilor străine, prin componența lor, fiind elaborată o viziune interdisciplinară complexă a rolului pe care acestea îl ocupă în dezvoltarea economiei României. Cototalitatea problemelor soluționate în teză reprezintă o generalizare conceptual-practică a conceptului de surse financiare externe atrase în vederea dezvoltării economiei, argumentând rolul și eficiența acestora în transformarea economiei în una inovațională.

Semnificația teoretică constă în sistematizarea abordării teoretice asociate conceptului și structurii creditelor și investițiilor străine; argumentarea măsurilor de eficientizare a utilizării acestora în vederea dezvoltării economiei României.

Valoarea aplicativă a lucrării. Abordarea problemelor pieței investiționale globale contemporane are o valoare aplicativă în scopul adoptării politicilor coerente în domeniul investițional. Aplicarea metodologiei acceptate și testate la nivel internațional a permis demonstrarea impactului capitalului străin asupra creșterii economice a României.

Implementarea rezultatelor științifice. Unele idei, concluzii și recomandări, elaborate în teză au fost implementate la Primăria Municipiului Constanța, Primăria Eforie, Portul Maritim Constanța (România) și altele. Rezultatele investigațiilor pot fi utilizate în activitatea întreprinderilor la elaborarea strategiilor investiționale, de asemenea, în procesul de instruire ale studenților și masteranzilor în instituțiile de învățământ.

ANNOTATION

Ph.D thesis in economics of **Sălăvăstru Valerian**

" **Optimize the use of external sources of financing to develop the Romanian economy** ",

Free International University of Moldova, Chisinau, 2016

Thesis structure: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography with 240 titles, 10 annexes, 145 basic text pages, 27 figures, 12 tables. The results were published in 19 scientific papers.

Key words and phrases: the market economy, credit, national investment, foreign direct investments, funds pre / post accession, sustainable development, sustainability, external lending, international financial institutions, efficiency, foreign investors, international finance, strategy, principles, etc.

Field of study: Optimize the use of external sources of financing to develop the national economy.

Goals and objectives. The aim of the research is theoretical foundation in developing methods to streamline the functioning of the Romanian economy under foreign loans; development of economic and investment patterns that could be made the basis of principles, concepts of operation of the economy, based on economic calculations, methods of optimizing foreign investment in our country's economic policy context.

Scientific novelty consists in systematizing theories and analysis models regarding streamlining the process of attracting foreign investments and loans; analysis of the evolution of economic indicators in Romania according to development needs and those of economic growth, taking into account the different macroeconomic and microeconomic perspectives, starting with the Europe 2020 strategy in order to identify useful solutions to promote growth in Romania; applying econometric methods and models in order to identify solutions for reducing economic disparities between Romania and EU member states; argumentation of ways to streamline the lending resources and foreign direct investments attracted into the Romanian economy.

Important scientific problem solved. The paper offers a principled new approach to credit and foreign investments, through their composition, being developed a complex interdisciplinary vision of the role they occupy in the development of Romania's economy. The totality of problems solved in the thesis is a conceptual and practical generalization of the concept of attracted foreign financial sources to develop the economy, arguing their role and efficiency in transforming the economy in innovative one.

Theoretical associated theoretical approach is to systematize the concept and structure of loans and foreign investments; efficient use of their proposal for the development of Romania's economy.

The value of the work. Addressing the contemporary global investment market has a value applied for the adoption of coherent policies in the field of investment. Applying the methodology tested internationally accepted and allowed the demonstration of the impact of foreign capital on economic growth of Romania.

Implementation of scientific results. Some ideas, conclusions and recommendations developed in the thesis have been introduced in the City Hall of the municipality of Constanta, Eforie City Hall, Sea port of Constanta (Romania) and others. The results of the research are used can be applied by enterprises for their investment opredeleniiâ zational strategies, as well as the educational institutions in the process of teaching undergraduate and master in economics

АННОТАЦИЯ

кандидатской диссертации по экономике Сэлэвэстру Валериян
„Эффективность использования внешних источников финансирования для развития
экономики Румынии”, Международный независимый университет Молдовы,
Кишинев, 2016

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография 240 наименований, 10 приложений, 145 страниц основного текста, 27 рисунков, 12 таблиц. Результаты были опубликованы в 19 научных работах.

Ключевые слова и фразы: рыночная экономика, кредиты, национальные инвестиции прямые иностранные инвестиции, средства пре/пост вступление в ЕС, устойчивое развитие, внешнее финансирование, международные финансовые учреждения, эффективность, иностранные инвесторы, международные финансы, стратегии, принципы и др.

Область исследования: Эффективность использования внешних источников финансирования для развития национальной экономики.

Цели и задачи. Целью исследования является теоретическое обоснование и определении методов повышения эффективности функционирования экономики Румынии на основе иностранных кредитов; разработка некоторых экономико-инвестиционных моделей, которые могли бы быть положены в основу принципов, концепций функционирования экономики, основанной на экономических расчетах, методов оптимизации иностранных инвестиций в контексте экономической политики нашей страны.

Научная новизна работы состоит в систематизации теорий и моделей относительно анализа стратегий и эффективности привлечения иностранных кредитов и инвестиций; анализ эволюции экономических показателей развития Румынии, исходя из необходимости экономического роста и дальнейшего развития, с учетом разных перспектив макро- и микроэкономики в соответствии со Стратегии Европы 2020 в свете выбора некоторых решений для экономического роста в Румынии; использование эконометрических методов и моделей в целях выбора вариантов решений по снижению экономических диспропорций в сравнении с другими странами членами Европейского Союза; аргументация путей повышения эффективности использования, привлеченных внешних кредитов и инвестиций в экономике Румынии.

Рассматриваемая в диссертации научная проблема. В работе предложен принципиально новый подход к рассмотрению внешних кредитов и инвестиций, разработано междисциплинарное комплексное видение той роли, которую они играют в экономическом развитии Румынии. В целом решаемые в диссертации проблемы представляют концептуально-практическое обобщение концепции внешних источников финансирования развития экономики, аргументируя их роль и эффективность в преобразовании национальной экономики, в инновационной.

Теоретическая значимость работы состоит в систематизации концепции и структуры кредитов и иностранных инвестиций; в обосновании предложений повышения эффективности их использования для развития экономики Румынии.

Практическая значимость диссертации. Рассмотрение проблем современного глобального инвестиционного рынка имеет важное практическое значение для выработки обоснованной инвестиционной политики страны. Применение выработанной и проверенной на международном уровне методологии позволило обосновать значение привлечения иностранного капитала для развития экономики Румынии.

Внедрение научных результатов. Некоторые идеи, выводы и рекомендации, разработанные в диссертации были внедрены в Примэрии Муниципия Констанца, Примэрии Ефории, Морского Пора Констанца (Румынии) и другие. Результаты исследования используются могут быть применены предприятиями для определения своей инвестиционной стратегии, а также учебными заведениями в процессе обучения студентов и мастерандов в области экономики.

LISTA ABREVIERILOR

AAF	Asociația Administratorilor de Fonduri
ALB	Asociația de Leasing și Servicii Financiare Nebancare
APIA	Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agriculură
ANEVAR	Asociația Națională a Evaluatorilor din România
ANCPI	Agencia Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară
ARB	Asociația Română a Băncilor
BCE	Banca Centrală Europeană
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BNR	Banca Națională a României
BRI	Banca Reglementelor Internaționale
CE	Comisia Europeană
CNVM	Comisia Națională a Valorilor Mobiliare
CRB	Centrala Riscurilor Bancare
CSA	Comisia de Supraveghere a Asigurărilor
CSSPP	Comisia pentru Supravegherea Sistemului de Pensii Private
DETS	Datoria externă pe termen scurt
DG ECFIN	Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare
EBIT	Câștiguri înainte de dobânzi și impozite
ECE	Europa centrală și de est
ESI	Indicatori de încredere în economie
EUROSTAT	Oficiul de Statistică al Comunității Europene
FMI	Fondul Monetar Internațional
IFN	Instituții financiare nebancare
IFRS	International Financial Reporting Standards
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
ISD	Investiții străine directe
IPC	Indicele prețurilor de consum
IPPI	Indicele prețurilor producției industriale
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ONRC	Oficiul Național al Registrului Comerțului
OUG	Ordonanță de Urgență a Guvernului
PIB	Produsul intern brut
ROA	Rentabilitatea activelor
RMO	Rezerve minime obligatorii
ISPA	Instrument pentru Politici Structurale de Pre-Aderare
UE	Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei. Sursele financiare externe au avut și au, în opinia noastră, un rol important în stabilizarea proceselor macroeconomice din România, în relansarea creșterii economice, deși efectele de antrenare și propagare nu au fost valorificate pe deplin, existând unele puncte-cheie asupra cărora se impune să se acționeze în continuare. Importanța capitalului străin investit într-o economie a crescut, determinând numeroși cercetători să elaboreze un cadru conceptual unanim acceptat, eforturile fiind diminuate datorită percepției diferențiate privind subiectul.

Investițiile reprezintă stimulentele ce generează noi activități economice și au ca finalitate obținerea de bunuri și servicii indispensabile unei economii viabile. Acestea reprezintă un element important al dezvoltării economiei oricărei țări și a funcționării ei pe principiile economiei de piață. Mobilizarea resurselor investiționale favorizează și anticipează atingerea obiectivelor strategice de dezvoltare a oricărei țări. Acest proces contribuie atât la creșterea nivelului producției industriale, ameliorarea complexă a economiei naționale, soluționarea problemelor ce țin de rețehnologizarea întreprinderilor, cât și la dezvoltarea durabilă a regiunilor (localităților), implicit soluționarea problemelor sociale.

Investițiile străine directe sunt considerate unica soluție cu mari șanse de reușită a soluționării problemelor structurale și a reducerii decalajelor de competitivitate, care separă economiile țărilor dezvoltate de economiile țărilor în curs de dezvoltare. România are în mod obiectiv nevoie de investiții străine directe, care să completeze și să potențeze capitalul autohton, pentru a susține creșterea competitivității și eficienței resurselor activelor și capabilităților. Cele mai multe investiții străine sunt atrase de țările cu stabilitate economică și politică, țări care au obținut progrese în ceea ce privește reforma economică, restructurarea, inclusiv a sectorului financiar. Țările din Europa Centrală și de Est au atras în mod diferențiat investițiile străine, în funcție de progresele înregistrate în procesul de tranziție la economia de piață.

Investițiile și, totodată, creditele străine atrase reprezintă suportul material al dezvoltării economico-sociale a țării. Ele stau la baza suplinirii, diversificării și creșterii calitative a tuturor factorilor de producție.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică, elaborarea metodelor de eficientizare a funcționării economiei României în baza creditelor străine; elaborarea unor modele economico-investiționale care ar putea fi puse la baza unor principii, concepte de

funcționare a economiei, la baza unor calcule economice, unor metodici de optimizare a investițiilor străine în contextul politicilor economice ale țării noastre.

Pornind de la scopul propus, în lucrare au fost vizate următoarele **obiective**:

- identificarea aspectelor specifice finanțării internaționale a activității economice;
- analiza creditării internaționale și a finanțării publice a activității economice;
- prezentarea rolului și a locului pe care îl ocupă organismele financiare internaționale în dezvoltarea economiilor naționale;
- studierea dinamicii creditelor și investițiilor străine directe în contextul competitiv al economiei României;
- caracterizarea rolului pe care îl ocupă investițiile străine în dezvoltarea economică a României;
- dezbateră strategiilor de atragere a investițiilor;
- surprinderea procesului investițional în derularea lui concretă, formele, dimensiunile și stimulii acestuia, precum și efectele economice și sociale pe care le generează;
- prezentarea și determinarea tendințelor și modificărilor structurale în cadrul amplului proces investițional în România și Republica Moldova;
- cercetarea și identificarea factorilor determinanți ai atragerii creditelor străine;
- analiza finanțării proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile etc.

Pentru fiecare din obiectivele enumerate au fost efectuate investigații separate.

Obiectul cercetării îl constituie studierea căilor de eficientizare a utilizării resurselor financiare externe în dezvoltarea economiei naționale.

Suportul teoretico-metodologic și gradul de studiere a temei cercetate. La baza normativă a cercetărilor sunt puse datele oficiale statistice ale Institutului Național de Statistică, rapoartele statistice și datele Băncii Naționale, actele normative internaționale și naționale în domeniul creditelor și investițiilor externe, convențiilor internaționale ratificate de România și acordurile internaționale atât cu caracter universal, cât și cele regionale și bilaterale ale finanțărilor externe. Totodată, un aport teoretic semnificativ l-au avut publicațiile unor renumiți savanți români și străini, ca de exemplu: C.N.Aniței, G.Alexandru, I.Anghel, T.Andreeva, A.Bârbăcaru, G.Belostecinic, F.Bonciu, P.Bran, P.Brezeanu, D.E.Costea, L.Cobzari, V.Chivriga, B.Chistruga, I.Denuța, A.K.Dexit, R.Despa, C.Doltu, Ig.Enicov, V.Ganea, A.Gribincea, R.Hîncu, D.Huru, B.V.Iacovoiu, I.Ignat, N.Lobanov, G.Manolescu, T.Manole, N.Palii, D.Pârvu, R.Prelimceanu, P.Roșca, I.Talabă, N.Țâu, A.Țurcanu, Iu.Crotenco, F.Staicu, N.Stonciu, A.Stratan, I.Vasilescu, D.Zait, D.Zirra ș.a.

În viziunea lui A.I.Anghel [2, p. 34-35], printre avantajele determinate de resursele economice care reprezintă interes pentru investitorii străini se menționează: România are o gamă variată de materii prime și resurse naturale, ea dispunând de țiței, gaze naturale, cărbuni, minerale diverse, metalifere și nemetalifere (fier, cupru, plumb, sare etc.). Diversitatea și armonia bogățiilor naturale (chiar dacă multe dintre aceste resurse se află în cantități insuficiente) permit menținerea activă a producției și atunci când în relațiile economice internaționale intervin anumite sincope.

Susținem părerea cercetătorilor R. Hîncu, O. Cononcov, L. Bolghianu care subliniază că în etapa actuală, o preocupare aparte se acordă sporirii volumului investițiilor și menținerii acesteia la un nivel înalt, în mare parte prin realizarea unei politici *fiscale* adecvate. Anume prin stabilirea unui mediu de impozitare atractiv se poate acumula capital suficient pentru creșterea economică, combaterea sărăciei și îmbunătățirea nivelului de trai al populației [12, p. 88].

După cum menționează T. Andreeva [3, p. 19], analiza activității investiționale și generalizarea rezultatelor denotă că în economia de piață, reglementarea procesului investițional trebuie să fie rațională, conform rezultatelor, și mobilă, conform gradului de flexibilitate. De aceea, în stimularea și direcționarea resurselor de investiții pentru dezvoltarea echilibrată a economiei naționale, un rol deosebit au reglementările economice și normative. Normativul stabilește cadrul normativ, determină starea subiectului activității investiționale, stabilește responsabilitatea juridică, identifică utilizarea diferită a activității investiționale și monitorizează relația dintre participanți, inclusiv cu statul.

Metodologia cercetării științifice. La efectuarea investigațiilor au fost utilizate materiale științifico-aplicative privind țările-membre ale Uniunii Europene, metode economico-matematice de optimizare a folosirii creditelor și investițiilor străine, funcțiile de producție, metodele programării dinamice; au fost folosite metode, tehnici, instrumente cum ar fi: gruparea, tipologizarea, analiza, sinteza, extrapolarea, tratarea complexă a proceselor economice.

Baza informațională a cercetării. La efectuarea investigațiilor au fost utilizate materiale din rapoartele organismelor financiare internaționale (FMI, BIRD, BERD, BEI etc.), date statistice privind țările-membre ale Uniunii Europene, ale Institutului Național de Statistică din România, ale Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova, precum și rezultatele studiului efectuat de autor privind utilizarea creditelor externe și investițiilor străine din ultimii 10 ani în diverse sectoare ale economiei României.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Caracterul inovativ al tezei de doctorat „Eficientizarea utilizării surselor externe de finanțare în dezvoltarea economiei României“ constă în următoarele:

- sistematizarea teoriilor și modelelor de analiză privind procesul de atragere și eficientizare a creditelor și investițiilor străine atrase;
- analiza evoluției indicatorilor economici din România potrivit necesităților de dezvoltare și ale celor de creștere economică, ținând cont de diverse perspective macroeconomice și microeconomice, pornind de la Strategia Europa 2020 în vederea identificării unor soluții utile pentru potențarea creșterii economice din România;
- aplicarea metodelor și modelelor econometrice cu scopul de a identifica soluții pentru reducerea disparităților de ordin economic dintre România și statele-membre ale Uniunii Europene;
- argumentarea căilor de eficientizare a resurselor creditare și investițiilor străine directe atrase în economia României.

Problema științifică importantă soluționată. Lucrarea oferă o abordare principial nouă a creditului și investițiilor străine, prin componența lor, fiind elaborată o viziune interdisciplinară complexă a rolului pe care acestea îl ocupă în dezvoltarea economiei României. Cototalitatea problemelor soluționate în teză reprezintă o generalizare conceptual-practică a conceptului de surse financiare externe atrase în vederea dezvoltării economiei, argumentând rolul și eficiența acestora în transformarea economiei în una inovațională.

Importanța teoretică a lucrării. Investigațiile efectuate referitor la analiza eficientizării creditelor și investițiilor străine atrase în dezvoltarea economiei României fac posibilă elaborarea unor recomandări care au scopul de a contribui asupra următoarelor momente:

- abordarea și interpretarea bazelor științifice, teoretico-metodologice ce condiționează obiectivele constituirii, dezvoltării și funcționării eficiente a mecanismului sistemului investițional;
- argumentarea comparațiilor internaționale bazându-se pe criterii coerente de clasificare a investițiilor;
- stabilirea structurii și tendințelor pe piața investițională internă și externă;
- definirea punctelor slabe ale politicilor investiționale ale statului, argumentarea necesității perfecționării acestora prin evidențierea unor căi și măsuri eficiente de îmbunătățire a climatului investițional;
- analiza riscului investițional, formelor de manifestare și stabilirea unor metode particulare de evaluare a riscului.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele cercetării ulterioare pot fi folosite:

- de către structurile guvernamentale în vederea fundamentării conceptuale a strategiilor viitoare privind investițiile străine;

- drept bază teoretică pentru cercetările privind problemele dezvoltării structurale a economiei naționale;
- în cadrul cercurilor științifico-profesionale în calitate de recomandări metodice în procesul instruirii specialiștilor de profil economic. Materialele cercetării efectuate pot servi drept suport al cursurilor didactice: teoria economică, politica investițională, eficiența investițiilor, managementul inovațional, previziunea economică, relații economice internaționale și alte discipline.

Implementarea rezultatelor științifice. Unele idei, concluzii și recomandări, elaborate în teză au fost implementate la Primăria Municipiului Constanța, Primăria Eforie, Portul Maritim Constanța (România) și altele. Rezultatele investigațiilor pot fi utilizate în activitatea întreprinderilor la elaborarea strategiilor investiționale, de asemenea, în procesul de instruire ale studenților și masteranzilor în instituțiile de învățământ.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Abordările teoretice, principalele rezultate ale investigațiilor efectuate, concluziile și recomandările expuse în teză au fost incluse în 19 lucrări științifice publicate în reviste de specialitate, inclusiv 10 fără coautori; au fost prezentate în cadrul diferitor conferințe științifice internaționale și naționale printre care: „Impactul investițiilor străine asupra mediului de afaceri românesc” și „Rolul organismelor financiare europene și regionale în finanțarea economiei României” – la conferința științifică internațională din 12-13 decembrie 2014, Constanța: Universitatea Tomis; „Rolul investițiilor străine în dezvoltarea economiei României” – la conferința științifică internațională din 6 noiembrie 2015, Filiala Academiei Române, Iași; „Strategii de atragere a investițiilor străine” – la conferința științifică internațională din 30-31 decembrie 2015, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova; „Fluxurile investițiilor străine directe și contextul competitiv al economiei României” - la conferința științifică internațională din 30 octombrie-02 noiembrie 2015, Constanța, Eforie Nord ș.a.

Sumarul componentelor tezei. Conform scopului și obiectivelor cercetării, teza este concepută cu următoarea structură: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 240 de titluri, 10 anexe, 145 pagini pagini de text de bază, 27 figuri, 12 tabele.

În **Introducere** este argumentată actualitatea, importanța și necesitatea investigării temei de cercetare. Este formulat scopul și obiectivele investigației. Sunt prezentate elementele ce formează noutatea și originalitatea științifică a investigației, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor obținute în lucrare.

În **Capitolul 1**, „Abordări teoretico-metodologice privind finanțarea externă a economiei”, ne-am propus drept obiectiv evidențierea aspectelor teoretico-practice ale finanțării

externe și rolul pe care îl au acestea în dezvoltarea economiei naționale. Începutul capitolului cuprinde o scurtă incursiune teoretică asupra filierei reflecțiilor conceptuale privind finanțarea internațională a activității economice, productivitatea, creșterea economică. Urmînd apoi trecerea în revistă a literaturii de specialitate care ne-a permis să identificăm canalele cele mai susceptibile de identificare a aspectelor caracteristice creditării internaționale și impactul acesteia asupra finanțării publice a activității economice, asociind fiecăruia implicații de politică economică diferite. Autorul examinează și elaborează metodele globale de identificare a elementelor specifice conceptelor de finanțare și creditare internațională.

Capitolul 2, „Analiza aspectelor practice privind impactul surselor financiare externe asupra mediului de afaceri românesc”, are drept obiectiv evaluarea utilizării resurselor financiare externe în contextul competitiv al României și, totodată, al Republicii Moldova. De asemenea, este analizat impactul investițiilor străine directe în dezvoltarea economiei naționale. Acest fapt este o premisă necesară în manifestarea interesului investitorilor străini și, totodată, în atragerea investițiilor străine, în vederea dezvoltării economice a României și Republicii Moldova. Un factor important constatat denotă că investitorii străini au tendința de a se autoselecta în cele mai productive sectoare și acolo unde există deja o prezență străină semnificativă, după criterii cum ar fi mărimea lor, productivitatea ridicată, raportul capital/muncă și un nivel nu prea ridicat al profitabilității.

Capitolul 3, „Direcții de sporire a eficienței folosirii surselor financiare străine atrase în dezvoltarea economiei României”, este dedicat strategiilor de atragere a investițiilor străine directe în dezvoltarea economiei României. De asemenea, este evidențiată promovarea și finanțarea proiectelor de investiții din fonduri nerambursabile.

O deosebită atenție se acordă argumentării modalităților de tratare a eficienței economice și nu în ultimul rând de eficientizare economică a investițiilor.

Concluzii generale și recomandări. În acest compartiment sunt formulate concluziile generale și recomandările elaborate de autor, care ar putea contribui la îmbunătățirea și eficientizarea activității de atragere a creditelor și investițiilor străine, respectiv de utilizare a acestora în vederea dezvoltării economice a României.

Cuvinte și expresii-cheie: economie de piață, credit, investiții naționale, investiții străine directe, fonduri pre/postaderare, dezvoltare durabilă, sustenabilitate, creditare externă, organisme financiare internaționale, eficientizare, investitori străini, finanțare internațională, strategii, principii etc.

I. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND FINANȚAREA EXTERNĂ A ECONOMIEI

1.1. Reflecții conceptuale asupra finanțării internaționale a activității economice

Acumularea capitalurilor a fost mereu una din problemele ce au marcat dezvoltarea economică a statelor atât în trecut, cât și în prezent, persistând cu siguranță în viitor.

Noțiunea de investiții este una din acele determinante care reușește să-și păstreze actualitatea, fiind argumentată prin efectele multiplicatoare pe care le generează în sectoarele în care au fost aplicate. Fiind corect direcționate, rațional gestionate și eficient structurate, investițiile conduc la accelerarea stabilității social-economice. Direcționarea investițiilor în sfera producerii sau a serviciilor conduce la relansarea dezvoltării agenților economici prin diverse modalități, precum re tehnologizarea proceselor de producere și implementarea artei de gestiune, a tehnologiilor avansate și a inovațiilor, toate contribuind la majorarea gradului de competitivitate a produselor fabricate. Concomitent cu relansarea activității economice este influențat și gradul de ocupare a forței de muncă: sporește cererea de bunuri și servicii, fiind influențate de creșterea numărului de angajați și a veniturilor salariale ale acestora.

Relansarea activității productive a agenților economici poate fi privită ca o verigă în cadrul unei avalanșe ce va declanșa dezvoltarea activității în alte sectoare conexe (furnizoare de materie primă, materiale, distribuitoare sau consumatoare a bunurilor și serviciilor oferite). Astfel, în cadrul procesului investițional se obține o creștere în lanț a veniturilor tuturor agenților economici antrenați. Creșterea veniturilor agenților economici conduce la creșterea contribuțiilor acestora în bugetul de stat. Aceasta, la rândul său, majorează posibilitățile de a finanța proiectele investiționale cu obiective social-economice din surse bugetare.

Conceptul de investiție nu o dată a suferit modificări. Din aceste considerente se va urmări evoluția noțiunii de investiție și *modificarea factorilor financiari determinanți de atragere a acestora în economia țării*, prezentându-se delimitările conceptuale ale școlilor economice care au abordat aceste probleme în dependență de cerințele perioadei și nivelul de dezvoltare a gândirii economice, trasând calea cercetărilor de la analiza aspectelor teoretice până la urmările sale practice (prin prezentarea modelelor investiționale).

Odată cu dezvoltarea civilizației, se modifică și conceptul de investiție, fiind abordat și tratat în mod diferit în dependență de gradul de dezvoltare economică atins de societate. Încă din antichitate, conducătorii unor astfel de imperii cum au fost Grecia Antică, Egipt, Imperiul Roman, India,

Mesopotamia, percepeau investițiile într-un mod complet deosebit de conținutul noțiunii pe care o percepem astăzi. Cheltuielile financiare erau direcționate, îndeosebi, în lucrări de investiții mari: în construcții, unele dintre care au ajuns și până-n zilele noastre, colizeumul din Roma, piramidele din Egipt, panteonul din Grecia, zidul chinezesc.

Inițierea cercetării începând cu **școala mercantilismului** este argumentată de faptul că trăsăturile caracteristice ale acestei școli au prevalat la începutul anilor '90 ai secolului XX și în economia Republicii Moldova. Postulatul de bază al mercantilismului târziu (cele mai evolute forme ale mercantilismului) formulat de unul din reprezentanții de vază ale acestei școli T. Mann constă în evidențierea *factorului determinant de atragere a banilor – comerțul*. În cazul în care costul mărfurilor exportate depășește costul mărfurilor importate, fondul monetar al țării va fi într-o continuă creștere. *Factorii de bază* ai majorării acestui fond monetar, menționați de T. Mann, în cea mai mare parte fiind valabili și pentru economia națională, sunt:

- creșterea culturilor care se importă în cantități mari în țară (recoltarea tutunului, cartofilor);
- aplicarea lejeră a taxelor și impozitelor asupra produselor autohtone: în scopul păstrării atractivității pentru cumpărătorii străini (actualmente una din tacticile pe larg aplicate de întreprinzătorii din Japonia este menținerea costurilor comparativ mai joase cu produsele analogice fabricate în SUA și Uniunea Europeană cu scopul de a le promova activ vânzările pe piețele străine);
- evidențierea rolului economic al statului, în lucrarea sa „Bogăția Angliei în comerțul exterior” (1664) T.Mann scria că „statul poate promova o politică corectă și eficientă în cazul când permite exportarea fără impozitarea produselor fabricate din materia primă străină. Aceste produceri vor forma noi locuri de muncă și vor facilita exportul mărfurilor, grație căruia se va majora importul materiei prime străine și va conduce la încasări active ale impozitelor și taxelor vamale...”. Argumentările protecționiste caracteristice mercantilismului sunt aplicate și astăzi în cadrul economiei multor țări.

Factorii determinanți de atragere a capitalului în viziunea **școlii liberale clasice** sunt reflectați în cercetările lui A. Smith, marele economist al sec. XVIII, care afirmă în lucrarea „Avuția națiunilor, cercetare asupra naturii și cauzelor ei” (1776) că *factorul de bază al activității individului îl reprezintă propriul interes reflectat prin egoismul uman*. În cadrul capitolului I al lucrării, A. Smith determină *factorii prioritari de formare a avuției națiunii*, aceasta fiind identificată ca produs al procesului de producere:

- cota parte a populației antrenată în procesele de producere;
- productivitatea muncii.

Factorul de bază al creșterii productivității muncii A. Smith îl considera diviziunea muncii sau specializarea, cea mai eficientă fiind specializarea pe operațiuni (figura 1.1.).

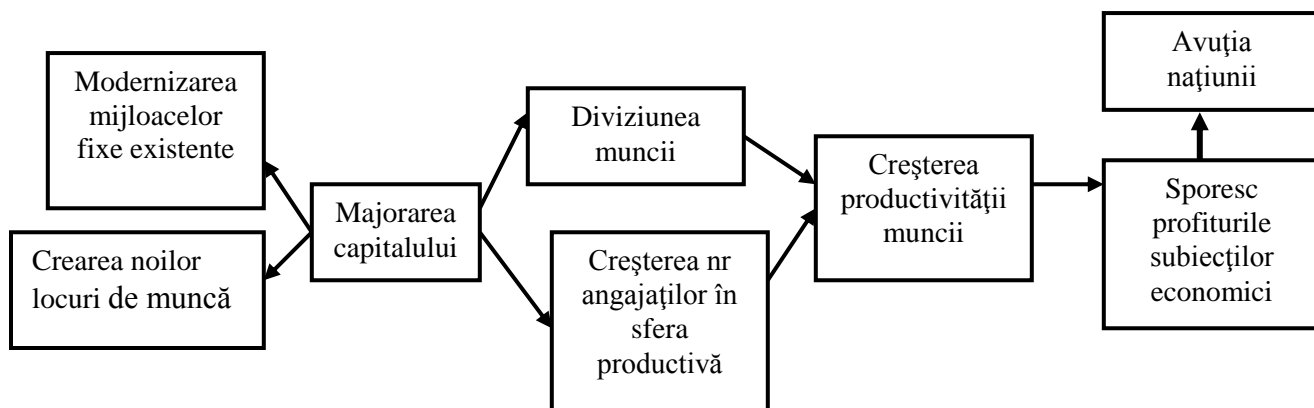

Fig.nr. 1.1. Factorii de sporire a bogăției

Sursa: elaborată după A. Smith

O deosebită atenție A. Smith acorda problemei de acumulare a capitalului. A. Smith considera că la formarea și multiplicarea avuției națiunii participă toți indivizii implicați în munca productivă, inclusiv întreprinzătorii, care îndeplinesc una din cele mai importante funcții – de acumulare (tezaurizare). *Economisirea este factorul de bază ce conduce la formarea capitalului*, care mai târziu este direcționat spre ramurile productive ale economiei naționale.

Odată cu dezvoltarea relațiilor de producție a apărut și problema insuficienței resurselor financiare necesare pentru menținerea sau expansiunea procesului de producere a întreprinderilor. Atât întreprinzătorii cât și economiștii erau în căutarea unor mecanisme financiare care ar fi permis mobilizarea resurselor temporar libere. Astfel, una din posibilitățile de concentrare a capitalului Smith o prefigura în cadrul pieței valorilor mobiliare, care a fost mai mult sau mai puțin analizată în lucrarea marelui economist englez. Nu putem afirma că A. Smith a efectuat o analiză desfășurată și amplă a bursei de valori, căci pentru acea perioadă nivelul de dezvoltare al acesteia era la etapa incipientă de formare, nefiindu-i caracteristic un larg spectru de instrumente financiare puse în circulație. A. Smith a acordat o atenție deosebită cambiei, ca unuia din cele mai importante instrumente ale pieței de capital. La mijlocul sec. XVIII, cambia și operațiunile efectuate prin intermediul ei juca rolul de interconexiune a trei sectoare ale economiei naționale – comerțul, sectorul industrial și sectorul bancar. Au fost analizate și obligațiunile emise de stat (datoriile de stat ale Franței și Marelui Britanii, care circulau în sec. XVII-XVIII sub formă de obligațiuni), piața acțiunilor (fiind menționate acțiunile unor companii mari „Ost India”, „Compania întregii Indii”).

De asemenea, în lucrare regăsim unele aspecte de formare a Băncii Engleze în 1694, fiind expuse unele informații cu privire la majorarea capitalului acționar.

Tot în această perioadă sunt inițiate și cercetările ce țin de tehnologizarea procesului de producție. Deja la începutul sec. XIX se evidențiază aspectul negativ al implementării noilor tehnologii și ca reacție apare „teoria compensării” elaborată de Say, în care autorul afirma că mașinile vor înlătura muncitorii doar la primele etape de implementare, dar mai târziu anume *implementarea noilor tehnologii va fi factorul determinant ce va stimula creșterea gradului de ocupare a forței de muncă*.

Un alt aspect analizat care are tangențe nemijlocite cu procesele investiționale orientate spre procesele productive este **teoria costurilor comparative** descrisă de D. Ricardo în lucrarea „Despre principiile economiei politice și impunerii”, publicată în 1817. Teoria presupune că fiecare țară se va specializa în producerea și exportul acelor mărfuri pe care le fabrică cu cheltuieli relativ mai mici și va importa mărfurile pe care le produce cu cheltuieli relativ mai mari [131, p. 54-63].

De fapt, actualmente, țările înalt industrializate aplică pe larg această teorie, plasând centre de producere (a automobilelor, tehnicilor de uz casnic, aparatelor electronice etc.) pe teritoriul țărilor în curs de dezvoltare, folosind la maximum toate avantajele de localizare oferite de țara-gazdă în scopul micșorării cheltuielilor de producție.

Factorii determinanți de atragere a capitalului în viziunea **școlii socialist-marxiste** au fost promovați de economistul K. Marx și abordați în lucrarea „Capitalul” (1867). Marx are o abordare individuală a modalității de evaluare a bunurilor. Spre deosebire de A. Smith și D. Ricardo, economistul socialist consideră că *nu munca este izvorul bogăției, ci forța de muncă (aptitudinile de muncă)* [205, p. 101]. Ca și oricare altă marfă, forța de muncă poate fi evaluată. În procesul de producție, muncitorul creează bunuri cu o valoare ce depășește costul muncii sale, care se reduce la costul de existență al acestuia. De aici pornesc considerațiile economistului precum că capitalul este o formă a muncii neachitate deplin. Concomitent cu acest considerent, și renta, și rata dobânzii, și profitul industrial – sunt doar modalități de a denumi diferite forme ale valorii adăugate a bunurilor, care încorporează în sine munca neachitată a muncitorilor.

Marx evidențiază rolul pozitiv al hârtiilor de valoare (în special, al acțiunilor), care este conceput de marele economist ca un *instrument financiar important în ceea ce ține de organizarea, mobilizarea și finanțarea întreprinderilor*. În contextul acestor idei, Marx elaborează termenul de *capital fictiv*, acesta fiind reprezentat în exclusivitate de hârtiile de valoare. Dacă capitalul real este direcționat și utilizat în producere, atunci hârtiile de valoare reflectă drepturile de proprietate asupra capitalului real. Însă de fapt, cum explică K. Marx, aceasta nu presupune existența a două tipuri de

capital diferit, pe care mulți îl divizează eronat în capital real utilizat în producere și capitalul format din costul hârtiilor de valoare. Există doar o singură formă a capitalului – real, ce participă în producere, restul fiind doar titluri simple de proprietate.

Procesul de acumulare a capitalului de către capitalist, în viziunea lui K.Marx, nu este influențat de careva factori externi (de exemplu: mărimea profitului, rata dobânzii la credite), ci se află sub influența tendințelor egoiste de multiplicare a averii sale.

Un interes sporit prezintă descrierea mecanismului de depășire a crizelor economice în baza reînnoirii în masă a capitalului: criza de supraproducție se caracterizează prin stocarea bunurilor fabricate, ceea ce conduce la diminuarea prețurilor. De aici capitalistul tinde să diminueze cheltuielile de producție prin implementarea unor tehnologii cu productivitate înaltă. Cererea la noile tehnologii este în creștere, ceea ce conduce la majorarea cererii la forța de muncă de calificare corespunzătoare; cei din urmă fiind bine remunerați conduc la majorarea cererii la bunurile de consum. Pornind de la ideea lui K.Marx în ceea ce privește implementarea activă a noilor tehnologii, putem evidenția că acest proces și-a găsit continuitatea sa în economia țărilor înalt dezvoltate.

Factorii determinanți de atragere a capitalului în viziunea **școlii economice neoclasice** au fost analizați de reprezentantul doctrinei economice neoclasice (A. Marshal) [204, p. 98].

Factorul determinant al ofertei de capital este rata dobânzii oferită la economiile subiecților, iar la baza cererii de capital a întreprinzătorilor stă rata profitului la capitalul investit (figura 1.2.).

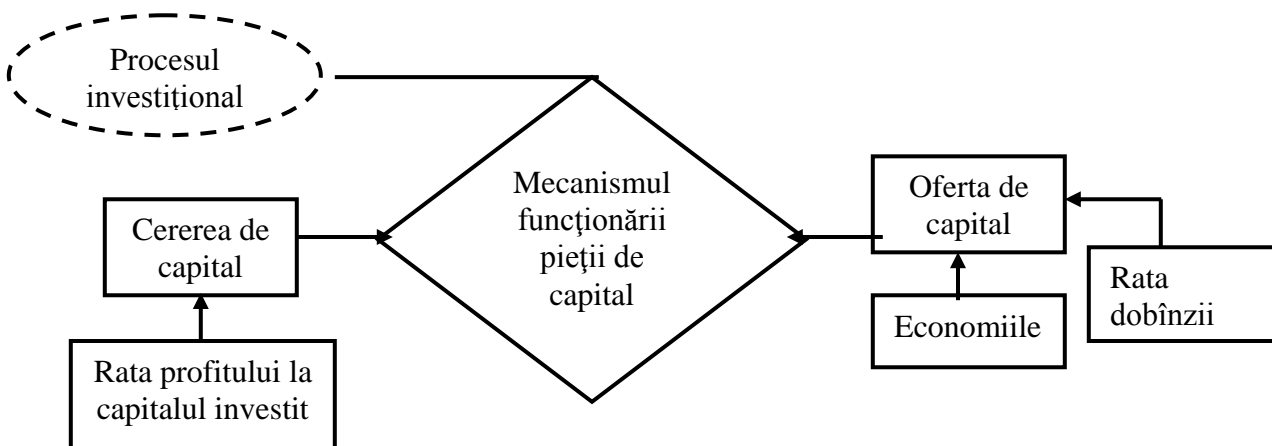

Fig. 1.2. Analiza procesului investițional ca parte integrantă a sistemului de funcționare a pieței de capital în viziunea lui A.Marshall

Sursa: elaborată în baza [205]

„Într-o oarecare măsură, toate țările din Vest pot fi abordate ca o singură piață ce concentrează mai multe tipuri de hârtii de valoare. A. Marshall constată că piața poate fi ușor organizată, fiind concepută ca un sistem căruia nu-i sunt atribuite hotare, dar foarte sensibil la diverse modificări. Un

factor de extindere a întreprinderilor industriale Marshall îl atribuia modalităților de majorare a capitalului acționar.

Unul din economiștii apăruiți la răscrucea secolelor XIX și XX a fost R. Gilferding, care în lucrarea „Capitalul financiar” (1910) a cercetat procesul de formare a capitalului fictiv. O analiză deosebită este acordată modalității de transformare a capitalului monetar în cel industrial. Capitalul monetar devine fictiv, însă proprietarii hârtiilor de valoare pot în orice moment să-l transforme în capital monetar. Explicația lui R. Gilferding constă în următoarele: odată emisă acțiunea nu mai are nimic comun cu rotația capitalului real, deși este o parte a acestuia.

Un alt reprezentant al doctrinei neoclasice este Joseph Shumpeter (1883-1950). Cercetările sale, Shumpeter, ca un înflăcărat adept al școlii neoclasice, le inițiază de la analiza modelului static în cadrul căruia toți factorii de producție, schimbul, repartiția și consumul rămân nemodificați. Un interes deosebit acordă evidențierii unor factori interni care conduc la dezechilibrul intern al sistemului de piață. Astfel, J. Shumpeter înaintază o *combinație de factori revoluționari noi de atragere a capitalurilor antreprenoriale*: (I) fabricarea noului produs; (II) aplicarea noilor tehnologii de producție; (III) implementarea unei noi structuri organizatorice de producție; (IV) „descoperirea” noilor piețe de desfacere și a resurselor de materie primă [216].

Shumpeter delimitează factorii activității economice în modelul static de factorii activității economice în modelul dinamici, cum ar fi:

- factorul prioritar al activității economice în modelul static este motivul de satisfacere a necesităților în baza comportamentului rațional (maximizarea utilității și a profitabilității);
- factorii principali ai activității economice în modelul dinamic sunt motivele iraționale ale întreprinzătorului: succesul, dezvoltarea și cultivarea personalității economice, satisfacția din activitatea economică desfășurată etc.

Un rol important în cercetările sale, Shumpeter l-a acordat *factorului intern al creșterii economice – creditul*. Anume acest factor este abordat de economist ca unul din cei mai importanți în crearea noilor combinații de producere. Pentru ca antreprenorii-inovatori să poată obține mijloacele de producere, este *necesară accesibilitatea contractării creditelor bancare*. Dezvoltarea sistemului bancar este factorul ce conduce la posibilitatea de extindere a activității economice și implementării în cadrul ei a noilor combinații de factori de producție. Banca comercială este concepută ca un intermediar în posibilitatea de realizare a obiectivelor întreprinzătorului. Costul realizării inovațiilor este reflectat prin rata dobânzii, care și este plata pentru procurarea noilor capacități productive. Întreprinzătorul, obținând creditul, se îndreaptă spre piața factorilor de producție, unde este format un echilibru între cererea și oferta factorilor. Întreprinzătorul are nevoie

de resurse suplimentare și este dispus să le achiziționeze la orice preț, astfel, contribuind la formarea unui dezechilibru. Sistemul de echilibru este încălcat și modifică direcția de utilizare a fluxurilor de resurse, respectiv și a fluxurilor de bunuri de consum.

Ritmul obișnuit al circulației întregului sistem de prețuri, cheltuieli și venituri este întrerupt. Se înregistrează bancrute ale agenților economici. Dar ideea inovatoare va fi preluată de alți întreprinzători. Astfel, obiectivul și creditul capabil să-l realizeze sunt factorii determinanți de formare a profitului antreprenorial înaintate de Shumpeter.

Factorii determinanți de atragere a capitalului, în viziunea **școlii economice keynesiste** erau orientați spre analiza problemelor economice de proporție națională: venitul național, economiile, cererea agregată.

Către anii '30 ai sec XX, legea debușelor lui Say, potrivit căreia orice ofertă este automat acoperită de cerere, nu mai poate fi aplicată în economie, deoarece în această perioadă se înregistrează un exces de resurse: un înalt nivel al șomajului, capacități de producție neutilizate, capital neantrenat în producție. Keynes formulează „legea înclinației psihologice”, din care rezultă că odată cu creșterea venitului, cererea efectivă asigurată prin consum personal este în continuă scădere, din aceste considerente volumul crescător al economiilor trebuind să acopere cererea ascendentă a investițiilor [94]. Dar realizarea investițiilor depinde de capacitatea de a transforma economiile în investiții reale.

În cadrul școlii clasice această problemă lipsea din simplul motiv că se considera că momentul realizării economiilor coincide cu momentul realizării investițiilor. Mai mult ca atât, volumul mare al economiilor era principala verigă ce conducea la creșterea economică. Însă Keynes ajunge la concluzia că un nivel înalt al economiilor va fi factorul care va inhiba creșterea economică, economiile mari lăsând fără acoperire o bună parte a ofertei de bunuri și servicii, ceea ce nemijlocit conduce la apariția problemei de supraproducere. Concluziile logice înaintate de Keynes înaintază ideea creșterii continue a venitului național prin majorarea plasamentelor care vor fi acoperite din volumul în creștere a economiilor. Anume, componenta investițională a cererii efective joacă rolul dominant în cadrul determinării venitului național:

$$PNB = C + I$$

unde:

PNB – produsul național brut;

C – consumul;

I – investițiile.

Atât în viziunea doctrinei clasice, cât și în viziunea lui Keynes, investițiile au funcția de a absorbi volumul economiilor. Deosebirea principală constă în următoarele: școala clasică consideră că economiile sunt automat absorbite de investiții, ceea ce conduce la atingerea echilibrului macroeconomic; pe când Keynes afirma că nivelul economiilor este determinat de nivelul venitului, iar volumul plasamentelor nu este influențat de volumul economiilor și drept consecință balanța dintre economii și investiții este mai degrabă întâmplătoare, decât o legitate. *Factorii prioritari ce determină volumul real al investițiilor sunt: profitul scontat din investițiile realizate și rata dobânzii.*

Întreprinzătorul va continua procesul investițional în cazul în care eficiența marginală a investițiilor va depăși rata dobânzii. Astfel, *rata dobânzii determină nivelul minim al profitabilității investițiilor viitoare.* Cu cât rata dobânzii este mai mică cu atât procesul investițional este mai activ, și cu cât rata dobânzii este mai înaltă, cu atât procesul investițional este mai inhibat. Rata dobânzii, în teoria lui Keynes, ca de altfel și înclinația spre investiții, este un fenomen preponderent de ordin psihologic. Profitul care se scotează este sensibil la așteptările pesimiste și acestea pot cauza apariția unor crize economice majore.

În cercetările sale Keynes observă că într-o economie dinamică tendința de creștere a economiilor depășește cu mult tendința investițiilor. Din aceste considerente, Keynes evidențiază ***problema stimulării investițiilor***. Diminuarea cheltuielilor investiționale conduce la schimbări în volumul total al procesului de producție și al profitului. Cheltuielile investiționale sunt mai puțin stabile decât cheltuielile de consum, astfel, *insuficiența investițiilor fiind identificată ca factor ce conduce la recesiune economică.*

Curentele de gândire economică - **instituționalismul și neoinstituționalismul** – au avut unele trăsături definitorii care au influențat semnificativ asupra procesului investițional cu efecte care-și regăsesc consecințele și asupra deciziilor investiționale contemporane. Unul dintre reprezentanții instituționalismului T. Veblen, în lucrarea „Teoria clasei fără ocupații” (1899), spre deosebire de doctrina economică clasică care percepea noțiunea de capital în corelație cu averea națiunii (la baza activității antreprenoriale era pusă dorința de a obține profituri, majorarea profiturilor era obținută din majorarea volumului de investiții care conduceau la creșterea productivității, se majora numărul salariaților implicați în activitatea de producere, creștea salariul acestora, toate acestea contribuind la sporirea averii naționale), argumentează ghidarea activității întreprinzătorului nu de dorința rațională de multiplicare a profitului la maximum, ci de prezența instinctului paternității, care se manifestă prin asigurarea unei bunăstări materiale a familiei sale.

Reprezentantul de vază al neoinstituționalismului, John K. Galbraith, în lucrarea „Noul stat industrial” (1967), reflectă tendințele actuale de dezvoltare industrială. Originalitatea conceptelor lui

Galbraith și-au găsit reflectare obiectivă în cadrul transformărilor la care au fost supuse majoritatea întreprinderilor mari ce urmăreau trinomul: *competitivitate, raționalism și eficiență*.

Întreprinderile mari apărute astăzi sunt rezultatul combinației celor mai avansate tehnologii și al unor capitaluri antreprenoriale uriașe, care pot fi dirijate de oamenii cu cunoștințe vaste, de adevăratele talente specializate în domeniile tehnic, economic și organizatoric. Aceste persoane care posedă cunoștințe științifice și tehnice speciale joacă un rol tot mai însemnat atât în viața corporației, cât și a țării, dând naștere unei noi instituții pe care Galbraith o numește *tehn structură*. Ideile originale ale lui Galbraith sunt de o mare actualitate în secolul XXI.

Considerăm că investițiile realizate în tehnologii și cunoștințe științifico-tehnice promovate de Galbraith sunt oportunitatea de care ar trebui să profite și întreprinderile care-și desfășoară activitatea în țările în dezvoltare.

Datorită cercetărilor realizate vis-a-vis de ideile școlilor economice, se poate constata diversificarea factorilor ce influențează atragerea investițiilor și identificarea instrumentelor de mobilizare a acestora în economia țării. Structurarea tuturor factorilor conduce la elaborarea anumitor modele (mecanisme) ce vizează organizarea și desfășurarea activității antreprenoriale în vederea dezvoltării sau redresării situației economice. Actualmente, mecanismul de mobilizare a capitalurilor și direcționarea acestora în anumite sectoare ale economiei poartă denumirea de **model investițional**.

Rolul determinant în cadrul elaborării și promovării unui model investițional revine statului. Implementarea modelului investițional reprezintă un mecanism complex, la dispoziția statului fiind un set limitat de instrumentariu de reglementare statală. Selectarea instrumentariului de reglementare statală trebuie însoțită de scenarii posibile de derulare a situației economice. Se poate apela și la un mix de măsuri, dar este binevenită testarea prealabilă a acestuia în scopul înlăturării efectelor nedorite pe care le poate genera. În sec. XX au fost dezvoltate mai multe modele investiționale. Din aceste considerente, un interes sporit îl prezintă studiul istoric de implementare a politicilor investiționale care sunt formate dintr-un mix de instrumente.

Unul dintre primele modele investiționale a fost elaborat de marele economist englez J. M. Keynes. Ideea modelului presupune că stimularea investițiilor revine statului, înaintându-se un model investițional al țării prin politicile bugetară și monetar-creditară.

Politica bugetar-fiscală presupune deschiderea unor linii de finanțare activă a întreprinzătorilor; creditarea întreprinderilor private din surse bugetare; organizarea achizițiilor de stat de bunuri și servicii; direcționarea investițiilor de stat în ramurile care vor apărea drept catalizator al mecanismului multiplicator; orientarea cheltuielilor bugetare cu scopuri neproductive

(care la prima vedere par a fi inutile, căci nu sunt însoțite de creșterea ofertei bunurilor), dar asigurând efectul multiplicator

Politica monetar-creditară presupune micșorarea ratei dobânzilor; micșorare ce va conduce la diminuarea eficienței marginale și astfel făcând mai atractive viitoarele investiții; de asemenea, statul trebuie să asigure o cantitate a masei monetare care va conduce la diminuarea ratei dobânzilor.

Un factor important al ieșirii din criză Keynes îl atribuia politicii economice externe. Acțiunile economice ale statului vor fi considerate corecte, dacă pentru păstrarea gradului de ocupare a forței de muncă autohtonă însoțită de o eficiență minimă a industriei naționale, se va diminua importul bunurilor străine care sunt mult mai ieftine decât cele de producere internă.

La sfârșitul sec. XX au fost identificate încă 3 modele investiționale, fiind clasificate după regiunea geografică în care au fost promovate. În cadrul fiecărui model se evidențiază un anumit instrumentariu și se pune accentul pe diferite instituții care îl vor promova. Aceste modele sunt:

Modelul investițional american - centrat pe implementarea activă a instrumentelor fiscale, în special, a influenței sistemului fiscal asupra înclinației spre economisire a populației, formării fondurilor de amortizare a întreprinderilor și asupra profitului nerepartizat. Statul are posibilitate să modeleze proporțiile macroeconomice în ceea ce privește distribuția venitului național între economii și consum.

Un rol important în cadrul modelului îi revine pieței de capital, una din funcțiile importante ale căreia este mobilizarea și repartitia resurselor investiționale. Modelul american îi atribuie sistemului bancar un rol secundar, ceea ce determină băncile comerciale din SUA să se extindă teritorial pentru a avea posibilitatea de diversificare a operațiunilor, inclusiv celor bursiere.

Funcțiile statului se conturează în concentrarea, stocarea, analiza și repartitia informației economice ce determină nivelul de dezvoltare economic și se ocupă de prognozele economice.

Dezavantajul modelului constă în lipsa mecanismului de stimulare a înclinației spre economisire și incapacitatea majorării rapide a economiilor.

Modelul investițional japonez - se axează pe nivelul înalt de dezvoltare a sectorului privat și prezența unui aparat eficient al statului. Punctul forte al modelului îl constituie colaborarea activă și fructuoasă dintre investitorii privați și stat. Pentru obținerea unui înalt grad al rentabilității, realizarea proiectelor investiționale se face doar în baza programelor elaborate de companiile private. În calitate de „curator” al acestor programe apar consiliile municipale sau regionale.

Atractivitatea modelului rezultă din mecanismul corect și eficient organizat al mobilizării disponibilităților bănești libere ale populației colectate de sectorul bancar și distribuția acestora companiilor private în scopuri investiționale. Dezavantajul modelului constă în gradul înalt al

politizării procesului de planificare a investițiilor însoțit de modificări nedorite ale parametrilor monetari-creditari.

Modelul investițional taiwanez – reprezintă o combinație a aspectelor din modelele american și japonez. Momentul forte al modelului îl constituie funcția statului care constă în coordonarea deciziilor investiționale, implementarea mecanismelor de realizare a acestora și accesul egal al tuturor participanților la aplicarea tehnologiilor avansate. Nu statul înaintează proiectele investiționale, ci companiile care nemijlocit activează în domeniul respectiv și care cunosc toate nuanțele afacerilor. În topul acestor companii există una care deține locul de leader. Restul întreprinderilor mai mici apar ca o verigă din întregul lanț investițional și îndeplinesc funcții de tipul: distribuției, furnizării, intermedierei etc.

Implementarea oarbă a unuia din aceste modele, fără de racordarea acestuia la specificul economiei naționale a țării, va finaliza cu un adevărat eșec. La sfârșitul anilor '70, insulele Filipine au încercat promovarea unei politici investiționale bazate practic pe toate aspectele modelului japonez, care din păcate așa și nu a condus la fortificarea economiei țării.

Din aceste considerente, în cadrul elaborării, iar mai târziu a implementării modelului investițional este necesară pregătirea terenului de absorbție a influxului de capital antreprenorial autohton și străin prin crearea climatului investițional atractiv al țării.

Analiza modelelor investiționale implementate în cadrul diverselor economii sugerează că trebuie efectuate cercetări minuțioase ale potențialelor mecanisme de redresare a economiei naționale, care pot fi promovate doar prin formarea premiselor și condițiilor prielnice de atragere a fluxurilor investiționale. În cea mai mare parte, fluxurile investiționale vor fi direcționate în regiunile în care imaginea investițională coincide cu activitatea reală de promovare a investițiilor. Decizia de a investi depinde de gradul de atractivitate investițională, determinată de componența oportunităților investiționale, impactul pozitiv sau negativ al factorilor climatului investițional, de stimulentele oferite etc.

1.2. Bazele metodologice privind finanțarea externă a activității economice

Creditul internațional reprezintă valoarea bănească sau materială pe care o persoană, numită creditor, o acordă temporar (fără contrapartidă) altei persoane numită debitor, contra unui cost numit dobândă. Creditorul nu transferă dreptul de dispoziție, ci doar dreptul de folosință temporară în vederea utilizării uzufructului; o parte a acestuia din urmă se restituie creditorului sub formă de dobândă. Creditul este o alocare de fonduri bănești sau valoare materială, care are un termen de rambursare la o anumită scadență, rambursare care se poate efectua o singură dată în întregime sau

în mai multe etape, eșalonat, la intervale convenite în acordul de credit dintre creditor și debitor [172, p. 108].

Tranzacțiile cu mărfuri sau operațiuni care implică mișcări de capital efectuate pe plan internațional fac necesară existența unor fonduri importante pe piața mondială. Relațiile de credit pe piața mondială dintre instituțiile financiare internaționale sau naționale prin care, pe de o parte, se acumulează fonduri (sub formă de bunuri, servicii sau capital), iar pe de altă parte se concentrează cereri de credit. Constituirea de fonduri pe piața internațională de credit este rezultatul activității unui complex de relații într-un aparat specializat, format de instituții internaționale de credit și economiile naționale. Acestea alimentează piața de credit cu fonduri sub formă de creanțe (în bani) sau sub formă de valoare efectivă (bunuri și servicii). Aflate pe piața internațională, ele suferă modificări calitativ-cantitative din partea instituțiilor pieței de credit internaționale. Modificările cantitative constau în schimbarea valorii fondurilor în funcție de conjunctura pieței, iar cele calitative în faptul că atât bunurile și serviciile cât și capitalurile sunt evaluate în bani-etalon mondial, având o destinație anumită. Mobilizarea de fonduri pe piața internațională de credit concentrează fonduri internaționale, fonduri proprii, credite ale unor instituții internaționale și subvenții de stat. Proporțiile dintre aceste modalități de procurare de fonduri depind de factori economici, politici și financiari, remarcându-se tendința statului de a sprijini propriile întreprinderi și promovarea exporturilor, eliminarea concurenței etc. [160, p. 115]

Specificul operațiilor de creditare constă în următoarele elemente:

- rambursarea sumei primite la termenul convenit prin contract, acord, termenul poate fi scurt sau mediu;
- perceperea unei dobânzi care este rezultatul înțelegerii părților, dar se situează în jurul procentului stabilit pe piața de dobânzi (Libor);
- obiectul contractului și valoarea lui;
- condiționări de natură economică, politică sau monetară.

Creditul internațional îmbracă o diversitate de structuri, atât în ceea ce-i privește pe participanți care acționează sub formă de debitori sau creditori externi, cât și în ceea ce privește multitudinea de obiecte de credit, a categoriilor de credite, a tehnicilor de realizare a operațiunilor, a costului creditului, a mecanismelor de asigurare și de garantare a creditelor.

Principalii participanți pe piața creditului sunt instituțiile financiar-bancare de nivel diferit. Pe plan național pot participa la creditarea internațională o serie de instituții financiar-bancare, banca centrală, băncile comerciale, băncile specializate în comerțul exterior, băncile de afaceri, instituțiile de asigurare [26, p. 91].

Pe plan regional, există instituții financiar-bancare care creditează tranzacțiile internaționale din regiunea respectivă: Banca Europeană pentru Investiții pentru Europa, Banca Internațională de Dezvoltare pentru America, Banca Africană de Dezvoltare pentru Africa, Banca Asiatică de Dezvoltare pentru Asia.

Pe plan mondial acționează Fondul Monetar Internațional, Grupul Băncii Mondiale, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

În situația în care pentru susținerea unor credite este nevoie de un efort financiar deosebit, intervin băncile de afaceri și consorțiile bancare în care aduc resurse mai multe state. Consorțiul bancar sau sindicatul bancar este format dintr-un grup de bănci instituit anume pentru efectuarea unei operațiuni financiare de mare anvergură. De regulă, aceste consorții preiau lansarea unor emisiuni de titluri sau obligațiuni și plasarea lor pe piața financiară [16, p. 55].

Clasificarea creditului. Creditele ce se acordă pentru realizarea tranzacțiilor pe piața internațională de credit se pot clasifica după mai multe criterii:

- În funcție de obiectul de creditare:

a) credite pentru operații de import-export. Acestea se acordă de obicei, pentru 80-85% din valoarea contractului, restul urmând a fi achitat sub formă de avans de importator. Plata se face în aceeași valută în care se face creditul;

b) credite pentru alte scopuri, și anume:

c) credite bancare care spre deosebire de creditele comerciale acordate unul altuia de către vânzător și cumpărătorul mărfii sunt acordate de bănci fie exportatorului, fie importatorului pentru completarea sau restituirea fondurilor proprii [138];

d) credite obținute prin lansarea pe piața a unor obligațiuni: o bancă emitentă dă astfel de titluri purtătoare de dobânzi cu o scadență variabilă (termen mediu sau lung), devine debitoare beneficiind de sumele pe care le primește de la diverși cumpărători de pe piața internațională, aceștia devenind creditori internaționali;

e) credite pentru nevoi de balanță, de care beneficiază un stat sau autoritatea monetară a unei țări în scopul de a acoperi soldurile deficitare ale balanței de plăți externe; fondurile sunt puse la dispoziție de unele instituții financiare importante de pe piața de credit internațional;

f) credite interguvernamentale, care sunt acordate sau primite de guverne, organisme financiar internaționale sau de unele instituții publice și servesc de regulă pentru acoperirea unor necesități financiare generale și nu pentru tranzacții comerciale [72, p. 204].

- În funcție de durata creditului acordat:

a) credite pe termen scurt. Acestea se acordă pe o durată de 6-12 luni și sunt folosite pentru cumpărarea bunurilor de consum sau a utilajelor de mică importanță ca valoare, cu durată mai mică de funcționare;

b) credite pe termen mijlociu. Acestea au o durată de 1-5 ani, iar în unele țări au o durată și mai mare și servesc la plata unor bunuri și servicii de importanță mai mare.

- În funcție de natura creditului [122, p. 144]:

a) creditul de export (de furnizor). Acest credit este acordat de către un furnizor (un exportator) cumpărătorului (importator) prin livrare de mărfuri, furnizorul acceptând ca importatorul să achite valoarea mărfii la o dată convenită de părți. Vânzarea de mărfuri pe credit reprezintă un avantaj oferit de exportator importatorului pentru a-și facilita vânzările proprii. Prin aceasta exportatorul preia un risc de care trebuie să se asigure. În urma acestui credit, exportatorul își diminuează fondurile proprii, situație ce poate fi remediată prin scontarea la bănci a efectelor de comerț (trate, bilete la ordin) primite de la importator;

b) creditul de import (de cumpărător). Acesta este un credit bancar acordat de o bancă din țara exportatorului direct importatorului, pentru ca acesta să poată plăti marfa la livrarea ei. Mărimea creditului trebuie să asigure atât suma convenită exportatorului, cât și sumele necesare pentru transport, taxe vamale, impozite. Prin această operațiune riscul este preluat de banca creditoare [163, p. 204].

- În funcție de modalitatea de acordare sau primire:

a) creditul de scont. Acesta este creditul care se obține de firmele comerciale industriale, de servicii de la bănci prin scontarea efectelor de comerț rezultate din tranzacțiile comerciale. Creditul de scont are o valoare egală cu valoarea nominală a efectelor de comerț, mai puțin taxa de scont reținută de bănci;

b) creditul de cont curent este acordat de băncile comerciale clienților săi pe termen scurt, pentru acoperirea unor cecuri;

c) creditul de rambursare este acordat clienților care au contractat împrumuturi pe piața internațională, iar la data scadenței nu au suficiente mijloace de returnare a acestuia;

d) creditul pentru constituirea de depozite se acordă în cazuri în care este necesar să se creeze anumite depozite bancare în diferite țări sau pentru deschiderea de acreditive cu confirmare (cash-collateral).

Tehnica creditului. Operațiunea de creditare are o serie de particularități care depind de reglementările în domeniul creditului, de felul creditului care se acordă, de durata și costul acestuia,

de modalitatea de rambursare și de asigurarea creditului. Elementele care intervin în tehnica acordării, primirii și restituirii creditului sunt următoarele [140]:

- determinarea plafonului creditului;
- termenul de acordare a creditului;
- costul creditului;
- rambursarea creditului.

La determinarea plafonului creditului se au în vedere câteva criterii, cum ar fi:

- aprecierea capacității de credit a băncii partenere. La stabilirea mărimii creditului, creditorul trebuie să se asigure că banca partenerului are posibilitatea de a face față plăților;

- natura tranzacției. În contractele cu preț provizoriu urmează a se stabili ulterior prețul ferm și deci plafonul creditului; alte tranzacții prevăd plata unor avansuri, bonificații acordate de vânzător [60, p. 51];

- rentabilitatea operațiunii de credit. Element principal în stabilirea mărimii creditului, reprezintă interesul băncii creditoare de a obține un beneficiu mai mare.

La determinarea termenului de rambursare a creditului se iau în considerație următoarele:

➤ obiectul creditului, unele tranzacții au ca obiect echipamente, instalații care au o perioadă de amortizare mai lungă;

➤ raportul dintre cerere și ofertă, care are influență atât pe piața creditorului, cât și pe cea a mărfurilor și determină scadența de rambursare, se are în vedere variația sau stabilitatea înregistrată pe aceste piețe;

➤ capacitatea economică a firmei importatoare sau exportatoare care depinde de conjunctura economică, de capitalul firmei, de valoarea activelor și debitele acesteia [145, p. 51].

La stabilirea termenului de rambursare se fac uneori facilități importatorului. Astfel acesta poate obține plata eșalonată în rate, precum și un termen de grație, care constă în decalarea începerii rambursării cu perioada de timp ce se scurge între data primirii mărfii și data achitării primei tranșe din credit. Pe de altă parte, termenul de plată poate fi redus, dacă importatorul achită un avans din valoarea mărfii.

La determinarea costului creditului se iau în considerație următoarele [174, p. 101]:

a) fixarea dobânzii - nivelul dobânzii variază pe piața internațională a creditului în funcție de natura tranzacției, de conjunctura economică și chiar de situația politică pe plan mondial. Rata dobânzii este proporțională cu rata de scont, fiind fixată de banca centrală și este de multe ori influențată de politica economică a țării respective, variație ce se transmite și ratei dobânzii. Nivelul dobânzii creditului mai depinde și de durata pentru care se acordă creditul;

b) stabilirea primelor de asigurare și a comisioanelor bancare. Nivelul primelor de asigurare depinde de riscul tranzacției, de mărimea creditului de conjunctura politică și economică; comisioanele bancare sau alte cheltuieli cu transferul banilor sunt ocazionate de operațiunile efectuate la acordarea sau rambursarea creditului.

La rambursarea creditului se iau în considerare:

- a) perioada de grație care se negociază între părți și care facilitează efortul debitorului în rambursarea creditului;
- b) perioada dintre prima și ultima tranșă de rambursare este perioada de grevare a debitorului;
- c) eșalonarea plății cu care se negociază numărul ratelor, distanța dintre două rate, valoarea lor, egală, crescătoare sau descrescătoare.

Există credite în eurovalute. Eurovaluta nu este o monedă aparte; ea se comportă ca moneda respectivă a țării emitente, urmând fluctuațiile acesteia pe piață. Pentru ca o operațiune să fie calificată drept operație în eurovalută, trebuie îndeplinite două condiții, și anume [171, p. 118]:

- valuta utilizată să fie străină față de țara în care se desfășoară operațiunea;
- nici una dintre părțile contractante să nu fie rezident al țării emitente a valutei folosite.

Aflarea eurovalutelor pe piața financiară face să crească fondurile de credit și în consecință să stimuleze creditul. Operațiunile principale care au loc pe piața creditelor în eurovalută sunt operațiunile de depozit și operațiunile de împrumut. Operațiunile de depozit constau în atragerea unor sume în eurovalute, pe diferite termene, de către băncile comerciale.

Operațiunile de împrumut. Împrumuturile se acordă prin două tehnici:

- a) linia de credit (stand-by);
- b) sistemul revolving.

Aceste tehnici nu presupun neapărat existența unor eurovalute.

Linia de credit (acordul “stand-by”) este un acord între o bancă și un client prin care banca convine să acorde un împrumut în valută până la un total stabilit în comun. Clientul poate preleva din acest total sumele necesare, plătind dobânda numai pentru acestea. Pentru sumele nefolosite din total se plătește un comision de angajament. Linia de credit este revizuită periodic la anumite termene, banca având posibilitatea de a denunța înțelegerea în cazul când situația financiară a clientului se modifică sau în cazul când acesta utilizează creditul pentru alte scopuri decât cele stabilite prin acord. Banca are dreptul să ceară clientului dări de seamă financiare periodice, pentru a fi informată asupra folosirii acestuia [19, p. 204].

Acordul revolving constă în faptul că o bancă își ia obligația față de o firmă comercială industrială sau de servicii să-i pună la dispoziție o sumă determinată în valută, pentru o perioadă de

3-5 ani. Firma respectivă își asumă riscul de a plăti o dobândă mărită, datorită variației valutei în care este exprimată, dar în schimb are certitudinea că va dispune de resurse financiare pe durata stabilită. Creditul se realimentează automat pe măsura ce se consumă, până la valoarea sa nominală pe toată durata acordului. Operațiunile de credit internațional sunt supuse unor riscuri. În afară de riscurile inerente oricărui credit (insolvabilitatea debitorului, întârzierea plății, modificarea elementelor de cheltuieli contractuale) apar și riscurile specifice pieței creditului internațional și anume: riscul valutar, variația prețurilor și variația dobânzilor. Acestea sunt riscuri comerciale, dar mai există și riscuri necomerciale: măsuri politice, reglementări administrative [27, p. 98].

În necesitatea, pentru instituțiile finanțatoare internaționale, de a fi ferite de riscul investiției în anumite țări, au apărut companii specializate care studiază condițiile de investire în toate țările în curs de dezvoltare. Rezultatele sunt catalogate și eșalonate într-o scară a valorilor denumită rating. În tabelul 1.1 este rating-ul stabilit de o firmă recunoscută STANDARD & POOR'S din Statele Unite ale Americii.

Tabelul 1.1. Rating-ul stabilit de firma STANDARD & POOR'S din SUA

Investiții foarte sigure	AAA
Investiții de o certă securitate	AA
Investiții certe dar cu oarecare impedimente	A
Investiții de un grad mediu	BBB
Investiții cu puține calități	BB
Investiții cu un grad scăzut de siguranță	B
Investiții cu riscuri majore	CCC
Investiții de mare speculație	CC
Investiții de cea mai joasă calitate	C
Investiții foarte riscante	D

Sursa: elaborat de autor

Țara noastră care a avut, după revoluție, un rating în gama "C", a reușit să fie cotate pe piața financiară internațională la BB- sau BB+, ceea ce se poate considera un progres. Un rating favorabil face să crească posibilitățile de acces la creditul internațional pentru firmele din țara respectivă [155, p. 79].

Etape în derularea creditelor externe:

- prezentarea la orice unitate operativa a băncii pentru culegere de informații;
- prezentarea dosarului de creditare;

- analiza și aprobarea dosarului în unitatea operativă a băncii;
- aprobarea în direcția de specialitate din centrală și de către Comitetul de direcție al băncii sau după caz în Consiliul de Administrație;
- aprobarea de către Ministerul Finanțelor (pentru credite BIRD);
- întocmirea referatului de către reprezentantul BERD la bancă și înaintarea lui la sediul BERD;
- pentru credite mai mari de 200.000 dolari este necesară aprobarea departamentului de specialitate de la Washington;
- semnarea contractului de credit în Centrala băncii;
- disponibilitatea fondurilor în funcție de realizarea obiectului creditat;
- începerea rambursării creditelor și dobânzilor.

Finanțarea publică a activității economice. Finanțarea publică a activității economice face referire la relațiile economice ale României cu alte state, relații care se concretizează în împrumuturi, relații comerciale, tratate comerciale.

Astfel România deține relații cu foarte multe țări din întreaga lume. Cele mai importante sunt cu Albania, Austria, Belarus, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie, Rusia și SUA.

Exporturile sunt constituite în principal din mașini, aparate, echipamente electrice; metale comune și articole metalice; materiale textile și articole din acestea; produse minerale; lemn, cărbune lemn, împletituri. Importurile sunt reprezentate în principal din mașini, aparate, echipamente electrice; produse ale industriei chimice; metale comune și articole metalice; vehicule și echipament de transport; produse alimentare, băuturi, tutun [32, p. 55].

Modernizarea și restructurarea economiei naționale este o acțiune complexă, care vizează toate nivelurile activității economice și anume: ansamblul economiei naționale, ramurile propriu-zise, unitatea economică și locul de muncă. Activitatea de modernizare și restructurare este un proces dinamic, care asigură perfecționarea capitalului fix, crearea unei structuri complexe și mobile de producție, introducerea celor mai performante metode și tehnici de muncă etc.

Acțiunea de modernizare și restructurare, privită la nivelul economiei naționale și al ramurilor, trebuie să se refere, în special, la structurile economiei naționale, dezvoltarea pe baza principiilor moderne a ramurilor economice, îndeplinirea unor raporturi corespunzătoare fiecăreia dintre aceste ramuri, realizarea unor transformări pe plan social [62, p. 181].

În cadrul activității de modernizare și restructurare a economiei naționale, un loc important trebuie să i se acorde îmbunătățirii activității fiecărei ramuri în parte, dezvoltării pe principii noi a

agriculturii, creșterii gradului de participare la circuitul economic a firmelor mici și a activității de servicii, intensificării acțiunilor în vederea realizării unor profunde transformări pe plan uman.

În investiții, în modernizare și restructurare, statului îi revine un rol determinant, atât datorită rolului său modelator în economia națională, cât și forței sale financiare și economice.

Prin pârghiile fiscale și monetare pe care le posedă, statul poate reorienta agenții economici publici și privați spre investiții, spre modernizarea capacităților de producție, cât și spre creșterea cererii agregate.

În condițiile actuale din România, sectorul public trebuie să-și regândească rolul său de pol economic, să contribuie alături de sectorul privat la creșterea economică durabilă și nu în ultimul rând la reluarea procesului investițional [76, p. 103].

Corelația dintre investiții (fie ele publice ori private) și modernizare este fundamentală pentru orice activitate economică, indiferent de ramura în care aceasta se desfășoară.

Indiferent de nivelul la care se realizează activitatea de modernizare, ea cuprinde cu prioritate: modernizarea forței de muncă prin îmbunătățirea structurală a acesteia și ridicarea nivelului de calificare; modernizarea utilajelor prin înlocuirea celor uzate, îmbunătățirea parametrilor tehnico-economici ai capitalului fix; modernizarea produselor finite prin introducerea în fabricație de noi produse cu un grad ridicat de eficiență; perfecționarea parametrilor și ridicarea nivelului calitativ la cele existente. De remarcat este faptul că activitatea de modernizare nu se poate face decât prin intermediul investițiilor (în rândul cărora, investițiile publice au un rol determinant), ca suport material al creșterii economice durabile [148].

Procesul investițional reprezintă suportul material al dezvoltării economice, investițiile stând la baza diversificării sau creșterii calitative a tuturor factorilor de producție. Fără activitatea de investiții nu se pot asigura sporuri de capital fix sau circulant, creșterea numărului de locuri de muncă, creșterea randamentelor utilajelor, creșterea productivității muncii. Investițiile pentru dezvoltare, ca totalitate a cheltuielilor făcute pentru construirea de noi obiective, dezvoltarea sau modernizarea celor existente, reprezintă un cost cert pentru un viitor ce conține elemente de incertitudine. Fenomenul de incertitudine poate consta în diminuarea cererii pentru produsele finite, creșterea cantităților de produse finite apărute pe piață, creșterea costurilor materiilor prime, apariția altor produse mai performante etc. De aceea, în cadrul strategiilor și politicilor firmei, strategia investițională ocupă un loc important, deoarece toate celelalte activități ale firmei depind de investiții, de politica de investiții adoptată [97, p. 110].

Strategia investițională, ca o mulțime logică de informații cu caracter tehnic și economic, stabilește, pe baza unor studii, analize, simulări, obiectivele principale ale firmei în domeniul

investițional, acțiunile ce urmează să se desfășoare pentru atingerea obiectivelor, modalitățile de atingere a acestora, sursele de finanțare și metodele de alocare a resurselor. Strategia investițională, ca o strategie parțială, dar care ocupă un loc central în cadrul strategiilor și politicilor firmei, trebuie să aibă în vedere și celelalte strategii ale firmei (de piață, de restructurare, privatizare, informatizare etc.), înscriindu-se în strategia globală a firmei, în politica sa economică, asigurând suportul financiar al materializării programelor firmei.

Strategia investițională a firmei, fie ea privată sau publică, are un puternic caracter novator deoarece prin investiții se asigură promovarea progresului tehnic și a rezultatelor cercetării științifice, perfecționarea capitalului fix, a tehnologiilor, a metodelor de organizare a producției, etc.

1.3. Rolul și locul organismelor financiare internaționale în dezvoltarea economiilor naționale

Principalii actori în sfera autorității monetar-financiare internaționale sunt: *Fondul Monetar Internațional*, *Grupul Băncii Mondiale* și *Banca Reglementelor Internaționale*.

Trăsăturile de bază ale acestor instituții sunt determinate de subordonarea față de interesul comunitar, regional sau internațional, independența față de instituțiile politice și capacitatea de ajustare a echilibrului și implicit a stării sistemului financiar, economic sau social, prin intervenții directe, mecanisme proprii de coordonare, investiții sau programe de asistență financiară. Ca mod și rațiune a funcționării, aceste entități pot fi de natura băncilor centrale regionale (cazul Băncii Centrale Europene), de natura fondurilor regionale investiționale (de exemplu: Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană de Investiții, Banca Interamericană de Dezvoltare sau Banca Asiatică de Dezvoltare) sau a programelor internaționale de asistență financiară pentru dezvoltare sau cooperare economică (Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare) [27, p. 110].

Mecanismele de acțiune ale acestor organisme nu se referă însă exclusiv la zona, regiunea sau comunitatea reprezentată, ele nu acționează izolat, ci dimpotrivă, calitatea lor de autorități în domeniul monetar-financiar, dincolo de instituirea de drept unde este cazul, fiind o rezultantă complexă a efectelor politicilor, strategiilor sau programelor de asistență la nivel internațional. Aceste instituții sunt primele chemate să dinamizeze procesul de armonizare a cooperării internaționale și de implementare a consensului la nivel regional, având capacitatea de a promova punctual propagarea coerentă a obiectivelor globale la scară macroeconomică. În sens figurativ, putem afirma că autoritățile monetar-financiare cu vocație universală guvernează cu precădere perspectiva mondială a sistemului, cu o promovare a cooperării pe verticală „*de sus* → *în jos*”, în timp ce instituțiile cu vocație regională și internațională sunt chemate să gestioneze în

special fenomenele de integrare, pe baza promovării unei cooperării cu sensul „*de jos → în sus*”. Din aceste considerente, palierul mondial este tributar *perspectivei globale*, în timp ce palierul regional și internațional se referă funcțional la *perspectiva integraționistă* a fenomenelor monetar-financiare.

Efectele politice, strategice sau operaționale ale nivelurilor superioare se repercutează în mod direct și vizibil asupra acestui ultim for autoritar, care reprezintă ultima terminație nervoasă în lanțul cooperării internaționale, responsabilă de armonizarea consensului supranațional în raport cu cel național. Nu ne propunem să enumerăm funcțiile autorităților monetare naționale, însă amintim câteva dintre caracteristicile cele mai recente ale acestui palier: definirea din ce în ce mai actuală a unui *Sistem al Băncilor Centrale*, asumarea unor politici comune de evaluare, supraveghere prudențială și control, asumarea unor standarde armonizate de acțiune și nu în cele din urmă, intensificarea cooperării active la scară mondială. Implicarea din ce în ce mai pronunțată, a autorităților de la acest nivel, în mod direct și semnificativ în cooperarea internațională, reflectă recunoașterea caracterului mondial al relațiilor monetar-financiare internaționale. Este de intuit faptul că, în viitorul cel mai apropiat, cadrul normativ național va suporta mutații esențiale și va fi treptat armonizat cu consensul mondial până la identificare, acest proces fiind piatra de temelie pentru implementarea unui sistem echilibrat de guvernare a fenomenelor monetar-financiare globale.

Agenții economiei financiare cuprind acele organisme, instituții sau agenți care intervin cu impact semnificativ în economia relațiilor monetar-financiare internaționale. Prin activitățile întreprinse, în mod ocazional sau permanent, direct sau indirect, aceste entități pun în mișcare, la nivel privat sau public-privat, mecanismele economiei financiare, pe baza ansamblului de operațiuni care privesc intermedierea, tranzacționarea, atragerea sau plasarea, de sau în legătură cu resursele monetar-financiare la nivel internațional [32, p. 104].

Cel mai important sector al acestei categorii este reprezentat de *segmentul intermediarii financiare*, constituit din ansamblul băncilor comerciale, al instituțiilor de credit, fondurilor de investiții și fondurilor mutuale. Importanța acestui segment este certificată de interesul autorităților monetar-financiare internaționale acordat procesului de dereglementare a intermediarii financiare, evidențiat prin politicile de întărire a controlului comunității internaționale asupra sectorului financiar-bancar, prin supravegherea deciziilor de investiție-plasare și reglementarea operațională a modelelor tehnice de organizare a activității de intermediere. Dincolo de deficiențele și de abaterile nominale sau reale, constatate cu ocazia manifestărilor specifice ale unor crize, interesul acordat sectorului intermediarii financiare, marcat de fenomenul dereglementării, are

ca explicație funcția acestuia de „sistem sanguin”, în propagarea internațională a capitalurilor, făcându-se deopotrivă „vinovat” atât de irigarea financiară benefică a sectorului economic, dar și de exacerbarea propagării în lanț a crizelor de natură monetar-financiară cu implicații negative asupra economiei mondiale.

Sistemul instituțional al piețelor monetar-financiare se referă la ansamblul organismelor cu vocație de intermediari ai capitalului financiar sau de organizatori instituționali ai tranzacțiilor de valori mobiliare. Entitățile care permit întâlnirea în timp și spațiu a cererii cu oferta de capital sunt organisme sau instituții colective, cu caracter privat, cu regulamente proprii de funcționare, armonizate în funcție de legislația țării gazdă. În această categorie distingem: instituții ale pieței bursiere (burse de valori mobiliare), instituții ale pieței extrabursiere, instituții ale bursei de instrumente financiare sau derivate ale bursei de mărfuri. Acționariatul bursei are la bază grupuri restrânse de manageri de investiții, care s-au substituit în timp clasicilor acționari, grupuri care au ajuns în prezent să gestioneze fonduri de miliarde de dolari. Sistemul de piețe monetar-financiare și implicit ansamblul de instituții bursiere (sau generic instituții organizatoare de tranzacții sau de intermediere a valorilor mobiliare) reprezintă *liantul* sistemului monetar-financiar internațional, prin calitatea sa de a conecta în timp și spațiu solicitantii de capital la oferta globală, acesta erijându-se ca vârf de lance în declanșarea și întreținerea fenomenului de dereglementare, globalizare și integrare a relațiilor monetar-financiare internaționale [44, p. 84].

Un caz aparte al acestei categorii de actori ai pieței îl constituie organizațiile supranaționale, implicate în procesele economice și indirect în operațiuni ale economiei financiare, altele decât autoritățile monetar-financiare, cum ar fi de exemplu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică sau organizațiile integraționiste NAFTA, ASEAN, care pot influența indirect, prin politicile sau programele promovate, relațiile monetar-financiar internaționale, transformându-se în mod determinativ în agenți ai economiei financiare.

Referitor la societățile de asigurare/reasigurare, fondurile mutuale sau societățile de investiții, putem afirma că evidențele ultimelor evenimente au demonstrat cât de importante se pot dovedi acestea în condițiile dereglementării și diversificării excesive a piețelor monetar-financiare. Aceste instituții reușesc să atragă sume importante din segmentul de economisire al agenților casnici sau privați, influențând în mare măsură raportul calitativ al raportului economisire/investiții la nivel macroeconomic sau internațional. Pe de altă parte, aceste instituții execută o serie de operațiuni pe piață în scop speculativ sau pur și simplu pentru protejarea sau exploatarea în profit a portofoliilor pe care le dețin. Apetitul uneori foarte ridicat pentru risc al acestor entități (care beneficiază în condiții de echilibru de intrări stabile de capital), conduce

la neglijarea aspectelor legate de valoarea reală a activelor și de complexitatea instrumentelor pe care le tranzacționează, conducând practic la formarea unor trend-uri de piață care pot afecta, prin efectele în cascadă, stabilitatea sistemului economic internațional. Problema cea mai mare privind societățile de asigurări și fondurile mutuale de pensii constă în faptul că **acestea reprezintă un portofoliu de clienți care, prin esența și rațiunea lor, nu optează aprioric pentru risc**. Privitor la efectele crizei recente și luând în considerare aceste aspecte, apare întrebarea de ce acest tip de instituții au fost atât de relaxat supravegheate, în măsura în care, după cum s-a putut observa, ele reprezintă cheia spre nivelul consumatorului primar, pe seama căruia se formează și se întreține percepția socială asupra fenomenului economic și financiar. Panica ajunge la cel mai înalt nivel în momentul în care se creează percepția deformării valorii economisirilor, această stare de fapt provocând, în caz de criză, primul val al contracției consumului, conducând mai departe la o criză autentică a valorilor [59, p. 48].

Organismele monetar-financiare cu vocație mondială sunt chemate să governeze echilibrul sistemului monetar-financiar internațional, prin coordonarea proceselor specifice de cooperare internațională și pe seama implicării specializate în procesele privind elaborarea, negocierea, promovarea sau implementarea unor politici și strategii specifice, cu privire la fenomenul monetar-financiar internațional în particular și la starea globală a vieții economice, politice și sociale, în general. Organismele monetar-financiare internaționale de notorietate sunt Fondul Monetar Internațional (FMI), Grupul Băncii Mondiale (BM) și Banca Reglementelor Internaționale (BRI), care alături de alte instituții și organisme internaționale sunt chemate să definească cadrul sintetic general privind manifestările dimensiunilor economice, monetare și financiare globale.

Interacțiunile instituționale la nivel global, sintetizate în figura 1.3, sunt definite de raporturile dintre organismele monetar-financiare internaționale și ansamblul formelor de cooperare politică internațională, cu privire la politicile și strategiile de guvernare monetară, financiară și economică, în plan regional și internațional.

Sensul elaborării politicilor și strategiilor globale în plan monetar și financiar este definit sintetic prin traseul *forum politic de cooperare internațională* → *instituții internaționale specializate* → *autorități regionale și naționale*, piețele specifice și agenții publici sau privați intervenind ca factori receptori sau emitenți, aflați în centrul de greutate al sistemului de deliberare a consensului, ca elemente de „*adaptare și reacție*”.

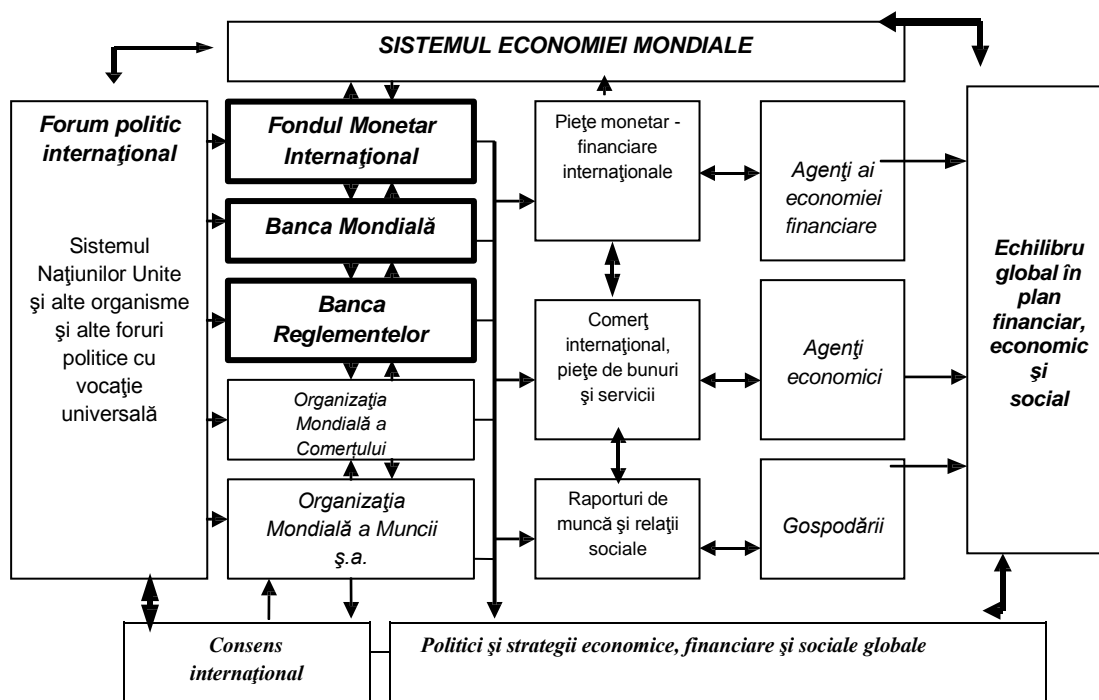

Fig. 1.3. Relații și interacțiuni instituționale la nivelul sistemului monetar-financiar internațional

Sursa: elaborat de autor în baza [59]

Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială se află, așadar, în ciuda atitudinii sau a modului de manifestare din ultimele decenii, la nivelul imediat următor structurii politice, rolul acestora fiind unul de adaptare specializată a consensului global la nivelul sistemului monetar-financiar și al economiei mondiale, în scopul asigurării echilibrului în arile de competență, însă nu izolat ci interdependent și multivalent, atât din perspectiva considerării tuturor dimensiunilor globale, cât și din prisma interesului particular al tuturor participanților la procesul internațional de formulare a consensului [84, p. 102]. Lipsa coeziunii deciziilor politice la nivel global, răspunderea difuză a organismelor internaționale reprezentative și dificultatea demersului global al cooperării, date de eterogenitatea actorilor implicați, au făcut ca FMI și BM să se îndepărteze tot mai mult de rațiunea creării lor, ajungând la sfârșitul secolului al XX-lea nu numai în afara dialogului cu Sistemul Națiunilor Unite, ci și în afara dialogului cu organisme paralele sau chiar cu membrii săi.

Atenția tuturor organismelor monetar-financiare s-a îndreptat asupra metodelor de anticipare a crizelor, respectiv asupra modelelor de evaluare a riscurilor în formularea ipotezei de lucru, atitudine necesară, dar insuficientă dacă ar fi să analizăm „avancronica crizei sub-prime”. Serviciul reglementării prudențiale nu se extinde și asupra comportamentului

hazardat de piață, jocul tranzacțiilor fiind considerat aprioric, drept unul liber și intangibil, în conformitate cu optica *laissez-faire*. Una din metodele cele mai eficiente de prevenire și atenuare a crizelor s-ar putea referi însă tocmai la **reglementarea**, într-un fel sau altul, a **limitei de raționament sau de hazard în comportamentul actorilor de piață**. Aceste limitări pot avea mai multe formule care pot fi sugerate, și anume: (1) introducerea unui model de calcul informatizat al riscurilor dinamice de sistem racordat la o rețea informatică mondială; (2) corectarea dinamică a informațiilor de piață, inclusiv prin implicarea agenților economici în furnizarea de date zilnice, prin aceeași rețea informatică globală sau (3) arbitrarea jocului de piață prin stabilirea unor drepturi preferențiale de acces la tranzacții în funcție de diferite criterii cum ar fi forța financiară, gradul de lichiditate, calitatea portofoliului, gradul de acces la informații etc. Limitarea acțiunilor într-un cadru prestabilit poate urmări logica democrației și a constrângerilor sociale, conform principiului de drept constituțional american: „... *nimic nu este interzis cât timp nu afectează libertatea celuilalt*” [85, p. 91].

În ceea ce privește **dimensiunea economică**, ar fi de așteptat ca, în perspectiva generalizării crizei financiare și adâncirii recesiunii economice în anul 2009, politica organismelor financiare internaționale să se orienteze cu precădere spre „raționalizarea” relațiilor economiei reale cu sistemul financiar-bancar internațional. Problema aflată în fața instituțiilor financiare internaționale nu mai este legată de efectele imediate ale crizei pe termen scurt, ci impune **revizuirea unor concepte fundamentale privind relația dintre creditare și consum**, respectiv dintre investiții și economii. Pericolul generalizării intervenției statului în economie poate conduce la deformarea logicii economiei libere de piață, motiv pentru care, prioritatea pe termen mediu ar fi contribuția consistentă la revizuirea conceptuală a noțiunilor de piață, sistem economic și sistem monetar-financiar internațional [103, p. 46]. Limitele mixului de politici macroeconomice și mondo-economice pot fi stabilite fie printr-un monolog al marilor puteri (deja început în cursul anului 2008) sau pot fi arbitrate de organisme monetar-financiare internaționale în numele comunității economice și financiare mondiale. Prioritatea zero ar trebui să fie **armonizarea și optimizarea urgentă a gradului de reprezentativitate în adoptarea deciziilor interne**. Fără o reformă internă a lanțului de decizie și fără o echilibrare a dreptului de a opina între membrii săi, FMI și BM nu vor fi decât niște instrumente ale unui grup de state puternice, iar opiniile lor nu pot fi considerate nici pertinente și nici imparțiale, singura valență rămânând la nivelul de finanțator relativ ieftin al unor probleme macroeconomice pe termen scurt sau de garant al „bunei purtări” al unor state aflate în deficit de finanțare.

Pornind de la principiile fundamentale, marcate prin reformarea strategiilor pe termen mediu și lung a celor trei instituții mondiale de notorietate în plan monetar-financiar (FMI, BM și BRI), în figura 1.4 este reprezentată relația dintre **strategii**→ **politici**→ **acțiuni**, tradusă funcțional prin ecuația **principii**→ **instrumente**→ **efecte**, aplicabilă în modelul sistemului monetar-financiar internațional.

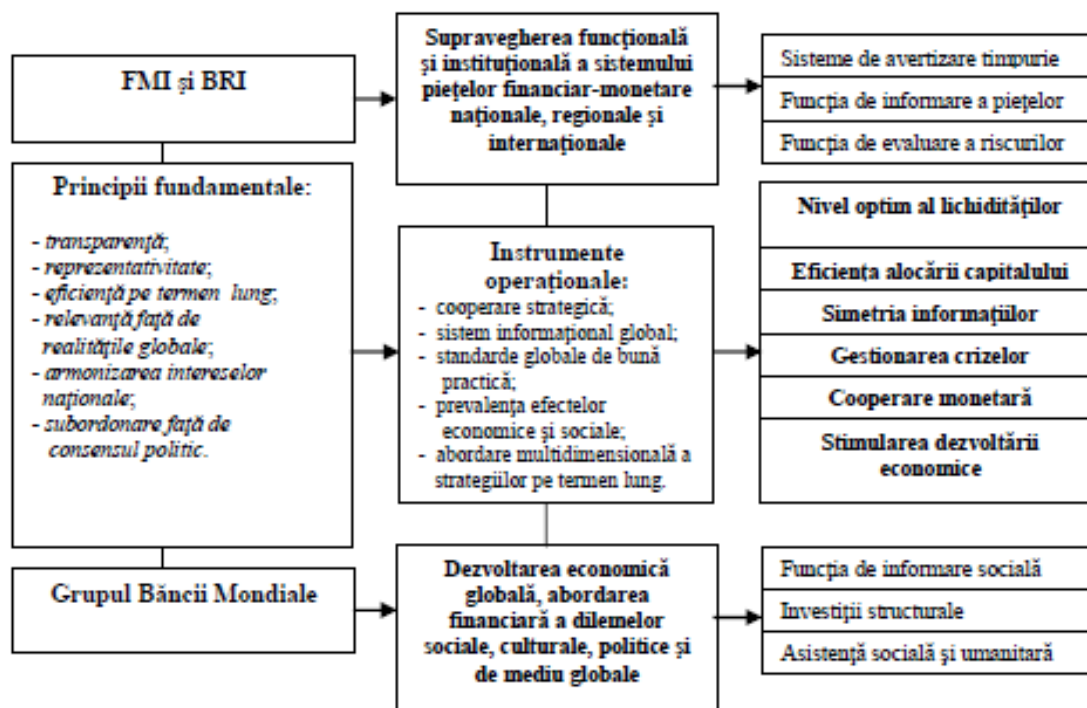

Fig. 1.4. Priorități strategice și politice ale FMI și BM la nivelul sistemului monetar-financiar internațional
Sursa: elaborat de autor

Prima garanție a eficienței funcționale a organismelor cu vocație universală în raport cu sistemul monetar-financiar internațional poate fi asigurată prin **stabilirea principiilor fundamentale** ale acțiunii organismelor internaționale, în raport cu noile priorități politice și strategice globale pe termen mediu și lung. Principiile fundamentale în raport cu noile realități globale, astfel enunțate, stau la baza formulei funcționale strategice și se referă în principal la următoarele:

✓ extinderea măsurilor privind **transparența propriilor activități, acțiuni și politici**, în scopul informării curente a publicului și asigurării unei **reprezentativități rezonabile** în dimensiunea politică și socială mondială;

✓ asigurarea unei **eficiențe ridicate a programelor elaborate** pe fondul înregistrării de **rezultate concrete** în dezvoltarea durabilă a statelor, reducerea sărăciei, eradicarea foametei sau protecția mediului;

✓ revenirea asupra gradului de implicare la nivelul statelor naționale, pe de o parte prin **elaborarea consultativă a priorităților și formulelor de lucru** și, pe de altă parte, prin **armonizarea aspirațiilor** naționale în raport cu consensul internațional [118, p. 121];

✓ **implicarea totală și determinantă în evoluția principalilor indicatori macroeconomici** și de pe poziția investițională, astfel încât efectul asupra problemelor globale să fie cât mai relevant și mai util demersului internațional privind asigurarea unui echilibru optim al dimensiunii monetar-financiare;

✓ depășirea problemelor de **cooperare și formulare a unui consens** prin implicarea cât mai activă și frecventă în înființarea unor grupuri de dialog, forumuri internaționale sau programe sociopolitice comune pe diferite probleme ori, după caz, participarea consultativă la convocările celor deja existente;

✓ necesitatea formulării unei **rețele globale a centrelor de decizie politică** astfel încât FMI și Banca Mondială să depășească faza unei independențe exagerate sau supradimensionate în raport cu specializarea tehnică strictă, impusă prin însăși statutul acestora.

Toate aceste principii se realizează prin **politici și instrumente specifice** dezvoltate funcțional pe seama adaptării la dinamica realităților globale în legătură cu dimensiunea monetar-financiară și cu strategiile formulate în aria de responsabilitate a celor două organisme internaționale. Astfel, dintre demersurile politice recente amintim:

a) **Dezvoltarea unor programe comune** de asistență, intervenție și investiție, pentru țările în curs de dezvoltare, adaptate la noile realități globale, cu luarea în considerare a riscurilor privind destabilizarea sistemului monetar-financiar internațional.

b) **Realizarea unor baze de date comune**, de diseminare și analiză publică pe seama unor prospecțiuni, studii și evaluări periodice, cu relevanță în procesul de formulare a deciziilor de piață (raportări sau publicații ale FMI recent introduse - *Public Information Notes, Global Financial Stability Report, Regional Economic Outlook Reports* sau *Finance and Development*, iar în cazul Băncii Mondiale - *World Development Report, Policy Research Reports, Global Development Finance* sau *Global Monitoring Report*). În aceeași ordine de idei este de remarcat amploarea și dimensiunea sistemului de informare on-line dezvoltat de cele două instituții, bine adaptat la noile cerințe informaționale. Comparația cu anii precedenți este bineînțeles caducă, tehnologia actuală fiind prea nouă pentru vreun termen de comparație, dar efortul este notabil și se suprapune tendinței de creștere a transparenței acțiunilor instituțiilor internaționale. Banca Mondială a dezvoltat într-o formulă de succes trei secțiuni operaționale privind informarea, respectiv secțiunea de *date statistice*, secțiunea de *cercetări* și secțiunea de *prospecțiuni și*

prognoze, oferind chiar un sistem educațional pe această linie adresabil publicului larg (modelul fiind adoptat ulterior și de FMI).

c) Au fost realizate, prin cooperare cu instituțiile din zonele complementare (BRI, UNCTAD sau OMC), **standarde și coduri de acțiune și comportament** pe piețele monetar-financiare, formulându-se în premieră cu această ocazie, primele **criterii comune de bună practică** la nivel mondial, în sfera politicilor fiscale, monetare și financiare. Aceste coduri și standarde au fost armonizate cu principalele prevederi ale supravegherii prudențiale și cuprind unele clauze concrete privind soluționarea litigiilor la nivel internațional sau aplicarea de sancțiuni complementare [123, p. 61].

d) În ceea ce privește macrostabilizarea și asistența statelor în curs de dezvoltare, pe lângă mecanismele clasice de asistență sau împrumut au fost dezvoltate și **referințe informaționale obiective** ale piețelor monetar-financiare prin armonizarea perspectivei informaționale în plan național cu perspectiva planului regional și global, serviciul interpretării datelor și al formulării de ipoteze de lucru, determinant în procesul de adoptare a deciziilor de piață, fiind integrat astfel la scară internațională.

e) Prin prisma experienței statelor în dezvoltare, aferente deceniilor 9 și 10 ale secolului XX, **problema reducerii sărăciei**, s-a dovedit a fi o variabilă implicită a demersului privind asigurarea stabilității sistemului monetar-financiar, pe principiul dezvoltării durabile. În conformitate cu agenda ONU, *Millennium Development Goals*, inițiativa Băncii Mondiale și a FMI s-a regăsit în formularea unor programe specifice de reducere a sărăciei și de anulare a datoriilor pentru un număr de țări foarte sărace (HIPC și MDRI).

Țările foste comuniste au fost țările care, după cel de-al doilea război mondial, au intrat în sfera de influență a URSS, fiind obligate la un experiment dramatic, acela al construirii socialismului, experiment soldat cu un eșec economic și cu milioane de victime omenești. Ele au fost atât țări europene (Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria, republicile baltice), cât și țări asiatice (Vietnam, Mongolia, Coreea de Nord), majoritatea dintre ele devenind membre ale unei organizații de integrare creată de URSS în anul 1949, Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER).

Începând cu anul 1989, comunismul se prăbușește în țările europene aflate în sfera de influență sovietică și, mai târziu, în fostele republici ale Uniunii Sovietice și în unele țări din Asia, din anul 1991 destrămandu-se și CAER.

După 45 de ani de comunism, țările din fostul lagăr socialist au fost supuse unui nou experiment istoric. **Tranziția de la o economie planificată** centralizat la o economie de piață a

reprezentat al doilea mare experiment din istoria economiei mondiale, ambele procese fiind operațiuni de “inginerie politică, economică și socială” și nu evoluții organice ale respectivelor societăți, ca cele din țările dezvoltate.

Acest proces inedit a necesitat o amplă reconstrucție instituțională și o ajustare structurală masivă într-un timp istoric concentrat. **Costurile economice** și sociale ale tranziției s-au dovedit a fi mult mai ridicate decât cele estimate inițial, ceea ce a făcut imposibilă asigurarea creșterii nivelului de trai.

Deoarece majoritatea analizelor privind **tranziția în fostele țări comuniste** s-a focalizat asupra țărilor din Europa Centrală și noi am optat pentru o prezentare mai detaliată a transformărilor din această zonă, făcând totuși în finalul capitolului și succinte evaluări ale reformelor din alte țări foste comuniste: cele membre ale Comunității Statelor Independente (grupare care reunește Rusia și unele dintre fostele republici ale URSS) și China (care și-a menținut regimul politic de tip comunist, dar a optat pentru o transformare parțială a economiei).

Reformele economice lansate la începutul anului 1990 în țările est-europene nu au reprezentat un scop ‘în sine **tranziția la economia de piață** de la o economie socialistă, planificată centralizat devenise o necesitate impusă de adâncirea **crizei economice** în toate aceste țări pe parcursul anilor '80, precum și a crizei din cadrul CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), tot mai evidentă de la mijlocul deceniului al 9-lea.

De asemenea, transformarea sistemului economic ținea să consolideze procesul de democratizare politică, propunându-și să creeze premisele exercitării drepturilor și **libertăților economice** ale individului, care, desigur, nu ar trebui dissociate de responsabilitățile personale și colective în acest plan.

Cele două obiective fundamentale ale tranziției erau deci refacerea structurilor democratice și ale economiei de piață. Specialiștii subliniau existența unei clare corespondențe între principiile specifice unei democrații și cele ale unei economii concurențiale: autonomia subiecților, suveranitatea legii, refuzul acordării de privilegii discreționare.

Noile structuri și mecanisme **politice și economice** urmau să determine repartizarea drepturilor și obligațiilor între persoane și grupuri sociale, precum și repartitia puterilor, a resurselor și a veniturilor. De asemenea, statul era chemat să vegheze respectarea libertăților individuale, dar și armonizarea lor.

Scopul final al transformărilor îl constituia creșterea prosperității individuale și colective, menținerea ordinii și păcii sociale. Toate acestea nu puteau fi însă îndeplinite fără refacerea

sistemului de valori al acestor societăți, a mentalităților și comportamentelor, valorile morale fiind temelia oricărei construcții politice, economice și sociale, durabile în timp.

Politologul francez J. Revel avertiza la începutul lui 1990: “Sfârșitul comunismului nu-i deloc același lucru cu dispariția consecințelor sale - acestea abia încep...”. Mentalitățile și comportamentele erau alterate, mai mult sau mai puțin, în grade diferite în fostele țări comuniste, de suprimarea libertăților și cultivarea obedienței necondiționate pentru unii sau de exercitarea unor puteri discreționare de către alții, de lipsa stimulentei pentru eficiență, corectitudine, dinamism, inteligență și creativitate, de cultivarea xenofobismului și a unei încrederi triumfaliste în geniul național.

În concluzie, procesul de tranziție care avea să fie o succesiune de dislocări și șocuri ar fi trebuit să conducă la reconstrucția unor economii normale, la regăsirea profilului lor specific, rezultantă a îmbinării unice a factorilor geopolitici, economico-tehnici, sociali, cu tradițiile istorice, mentalități și comportamente culturale și spirituale. Interacțiunea și interdependențele dintre toți acești factori au devenit tot mai evidente pe parcursul derulării **reformelor economice** în fostele țări comuniste.

Toate țările foste comuniste s-au confruntat din anii '80 cu o evidentă criză a sistemului economic socialist, criză care s-a acutizat în a ‘doua jumătate a perioadei respective.

Pentru unele țări manifestările de criză deveniseră evidente și se exprimau prin dezechilibre cronice (deficite bugetare de proporții, inflație sau hiperinflație, penurii generalizate de produse, acumularea de datorii externe impovărătoare) - Polonia, Iugoslavia. Pentru altele, criza era latentă și se manifesta prin stagnare economică - Cehoslovacia, Ungaria. În sfârșit, în cazul majorității țărilor comuniste criza era ascunsă în spatele unor raportări false.

Economia socialistă planificată centralizat se caracteriza prin exercitarea de către stat a unui monopol absolut asupra tuturor activităților economice: de producție, repartitie a resurselor, circulație a mărfurilor, repartizare și redistribuire a veniturilor, schimburi economice cu străinătatea. Exercitarea acestui monopol era posibilă în primul rând datorită preponderenței covârșitoare a proprietății de stat, care anula, de fapt, inițiativa individuală. Controlul autoritar al statului se exercita și prin instrumente precum planificarea obligatorie, cantitativă, prețuri administrate pentru factorii de producție (muncă și capital) și pentru mărfurile și serviciile din economie. Cursul de schimb era de asemenea administrat central, iar schimburile comerciale și relațiile de cooperare externe controlate riguros. Statul efectua, în primul rând prin instrumente directe (planificarea, subvenții directe de producție și de consum, alocarea creditelor și a fondurilor

de investiții) massive, transferuri de resurse materiale și financiare între sectoare, ramuri, întreprinderi. Transferurile sociale de la buget erau, de asemenea, importante.

Dezvoltarea economică reală într-un anumit interval de timp s-a realizat prin folosirea extensivă a factorilor de producție. Aceasta s-a asociat însă cu îngrădirea, până la anulare uneori, a drepturilor și **libertății economice**, politice și sociale pentru majoritatea populației din aceste țări.

Acest tip de sistem economic a condus treptat la alocarea neeficientă a resurselor, **economice și umane**, la supradimensionarea unor ramuri sau **sectoare economice** și la neglijarea altora, la creșterea decalajului tehnologic față de Vest, la crearea unor structuri administrative și manageriale incompetente și supradimensionate, la o egalizare nefirească și la un nivel foarte scăzut al veniturilor populației.

Extinderea industrializării economiilor majorității acestor țări în perioada comunistă (mai puțin Cehoslovacia, a zecea putere industrială a lumii în perioada interbelică) ar fi putut să susțină modernizarea acestora și o înscriere avantajoasă a lor în diviziunea mondială muncii. De fapt, în mai multe țări (dar cu deosebire în Bulgaria și România), aceasta a avut loc datorită secătuirii resurselor agricole și a inhibat dezvoltarea serviciilor, ca urmare a unui model greșit de industrializare urmat. Astfel, concentrată, potrivit modelului sovietic, pe dezvoltarea sectoarelor producătoare de mijloace de producție (majoritatea industriei energofage), a condus cel mai des la profiluri industriale deformatate, care nu erau în concordanță nici cu avantajele comparative reale ale țărilor, nici cu dinamica evoluțiilor tehnice și a cererii pe plan mondial. În plus, s-a asociat cu costuri din ce în ce mai mari: risipă de resurse, acumularea de stocuri de produse nevandabile, creșterea facturilor externe pentru energie și materii prime (chiar dacă multe dintre ele erau obținute cu prețuri scăzute din cadrul CAER, deteriorarea continuă a mediului ambiant ș.a.

Concomitent cu criza de sistem a economiilor socialiste s-a manifestat și criza organizației lor de integrare economică, Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER). De la mijlocul anilor '80 acesta s-a încercat a fi revitalizat ca urmare a evaluării ineficienței majorității formelor de colaborare interstatală practicate. S-a proiectat chiar, la un moment dat, construirea unei piețe unite (!), ca replică, evident, la piața internă unică a C'EE (în proiect la data respectivă). Tendința de restructurare a CAER era rezultatul acțiunii conjugate atât a țărilor-membre, cât și a URSS, ultima confruntată cu costurile uriașe ale menținerii influenței sale politice în zonă (cel mai evident dintre ele era menținerea prețului țigăiului pentru sateliții săi la un nivel mult inferior prețului internațional, de 7 USD/ baril, comparativ cu 15-20 USD/baril).

Unele țări est-europene au experimentat în perioada 1968-1989 **reformele economice** parțiale. Țări ca Polonia, Ungaria, Iugoslavia au înregistrat în acest interval de timp un grad de

descentralizare a economiilor lor (creșterea autonomiei întreprinderilor de stat, liberalizarea parțială a prețurilor, flexibilizarea sistemului de alocare a valutei etc.). Dacă aceste tentative nu au îmbunătățit în mod vizibil **performanțele economice** de ansamblu ale țărilor menționate, totuși, ele au modelat mentalitățile și **comportamentele economice** ale populației, pregătindu-le pentru o economie concurențială și având în primul rând sub acest aspect un impact pozitiv.

Din punct de vedere strict economic, efectele acestor reforme sunt diferite de la țară la țară. În mod cert liberalizarea treptată a prețurilor în Ungaria încă din anii '80 (la nivelul anului 1987 cca. 40% din prețuri erau liberalizate, la finele lui '89 cca. 62%) a făcut mai lină adaptarea agenților economici și a redus nivelul anual al inflației corective datorită acestui proces. De asemenea, a făcut posibil ca în primii ani ai tranziției să se aplice măsuri de stabilizare macroeconomică mai puțin dure. Prin contrast, în Polonia, liberalizările de prețuri din anii '88-'89 au condus la acumularea unor tensiuni inflaționiste considerabile (rata anuală a inflației la finele anului 1989 era de 640%), accentuând anumite distorsiuni ale sistemului economic socialist.

În concluzie, tentativele unor țări de introducere în cadrul sistemului economiei planificate a unor componente ale mecanismului pieței (la finele anilor '60 sau începutul anilor '80) nu au reușit să oprească declinul lor economic, ceea ce a **indicat cu claritate că rădăcinile crizei se aflau în rigiditatea și disfuncționalitățile sistemului economic socialist.**

Transformarea politică și social-economică a fostelor țări comuniste necesita o amplă operă legislativă și instituțională. În plan economic, au fost reconstruite instituții și mecanisme proprii economiilor capitaliste, care dispăruseră sau funcționau atrofiat în economiile de comandă. De asemenea, a fost redefinit rolul statului în economie. Transformarea sistemică a constat, de fapt, în efectuarea a trei categorii de modificări:

- ✓ modificări instituționale și structurale (crearea instituțiilor specifice pieței, **reforma proprietății**, reforma fiscală, reforma sistemului financiar-bancar ș.a.);

- ✓ dereglementarea economiei și crearea piețelor concurențiale (prin măsuri și politici de liberalizare a prețurilor, a cursului de schimb, a comerțului exterior, a fluxurilor externe de capital, în primul rând a celor de investiții străine directe);

- ✓ realizarea **macrostabilității economice** (prin politici monetare și fiscale restrictive).

Totodată, a fost **reconceput rolul statului**. Astfel, pe de o parte a fost restrans rolul său de principal agent economic și acesta a încetat a fi agent unic de coordonare a **raporturilor economice**, împărțind acest rol ultim cu piețele, pe măsură ce acestea au fost create. De asemenea, statul a instituit “regulile de joc” din economie și veghează ca ele să fie respectate. Apoi, el asigură

oferta de bunuri colective (educație, servicii de sănătate, securitate națională, ordine internă, infrastructură ș.a.) și acționează pentru a corecta eșecurile pieței.

Economiștii considerau că **instabilitatea economică** din țările analizate s-ar datora următoarelor **cauze** mai importante:

- ✓ distorsiunilor și dezechilibrelor moștenite de la sistemul economic anterior;
- ✓ distorsiunilor generate de hibridul de **mecanisme economice** rezultat din descentralizarea parțială a unor economii socialiste spre finele anilor '80, apoi, de disfuncționalitățile de după 1990.

Scopul măsurilor de stabilizare macroeconomică constă în reducerea ratei inflației și a deficitului bugetar. Deși similare ca și conținut (politici monetare și fiscale restrictive, utilizarea unor ancore de stabilizare), programele de stabilizare aplicate în țările est-europene au fost diferite nu doar din punctul de vedere al momentului introducerii lor, ci și ca amplitudine și severitate a măsurilor.

Pe parcursul procesului de tranziție, în toate țările est-europene au fost aplicate în mod succesiv mai multe programe de stabilizare, convenite cu reprezentanții FMI. Conținutul acestora a fost relativ similar ca măsuri, dar obiectivele țintite au fost diferite la nivelul țărilor analizate.

La o evaluare retrospectivă se impun câteva observații preliminare. Mai întâi, ipotezele inițiale cu privire la cauzele dezechilibrelor incriminate (în primul rând ale inflației) s-au dovedit incorecte sau nenuanțate. Astfel, la originea inflației s-a considerat a fi cererea în exces (subvenționarea, pe diferite căi, a producției și a consumului, acoperirea automată a deficitelor bugetare prin emisiune monetară, existența unui volum important de economii "forțate" la populație, ca urmare a generalizării penuriilor pe piețele de mărfuri etc.).

A doua observație importantă constă în faptul că obiectivele propuse și convenite cu FMI prin aceste programe (și de îndeplinirea cărora era condiționată obținerea de credite de la această instituție) au fost deseori nerealiste. Criteriile de performanță se refereau la nivelul deficitului bugetar admis, rata inflației, soldul balanței comerciale sau de plăți externe, etapele efectuării unor reforme instituționale etc. Această estimare incorectă s-a datorat unei insuficiente cunoașteri de către experții FMI a particularităților economiilor acestor țări, necontracarată de negociatorii est-europeni, constrânși să accepte propunerile lor de necesitatea finanțării reformei prin credite externe, alături supraestimării rezultatelor posibile de către chiar guvernării țărilor în tranziție.

Majoritatea analiștilor au catalogat **programele de macrostabilizare** din țările în tranziție drept programe de tip heterodox. Ne raliem economiștilor care sșțin că prin caracteristicile lor, **programele de macrostabilizare** aplicate în țările în tranziție se apropie mai mult de programele de tip "ortodox". Pentru a argumenta această opinie vom face în *stop cadrul* următor o

scurtă prezentare a conținutului celor două tipuri de programe, pornind de la o analiză a Institutului Francez pentru Relații Internaționale (IFRI) de la Paris. Compararea acestor tipuri teoretice de programe de stabilizare cu cele reale aplicate în toate țările în tranziție conduce la concluzia că programele aplicate au fost de tip monetarist, ortodox, în unele țări chiar monetarism global (Polonia în intervalul 1990-1991, Cehia, între 1991-1997). Ele nu aveau cum să fie heterodoxe, deoarece le lipsea o componentă esențială, expansiunea monetară. Faptul că unele programe au inclus, în anumite intervale de timp, controlul salariilor și chiar reforme monetare (Polonia), nu le schimbă caracteristicile fundamentale, de programe ortodoxe.

Potrivit cercetătorilor francezi, **programele ortodoxe** au ca suport teoretic monetarismul. Drept cauze principale ale inflației ele consideră deficitul bugetar și creșterea necontrolată a masei monetare. Remediile propuse: reducerea deficitului bugetar și devalorizarea monedei naționale. Condiția preliminară necesară pentru aplicarea lor: eliminarea controlului prețurilor. Experții occidentali au recunoscut în unanimitate că stabilizarea ortodoxă are două consecințe negative inevitabile: recesiunea și reducerea veniturilor reale (asociată cu accentuarea inegalităților sociale). O variantă mai dură a acestui tip de stabilizare o reprezintă programele care, pe lângă componentele amintite, includ drept ancoră o politică de curs de schimb fix (monetarismul global), politică asociată, în condițiile existenței unei economii deschise, cu obligativitatea unei discipline monetare și bugetare ferme.

Spre deosebire de aceste tipuri de programe ortodoxe, **stabilizarea heterodoxă** este mai puțin restrictivă și încearcă să evite adâncirea inegalităților de venituri, subliniază specialiștii IFRI. Programele de acest tip conțin măsuri de reducere a deficitului bugetar, o eventuală reformă monetară (care ar reprezenta mijlocul de evitare a unei redistribuiri inegale a veniturilor) și, contrar programelor ortodoxe, expansiune monetară (pentru a se evita creșterea ratei reale a dobânzii). De asemenea, concepția heterodoxă propune o politică de control a creșterii salariilor, dar și a prețurilor, pentru a reduce tensiunile conflictuale ce se pot crea ca urmare a redistribuirii veniturilor între forța de muncă și capital, în favoarea celui din urmă.

Efectele programelor

Efectele pozitive pot fi considerate: ținerea sub control a inflației (deși reducerea acesteia s-a realizat mult mai lent decât s-a anticipat), stimularea exporturilor, diminuarea, în majoritatea țărilor, a deficitelor bugetare. Aceste efecte pozitive s-au obținut, în opinia multor economiști est sau vest-europeni, cu costuri economico-sociale mult prea mari, economistul polonez D. Rosati considerând unele rezultate drept “succese sterile”.

Printre **efectele negative**, cele mai evidente au fost: reducerea dramatică a producției industriale, a investițiilor și a veniturilor reale ale populației, restrângerea volumului desfacerilor de mărfuri, blocaje financiare de proporții.

Una dintre problemele dificile ale tranziției a reprezentat-o problema concilierii **măsurilor de macrostabilizare** cu cele de încurajare a **creșterii economice**. Țările analizate au avut modalități diferite de realizare a acestor două obiective concomitent, îmbinând în forme specifice diferite măsuri de politică economică. Drept urmare, de la mijlocul anilor '90 unele țări foste comuniste, precum Polonia sau Cehia reușesc să reintre mai decis pe făgașul **creșterii economice**, fără însă a se situa la adăpost de orice formă de instabilitate economică (de exemplu, Cehia se confruntă în 1997 cu o criză financiară de proporții) (tabelul 1.2).

Tabelul 1.2. Analiza comparată a unor indicatori macroeconomici ai țărilor din Europa Centrală la nivelul anului 1999

Indicatori	Cehia	Ungaria	Polonia	Slovenia	Slovacia	Romania
PIB, volumul real, 1990=100	89,4	103,1	136,8	115,6	103,6	80,3
PIB/loc, PPC, în USD	12362	10232	7619	14293	9699	5648
Indicele prod. ind. 1990=100	79,6	125,4	156,1	84,5	80,9	54,0
Rata inflației (IPC anual), %	2,1	10,0	7,3	6,1	10,6	45,8
Rata șomajului, %	9,4	9,6	13,0	13	19,2	11,5
Exp., mil USD	26845,8	21842,0	26347,0	8608,5	10197,4	8503,0
Imp., mil USD	28906,0	24020,0	40727,0	9765,2	11300,5	9595,1
Stoc net ISD, mil USD	14924	18347	21126	1193	1877	5471

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat

De la sfârșitul anilor '90 apare mai evidentă diferența de evoluție a două grupe de țări din această regiune. Astfel, o primă grupă este constituită de țările considerate reformatoare, care reușesc să fie recunoscute mai devreme ca economii de piață "funcționale" și să înregistreze performanțe **macroeconomice** solide (Polonia, Cehia, Ungaria, Slovenia). Cel de-al doilea grup,

constituit din România, Bulgaria și Slovacia, reprezenta un grup de țări cu evoluții indecise în planul **reformelor economice** și cu performanțe macroeconomice slabe până la începutul anilor 2000.

În anii 1989-1990, țările central europene au încheiat cu Uniunea Europeană acorduri de cooperare economică, generale și sectoriale. Treptat, **relațiile economice** dintre cele două părți se extind și devin tot mai complexe. Astfel, **incepând cu anul 1991, rând pe rând, țările foste comuniste din Europa Centrală încheie cu Uniunea Europeană (UE) acorduri de asociere, care aveau mai multe obiective, cel mai important fiind cel de constituire a unor zone de liber-schimb** cu aceasta într-o perioadă de 10 ani.

Obiectivul general era de pregătire a acestor țări pentru o eventuală aderare la UE, pe un orizont de timp nedefinit. După o perioadă de șovăială, la Consiliul European de la Essen din decembrie 1994, UE stabilește o serie de criterii de preaderare pentru țările analizate. Acestea erau definite astfel:

- stabilitatea democrației, existența unui stat de drept, respectarea drepturilor omului și protecția minorităților;
- existența și funcționarea unei economii de piață;
- capacitatea de a face față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din UE;
- capacitatea de a-și asuma obligațiile de membru cu drepturi depline.

Între anii 1994-1997, cele 10 țări asociate la UE (cele din Europa Centrală și cele trei republici baltice) își înaintează și cererile de aderare. Negocierile privind aderarea încep în martie 1998 cu primele 5 țări (Polonia, Cehia, Ungaria, Estonia și Slovenia), iar în anul 2000 ele sunt lansate și pentru celelalte 5 țări asociate (România, Bulgaria, Slovacia, Letonia și Lituania).

După o perioadă de pregătire intensă și după încheierea negocierilor la toate cele 31 de capitole, 8 dintre cele 10 țări asociate foste comuniste devin țări-membre ale UE, odată cu semnarea acordului de aderare din mai 2004, la Atena. Pentru România și Bulgaria se stabilește ca dată posibilă de aderare anul 2007, acordul de aderare fiind semnat în primăvara anului 2005.

Cum se explică mersul și rezultatele diferite ale transformării sistemice în țările analizate?

Iată care considerăm a fi factorii ce au determinat evoluția și rezultatele diferite de până acum ale transformării sistemice în diferitele țări est-europene analizate:

Particularitățile situației economice și politico-sociale la finele anilor '80 și începutul anului 1990, ca de pildă:

- gradul de centralizare a economiilor (cele mai centralizate economii erau ale Cehoslovaciei și României);

- ponderea sectorului de stat și, complementar, existența unui sector particular; de pildă, în timp ce în România și Cehoslovacia sectorul de stat acoperea cca. 95% din economie, sectorul particular avea ponderi sensibile în Ungaria (în sfera comerțului și a altor servicii) și în Polonia (în agricultură el reprezenta cca. 75% din totalul fermelor, în plus, existau numeroase firme mixte mici create cu participarea capitalului polonezilor din emigrație);
- gradul de stabilitate a economiei: rata reală a inflației și a șomajului, nivelul deficitelor bugetare, raportul cerere-ofertă pe piețele de mărfuri; din acest unghi de vedere, dacă penuriile pe piețele de mărfuri erau endemice în țări precum Polonia și România, piețele din Cehoslovacia și Ungaria erau echilibrate;
- volumul datoriei externe și presiunea ei asupra economiei, exprimată prin serviciul datoriei externe; practice, trei dintre țările în tranziție se confruntau cu datorii externe împovărătoare: Ungaria, Polonia și Bulgaria;
- nivelul de trai și calitatea vieții; acestea erau mai ridicate în două țări, dar din cauze diferite; în Ungaria nivelul de trai era mai ridicat în primul rând ca urmare a extinderii practicii apelării la o a doua slujbă de către salariații din sectorul de stat încă de la începutul anilor '80, în Cehoslovacia, de asemenea nivelul de trai era ridicat ca urmare a unui standard de dezvoltare mai înalt al acestei țări, comparativ cu toate celelalte țări foste comuniste, interesant fiind și faptul că nu existau diferențe sensibile ale calității vieții între zona rurală și cea urbană, ca urmare a unei politici deliberate de majorare a veniturilor lucrătorilor rurali;
- mentalități și atitudini favorabile sau ostile economiei de piață; populațiile din țările care au încercat reformarea sistemelor anterioare erau mai pregătite; în alte țări doar specialiștii cu contacte externe sau intelectualii aveau informația necesară pentru a evalua favorabil economiile și societățile occidentale, în pofida propagandei totalitare ostile și mistificatoare;
- configurarea unei societăți civile omogene sau, dimpotrivă, existența unei societăți divizate, cu grupări de interese contradictorii; existența, de pildă, în Polonia și în Cehoslovacia a unor formațiuni politice cu un larg suport popular (Forumul civic, în prima țară și Solidaritatea în cea de-a doua) a făcut posibilă parcurgerea rapidă, în primii ani ai tranziției, a unor etape dureroase, dar necesare (în succesiuni diferite de măsuri), care au creat pilonii construcției ulterioare a economiei de piață; în mod contrar, în România fărâmițarea societății în numeroase grupuri de interese și lupta dintre ele pentru obținerea **puterii economice** a întârziat adoptarea de legi și crearea de instituții ale pieței;
- gradul de dependență de piața CAER; destrămarea CAER din anul 1991 a fost un șoc extern care a lovit în mod diferit țările în tranziție, în raport cu dependența exporturilor lor de piețele

de desfacere sovietice, pe de o parte, și a aprovizionării cu resurse energetice și cu materii prime din URSS pe de altă parte; cea mai afectată a fost Bulgaria, sub ambele aspecte.

Evoluția raportului dintre partide – sindicate – guverne sau dintre diferitele ”grupuri de interese” și guvern, sau, într-un cuvânt, modul de configurare a raporturilor sociale. Câteva aspecte erau importante din acest unghi de vedere: credibilitatea guvernelor postcomuniste, încheierea sau nu a unor pacte sociale și respectarea lor, transparența și fermitatea aplicării legilor. Aceste relații au determinat:

- acceptarea sau neacceptarea unor **politici economice restrictive**;
- promovarea rapidă sau tergiversarea adoptării și aplicării unor legi mai mult sau mai puțin populare, dar necesare, precum legea falimentului și legea marii privatizări;
- acordarea de credite preferențiale sau fără garanții;
- obținerea de licențe și autorizații;
- lipsa de legitimitate a guvernelor în unele țări sau jocurile politice au determinat în acestea dese schimbări de guverne (Bulgaria, Romania), având drept consecință o permanentă instabilitate macroeconomică și tergiversarea principalelor reforme structurale;
- coerența și principiile fundamentale ale concepțiilor de reformă ale guvernelor postcomuniste. Cel mai sintetic erau definite, de pildă, principiile de politică economică ale guvernului lui J. Antall, instalat în iunie 1990 în Ungaria. Programul acestuia, numit “Programul renașterii naționale”, avea ca motto două cuvinte: “proprietate, libertate”, corectă secvențialitate. Un exemplu de secvențialitate “de referință” a fost programul lui V. Klaus, în Cehoslovacia, din 1990;
- impactul diferit al unor factori externi de la destrămarea CAER și până la aderarea la UE;
- forța de negociere și credibilitatea guvernelor în raporturile cu marile puteri și cu organizațiile financiare internaționale.

Câteva exemple în acest sens ar fi:

- în timp ce Polonia a beneficiat de o reducere masivă a datoriei sale față de Clubul de la Paris, ca urmare a sprijinului SUA, Bulgaria a purtat negocieri dificile în acest scop cu membrii Clubului de la Londra;
- în timp ce majoritatea țărilor est-europene ce au aspirat la încheierea unor acorduri cu F.M.I. pentru obținerea unor credite stand-by au fost obligate să accepte criterii foarte severe pentru deficitul bugetar, Ungaria a obținut acceptul FMI, în primii ani ai tranziției, pentru menținerea unor deficite relativ mari, situație ce i-a permis aplicarea unor politici fiscale mai relaxate;

➤ calendarele de reducere a taxelor vamale negociate de țările est - europene în acordurile de asociere la UE sunt diferit eșalonate, Ungaria, protejându-și cel mai bine interesele naționale, în pofida cererii sale de integrare rapidă în UE.

1.4. Politica și activitatea investițională în unele state din Uniunea Europeană

Investițiile reprezintă un **factor critic pentru creșterea economică și locurile de muncă**. Acest lucru este valabil în special în cadrul UE, unde economia se bazează în mod semnificativ pe deschiderea către comerț și investiții. Investițiile sunt esențiale pentru crearea și menținerea întreprinderilor și a locurilor de muncă. Prin investiții, întreprinderile construiesc lanțuri valorice globale care joacă un rol tot mai important în economia internațională modernă. Acestea creează nu numai noi oportunități pentru comerț, ci și **valoare adăugată, locuri de muncă și venituri**. Acesta este motivul pentru care acordurile comerciale ar trebui să promoveze investițiile și să creeze noi oportunități pentru ca întreprinderile să investească în întreaga lume [165, p. 72].

Întreprinderile care investesc în străinătate se confruntă cu probleme care, din diverse motive, nu pot fi întotdeauna soluționate prin sistemul juridic intern. Astfel de probleme variază de la situații rare, dar dramatice de exproprieri forțate de către țara-gazdă, discriminare, exproprieri fără compensație adecvată, revocarea licențelor de afaceri și abuzuri din partea statului-gazdă, mergând de la lipsa unui proces echitabil până la imposibilitatea de a face transferuri internaționale de capital.

Din cauza unor astfel de riscuri, dispozițiile privind protecția investițiilor au făcut parte integrantă din toate cele **1.400 de acorduri bilaterale încheiate de statele-membre ale UE, începând de la sfârșitul anilor 1960**. Uniunea însăși este parte la Tratatul privind Carta energiei, care conține, de asemenea, dispoziții privind protecția investițiilor și soluționarea litigiilor între investitori și stat. La nivel mondial, există peste 3.400 de astfel de acorduri bilaterale sau multilaterale în vigoare care conțin dispoziții privind protecția investițiilor. Acestea oferă întreprinderilor **garanții** că investițiile lor vor fi tratate echitabil și în același mod precum cele ale întreprinderilor naționale. Prin crearea unei dimensiuni de securitate și previzibilitate juridică pentru întreprinderi, protecția investițiilor reprezintă, de asemenea, **un instrument pentru statele din întreaga lume de atragere și de menținere a investițiilor străine directe** pentru sprijinirea economiei acestora.

Din punct de vedere concret, practic, toate acordurile de investiții oferă investitorilor străini **patru garanții cheie** în relația acestora cu statul- gazdă, adică:

- ✓ protecție împotriva **discriminării** (tratamentul națiunii celei mai favorizat și tratamentul

național);

✓ protecție împotriva **exproprierii care nu este în scop de interes public** și care nu este compensată în mod echitabil;

✓ protecție împotriva **tratamentului nedrept și inequitabil** – de exemplu, negarea echității procedurale de bază;

✓ protecție cu privire la posibilitatea de a **transfera capital**.

De asemenea, acordurile de investiții prevăd un sistem de „**soluționare a litigiilor între investitori și stat**” sau „**ISDS**” (investor-state dispute settlement). Acesta este considerat un element principal pentru aplicarea eficace a protecției oferite. Sistemul permite unui investitor să introducă o acțiune arbitrală împotriva autorităților din țara-gază direct în fața unui tribunal internațional. Cu toate acestea, investitorul poate introduce o astfel de acțiune doar atunci când poate susține că **a fost încălcată una dintre dispozițiile acordului (de exemplu, cele patru garanții principale menționate mai sus)**. Aceasta înseamnă că un investitor care introduce o acțiune arbitrală, deoarece profiturile sale au fost reduse în urma unei schimbări de reglementare de către un stat (de exemplu, reglementări mai stricte privind un aditiv alimentar), nu poate fi despăgubit doar pe această bază. Investitorul ar trebui să demonstreze că au fost încălcate dispozițiile privind investițiile (de exemplu, discriminare, refuzul accesului la justiție etc.) [180, p. 116].

Principalul motiv pentru existența unui mecanism ISDS este faptul că, în mai multe țări, acordurile de investiții nu sunt direct aplicabile în instanțele naționale. Prin urmare, un investitor care constată că a fost discriminat sau a cărui investiție este expropriată nu poate invoca normele de protecție a investițiilor în fața instanței naționale pentru a obține reparații. Soluționarea litigiilor între investitori și stat permite investitorilor să se bazeze direct pe normele care au fost concepute special pentru a le proteja investițiile.

Investitorii din UE se numără printre cei mai frecvenți utilizatori ai procedurilor de soluționare a litigiilor și reprezintă un număr tot mai mare de cazuri. Potrivit cifrelor recente ale UNCTAD, din cele 214 cazuri ISDS (cunoscute) înregistrate la nivel mondial pentru perioada 2008-2012, **investitorii din UE au reprezentat 53% din cazuri (113 cazuri)**, investitorii din țările de Jos, Germania și Regatul Unit fiind utilizatorii principali. Utilizarea bruscă tot mai avansată a mecanismului ISDS de către investitorii din UE este mult mai vizibilă în cifrele privind inițierile recente. **Din cazurile ISDS inițiate în 2012 – un total de 52, investitorii din UE au inițiat 60% din totalul cazurilor, în timp ce investitorii americani au reprezentat doar de 7,7%.**

Toate acordurile de liber schimb ale UE confirmă în mod clar, ca un principiu permanent,

dreptul de reglementare și dreptul de urmărire a obiectivelor legitime de politică publică ale părților, cum ar fi obiectivele sociale, de mediu, de securitate, de sănătate și siguranță publică, precum și promovarea și protejarea diversității culturale. Principiul se aplică, de asemenea, dispozițiilor de protecție a investițiilor incluse în acordurile UE.

În plus, în acordurile comerciale ale UE, standardele-cheie de protecție a investițiilor sunt elaborate într-un mod detaliat și precis, **în special clarificându-se faptul că se menține dreptul de reglementare a statelor.**

În acest context, se realizează clarificări privind două dispoziții-cheie:

a) În primul rând, „**exproprierea indirectă**” este una dintre dispozițiile cele mai controversate din sistemul de protecție a investițiilor. Exproprierea indirectă are loc atunci când măsurile guvernamentale, deși nu implică preluarea directă a proprietății, au acest efect (de exemplu, revocarea unei autorizații necesare pentru funcționarea unei fabrici). Dispoziția a fost utilizată de către unii investitori pentru a contesta interdicțiile autorităților publice privind produsele chimice din motive de sănătate sau introducerea unei legislații noi mai stricte în domeniul protecției mediului. Viitoarele acorduri ale UE prevăd un set detaliat de dispoziții care oferă îndrumare arbitrilor cu privire la modul de a decide dacă o măsură de stat constituie sau nu o expropriere indirectă, urmărind astfel prevenirea abuzului de sistem.

În special, atunci când statul protejează interesul public într-un mod nediscriminatoriu, dreptul de reglementare al statului ar trebui să prevaleze asupra impactului economic al măsurilor asupra investitorului. Astfel de clarificări atât de necesare vor asigura că **întreprinderile nu pot fi compensate doar pentru că profiturile lor au fost reduse** din cauza efectelor reglementărilor adoptate pentru un obiectiv de politică publică. Comisia a negociat dispoziții care clarifică acest lucru cu Canada și Singapore, iar formularea va fi, de asemenea, inclusă în acordurile viitoare [184, p. 69].

b) În al doilea rând, standardul „**tratament corect și echitabil**” – foarte des invocat de investitori – nu este clar definit în dreptul internațional. În consecință, tribunalele arbitrale au dispus de o marjă de manevră importantă în interpretarea acestuia într-un mod care a fost considerat că ar acorda investitorilor prea multe sau prea puține drepturi. În acordurile UE, standardul va stabili exact acțiunile care nu sunt permise. Acestea vor include aspecte cum ar fi acțiuni cu un caracter evident arbitrar, tratamentul abuziv (constrângere, presiune sau hărțuire) sau nerespectarea principiilor fundamentale ale unui proces echitabil. Elementele „tratamentului corect și echitabil” sunt definite cu precizie în textele acordurilor cu Canada și Singapore și vor fi definite, de asemenea, în viitoarele tratate ale UE.

Statele-membre ale UE au înregistrat progrese în ceea ce privește corectarea dezechilibrelor, însă redresarea economică lentă a constituit un obstacol pentru reducerea dezechilibrelor și a riscurilor macroeconomice aferente. În ultimele luni, actualitatea economică s-a deteriorat treptat. Creșterea economică s-a situat sub așteptări, iar în Germania, Italia și Franța, aceasta fie a scăzut, fie a stagnat. Creșterea creditului este în continuare scăzută în UE, în ciuda unor politici monetare acomodative, în condițiile în care cererea este modestă, iar sectorul privat reduce în continuare efectul de levier. De asemenea, o perioadă îndelungată cu inflație foarte scăzută, care reflectă o deviație PIB negativă considerabilă în mai multe țări și faptul că prețurile au reacționat, mai mult decât în perioada anterioară, la încetinirea economică a reprezentat un obstacol în calea bunei desfășurări a procesului de reducere a efectului de levier. Este posibil, de asemenea, ca tensiunile geopolitice să afecteze activitatea economică și să genereze riscuri macroeconomice, mai ales în țările care întrețin legături comerciale mai profunde cu țările din vecinătatea estică și ale căror expuneri financiare față de acestea sunt mai mari. În plus, nivelul redus al activității economice menține șomajul, precum și alți indicatori sociali, la niveluri inacceptabile; această situație poate, în sine, aduce prejudicii perspectivelor de creștere pe termen mediu [185, p. 122].

Răspunsurile în materie de politici din fiecare stat-membru trebuie să fie adaptate la situația individuală a statului respectiv, dar și să țină cont de viziunea mai largă (a UE și a zonei euro), precum și de potențialele efecte de propagare. Dezechilibrele macroeconomice, în diferitele forme pe care le iau, generează riscuri și provocări macroeconomice; acestea au, în primul rând, un caracter național. Dezechilibrele legate de sustenabilitatea externă, de competitivitate, de îndatorarea excesivă din sectorul privat și de presiunea reducerii efectului de levier, sustenabilitatea finanțelor publice, prețurile activelor, stabilitatea financiară se raportează în principal la capacitatea fiecărei economii de a genera o creștere economică robustă și susținută și de a crea locuri de muncă. Cu toate acestea, dată fiind interdependența dintre economiile din UE, există mai multe canale, printre care comerțul, legăturile financiare și monetare, reformele structurale, încrederea și incertitudinea, prin intermediul cărora dezechilibrele se pot propaga de la o țară la alta, iar pierderile de eficiență dintr-un stat-membru pot afecta bunăstarea unui alt stat-membru. Nivelul scăzut al cererii interne, în special al investițiilor, precum și presiunile dezinflaționiste par a fi exemple primordiale ale modului în care provocările macroeconomice cu care se confruntă statele membre pot afecta întreaga Uniune.

Promovarea investițiilor eficiente pentru restabilirea potențialului de creștere reprezintă o prioritate-cheie. În ultimii șapte-opt ani, de când a început criza, s-a înregistrat o reducere semnificativă a potențialului de creștere al UE. Conform celor mai recente estimări, creșterea anuală a PIB potențial al

UE a scăzut de la puțin peste 2% în urmă cu zece ani la mai puțin de 1% în prezent. Pe lângă evoluțiile demografice pe termen lung, încetinirea pe termen mediu a activității poate fi atribuită slabei creșteri a productivității și ratei lente de acumulare de capital. Rolul formării de capital (inclusiv cercetarea și dezvoltarea) ca motor al creșterii a fost limitat în ultimii ani, deoarece ponderea investițiilor rămâne substanțial mai mică decât în urmă cu câțiva ani în aproape toate țările UE.

Reechilibrarea contului curent rămâne asimetrică, reflectând cererea scăzută atât în țările creditoare, cât și în țările debitoare (figura 1.5). În mai multe țări, în special în Irlanda, Cipru, Grecia, Spania, Portugalia, România și Slovenia, s-a continuat efectuarea corecțiilor necesare în conturile curente. Deficitele mari din urmă cu câțiva ani ale acestor țări s-au transformat în deficite mici sau chiar excedente mari și contribuie la reducerea riscurilor legate de datoriile externe.

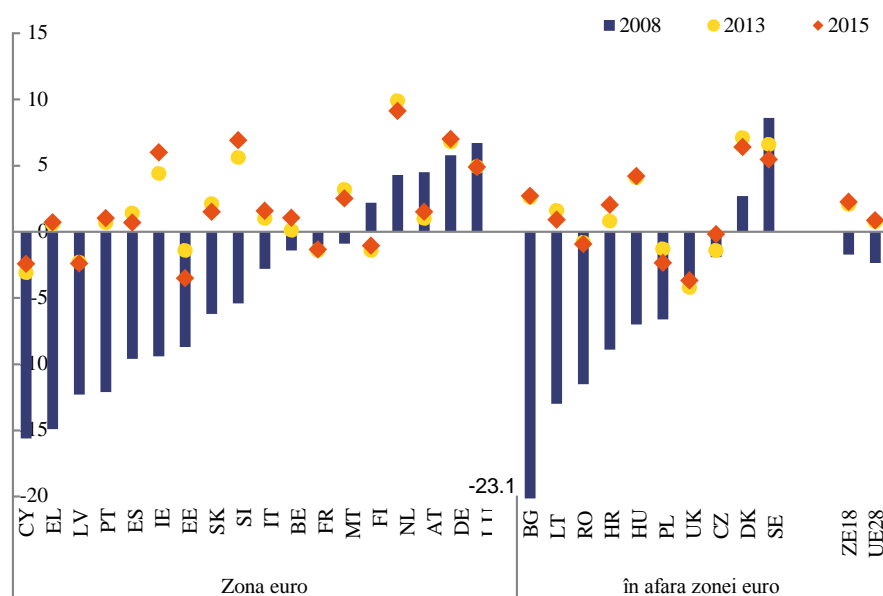

Fig. 1.5. Deficite (-) și excedente (+) de cont curent 2008, 2013 și 2015 (previziuni) (% din PIB)

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat, serviciile Comisiei.

De asemenea, Italia afișează un ușor excedent, în timp ce Franța a menținut o balanță a contului curent moderat negativă. Cu toate acestea, în multe cazuri, o mare parte din ajustare a fost determinată de scăderea cererii, în special a investițiilor (figura 1.6), situație care ar putea avea implicații negative pentru potențialul pe termen mediu, dacă nu va fi corectată.

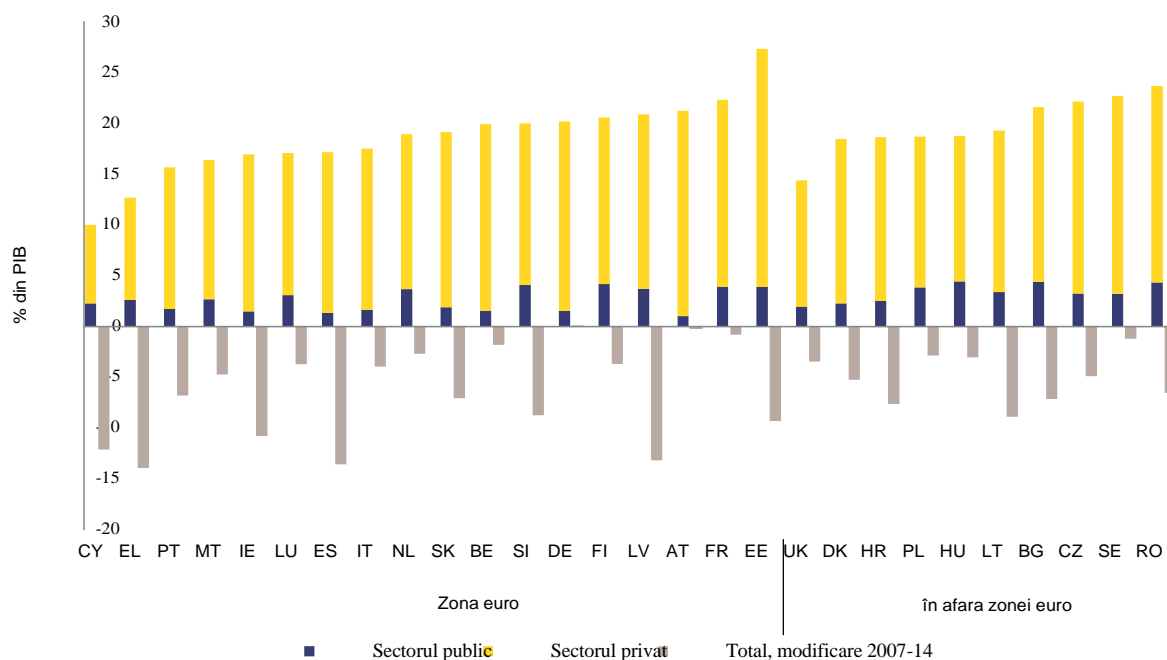

Fig. 1.6. Ponderea investițiilor în PIB (formarea brută de capital fix; date pentru 2014 și variații în perioada 2007-2014)

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat, serviciile Comisiei.

Exporturile mai mari au jucat, de asemenea, un rol important în 2013, în special în cazul Bulgariei, Greciei, Sloveniei, Lituaniei, României și Portugaliei, precum și, într-o mai mică măsură, în cazul Spaniei și Irlandei. În ceea ce privește ajustarea sectorială, țările vulnerabile continuă să se adapteze, fiecare la ritmul său. Spania și Portugalia au început să se adapteze, trecând de la sectoarele necomerciale la cele comerciale încă de la începutul crizei, iar ponderea bunurilor comercializabile, atât în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, cât și în ceea ce privește valoarea adăugată brută a crescut începând cu anul 2010. Acest proces de adaptare nu a fost încă inițiat în cazul Italiei. O mare parte a reechilibrării din aceste țări are caracter neciclic, adică a fost mai mare decât ar sugera deviația PIB a statelor-membre în cauză și a partenerilor acestora.

Se preconizează că ansamblul zonei euro va menține un excedent extern relativ ridicat. Creșterea cu trei puncte procentuale a excedentului zonei euro în perioada 2008-2014 reflectă faptul că excedentele din unele state-membre nu au scăzut suficient de mult în urma importantelor eforturi de reechilibrare a economiilor care afixau deficite mari de cont curent. Germania și țările de Jos au continuat să afixeze excedente foarte mari, superioare valorilor sugerate de fundamentele economice și cu mult peste pragul indicativ al tabloului de bord. În cazul Germaniei, atunci când se

ia în considerare poziția în ciclul economic, este posibil ca excedentul ajustat ciclic să fie chiar mai mare decât cifra globală. Având în vedere reducerea deficitelor de cont curent, compoziția geografică a excedentelor din economiile creditoare, în special în Germania, s-a schimbat. Balanța în raport cu restul lumii a crescut, în timp ce balanța în raport cu zona euro a scăzut [179, p. 51]. Aceasta din urmă a fost determinată în principal de o reducere a exporturilor către restul zonei euro, mai degrabă decât de o creștere a importurilor Germaniei. Deși excedentele de cont curent nu prezintă aceleași dificultăți ca deficiturile nesustenabile și sunt parțial justificate, excedentele mari și prelungite pot reflecta ineficiențe economice, cu un nivel scăzut al investițiilor interne și al cererii, situație care, pe termen mediu, duce pe plan intern la atrofierea PIB potențial. O creștere a cererii interne prin accelerarea investițiilor ar stimula creșterea potențială și ar putea contribui la procesul de redresare și la ajustare aflată în curs în zona euro

Gama de datorii externe în UE este foarte largă, iar riscurile pentru sustenabilitate rămân ridicate (figura 1.7). Având în vedere că reducerea deficitelor mari și trecerea la excedente externe reprezintă doar o evoluție recentă în țările debitoare, datoriile externe din aceste țări nu au înregistrat îmbunătățiri considerabile și, în unele cazuri, este posibil chiar să se fi deteriorat.

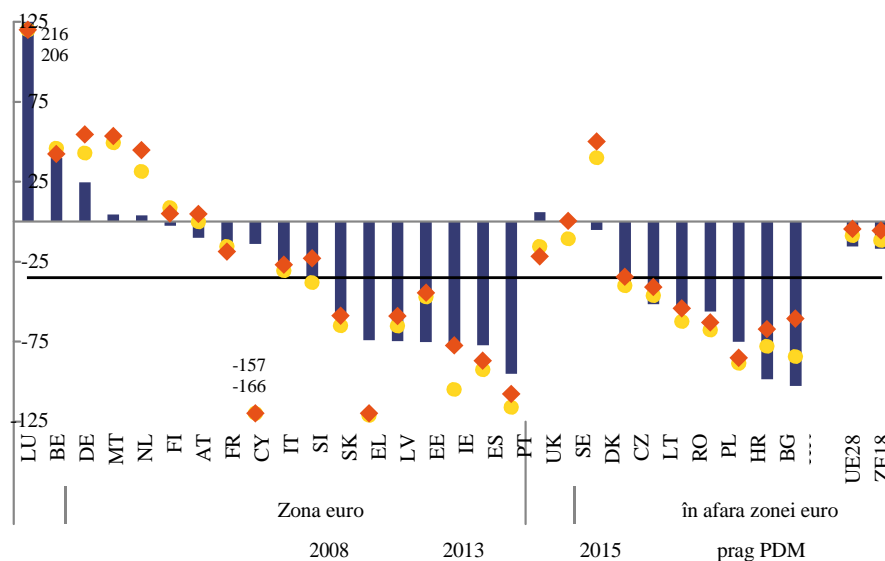
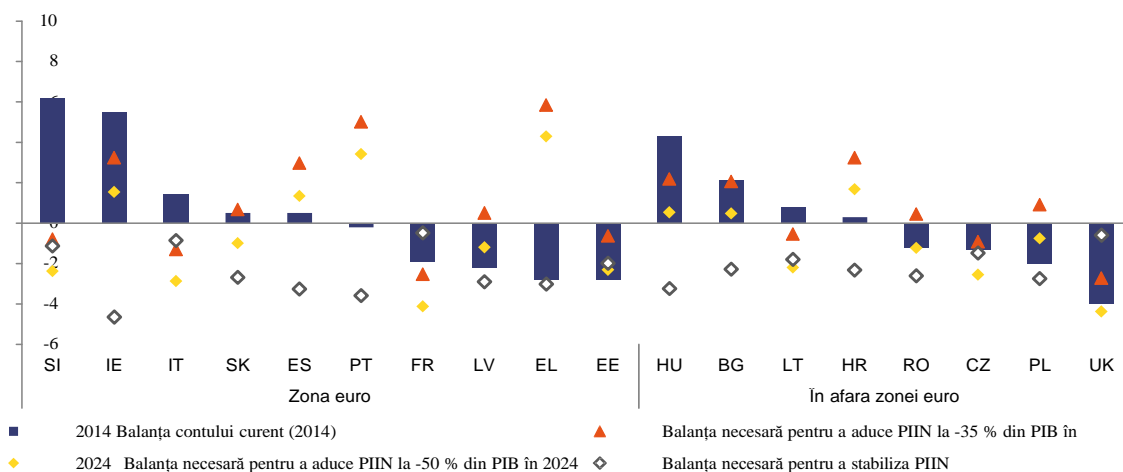

Fig. 1.7. Pozițiile investiționale internaționale nete 2008, 2013 și 2015 (proiecție) (% din PIB)

Sursa: Eurostat, serviciile Comisiei.

În cazul economiilor cu cele mai mari valori negative ale pozițiilor investiționale internaționale nete (PIIN), balanțele contului curent sunt deja suficiente pentru a stabili și a reduce treptat nivelul acestora de îndatorare externă netă pe termen mediu (figura 1.8). Acest lucru este valabil, în special, pentru Irlanda, Spania, Letonia, România și Portugalia, dar încă nu pentru Grecia și Cipru. Însă stabilizarea îndatorării externe nu ar reprezenta un obiectiv prudent, în special pentru țările în

care valorile ridicate ale PIIN reflectă mai ales prezența datoriilor. Pentru a reduce PIIN la niveluri mai sigure în următorul deceniu, în toate aceste țări sunt necesare excedente care să fie între moderate și relativ mari. În plus, există riscuri importante generate de implicațiile pe care le poate avea un mediu cu inflație scăzută asupra competitivității și a gradului de îndatorare. Inflația scăzută a prețurilor și a salariilor ajută țările să își redobândească competitivitatea [6].

Notă: Acest grafic nu conține date pentru Belgia, Danemarca, Germania, Luxemburg, Malta, Țările de Jos, Austria, Finlanda și Suedia, în cazul cărora poziția investițională internațională netă (PIIN) este pozitivă în 2013 sau se preconizează că va fi pozitivă în 2015.

Fig. 1.8. Balanțele contului curent necesare pentru stabilizarea sau reducerea datoriilor externe (PIIN) 2014 (previziuni), state-membre selectate (% din PIB)

Sursa: Eurostat, serviciile Comisiei.

Cu toate acestea, ajustarea în materie de competitivitate este îngreunată atunci când inflația scăzută îi vizează și pe principalii parteneri comerciali ai fiecărei economii. Împreună cu efectele negative care decurg dintr-o perspectivă mai puțin optimistă de creștere economică, sustenabilitatea externă este în continuare o problemă pentru țările respective. Datele pentru Franța și Regatul Unit indică o creștere continuă a datoriilor externe nete ale acestor două țări, deși nivelul îndatorării lor externe rămâne destul de moderat.

1.5. Concluzii la capitolul 1

În concluziile la acest capitol considerăm că infrastructura din România se află sub nivelul optim datorită unui set vechi de proiecte nefinalizate, dar și datorită unor deficiențe administrative de întreținere și exploatare a infrastructurii. România trebuie să realizeze investiții de calitate, mai ales în infrastructură, destinate zilei de astăzi, dar și celei de mâine. Prin metodologia UE bazată pe funcția de producție și a proiecțiilor privind cererea, cu utilizarea unor estimări prudente în materie de multiplicatori, în acest capitol se demonstrează că sporirea investițiilor de calitate în infrastructură ar

putea impulsiona creșterea în România, această concluzie fiind în concordanță cu cele mai recente studii. O mai bună absorbție a fondurilor UE disponibile ar putea juca un rol esențial în sporirea calității și volumului de cheltuieli de infrastructură într-un mediu bugetar strict. Totodată, se impune accelerarea reformelor de gestionare a proiectelor și o implementare mai strictă a bugetelor pe termen mediu, pentru a se obține toate avantajele de creștere în urma investițiilor în infrastructură.

Referitor la organismele financiare internaționale, rolul pe care acestea îl au în dezvoltarea economiilor naționale, considerăm că acesta este abordat în mod deosebit în ultimii ani, existând o serie de argumente „pro” și „contra” referitoare la beneficiile reale ale măsurilor impuse națiunilor de către aceste instituții. Deși principiile de funcționare ale acestora sunt atrăgătoare, transpunerea în practică a dezideratelor și a condiționărilor aferente, cărora li s-a atribuit pe parcursul timpului un caracter general valabil, fără a fi luate în considerare caracterul variat și particularitățile economiilor respectivelor state, poate determina efecte destul de grave asupra economiei și, implicit – datorită interdependențelor existente – asupra securității naționale. Tocmai din aceste considerente este necesară regândirea relațiilor dintre aceste organisme și guvernele naționale și nuanțarea programelor de acțiune în funcție de particularitățile mediului intern și internațional, valabile la momentul respectiv.

Scopul înființării unor instituții financiar-moneterate internaționale a fost de a asigura cadrul adecvat pentru cooperare și ajutor reciproc în diferite domenii, între țările-membre.

Motivul care a condus la apariția acestor instituții constă în faptul că pacea mondială poate fi asigurată numai prin prosperitate economică în toate țările.

Instituțiile financiare internaționale și-au dovedit necesitatea de a exista, fiind capabile de acțiuni decisive în situația unor evenimente neașteptate sau crize.

Prin rolul acestor instituții de sprijinire a realizării unei creșteri economice, de reducere a gradului de sărăcie, de protejare a mediului înconjurător, de promovare a dezvoltării sectorului privat are loc perfecționarea și dezvoltarea întregului sistem monetar și financiar internațional.

Conștientizând importanța pe care o au instituțiile financiar-monetare internaționale pentru țările-membre, nu ne putem imagina existența lor fără aderarea la aceste organisme.

Rolul instituțiilor financiare internaționale este în creștere, punându-se accent pe transparență și eficacitate.

2. ANALIZA ASPECTELOR PRACTICE PRIVIND IMPACTUL SURSELOR FINANCIARE EXTERNE ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI ROMÂNESC

2.1. Evaluarea utilizării resurselor financiare externe în dezvoltarea economiei naționale

Sfârșitul secolului al XX lea a fost marcat de o accelerare fără precedent a globalizării, fenomen în care dinamica fuziunilor și achizițiilor internaționale, incluzând cumpărarea de către investitorii străini a întreprinderilor de stat privatizate (în statele aflate în tranziție), a stabilit noi recorduri ale volumului de investiții străine directe. Creșterea fluxului de investiții străine directe a depășit ritmul de creștere a comerțului mondial în unele perioade ale ultimelor două decenii.

Se poate spune ca investițiile străine directe pot fi mai importante decât comerțul, din punctul de vedere al furnizării de bunuri și servicii către piețele străine. În plus, investițiile străine directe au devenit cea mai importantă sursă de finanțare pentru țările în curs de dezvoltare. Totodată, în ultimii ani, investițiile străine directe s-au dovedit și cea mai stabilă sursă de finanțare față de investițiile de portofoliu sau împrumuturile la bănci, ele fiind mai puțin afectate de crizele financiare [37, p. 122].

Obiectivele concrete în raport de care se formează fluxurile investiționale directe sunt privite din două perspective, ale statului investitor și ale statului-gazdă, astfel:

Pentru statul ce investește:

- aprovizionarea din statul-gazdă cu materii prime și resurse energetice;
- folosirea piețelor-gazdă pentru desfacerea produselor;
- utilizarea eficientă a factorilor de producție de care dispune gazda.
- Pentru statul-gazdă:
 - procurarea pe această cale a unor tehnologii de ultimă oră;
 - modernizarea producției prin re tehnologizarea și generarea progresului tehnic;
 - creșterea numărului de locuri de muncă;
 - apariția și dezvoltarea unor noi ramuri de activitate;
 - eficientizarea managementului.

Economistul John Dunning considera că investițiile străine directe sunt determinate de o multitudine de factori, printre care cei mai importanți ar fi [67, p. 107]:

- avantajele specifice statului în care se realizează investiția;
- avantajele specifice statului, în special ale firmei care realizează investiția;
- capacitatea firmei care investește de a internaliza aceste avantaje.

România are o mare șansă în ceea ce privește aflurile de capital extern, ce vor intra în următorii ani, prin fondurile acordate de UE statelor care doresc să adere la marea familie europeană. Pentru a obține acești bani, țara noastră trebuie să facă dovada voinței de a îndeplini programele de dezvoltare pe care și le-a asumat singură.

După anul 1990, intrările de capital străin în economia românească au crescut semnificativ față de ieșirile de capital românesc ce prezintă un nivel foarte scăzut.

Pentru România, ruptura de sistemul politic și economic socialist care s-a produs după 1989 a făcut ca nevoia de capital să devină mai acută decât în perioadele precedente.

Dorința de a trece de la sistemul economic centralizat la sistemul economiei de piață a necesitat ample restructurări și transformări politice, economice și sociale în vederea integrării economiei românești în economiile dezvoltate și în primul rând în cea a Uniunii Europene [48, p. 95].

Fără îndoială, în timp, această acutizare a nevoii de capital s-a produs ca urmare a întârzierilor înregistrate în restructurarea și reformarea economiei românești, dar și ca urmare a distrugerilor și administrării defectuoase a unităților economice din industrie, agricultură, transporturi, comerț, turism etc.

În aceste condiții, problematica investițiilor străine în România devine o componentă importantă a strategiei macroeconomice.

Cu toate acestea, o gravă eroare care s-a produs în administrarea reformei economiei românești după 1989, adică eroarea că în preocupările strategice ale structurilor de putere, capitalului intern al dezvoltării, i-a fost acordată o importanță redusă. Totuși, pentru România interesul față de investițiile străine directe, în această perioadă de trecere a economiei românești la economia de piață și racordarea la economia mondială are la bază următoarele motivații [175, p. 102]:

- nevoia de capital în vederea re tehnologizării și refacerii economice;
- transferul de tehnologie și de know-how este una din căile de primă aplicabilitate în realizarea progresului tehnic. Aceasta se realizează prin asocierea cu parteneri străini din țările puternic dezvoltate. Atragerea în acest mod a capitalului străin facilitează accesul la tehnologie;
- preluarea și aplicarea unor metode de conducere mai performante;
- accesul la piața occidentală (produsele obținute în cadrul acestor forme de cooperare și participare străină la fabricație au acces mai ușor pe piețele externe) [99, p. 118].

După revoluția din decembrie 1989, România a fost nevoită să înceapă un proces de tranziție de la economia de comandă la economia de piață liberă. Startul acestui proces s-a dovedit a fi dificil. Economia națională se găsea într-o stare aproape integral etatizată, sectorul de stat participând la

formarea PIB în proporție de circa 87%, restul revenind sectorului privat. Ca urmare a acestei situații, înlocuirea economiei de comandă cu economia de piață apare ca un proces realmente necesar. Modalitatea prin care s-a realizat trecerea la economia de piață a fost privatizarea. În acest context s-au formulat două modele posibile de intervenție, și anume, „terapia șoc” și /sau „terapia graduală”, o terapie rapidă sau una lentă. Trecerea de la sistemul public la cel privat s-a făcut pe fondul unui vid legislativ, care a permis abuzul, corupția și jaful patrimoniului național. Ca rezultat al acestor greșeli, economia românească a cunoscut un declin al creșterii economice, proces care, odată declanșat necesită eforturi mari și durată pentru a fi stopat [114, p. 119].

Modernizarea și restructurarea economiei naționale este o acțiune complexă care vizează toate nivelurile activității economice: ansamblul economiei naționale, ramurile economiei, unitățile economice, locurile de muncă.

Activitatea de modernizare și restructurare este un proces dinamic care asigură modernizarea capitalului fix, crearea unor structuri complexe și mobile, introducerea celor mai performante metode și tehnici de muncă. În cadrul activității de restructurare și modernizare a economiei naționale se acordă un loc important îmbunătățirii activității fiecărei ramuri în parte, creșterii gradului de participare la circuitul economic al firmelor mici și mijlocii, producătoare de bunuri și servicii, în investiții. Statului îi revine un rol determinant atât datorită rolului său de moderator în economia națională, cât și forței sale financiare și economice. Prin pârghiile fiscale și monetare pe care le posedă, statul poate reorienta agenții economici, publici și privați spre investiții, spre modernizarea capacităților de producție.

În perioada anilor 1948–1990, cooperarea economică internațională a României prin participarea la investiții cu țările capitaliste dezvoltate, cele în curs de dezvoltare și cele socialiste a cunoscut o evoluție pozitivă. Cooperarea cu țările capitaliste și cele în curs de dezvoltare a trecut treptat de la forme simple, tradiționale sau multinaționale, în domeniul investițional, în domeniul producției, pentru realizarea unor obiective industriale, a unor produse sau subproduse, în timp ce cu țările socialiste cooperarea s-a desfășurat în cadrul CAER, având la bază programul complex. Au fost vizate forme de cooperare care să corespundă unor obiective economice din perioada menționată.

Obiectivele care s-au urmărit prin lărgirea și diversificarea formelor de cooperare internațională în domeniul investițiilor au fost [102, p. 141]:

➤ atragerea unor mijloace externe, fie pe calea creditului internațional cu rambursarea acestuia prin produsele rezultate, fie pe calea efectuării unor investiții directe în colaborare cu alte țări;

- cooperarea economică și multilaterală între țările socialiste pentru soluționarea problemelor energiei și a materiilor prime;
- realizarea în cooperare bilaterală și multilaterală a unor produse noi, complexe, de tehnicitate superioară;
- pregătirea cadrelor de specialitate pentru noile obiective, asistență tehnică în producție, asistență managerială și de marketing;
- valorificarea invențiilor, know-how-urilor și a documentației tehnice.

Existența unui cadru macroeconomic și financiar stabil reprezintă o precondiție pentru a crea un teren favorabil afirmării potențialului competitiv al mediului de afaceri.

Înainte de criză, România înregistra rate ridicate de creștere a PIB, care s-au dovedit a fi nesustenabile, având în vedere dezechilibrele apărute. Rata anuală de creștere a PIB real a fost, în medie, de 6,5% în perioada 2001-2008 (figura 2.1) în principal ca urmare a cererii interne puternice. Au crescut atât consumul, cât și investițiile private, inițial pe baza dezvoltării financiare și a unui boom al creditelor. În plus, o politică bugetară expansionist prociclică a susținut creșterea. Nivelurile în creștere ale importurilor au generat dezechilibre externe semnificative, care au fost finanțate prin intrări de capital volatile.

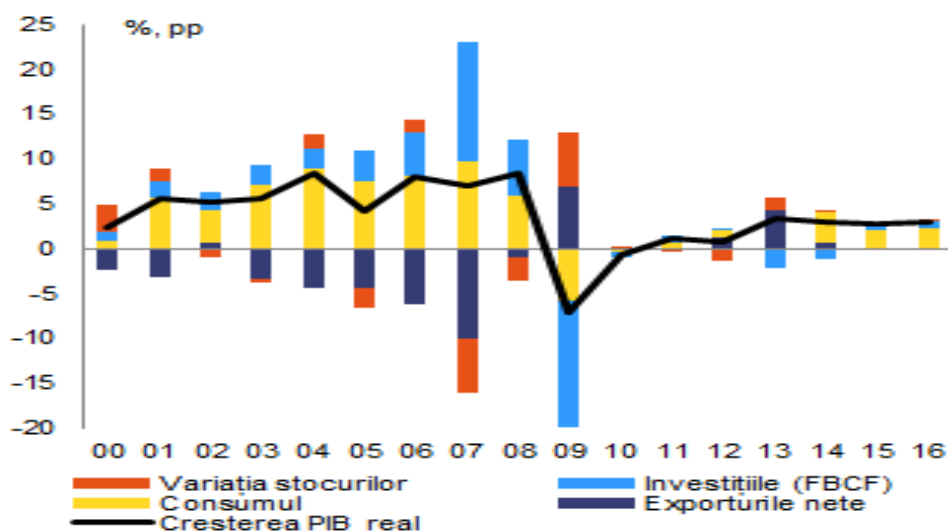

Fig. 2.1. Creșterea PIB real în funcție de componentele cererii
Sursa: elaborat de autor [56]

Odată cu declanșarea crizei, intrările de capital privat străin au scăzut brusc. Această scădere a reflectat atât aversiunea sporită față de risc a piețelor financiare, cât și vulnerabilitățile României. Scăderea în cauză a condus la un deficit de finanțare externă care a fost, în cele din urmă, acoperit prin împrumuturi în cadrul unui program de asistență financiară

comun UE/FMI/Banca Mondială. Reducerea intrărilor de capital străin și măsurile corective adoptate în cadrul programului au avut ca rezultat ajustarea imediată, dar limitată a cererii interne, precum și redresarea rapidă a creșterii economice, după ce, în perioada 2009-2010, s-a înregistrat o scădere cumulată a activității economice de aproape 8%.

Creșterea economică a revenit la valori pozitive începând din 2011 și se preconizează că va continua să fie robustă în perioada 2015-2016. De la începerea crizei, creșterea PIB a fost determinată de redresarea treptată a cererii interne și de exporturi puternice. În ciuda unei accelerări recente a creșterii economice, PIB se află încă sub nivelul înregistrat înainte de criză (figura 2.2, exprimată în prețurile din 2010). Se estimează că ritmul de creștere a PIB real a încetinit de la 3,5% în 2013 la 3% în 2014, în principal din cauza unei scăderi semnificative a investițiilor. Se preconizează că în 2015 și în 2016 creșterea economică a României va continua să fie robustă, în principal pe baza cererii interne, și că aceasta va fi însoțită de o piață stabilă a forței de muncă. Se preconizează, pe baza previziunilor Comisiei din iarna 2015, că creșterea PIB se va menține peste creșterea potențială și că va fi în continuare robustă, situându-se la 2,7% în 2015 și la 2,9% în 2016.

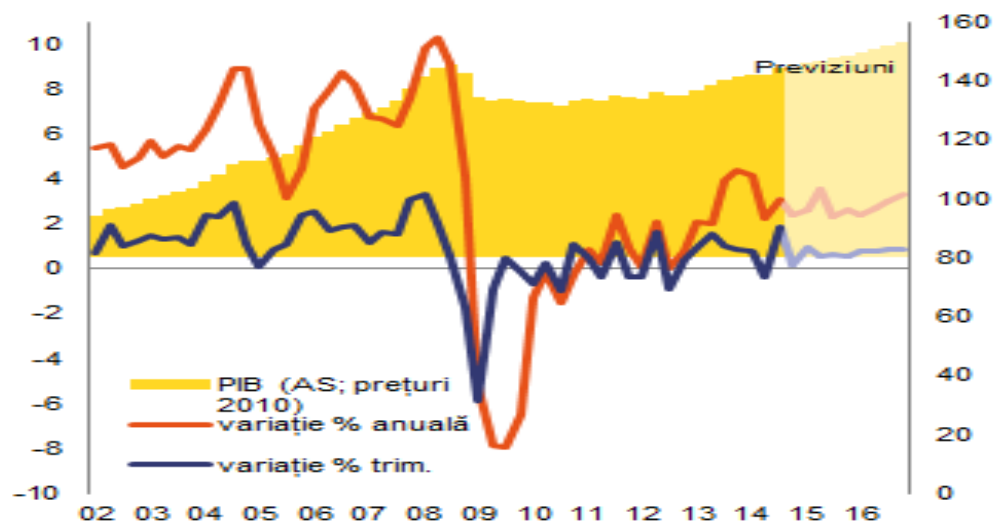
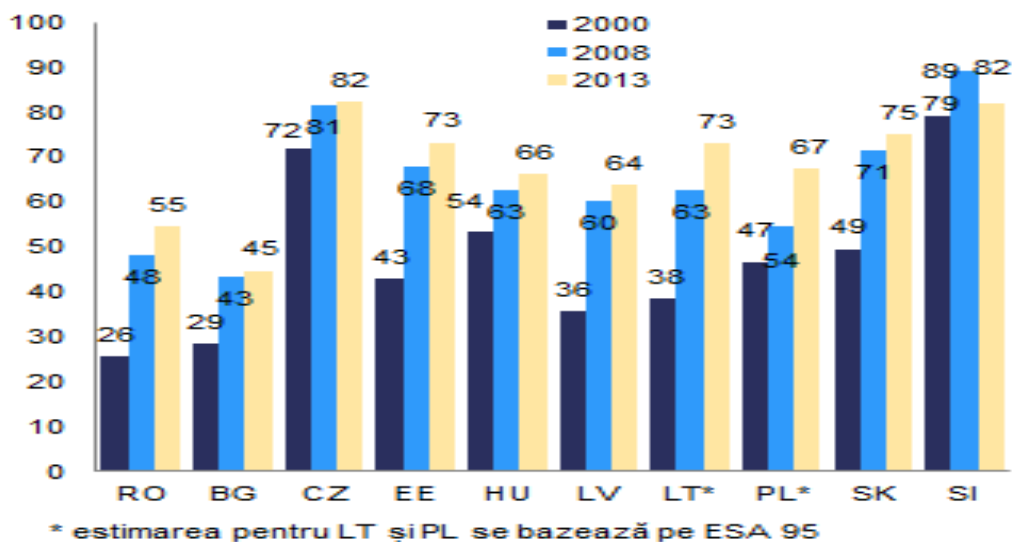

Fig. 2.2. Dinamica PIB

Sursa: elaborat de autor [56]

Sunt necesare progrese suplimentare în ceea ce privește convergența reală cu media la nivelul UE. Autoritățile au anunțat intenția de a adopta moneda euro în 2019, însă provocările sunt semnificative. În 2014, România îndeplinea toate cele cinci criterii numerice de la Maastricht necesare pentru aderarea la zona euro. Cu toate acestea, astfel cum este

ilustrat în figura 2.3, România se află încă mult sub nivelul de convergență atins de țările care au adoptat recent moneda euro (și anume, Slovacia, Estonia, Letonia și Lituania).

Notă: * estimarea pentru LT și PL se bazează pe SEC 95, 100 reprezintă venitul mediu pe cap de locuitor în UE

Fig. 2.3. Venitul pe cap de locuitor

Sursa: Comisia Europeană

Criza a avut un impact considerabil și de durată asupra economiei României. Estimările creșterii potențiale arată că revenirea la ratele de creștere din perioada anterioară crizei este improbabilă (figura 2.4). După o scădere puternică în 2009, creșterea potențială a cunoscut o redresare timidă. Se preconizează că aceasta va atinge 2,9% în 2019, nivel cu 0,5% mai scăzut decât creșterea potențială medie din perioada anterioară crizei (și anume, 1996-2008). În perioada 2009-2012, creșterea potențială s-a bazat exclusiv pe acumularea de capital, reflectând nivelul ridicat al investițiilor din economie. În schimb, în 2013 și 2014, investițiile au înregistrat o reducere abruptă.

Nivelul investițiilor se situează în continuare peste media UE. În România, în 2013, investițiile reprezintă aproape 24% din PIB, comparativ cu 19% din PIB, în UE. Cu toate acestea, contribuția investițiilor la competitivitatea globală și potențialul de creștere este afectată de instabilitatea gradului de prioritate acordat de-a lungul timpului investițiilor publice, care reprezintă aproape 20% din totalul investițiilor (sau 5% din PIB). Asigurarea realizării de investiții eficiente în infrastructura publică reprezintă o provocare importantă pentru economia românească. Evoluțiile legate de investiții și de punerea în aplicare a reformelor structurale anunțate în cadrul actualului program de asistență (preventivă) pentru balanța de plăți au un impact asupra procesului de convergență.

Productivitatea totală a factorilor este proiectată să crească treptat în următorii ani, în timp ce contribuția factorului muncă la creștere este, în linii mari, neutră. Acest lucru ar trebui să rezulte din reformele pieței muncii și ale pieței produselor, inițiate în cadrul ultimelor două programe pentru balanța de plăți. Cu toate acestea, ritmul reformelor a încetinit în ultima perioadă, limitând expansiunea creșterii potențiale (figura 2.4).

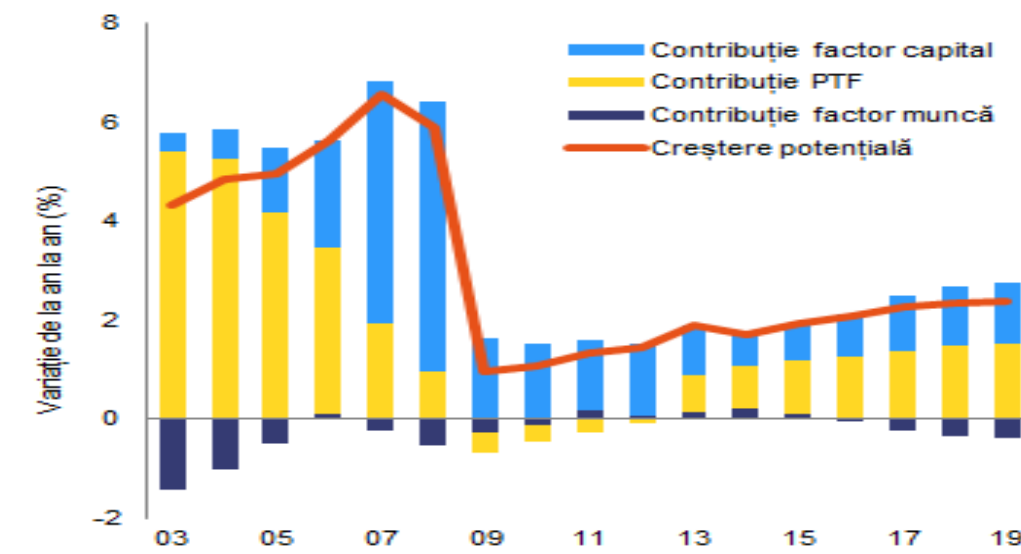

Fig. 2.4. Componentele creșterii potențiale

Sursa: Comisia Europeană

În ceea ce privește sectorul financiar al României acesta se bazează pe bănci, 80% dintre ele fiind bănci cu capital străin. În ansamblu, instituțiile de credit dețin cea mai mare parte a activelor sistemului financiar (aproximativ 80 %) (figura 2.5.). Băncile cu capital austriac au dominat piața din 2000, urmate de băncile franceze și elene.

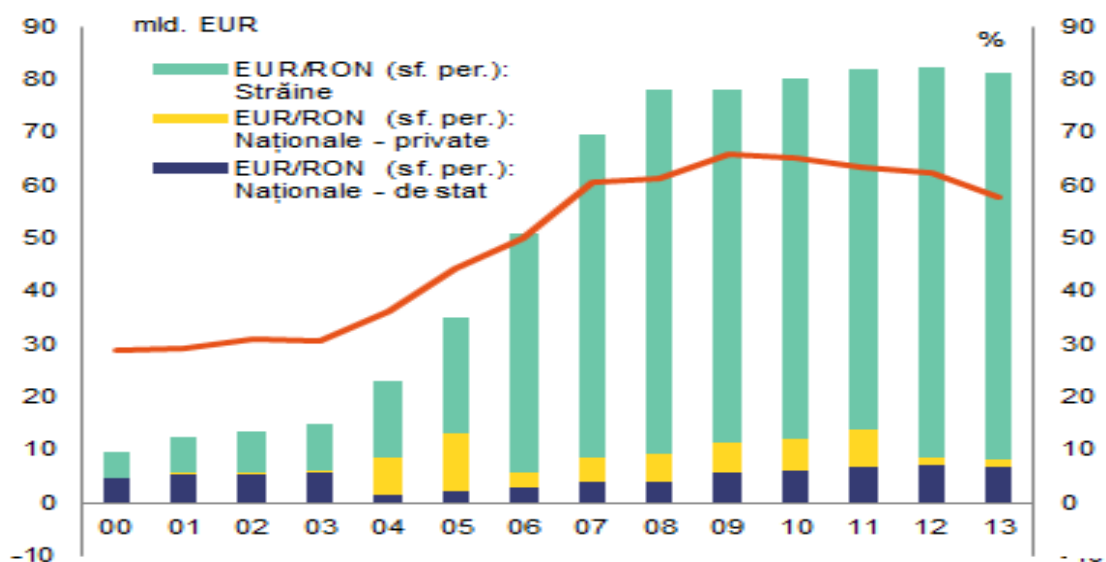

Fig. 2.5. Evoluția activelor bancare și structura de proprietate

Sursa: Comisia Europeană

Sectorul bancar din România a făcut față crizei economice și financiare, iar capitalizarea rămâne puternică. Nu au fost necesare măsuri de intervenție publică pentru a sprijini sectorul bancar. Creditele neperformante au scăzut de la 22,6% în martie 2014 la aproximativ 14% în decembrie 2014. În plus, riscurile asociate unui nivel ridicat al creditelor neperformante au fost atenuate printr-o politică prudentă de constituire de provizioane pentru pierderile din credite aplicată de autoritatea de supraveghere bancară.

Constituirea de provizioane pentru activele depreciate afectează profitabilitatea băncilor. În contextul creșterii provizioanelor pentru pierderi din credite și al costurilor de finanțare ridicate (în special pentru băncile cu capital elen și cipriot), profitabilitatea sectorului bancar a fost supusă unor presiuni în ultimii ani (figura 2.6). După trei ani de pierderi, în 2013 sectorul bancar a înregistrat un profit consolidat modest. În 2014, profitabilitatea băncilor a suferit din nou din cauza măsurilor aplicate pentru curățarea bilanșurilor bancare în cadrul planului de rezoluție a creditelor neperformante ale Băncii Naționale a României. Conform datelor preliminare, sectorul a înregistrat o pierdere de 4,3 miliarde RON la sfârșitul lunii decembrie 2014 [56].

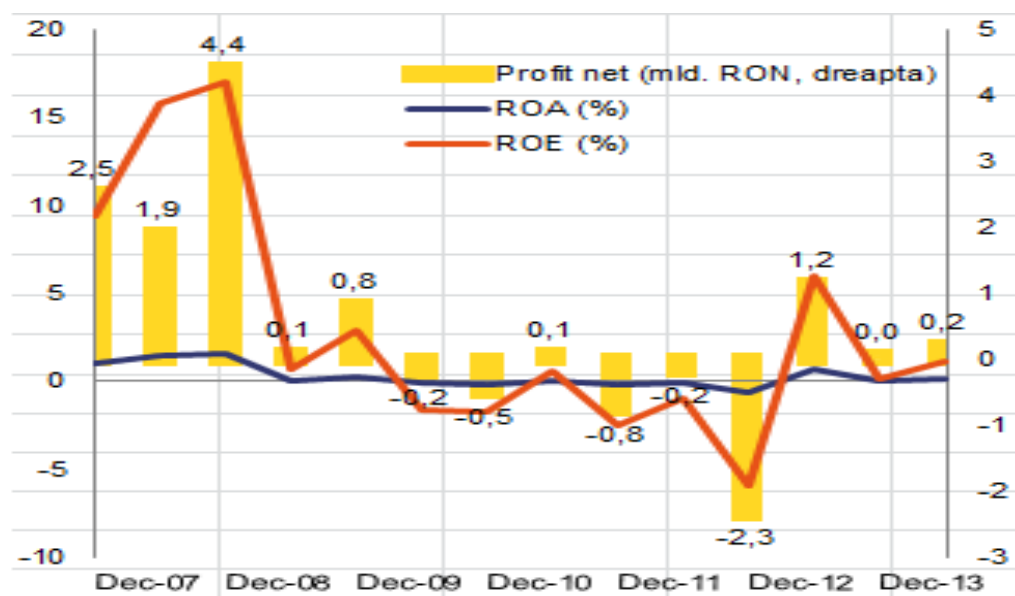

Fig. 2.6. Profitabilitatea exprimată prin ROA (randamentul activelor) și ROE (rentabilitatea capitalurilor proprii)

Sursa: Comisia Europeană

Creșterea creditării rămâne modestă din cauza unor factori legați atât de ofertă, cât și de cerere. În concordanță cu tendințele regionale, sistemul bancar din România a suferit în 2014 o reducere suplimentară a stocului creditelor, o scădere a nivelului de finanțare de la băncile-mamă, precum și o extindere a bazei de depozite locale, aceasta din urmă fiind rezultatul economisirii preventive realizate atât de gospodării, cât și de întreprinderi. Pe fondul acestor evoluții, deficitul de finanțare a fost, de asemenea, redus. Raportul credite acordate/depozite atrase a scăzut la puțin sub 100% la sfârșitul lunii iulie 2014, pentru prima dată după aproape șapte ani, și la 91,4 % la sfârșitul lunii decembrie 2014 [9].

Reducerea efectului de levier al băncilor străine a continuat în 2014. Pe parcursul primului program de asistență pentru balanța de plăți (2009-2011), băncile cu capital străin și-au păstrat expunerile față de România în cadrul inițiativei „Viena”. Cu toate acestea, începând din primăvara anului 2011, a avut loc o reducere treptată și ordonată a efectului de levier, expunerea acestor bănci reducându-se cu aproximativ 25% din martie 2010 până în iunie 2014.

Principalele vulnerabilități și provocări cu care se confruntă sectorul bancar au fost până acum combătute, însă continuă să existe elemente de vulnerabilitate. Principalele provocări se referă: (I) la nivelul încă semnificativ al creditelor neperformante; (II) procesul de reducere a efectului de levier aflat în curs, dar care se desfășoară în mod ordonat; (III) ponderea substanțială a împrumuturilor în monede străine; (IV) inițiativele legislative care pot avea un impact negativ asupra stabilității sectorului financiar; (V) riscurile geopolitice care ar putea afecta băncile-mamă ale filialelor din România (anexa 1, tabelul A.1.1).

În ceea ce privește fondurile europene, rata de absorbție a fondurilor europene a fost de 11,5 la sută la sfârșitul anului 2012. În anul 2013, rata de absorbție a crescut, fiind de 21,9 la sută în luna august, dar rămâne încă la un nivel redus. Pentru perioada 2014-2020, România a primit o suplimentare de fonduri europene (suma disponibilă este de 39,3 miliarde euro, din care 21,8 miliarde euro aferentă Fondurilor Structurale și de Coeziune; comparativ, fondurile alocate României în exercițiul bugetar 2008-2014 au fost de 34,6 miliarde euro, respectiv 19,7 miliarde euro).

Pentru coordonarea acțiunilor politice care încadrează Strategia Europa 2020, la nivelul Uniunii Europene a fost gândit un sistem de guvernare economică format în principal din Semestrul european, Pactul de stabilitate și creștere, Procedura de dezechilibre economice, Pactul Euro Plus, precum și Remedierea sectorului financiar. Ca urmare a angajamentelor implicate de aceste acorduri, precum și a obligațiilor punerii în aplicare a programului de ajustare economică preventivă cu Uniunea Europeană, FMI și Banca Mondială, în perioada 2011-2014 România a

realizat o serie de progrese. Scenariul macroeconomic pe care se bazează programul de convergență este considerat plauzibil și în acord cu previziunile Comisiei, România nefiind supusă unor presiuni bugetare pe termen scurt și mediu, cu condiția respectării angajamentelor asumate și a gestionării atente a riscurilor de politică fiscală și sustenabilitate. Aceasta înseamnă că mai pot fi identificate surse de eficientizare a guvernantei economice, cum ar fi reducerea arieratelor încă persistente în întreprinderile de stat sau implementarea unor măsuri suplimentare privind îmbunătățirea nivelului de respectare a obligațiilor fiscale și de evaziune fiscală, estimată la 10,3% din PIB la nivelul anului 2010, limitarea creșterii costurilor cu îmbătrânirea populației și susținerea reformei pensiilor prin promovarea șanselor de angajare a lucrătorilor vârstnici. Pentru urmărirea disciplinei politicilor, a consolidării macroeconomice și a reformelor structurale, Guvernul României are în vedere, în perioada prezentă, implementarea noului acord de tip preventiv cu FMI, Banca Mondială și Uniunea Europeană, cu o durată de 24 de luni [8].

Principalele puncte de interes pentru agenda competitivității rămân cele legate de realizarea proiectelor de investiții publice, conform angajamentelor curente ale Guvernului României, care indică o creștere a cheltuielilor de investiții de la 6,0-6,5% din PIB, cât s-a prevăzut pentru perioada 2010-2012 (5,9% din PIB sau 16,6% din totalul cheltuielilor bugetare în 2013) la 6,5-7,6% din PIB pe orizontul 2014-2016 și 21,8% din totalul cheltuielilor bugetare în anul 2016. Acest efort investițional, în contextul măsurilor de stabilizare macroeconomică, este așteptat să contribuie în special în direcția celor cinci domenii considerate strategice pentru investiții și ocuparea forței de muncă: energie, resurse minerale, agricultură, industrie și infrastructură, dar și la accelerarea ritmului de cheltuire a fondurilor europene pentru a ajunge la o rată de absorbție în intervalul 50%-80% până la 31 decembrie 2015 [58].

Fluxul net de ISD în anul 2014 a înregistrat un nivel de 2.712 milioane euro și este structurat astfel: aportul la capitalurile proprii ale investitorilor străini direcți în întreprinderile cu investiție străină directă din România în valoare de 2.427 milioane euro (89,5 la sută din fluxul net de ISD). Aportul la capitalurile proprii rezultă din diminuarea participațiilor la capital, în valoare de 2.764 milioane euro, cu pierderea netă în sumă de 337 milioane euro. Pierderea netă a rezultat prin scăderea din profitul realizat în anul 2013 de către întreprinderile ISD profitabile, în valoare de 5.504 milioane euro, a dividendelor repartizate în anul 2014 de către întreprinderile ISD, în quantum de 2.287 milioane euro, după care această valoare a fost diminuată cu pierderile înregistrate în întreprinderile ISD care au încheiat anul 2014 cu pierderi în sumă de 3.554 milioane euro. Modul de calcul este în conformitate cu metodologia internațională de determinare a profitului reinvestit de către întreprinderile ISD, respectiv a pierderii nete înregistrate de către acestea.

Creditul net primit de către întreprinderile cu investiție străină directă de la investitorii străini direcți, inclusiv din cadrul grupului a fost în sumă de 285 milioane euro, ceea ce reprezintă 10,5 la sută din fluxul net al ISD (anexa 3, tabelul A3.1).

În anexa 3 este prezentat fluxul net de ISD și componentele acestuia (participațiile la capital, profitul reinvestit/pierderea netă și creditul net de la investitori), repartizat pe domenii de activitate ale întreprinderilor ISD. Din analiza acestor date se evidențiază următoarele:

a) În majoritatea domeniilor de activitate economică în care ISD au pondere importantă se constată majorări ale participațiilor la capital în întreprinderile ISD, ceea ce semnifică continuarea procesului investițional în anul 2014. Domeniile care au înregistrat cele mai importante majorări de capital au fost industria (1.253 milioane euro) și în cadrul acesteia industria prelucrătoare (944 milioane euro) și mijloacele de transport (336 milioane euro); alte domenii cu investiții importante de capital au fost construcțiile și tranzacțiile imobiliare (476 milioane euro), intermedierea financiară și asigurările (431 milioane euro) și comerțul (332 milioane euro).

b) Principalele domenii economice în care pierderile au excedat profiturilor au fost construcțiile și tranzacțiile imobiliare (335 milioane euro profit, 662 milioane euro pierderi), metalurgia (156 milioane euro profit, 326 milioane euro pierderi) și intermedierea financiară și asigurările (504 milioane euro profit, 599 milioane euro pierderi).

c) Nivelul de 285 milioane euro, înregistrat de creditul net primit de către întreprinderile ISD de la investitorii străini direcți în anul 2014, este foarte scăzut în raport cu cel din anul 2013, când s-au înregistrat 1.343 milioane euro. Câteva domenii de activitate au beneficiat de finanțări importante pe calea creditului mamă-fiică, respectiv industria prelucrătoare (trageri de 2.659 milioane euro), tehnologia informației (trageri de 2.050 milioane euro), comerțul (trageri de 1.497 milioane euro), construcțiile și tranzacțiile imobiliare (trageri de 1.215 milioane euro), precum și energia (trageri de 977 milioane euro). Totuși, dintre domeniile economice menționate, numai tehnologia informației și energia au beneficiat de o finanțare semnificativă prin creditul net (525 și, respectiv, 305 milioane euro), în toate celelalte domenii tragerile de noi credite de la investitorii străini direcți fiind acoperite sau chiar depășite de rambursările de credite primite, aflate în sold [9].

d) Industria, prin nivelul participațiilor la capital înregistrate (1.253 milioane euro) și al profitului reinvestit (411 milioane euro), a beneficiat de un aport la capitalurile proprii de 1.664 milioane euro, reprezentând 68,6 la sută din aportul total la capitaluri proprii ISD al anului 2014 (anexa 3, tabelul A3.2).

Soldul final al ISD la 31 decembrie 2014 a înregistrat nivelul de 59 958 milioane euro. Acest rezultat a fost obținut prin adăugarea la soldul inițial al ISD a fluxului net de ISD și a diferențelor

valorice pozitive/negative provenite atât din reevaluările datorate modificării cursului de schimb și prețurilor unor active, cât și din retratări contabile ale valorii soldurilor inițiale ale unor întreprinderi raportoare.

Aportul la capitalurile proprii (inclusiv profitul reinvestit) al întreprinderilor investiție străină directă avea la sfârșitul anului 2014 valoarea de 40 700 milioane euro (67,8 la sută din soldul final al ISD), iar creditul net total primit de către acestea de la investitorii străini direcți, inclusiv din cadrul grupului, a înregistrat nivelul de 19 258 milioane euro, ce reprezintă 32,2 la sută din soldul final al ISD. Creditul net cuprinde atât creditele pe termen mediu și lung, cât și cele pe termen scurt acordate de către investitorii străini întreprinderilor lor din România, atât direct, cât și prin intermediul altor firme nerezidente, membre ale grupului.

Repartizarea soldului investițiilor străine directe pe principalele activități economice. Din punct de vedere al orientării pe ramuri economice (conform CAEN Rev.2), ISD s-au localizat cu precădere în industria prelucrătoare (31,1 la sută din total). În cadrul acestei industrii, cele mai bine reprezentate ramuri sunt: prelucrarea țiteiului, produse chimice, cauciuc și mase plastice (5,9 la sută din total ISD), industria mijloacelor de transport (5,7 la sută), metalurgia (4,1 la sută), industria alimentară, a băuturilor și tutunului (4,0 la sută), ciment, sticlă, ceramică (2,7 la sută).

Pe lângă industrie, activitățile care au atras importante ISD sunt intermedierea financiară și asigurările (14,2 la sută din totalul ISD), comerțul cu amănuntul și cu ridicata (11,2 la sută), construcțiile și tranzacțiile imobiliare (9,8 la sută), tehnologia informației și comunicațiile (6,9 la sută) (anexa 3).

Imobilizările corporale și necorporale în întreprinderile cu investiții străine directe. Având în vedere rolul foarte important pentru creșterea economică pe care îl joacă imobilizările corporale și cele necorporale, precum și caracterul de durată pe care acestea îl imprimă ISD, cercetarea statistică și-a propus să determine ponderea acestor categorii de destinații finale ale investițiilor în soldul ISD la finele anului 2014 și repartizarea lor pe principalele activități economice. Se constată că imobilizările corporale și necorporale, cu un sold la finele anului 2014 de 29431 milioane euro, reprezintă 49,0 la sută din soldul total al ISD, ceea ce conduce la un grad semnificativ de stabilitate a investiției străine.

Activitățile economice în care ISD se regăsesc în imobilizări corporale și necorporale la un nivel semnificativ sunt: industria (29,4 la sută din total ISD), iar în cadrul acesteia industria prelucrătoare (cu 18,7 la sută din total ISD), construcțiile și tranzacțiile imobiliare (5,9 la sută) și comerțul (5,7 la sută) (anexa 3).

Repartizarea soldului investițiilor străine directe pe regiuni de dezvoltare. Din punct de

vedere teritorial se observă orientarea ISD cu precădere spre regiunea de dezvoltare București-Ilfov (61,4 la sută), alte regiuni de dezvoltare beneficiare de ISD într-o măsură relativ însemnată fiind regiunea Centru (8,6 la sută), regiunea Sud-Muntenia (7,7 la sută), regiunea Vest (7,6 la sută) și regiunea Nord-Vest (4,5 la sută) (anexa 2, fig. A2.7, fig. A2.8., fig. A2.10).

Menționăm că ISD au fost localizate teritorial după sediul social al întreprinderilor investiție străină directă, ceea ce nu corespunde întotdeauna cu locul de desfășurare a activității economice (anexa 3).

Repartizarea soldului investițiilor străine directe pe țări de origine. Repartizarea a fost realizată în funcție de țara de rezidență a deținătorului nemijlocit a cel puțin 10 la sută din capitalul social al întreprinderilor investiție străină directă din România (anexa 2, fig. A2.9).

Primele 4 țări clasate după ponderea deținută în soldul ISD la 31 decembrie 2014 sunt: Olanda (24,4 la sută), Austria (19,1 la sută), Germania (11,2 la sută) și Franța (7,6 la sută), ierarhie neschimbată din anul 2010 (anexa 3, tabelul A3.4).

Tipuri de investiții străine directe. Fluxul de participații la capital în întreprinderile ISD, în valoare de 2.764 milioane euro, este diferențiat în *greenfield*, fuziuni și achiziții, dezvoltare de firme și restructurare de firme.

În anul 2014, investițiile *greenfield* și cele din categoria fuziuni și achiziții (M&A) au înregistrat un nivel redus, de 112, respectiv, 152 milioane euro; ponderea predominantă în fluxul participațiilor la capital în 2014 este deținută de dezvoltările de firme cu o valoare de 1391 milioane euro, respectiv 50,3 la sută din participații, și de restructurările de firme cu 1109 milioane euro, reprezentând 40,1 la sută din participații.

Pentru a aprecia impactul de durată al investițiilor *greenfield* asupra economiei, au fost evidențiate și acumulările de investiții străine directe (solduri) în întreprinderile înființate prin investiții *greenfield*, denumite întreprinderi *greenfield* [8].

Din punct de vedere al repartizării pe principalele activități economice, investițiile străine directe în întreprinderi *greenfield* s-au orientat cu precădere spre industria prelucrătoare (33,6 la sută din soldul ISD în întreprinderi *greenfield*). Alte ramuri în care aceste investiții au o pondere semnificativă sunt: comerțul (18,2 la sută), construcțiile și tranzacțiile imobiliare (12,9 la sută), intermedierea financiară și asigurările (11,2 la sută).

Cea mai mare parte a investițiilor străine directe în întreprinderi *greenfield* se concentrează, ca și ansamblul ISD, în regiunea București-Ilfov (56,5 la sută din soldul ISD în întreprinderi *greenfield*); urmează regiunea Centru cu 13,3 la sută, regiunea Vest cu 9,9 la sută și Sud-Muntenia

cu 8,3 la sută din soldul ISD în întreprinderi *greenfield*.

Considerată după mărimea investițiilor străine directe în întreprinderi *greenfield*, ordinea țărilor de proveniență a acestora diferă într-o oarecare măsură de ordinea stabilită în funcție de originea soldului total al ISD. Astfel, cele mai mari investiții în întreprinderi *greenfield* provin din Olanda (23,7 la sută), urmate de cele din Germania (18,2 la sută), Austria (14,7 la sută) și Italia (7,6 la sută).

Veniturile realizate din investițiile străine directe. Veniturile nete obținute de către investitorii străini direcți în anul 2013 au fost de 2839 milioane euro, ceea ce reprezintă o creștere cu 1.572 milioane euro (124 la sută) în raport cu anul precedent. Veniturile nete sunt constituite din veniturile din participații la capital și din veniturile nete din dobânzi.

Veniturile din participații la capital reprezintă profiturile obținute de întreprinderile ISD, în valoare de 5.504 milioane euro, diminuate cu pierderile înregistrate de întreprinderile ISD în valoare de 3.554 milioane euro, rezultând pentru anul 2013 un nivel de 1.950 milioane euro.

Prin diminuarea veniturilor din participații la capital cu valoarea dividendelor repartizate în anul 2014 investitorilor străini direcți (în sumă de 2.287 milioane euro) se obține o pierdere netă, pe ansamblul ISD, în sumă de 337 milioane euro, calculată conform metodologiei internaționale de determinare a profitului reinvestit.

Veniturile nete din dobânzile acumulate de către investitorii străini direcți la creditele acordate întreprinderilor lor din România, atât direct, cât și prin alte companii nerezidente din cadrul grupului, au înregistrat un nivel de 889 milioane euro.

Exporturile și importurile întreprinderilor cu investiții străine directe. Activitatea întreprinderilor cu investiții străine direct, în ansamblul ei, are un impact pozitiv asupra comerțului exterior al României, contribuția acestora la exporturile de bunuri fiind de 70,9 la sută, în timp ce la importuri este de 64,5 la sută (anexa3, tabelul A3.5).

În ceea ce privește soldul balanței comerțului cu bunuri a întreprinderilor ISD din diferitele ramuri economice, se constată că industria prelucrătoare este principala ramură cu excedent comercial (5.946 milioane euro) și aceasta în special datorită subramurilor mijloace de transport (excedent de 3.910 milioane euro), produse din lemn inclusiv mobilă (excedent de 1.256 milioane euro), metalurgie (excedent de 1.098 milioane euro) și textile, confecții și pielărie (excedent de 911 milioane euro).

E de menționat că întreprinderile ISD din agricultură, silvicultură și pescuit au înregistrat un ușor excedent în comerțul cu bunuri (10 milioane euro), în toate celelalte ramuri întreprinderile ISD înregistrând deficit comercial.

2.2. Impactul investițiilor străine directe asupra dezvoltării economiei României

O problemă importantă a țărilor în curs de dezvoltare, care urmează să își consolideze poziția pe piață, o constituie atragerea investițiilor străine directe. În acest context, în ultimele două decenii, în România, ritmul de participare a capitalului străin la investițiile directe a avut evoluții pozitive. Acest aspect a fost determinat de existența unor condiții per ansamblu atractive pentru investitorii străini, la nivelul țării noastre, de restructurare a industriei, precum și de dezvoltare a producției de multiple servicii.

Este adevărat că în comparație cu alte state-membre UE, situația României în privința atragerii de ISD nu este la un nivel atât de avansat, fapt care poate fi remarcat din reprezentarea dinamicii fluxurilor de investiții la nivel european (figura 2.7). Principala cauză care a determinat ritmul scăzut de atragere a capitalurilor străine în România, după perioada de boom economic, marcată de 2008, a fost în principal instabilitatea economică instaurată după lansarea crizei-economice.

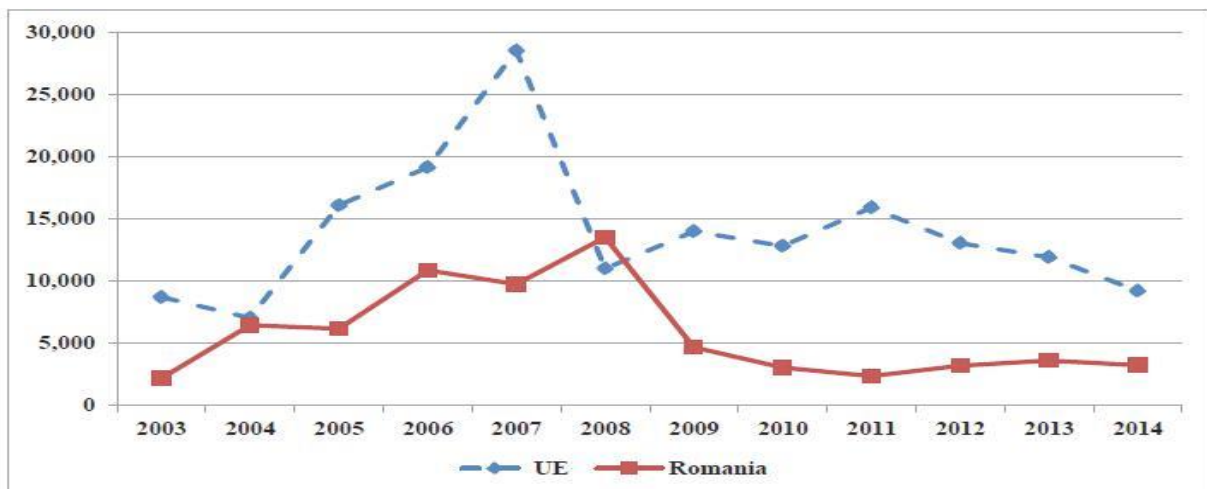

Fig. 2.7. Dinamica fluxurilor ISD atrase la nivel național în perioada 2003-2014 comparativ cu media UE

Sursa: UNCTAD Statistics

Acest fapt poate fi observat din reprezentarea grafică, anterior realizată, pe baza datelor publicate de *UNCTAD*, care surprinde evoluția fluxurilor de investiții străine directe atrase de România, comparativ cu media realizată la nivelul Uniunii Europene.

Astfel, observăm că al doilea punct de revenire a fluxului de investiții străine directe, după anul 2003, din perspectiva volumului de capitaluri străine atrase de țara noastră, s-a realizat la nivelul anului 2008, imediat după aderarea României la Uniunea Europeană, în acest context țara noastră dobândind un grad de încredere ridicat în viziunea investitorilor străini. Însă avântul

investițional cunoaște o reducere considerabilă, începând cu anul 2009, fluxurile de investiții ajungând la 2 363 milioane USD la finele anului 2011, volum care reprezenta 15% din media de investiții straine directe atrase la nivelul Uniunii Europene. Dinamica evidențiată de fluxurile de ISD la nivelul perioadei 2012-2014, ajustează din decalajele nefaste cauzate de efectele crizei, în contextul creșterii accesibilității creditelor, însă climatul investițional nu este încă re consolidat.

Pe următoarele 3 locuri la nivelul Uniunii Europene, din perspectiva capitalurilor străine atrase la nivelul lui 2014, se clasează succesiv Olanda, cu fluxuri de ISD în valoare de 30.253 milioane USD, urmată de Spania, care înregistrează un nivel cu 25% mai mic, respectiv de 22 904 milioane USD. Pe locul 4, în topul fluxurilor de ISD atrase de țările-membre UE, se situează Finlanda, cu o performanță majoră, realizată la nivelul anului 2014, prin atragerea de capitaluri străine de 22.904 milioane USD, practic de 4,5 ori mai mult raportat la 2012 (figura 2.8).

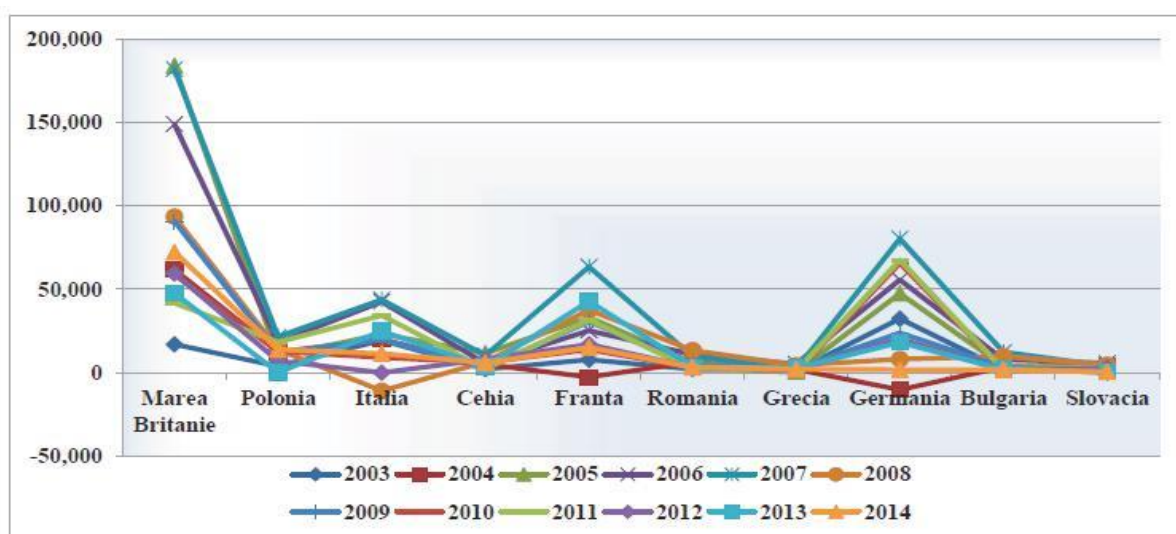

Fig. 2.8. Evoluția fluxurilor ISD atrase de țările-membre UE comparativ cu România
Sursa: UNCTAD Statistics

Abordând în continuare realizările obținute, din punct de vedere al capitalurilor străine antrenate în economie, în anul 2014, observăm că următoarele clasate, pe locurile 5 și 6, la nivel UE, sunt Franța și Polonia. Astfel, după creșterea considerabilă a fluxului de ISD realizată în anul 2013, de până la 2,5 ori mai mare comparativ cu volumul fluxului din 2012, Franța înregistrează un nou declin, din punct de vedere investițional, prin atragerea în economie a unui flux de doar 15 191 milioane USD, în anul 2014, reprezentând un volum al fluxului de ISD, cu 65% mai mic, față de ajustarea realizată la nivelul anului 2013.

În acest context, Polonia înregistrează performanțe comparabile cu nivelul fluxului de ISD realizat în Franța, anul 2014 evidențiind atragerea de investiții străine directe, în valoare de 13 883

milioane USD, cu doar 8.4% mai puțin, comparativ cu Franța. În același timp, intrările de ISD care au pătruns pe piața poloneză în 2014, reprezintă cu 77% mai mult comparativ cu fluxul atras de România în aceeași perioadă.

Pentru prima dată în ultimii 10 ani, Germania atrage în economie capitaluri străine la un nivel inferior celui realizat de țara noastră, fluxul de ISD realizat de Germania la finele lui 2014 reprezentând doar 57% din valoarea realizată de România. Astfel, în 2014, Germania realizează un flux de ISD în valoare totală de 1 831 milioane USD, de 10 ori mai puțin decât în 2013, fapt datorat unei posibile reorientări a investițiilor străine către piețe mai ieftine, care dețin și o infrastructură relativ dezvoltată, oferind condiții de dezvoltare pe termen lung.

Din punct de vedere al dinamicii fluxurilor de investiții străine directe atrase de România, putem spune că țara noastră se află într-o nouă perioadă de tranziție, marcată de finele perioadei de recesiune și începutul unei perioade de relansare economică. Astfel, după diminuarea succesivă a capitalurilor străine pătrunse în economia românească, evidențiată preponderent în perioada 2009–2011, la nivelul lui 2014, România înregistrează o anumită constanță în variația fluxurilor de ISD, fapt ce denotă o perioadă de restabilire a încrederii investitorilor străini în potențialul și condițiile oferite de țara noastră.

Așadar, în 2014 România atrage un flux de ISD în valoare de 3 234 milioane USD, cu 6–7%, mai puțin decât Croația sau Danemarca, însă net superior volumelor fluxurilor de ISD atrase în aceeași perioadă de Belgia, Bulgaria, Slovenia, Estonia, Slovacia etc. Totodată, observăm că pe fondul crizei sistemului bancar, marcat de o lipsă acută de capitaluri, dar și al instabilității politice din regiune, fluxurile de investiții străine directe din Grecia s-au diminuat cu 23%, la nivelul anului 2014, dacă ne raportăm la situația din 2013, când se înregistra un flux de ISD în valoare de 2818 milioane USD. Cel mai probabil, efectele instabilității economice cu care se confruntă Grecia se vor răsfrânge mai accentuat în rezultatele anului 2015.

În acest context, pe fondul unor variații considerabile, la nivelul anului 2014, ale fluxurilor de ISD, înregistrate la nivel european, determinate de permanenta prospectare a pieței și relocare a investitorilor, interesați în a-și plasa capitalurile în țări care să le ofere condiții propice dezvoltării investiționale și obținerii unor profituri rapide, România trebuie să profite, continuând seria reformelor structurale aplicate până în prezent, printr-o mai bună dezvoltare a infrastructurii, prin îmbunătățirea și transparența legislației fiscale, precum și prin punerea în aplicare a unor serii de măsuri, care să determine creșterea încrederii investitorilor străini în potențialul economic al țării noastre și implicit atragerea de noi investiții.

În continuare, vom extinde analiza prin evidențierea concretă a evoluției fluxurilor de investiții la nivelul României, în perioada 2003-2013, prin evidențierea structurii acestora de-a lungul perioadei analizate (tabelul 2.1).

Tabelul 2.1. Dinamica și structura fluxurilor de ISD din România în perioada 2003-2013

MEUR								
Anul	Total Flux ISD	Participații nete la capital	Participații la capitalurile proprii	Profitul net reinvestit	Profituri realizate	Pierderi suferite	Dividende repatriate	Credite nete primite
col	1 = 2 + 8	2=3+4	3	4=5-6-7	5	6	7	8
2003	1,946	1,263	691	572	2,028	1,010	446	683
2004	5,183	4,484	3,032	1,452	2,723	703	568	699
2005	5,213	3,852	2,688	1,164	3,434	1,169	1,101	1,361
2006	9,059	6,832	4,159	2,673	4,112	855	584	2,227
2007	7,250	3,547	2,220	1,327	6,376	2,292	2,757	3,703
2008	9,496	4,873	5,265	-392	6,412	4,108	2,696	4,623
2009	3,488	1,729	3,118	-1,389	4,496	4,277	1,608	1,759
2010	2,220	1,824	4,067	-2,243	4,222	4,495	1,970	396
2011	1,815	1,512	4,009	-2,497	4,710	5,132	2,075	303
2012	2,138	795	2,676	-1,881	4,691	4,360	2,212	1,343
2013	2,712	2,427	2,764	-337	5,504	3,554	2,287	285
Total	50,520	33,138	34,689	-1,551	48,708	31,955	18,304	17,382

Sursa: Rapoartele anuale publicate de Banca Națională a României

În acest sens, menționăm că baza de date utilizată, care constituie fundamentul analizei economice pe care o vom realiza, a fost construită în conformitate cu evoluțiile declarate în rapoartele oficiale publicate de *Banca Națională a României*. Structura fluxului net de investiții străine directe a surprins, în intervalul statistic 2005-2015, fiind alcătuită din participații la capital, profit net reinvestit, precum și din credite realizate de către investitori în cadrul grupului.

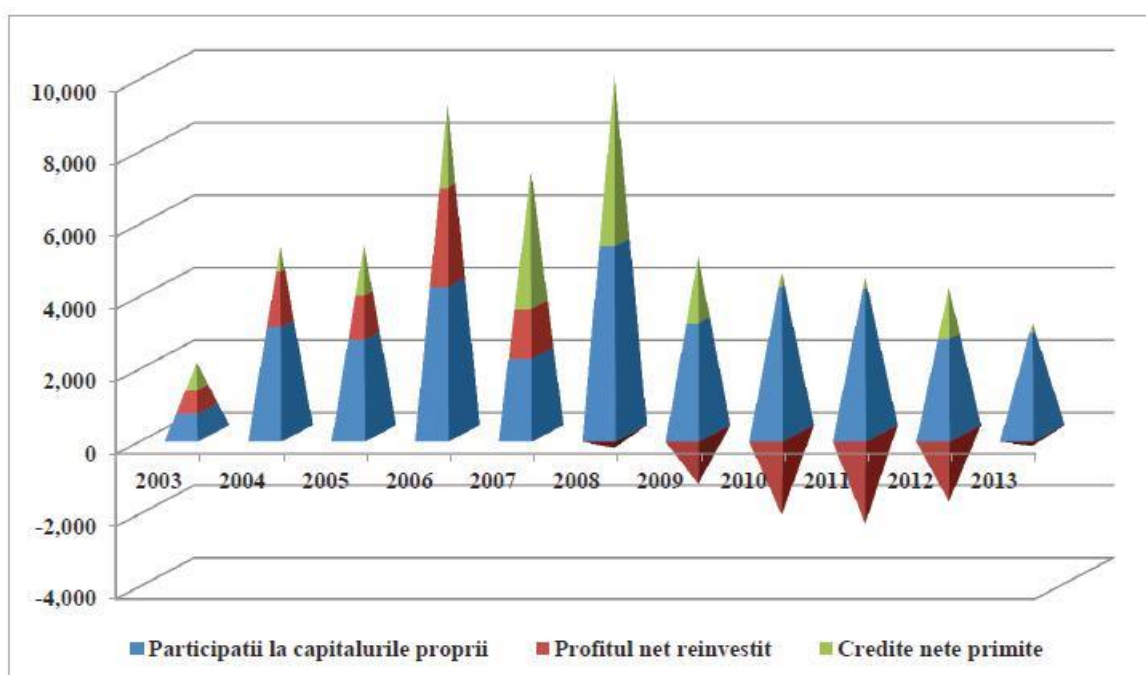
Ca tendință de ansamblu, după perioada de boom economic din anul 2008, când România a înregistrat un maxim de capitaluri străine de 9.496 milioane euro, nu s-au mai înregistrat profituri reinvestite, în contextul pierderilor mari înregistrate de investitori, ca urmare a efectelor nefaste determinate de criza economico-financiară.

În aceeași perioadă, de după 2009, din cauza pierderilor semnificative înregistrate, nivelul fluxurilor de investiții a scăzut semnificativ, în principal din cauza retragerii anumitor investitori

străini de pe piața din România, dar și al repatrierii profiturilor, ca urmare a neîncrederii acestora în programul anticriză întreprins de executiv. Astfel, în perioada 2010-2013, nivelul fluxurilor de ISD sunt destul de modeste și se referă, în mod deosebit, la completări sau majorări de capital impuse de efectele crizei.

Practic, criza economico-financiară a determinat o reducere considerabilă a capitalurilor străine de pe piața românească, situație evidențiată și de reducerea fluxurilor de investiții străine directe din perioada 2009-2012.

Pentru a avea o vedere de ansamblu mult mai clară, s-a realizat o reprezentare grafică a evoluției fluxurilor de investiții străine directe din România în ultimul deceniu. Astfel, din perspectiva reprezentării realizate, putem afirma că evoluția fluxurilor de investiții străine directe din țara noastră evidențiază o tendință sinusoidală, în perioada 2003-2013 (figura 2.9).

Sursa: Reprezentare proprie pe baza datelor furnizate de BNR

Fig. 2.9. Dinamica structurii fluxului de investiții straine directe din România

Un factor favorizant al creșterii investițiilor străine directe în țara noastră până în 2008 a fost reprezentat de privatizarea unor sectoare ale economiei naționale, atragerea de capital străin la societățile comerciale deja create și crearea de noi societăți comerciale cu capital străin, aprecierea nefiind valabilă și pentru perioada 2009-2012.

Perioada în care capitalul străin a înregistrat creșteri semnificative este reprezentată de acei ani, în care sectoare importante ale economiei țării noastre au fost privatizate. În contextul anterior prezentat și din evoluția evidențiată, conform datelor publicate de BNR, se observă că din anul 2000

s-a înregistrat o tendință continuă de creștere a fluxului de ISD, cea mai semnificativă perioadă, cu rezultate notabile, fiind reprezentată de intervalul 2003-2008, în care fluxul de investiții străine nete a crescut de la valoarea de 1946 milioane euro în 2003, la 9496 milioane euro în 2008.

Astfel, în perioada de după 2003, se remarcă o evoluție ascendentă, într-un ritm accelerat până în 2008, în contextul în care sectoare importante ale economiei României au fost privatizate.

Începând cu 2009 se evidențiază un trend negativ al fluxului de investiții străine directe nete în România, care au scăzut de la 9 496 milioane euro în 2008, la numai 3 488 milioane euro în 2009, 2220 milioane euro în 2010, și ulterior la 1815 milioane euro în anul 2011. În 2012, fluxul investițiilor străine directe nete a ajuns la 2138 milioane de euro, iar în 2013 la 2712 milioane euro. Investițiile care s-au realizat în România au fost orientate cu precădere spre sectorul de intermediari financiare și asigurări, după cum s-a exemplificat în subcapitolele anterioare, care au deținut în medie între 72-80%, în timp ce investițiile în întreprinderile nefinanciare s-au situat în jurul ponderii de cca. 23%.

După cum se poate remarca, această structură reprezintă prea puțin investițiile străine directe în activitatea de producție, care este de fapt cea esențială. Din perspectiva profiturilor reinvestite, observăm că la nivelul anului 2013, România înregistrează un nivel de 5 504 milioane EUR, cu 17% mai mult decât în anul precedent, suferind în același timp o pierdere de 3 354 milioane EUR, cu aproximativ 18.5% mai mică decât cea din 2012, care, coroborate cu participația la capital, de 3 ori mai mare decât cea a perioadei precedente, au determinat un rezultat net de investiții străine directe în valoare de 2 712 milioane EUR, cu aproximativ 27% mai mult decât se obținuse la nivelul lui 2012.

Per ansamblu, se remarcă o intensificare masivă a investițiilor în perioada postaderare, la nivelul anului 2008, atunci realizându-se și cele mai mari contribuții la capitalurile proprii, în valoare totală de 5 265 milioane EUR, care au determinat la finele anului un flux net de investiții străine directe în valoare de 9 496 milioane EUR. Încă de la nivelul lui 2008 începe să se instaureze așa-numitul fenomen de dezinvestire, dinamica profiturilor reinvestite punând în evidența un impact negativ din perspectiva volumului fluxurilor de ISD realizate la nivel național, datorită faptului că după perioada lansării crizei economice, investitorii străini au preferat să repatrieze sub formă de dividende, un volum semnificativ din valoarea profiturilor realizate.

Așadar, consolidând datele publicate de *Banca Națională a României*, referitor la evoluția fluxurilor de ISD, observăm că în ultimul deceniu investitorii străini au repatriat sub formă de dividende în țările de origine 18304 milioane de EUR, în timp ce în același interval evoluția fluxului de participații la capitalurile proprii însumează 34689 milioane EUR.

Trebuie menționat, însă, că datorită volatilității ridicate a fluxurilor de investiții străine, demonstrate prin analiza dinamicii capitalurilor străine din ultimul deceniu, este de preferat ca pătrunderea de ISD din economie să fie completată de investițiile autohtone, atât pentru crearea unui climat de afaceri echilibrat și competitiv, dar mai ales din motive ce țin de securitatea națională, privatizările de masă crescând considerabil riscul de lichiditate la nivel național.

Investițiile străine directe, ca sursă importantă de finanțare pe termen lung, sunt diversificate din punct de vedere sectorial. Având în vedere că o mare parte a sectorului bancar din România este deținută de investitori străini, investițiile străine directe în sectorul serviciilor sunt o componentă esențială a investițiilor străine directe, urmate de investițiile străine directe în industria prelucrătoare. În cadrul industriei prelucrătoare, o paletă largă de sectoare beneficiază de investiții străine directe (figura 2.10).

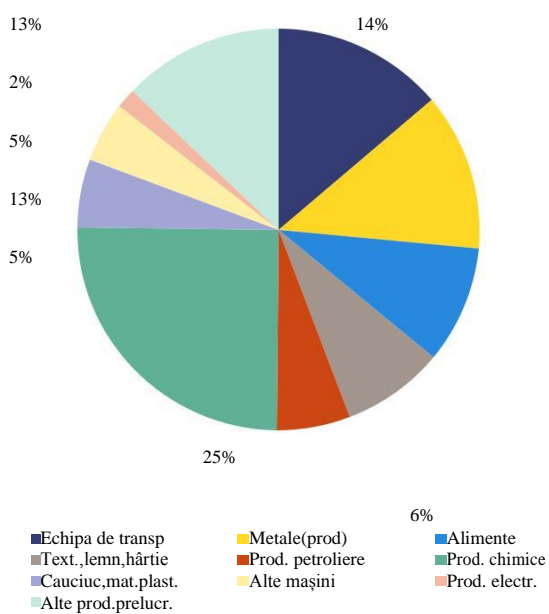

Fig. 2.10. Stocul ISD pe sectoare în 2015
Sursa: Comisia Europeană

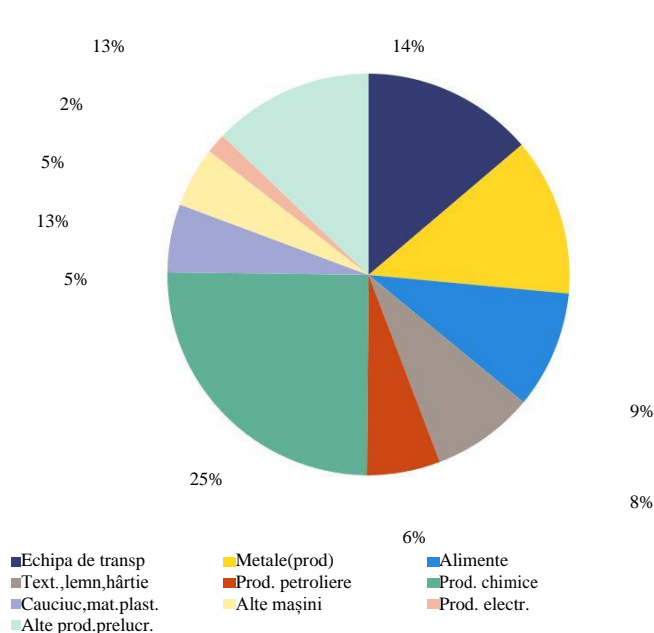

Fig.2.11. Stocul ISD în industria prelucrătoare
Sursa: Comisia Europeană

Investițiile străine directe în sectorul bunurilor comercializabile sprijină competitivitatea la export, în timp ce investițiile străine directe în sectorul construcțiilor, generate de boomul creditelor, se ajustează. De la izbucnirea crizei, investițiile străine directe în sectorul bunurilor comercializabile au dat rezultate mai bune decât investițiile străine directe în sectorul bunurilor necomercializabile. În perioada 2009-2012, proporția de investiții străine directe direcționate către sectoarele bunurilor comercializabile a crescut cu 1,7% pe an, în timp ce proporția către sectoarele

bunurilor necomercializabile a crescut cu 0,9%. Reflectând corectarea boomului creditelor, stocurile de investiții străine directe în activitățile imobiliare și în sectorul construcțiilor au scăzut în 2010 și stagnează de atunci (figura 2.11).

Majoritatea investițiilor străine directe din România provin din UE. Statisticile referitoare la originea investițiilor străine directe sunt dificil de interpretat. În cazul României, investițiile cele mai mari vin din partea Țărilor de Jos, urmate de Austria și de Germania (figura 2.12). Însă este posibil ca aceste cifre să fie distorsionate, deoarece numeroase societăți internaționale fie își au sediul oficial în Țările de Jos, fie societatea holding a activităților lor europene se află în această țară.

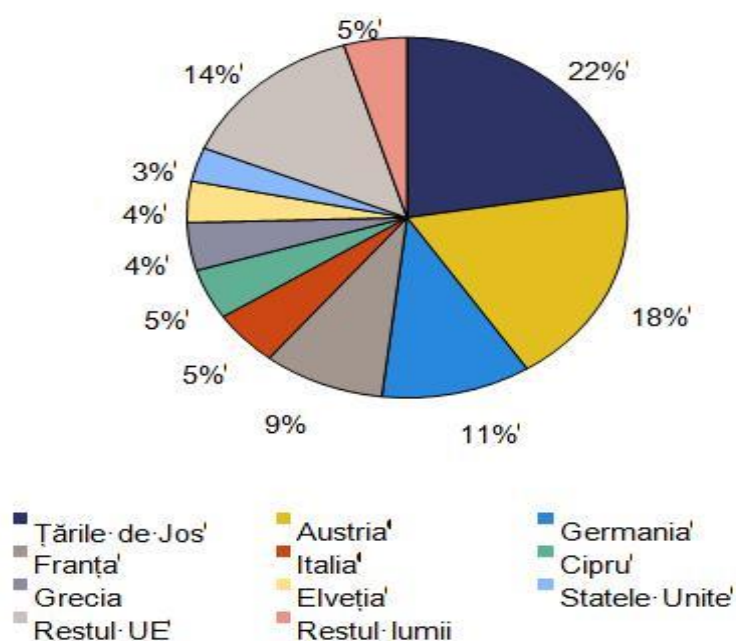

Fig. 2.12. Stocul ISD pe țări în 2015

Sursa: Comisia Europeană

Societățile cu capital străin joacă un rol major în integrarea României în comerțul internațional. În 2015, societățile cu capital străin reprezentau 67% din exporturile de bunuri ale României și 64% din importurile sale, fiind responsabile pentru o mare parte din comerțul intrasectorial menționat mai sus. Investițiile străine directe în industria prelucrătoare, considerate separat, au contribuit cu 58% din exporturile de bunuri ale României și 43% din importuri, ceea ce a determinat un sold net echivalent cu 4,1% din PIB.

2.3. Eficientizarea activității de creditare externă și a atragerii investițiilor străine în România

Rezultatele economico-sociale înregistrate de România la finele anului 2011 evidențiază o cădere fără precedent [5, p. 455].

Unitatea indicatorilor pe baza cărora se poate evalua, cantitativ și calitativ, evoluția economică marchează un trend ascendent față de perioadele anterioare.

Rezervele valutare ale Băncii Naționale au înregistrat o ușoară creștere, fiind rezonabile la sfârșitul anului 2011, prin atragerea unei cantități de valută existentă la populație.

Un calcul simplu conduce la concluzia că, în prezent, se mai află la populație, nedepusă în conturi bancare, suma de circa opt-nouă miliarde de dolari SUA.

În condițiile în care exporturile nu se vor menține la un nivel ridicat, păstrându-și trendul manifestat în cursul anului 2011, iar soldul balanței comerciale va continua să rămână deficitar și nu se vor întreprinde măsuri atractive care să conducă la atragerea în conturi bancare a valutei existente la populație, realizarea rambursărilor scadente în anul 2012 va fi ceva mai dificilă, iar noi împrumuturi sau reeșalonarea plăților ajunse la scadență, chiar dacă nu vor fi greu de obținut, vor greva eforturile de implementare a măsurilor preconizate în programul de guvernare.

Această ultimă măsură (obținerea de noi credite sau reeșalonarea celor scadente) va depinde de modul în care România va acționa în procesul de integrare în Uniunea Europeană, de accesarea fondurilor europene, cât și atragerea de investiții străine directe, precum și de relațiile României cu Fondul Monetar Internațional și cu Banca Mondială, relații care sunt concretizate în acordurile de împrumut.

Pentru ilustrarea celor de mai sus, subliniem că din 1990 până în prezent s-a înregistrat constant un deficit al balanței de comerț exterior.

În circumstanțele prezentate nu există, practic, prea multe măsuri salvatoare. Dar atragerea investițiilor de capital străin în România ar fi una de dorit, însă nesiguranța evoluției economiei românești și lipsa unui cadru legislativ coerent nu stimulează investitorii străini [9].

În ceea ce privește redresarea economică pe calea investițiilor de capital, menționăm atragerea investițiilor de capital străin, deoarece despre perspectiva creșterii importante a capitalului real autohton este mai dificil de crezut că va fi soluția optimă.

În situația în care s-a ajuns, nici societățile private care apar consolidate nu vor mai putea să se lanseze în procesul de privatizare din cauza lipsei de surse financiare. Nu se poate recurge nici la credite în scop de investire sub formă de capital, nu numai datorită prevederilor legale, ci și datorită dobânzilor ridicate practicate de băncile comerciale.

În acest context, atragerea de capital și de investiții autohtone și străine este o cale de evoluție reală în orice situație economică, atât în România, cât și în lume, și în Europa în special.

Este lesne de înțeles că investițiile străine majore ar avea ca efecte înlocuirea împrumuturilor la care trebuie să recurgă România; re tehnologizarea societăților și regiilor autonome; introducerea unui nou model de management; asigurarea calificării și specializării personalului; folosirea segmentelor de piață externe proprii ale celor ce investesc, eliminându-se astfel concurența externă; ridicarea calității producției și, nu în ultimul rând, descentralizarea activității și dezvoltarea economiei de piață [120, p. 102].

După cum este cunoscut, reînnoirea fondurilor fixe, perfecționarea acestora, dezvoltarea de noi capacități de producție dotate la nivelul cerințelor tehnologice pe plan internațional reprezintă priorități pentru orice economie care dorește să se mențină în echilibru și să se înscrie într-un proces constant de dezvoltare la nivel macro.

În țări cum este România, care s-a aflat în proces de tranziție către economia de piață, nevoia atragerii de investiții în domenii care sunt pretabile a se dezvolta este o necesitate obiectivă.

România, ca și celelalte țări est-europene, a moștenit o dezvoltare industrială integrată în care capacitățile de producție lucrau interdependent și asigurau, la un nivel calitativ mai mult sau mai puțin corespunzător, produsele necesare pieței interne și un surplus pentru exporturi pe piețe care acceptau calitatea produselor respective.

Din anul 1990, a început un amplu proces de transformare a economiei românești dintr-una superetatizată într-o economie de piață. Ideea apare nu numai benefică, ci vitală pentru asigurarea unei noi relansări a industriei din România.

De la aceste intenții până la modalitățile concrete prin care s-a încercat realizarea în practică a reformei economice și privatizării este o cale ceva mai lungă.

Amintim că în anul 1990 s-au emis două ipoteze care, abordate în asocierea lor, dau o imagine globală asupra nivelului economiei românești din acea perioadă, constituindu-se, totodată, în teze ale strategiilor de reformă, restructurare și privatizare elaborate ulterior.

Pe de o parte, s-a vorbit despre agricultura „producțiilor record“ și cu multe alte aspecte criticabile, făcându-se „marele pariu cu agricultura“.

La douăzeci și trei de ani după lansarea acestui pariu, se poate constata, cu mare dezamăgire și îngrijorare crescândă, că acest pariu a fost nu abandonat, ci practic spulberat de o realitate care face ca agricultura să fi regresat din toate punctele de vedere (dotare, agrotehnici, rezultate etc.), până la un stadiu comparabil, eventual, cu cel interbelic.

Pe de altă parte, despre industrie s-a afirmat axiomatic cum că ar fi „o grămadă de fiare vechi“, rod al unei concepții „megalomanice“ [144, p. 146].

Acum constatăm că aceste fiare vechi sunt și teribil de ruginite, fără ca în locul lor să se fi implementat ceva deosebit, în spiritul tehnicii sfârșitului de mileniu.

Un aspect important ce ar fi trebuit avut în vedere de cei care au preluat destinele economiei naționale îl constituia necesitatea de a se continua, termina și da în exploatare investițiile aflate în curs de realizare la acea dată.

Din păcate, în multe astfel de cazuri lucrările au fost întrerupte, amânate sau sistate, inducând mari pierderi atât întreprinderilor implicate, cât și economiei în ansamblu.

Pe acest fond, evoluția investițiilor a fost diferită față de alte sectoare ale economiei naționale.

Astfel, într-o primă etapă, după 1990, s-a remarcat o scădere drastică a fondurilor de investiții repartizate centralizat, germenii capitalului privat neputând suplini golul lăsat de întreruperea activităților și nealocarea de noi sume de la bugetul de stat în acest domeniu.

Așa se face că în primii trei-patru ani după 1990 s-a evidențiat alocarea de fonduri pentru unele modernizări, capitalul privat axându-se pe investiții în domeniul re tehnologizării (în special prin importuri de utilaje și alte mijloace fixe în general) sau construirea de capacități de producție sau desfacere de mărime redusă.

Desigur, aceasta este o caracteristică a economiei de piață, dar în acest mod s-au irosit multe resurse în cadrul proiectelor de investiții în curs de realizare.

Într-o a doua etapă se constată că resursele create în procesul privatizării au fost direcționate către investiții, proces ce putea fi mai susținut în condițiile unei legislații fiscale mai stimulative.

Pe acest fond, volumul investițiilor, chiar și în condițiile de criză economică puternică, internă și internațională, s-a menținut la un nivel constant, cu ușoare creșteri de la o perioadă la alta, până în 2008, când s-au declanșat efectele crizei.

Specific este faptul că fondurile pentru investiții au fost direcționate către importuri de utilaje, neglijându-se capacitatea industriei românești de a deveni, prin re tehnologizare, competitivă la nivelul pieței externe.

În aceste condiții, relansarea industriei românești, a economiei în general, în contextul legităților și cerințelor economiei de piață, nu numai că rămâne un deziderat, dar se constată că nivelul de degradare atât a mării industrii, cât și a celorlalte sectoare de activitate, se accentuează, acest proces căpătând un trend ireversibil. Se remarcă atât trendul, cât și ponderea superioare ale investițiilor pentru mijloacele fixe, comparativ cu cele alocate construcțiilor. Principalele investiții realizate în perioada analizată au fost direcționate către industria prelucrătoare, industria electrică și

termică, agricultură și sectorul terțiar (comerț, poștă și telecomunicații, administrație publică) [116, p. 102].

Investițiile din sectorul public, a căror principală destinație o constituie lucrările de infrastructură, au fost orientate cu precădere spre domeniile de interes național: energie electrică, industria extractivă, industria prelucrătoare, dar și în domeniul poștei și telecomunicațiilor.

Se remarcă ritmul de creștere în programe de interes european și ponderea accentuată a investițiilor pentru utilaje. Investițiile din sectorul privat, și ele în creștere, au fost orientate cu precădere spre achiziționarea de utilaje de transport, mai ales din import. În acest sector, investițiile au fost direcționate cu precădere în sfera terțiară, în special în domeniul comerțului.

Un exemplu semnificativ în acest sens l-ar putea constitui obiectivul programatic, de mare acuitate și actualitate, căruia i-au fost subsumate de către clasa politică eforturi, demersuri și decizii de sacrificiu, respectiv aderarea României la structurile economice și politice vest-europene, de asemenea, la Uniunea Europeană și la NATO.

În contextul noii situații geopolitice și economice din Europa, aderarea la aceste structuri a reprezentat, chiar abstracție făcând de tema, oricum hiperbolizată, a „reintegrării României în Europa“, un deziderat cu profunde determinări obiective, de natură economică și politică, la fel de important și de mult dorit de oricare dintre români.

Modalitatea de abordare a problemei aderării de către România, pe de o parte, și de către cele două structuri, pe de altă parte, a fost însă diferită.

Este lesne de înțeles că atât NATO, cât și Uniunea Europeană au acceptat în anturajul lor o țară – România – care să aibă stabilitate economică, să dispună de o infrastructură bine pusă la punct și, de asemenea, să aibă o liniște socială și politică internă verificată și garantată, acestea fiind criteriile de performanță clar enunțate, valabile pentru toate fostele țări candidate.

Aceste criterii induc cu necesitate un raport de cauzalitate, în sensul că îndeplinirea lor conduce la aderare, care, la rândul său, a devenit o premisă pentru o și mai bună stabilitate din punct de vedere economic, politic și social, pe fondul căreia să fie posibile noi dezvoltări ale structurii, suprastructurii și infrastructurii țării.

Considerăm greșită opinia celor care au considerat că integrarea României în Uniunea Europeană și în NATO este un fel de panaceu pentru toate problemele și numai în al doilea rând s-au gândit la dezvoltarea infrastructurii și a celorlalte activități macroeconomice.

Vom sintetiza situația creată după anul 1990 până în prezent în felul următor: procesul de restructurare economică nu putea să nu aibă, indubitabil, ca o primă consecință, apariția și creșterea șomajului. De aici, probleme noi pentru România, care nu era obișnuită să folosească, oficial,

cuvântul șomaj. În paralel, s-a creat embrionul inflației, al căderii monedei naționale, al evidențierii pregnante a calității precare a unor produse românești al căror acces pe piețele europene a devenit tot mai greu, iar declinul economic general a devenit inevitabil [133, p. 115].

În acest context, strategia de a forța, numai pe cale politică, integrarea în Uniunea Europeană și în NATO a fost singura opțiune. Oricum, astăzi România este în NATO și de la 1 ianuarie 2007 și în Uniunea Europeană. Cu toate acestea, intuind și ceea ce va urma celor „două aderări“, mai ales în contextul politicii promovate de noul președinte al României, o retrospectivă a spațiului de douăzeci și trei de ani parcurs are sens, fie și numai pentru arhivă.

Credem că era mai fertil dacă se pornea de la faptul că forța de muncă disponibilizată, devenită între timp pătura șomerilor, putea fi utilizată cu eficiență sporită în realizarea cel puțin a unuia dintre criteriile de aderare, respectiv dezvoltarea infrastructurii în țara noastră.

Statul, ca proprietar al unor activități industriale, cum ar fi producția cimentului, a bitumului și a altor produse necesare dezvoltării șoselelor, drumurilor etc., inclusiv a utilajelor necesare, ar fi putut cu maximă ușurință, imediat după 1990, să treacă la utilizarea forței de muncă disponibilizate și să perfecționeze acest element al infrastructurii.

Ce s-ar fi întâmplat?

În primul rând, o serie de societăți comerciale sau regii autonome, care fie că au fost privatizate pe sume discutabile, fie au intrat în dificultăți de producție și de resurse financiare, ar fi devenit foarte profitabile prin exploatarea și valorificarea la intern a unor mari cantități de produse. Astfel, cel puțin fabricile de ciment din Fieni, Hoghiz, Medgidia și altele ar fi realizat activități cu o mare profitabilitate, ceea ce ar fi fost de natură să creeze, prin profiturile obținute, surse de venit la bugetul de stat.

Pe de altă parte, utilizarea forței de muncă disponibilizate pentru construirea acestor elemente de infrastructură ar fi degrevat bugetul asigurărilor sociale de stat de plata unor importante sume sub formă de ajutor de șomaj sau indemnizații și alte sume care se oferă populației scoase din câmpul muncii.

Desigur, în felul acesta, ar fi devenit mai ușor digerabilă și trecerea unui număr însemnat de persoane din sfera activității productive, a mineritului etc., care, pe măsura trecerii timpului, nu mai sunt eficiente, în activitatea de dezvoltare a infrastructurii, printr-un proces util și eficient de conversie a forței de muncă [143, p. 115].

În aceste condiții ar fi fost simplu ca România să beneficieze de o infrastructură deosebită, să aibă absorbită marea parte a șomajului creat și astfel să se confrunte cu mai puține probleme socio-economice. Într-o astfel de situație ar fi fost lesne de presupus că Uniunea Europeană și mai ales

NATO, interesate să fie prezente în zonă, ar fi apreciat că România are o infrastructură demnă de invidiat și ar fi gândit foarte rapid că este nevoie să atragă România în constelația țărilor-membre UE și NATO, așa încât să se creeze condițiile de legătură cu Republica Moldova, Ucraina, Turcia și zona asiatică.

Dar aceste evoluții nu s-au înregistrat, fiind, probabil, mai eficient de privatizat sectoare importante ale producției de ciment, ale producției de bitum ș.a., pe sume care oricând pot fi rediscutate, creând astfel mari dificultăți refacerii infrastructurii în țara noastră. Din această cauză am fost lăsați „mai la urmă“.

Este ușor de presupus, în context, că țările din Uniunea Europeană au gândit în alți termeni acceptarea României în structurile uniunii, avansând de multe ori o posibilă amânare a luării unei decizii pozitive.

La nivelurile de decizie ale Uniunii Europene, aderarea României s-a pus în termeni particulari. Grupurile respective de țări și-au dat seama că intrarea României va necesita eforturi financiare substanțiale din partea acestora pentru a moderniza fie numai elementele de infrastructură, iar România nu este pregătită să acceseze asemenea fonduri.

Nimeni nu consideră că privatizarea infrastructurii este un lucru rău. Rău este faptul că din 1990 până în prezent, infrastructura nici nu a fost privatizată, dar nici nu a fost modernizată prin utilizarea resurselor interne de care țara noastră dispunea din belșug.

Revenind la problema de fond, a reformei și privatizării în România, nici nu este greu de observat că în toate țările, dar mai ales în cele care au fost și ele în proces de tranziție către economia de piață, menținerea unei economii mixte este o necesitate [133, p. 102].

De aceea, privatizarea unor sectoare de activitate trebuie să se facă numai în momentul în care s-au creat condițiile ca acest proces să se facă în mod eficient și profitabil pentru sistemul macroeconomic.

Din păcate, mari întreprinderi, unele producătoare pentru export, au fost în mod lent, dar ireversibil, lăsate în paragină, având în prezent mari datorii la bugetul de stat, la bugetul asigurărilor sociale și către alte regii autonome. Altele au fost privatizate în mare grabă, cu participarea limitată a unor investitori străini, fără o competiție deosebită, așa încât sumele încasate nu sunt la nivelul pe care l-ar fi cerut performanțele acestor societăți sau regii autonome, fără a mai menționa privatizările ratate din cauza lipsei de bonitate a unor investitori insuficient verificați (am putea considera că procesul de degradare a unor întreprinderi a fost rezultatul unor „intenții” pentru a le aduce sub valoarea „zero”, apoi a le privatiza în proprietatea cui „trebuie”).

Putem cita ușor mai multe exemple cum ar fi: IMGB, DACIA, ROMCIM, ROMTELECOM, dramaticul TEPRO, privatizările combinatelor siderurgice Reșița, Galați, Hunedoara, ca să nu mai vorbim despre o serie de fabrici producătoare de îngrășăminte chimice a căror privatizare nu a însemnat saltul calitativ pentru realizarea unor producții deosebite și redresarea respectivelor societăți, ci lichidarea acestora. Multe privatizări au fost, în cele din urmă veritabile exerciții imobiliare. Acum, pentru a scăpa de traumele „crizei”, încercăm, la indicația FMI, să introducem managementul privat sau să privatizăm rapid și ultimele regii (întreprinderi) de stat (energie, căi ferate, minerit etc.).

Considerăm în acest context că încă nu este târziu să se întreprindă măsurile necesare de sporire a atractivității pentru cei interesați și cu disponibilități financiare de a participa la procesul de privatizare sau de a investi, împreună cu parteneri din țara noastră, sume care să asigure echilibrarea și, mai ales, perspectiva relansării unor activități prin investiții interne și/sau externe.

Am menționat mai sus ca soluție vitală pentru stoparea declinului economic și consolidarea procesului de redresare atragerea de investiții de capital străin în condițiile în care despre perspectiva creșterii capitalului autohton real nu se poate vorbi prea mult.

Realizarea de investiții de capital autohton pe seama unor credite bancare nu poate fi luată în considerare, atât datorită prevederilor legale în vigoare, cât și datorită nivelului ridicat al dobânzilor practicate și, de ce nu, datorită înseși crizei ce se conturează tot mai evident și la nivelul sistemului bancar.

În acest context, atragerea de capital și de investiții străine este singura cale de evoluție reală în orice situație economică, atât în România, cât și în lume, în general, și în Europa în special.

Din păcate, și în acest domeniu s-a făcut prea puțin, iar în multe cazuri când s-a întreprins ceva s-a realizat tocmai contrariul.

Legislația internă și politica fiscală au fost cele două mari obstacole în calea pătrunderii capitalului străin pe piața românească [44, p. 117]. După ce lucrurile s-au aranjat oarecum și o serie de investitori străini și-au manifestat dorința de a plasa investiții în România, a explodat o nouă bombă. În dorința de echilibrare bugetară, nu spunem de rectificare, pentru a aduce venituri suplimentare s-a recurs la calea simplă a aritmeticii. Adică s-a adăugat câte ceva la accize, s-a introdus TVA la unele tranzacții etc., fără să se facă o analiză temeinică și să se încerce o simulare, pentru a se vedea efectul măsurilor întreprinse. Concluziile nedorite ar fi:

- a) investitorii își mai iau un moment prelungit de analiză și încearcă să facă anticipații;
- b) măsurile nu au efectul scontat, dimpotrivă, s-a redus consumul, în consecință, s-a diminuat exportul, iar posibiii investitori s-au răzgândit;

- c) veniturile la bugetul de stat vin din fiscalitate exagerată și nu din veniturile economice concrete;
- d) imaginea externă este afectată, iar anticipațiile noastre se îndepărtează;
- e) noua calitate a României de membră al Uniunii Europene schimbă oarecum datele problemei, dar rămâne tot în sarcina noastră să pregătim temeinic proiectele pe baza cărora să se poate accesa fondurile de care dispunem.

Tabelul 2.2. Volumul și structura capitalul social subscris în România în perioada 1991-iunie 2015

	Înmatriculări de societăți comerciale		Valoarea capitalului social total subscris exprimat astfel:					
	număr	structură - % -	monedă națională		Valută			
			mii lei (RON)	structură - % -	mii dolari SUA	structură - % -	mii EURO	structură - % -
TOTAL	177252	100,0	102326875,9	100,0	42491380,9	100,0	31561096,4	100,0
1991	5499	3,1%	258165,5	0,3%	1058260,8	2,5%	813949,1	2,6%
1992	11765	6,6%	65153,0	0,1%	573271,2	1,3%	440925,0	1,4%
1993	10583	6,0%	92793,2	0,1%	417844,8	1,0%	321380,5	1,1%
1994	11053	6,2%	230535,9	0,2%	881673,3	2,1%	678128,9	2,1%
1995	3400	1,9%	67893,9	0,1%	237717,0	0,6%	182837,3	0,6%
1996	3630	2,1%	229256,3	0,2%	573594,2	1,3%	441173,4	1,4%
1997	5251	3,0%	232229,8	0,2%	359912,8	0,8%	276822,8	0,9%
1998	8801	5,0%	728612,4	0,7%	755475,3	1,8%	581065,2	1,8%
1999	7383	4,2%	1214843,7	1,2%	944365,3	2,2%	726347,7	2,3%
2000	8567	4,8%	1870247,9	1,8%	839143,8	2,0%	645417,8	2,1%
2001	7175	4,0%	4820820,8	4,7%	1540810,8	3,6%	1185096,9	3,8%
2002	7518	4,2%	3541822,9	3,5%	1078746,2	2,5%	829705,2	2,6%
2003	6609	3,7%	4441402,8	4,3%	1288885,0	3,0%	991331,1	3,1%
2004	10167	5,7%	9040577,5	8,8%	3032218,4	7,1%	2332195,9	7,4%
2005	11719	6,6%	7173157,1	7,0%	3149681,6	7,4%	2422541,4	7,7%
2006	12823	7,2%	6646972,3	6,5%	3127314,7	7,4%	2434143,7	7,7%
2007	15720	8,9%	7737574,3	7,6%	3314196,5	7,8%	2389392,1	7,6%
2008	12264	6,9%	15034925,7	14,7%	5924852,8	13,9%	3984432,8	12,6%
2009	6801	3,8%	15303310,6	15,0%	4817293,2	11,3%	3512610,5	11,1%
2010	6302	3,6%	17430494,7	17,0%	5144560,8	12,1%	3914440,6	12,4%
2011	6377	3,5	10190486,1	9,1	4659785,0	10,3	3329432,4	9,9
II-30.VI.12	2997	1,0	5514749,7	4,9	10394	3,6	1261260	3,7

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

Investițiile străine directe în 2009, datorită impactului negativ al crizei, au fost de numai 3.512.610,5 milioane euro, fiind în 2010 de 3.914.440,6 milioane euro și 3.329.432,4 milioane euro în 2011. În primele șase luni ale anului 2012, investiția străină de capital în România a fost de 1.261.260,4 milioane euro (tabelul 2.2).

Investiția directă a rezidenților români în străinătate a scăzut în 2011 față de 2010. De aceea, este greu de imaginat de ce în 2009-2011 nu s-au întreprins și alte măsuri pe linia stimulării

investitorilor străini, în condițiile în care situația socială și politică a constituit o barieră în plus în calea celor care ar fi cutezat să investească în țara noastră.

Nu trebuie să existe rețineri în sensul legiferării stimulentei pentru atragerea capitalului străin și încurajarea capitalului autohton, deoarece tot ce se investește în România prin societăți comerciale românești, indiferent de proveniența capitalului subscris, constituie avuție națională.

S-a restrâns foarte mult sfera țărilor din care s-a investit în România

În întreaga perioadă de după decembrie 1989 până în prezent s-au investit 33.741.384.800 euro, care nu înseamnă prea mult în contextul în care aceste participări nu reprezintă, de fapt, vărsăminte în valută, ci participațiuni sub formă de subscrieri de capital și, de cele mai multe ori, capital în natură.

Anul 2012 a evidențiat faptul că investițiile de capital străin sub forma participării la înregistrarea de noi societăți comerciale au evoluat lent sau sunt de „amploarea“ picăturii într-un ocean.

Astfel, este surprinzătoare reținerea unor țări tradiționale cum ar fi SUA, care au investit doar puțin în societățile din România.

Din zona vecinilor, în afara Ungariei, Turciei și Moldovei și cele cu participări firave, celelalte țări sunt practic absente.

Dacă pentru țările est- și central-europene confruntate cu problemele proprii ale tranziției pe care o parcurg ele însele se poate găsi o explicație logică a fenomenului, pentru țări cum ar fi Grecia, unde „s-au dus“ flota și sistemul de comunicații românești, o pondere redusă în totalul investițiilor străine de capital în toți acești ani este de natură să ridice unele semne de întrebare.

Între acestea se detașează grupul țărilor arabe, care, deși dețin o pondere mare sub aspectul numărului de societăți comerciale înregistrate, în nume propriu mai ales, totalizează împreună sub 3% din totalul capitalului străin investit. Acest fapt explică și o serie de fenomene negative (evaziune, fuga banilor în exterior, desfășurarea de activități neesențiale și aparent nerentabile etc.).

Dacă am compara deficitul balanței comerciale, respectiv devansarea exporturilor de către importuri, cu investițiile totale sub formă de capitaluri în societăți comerciale, este ușor de observat că, printr-o activitate nechibzuită, neechilibrată, peste 90% din totalul investițiilor s-au dus pe apa sâmbetei, prin practicarea unui comerț exterior total dezechilibrat.

Situația este interesantă și dacă vom lua în discuție modul în care s-au înmatriculat societățile comerciale nou-înființate în 2010-2012, în profil teritorial, în România.

Vom constata că într-o serie de județe cum sunt Tulcea, Vaslui, Bacău, Gorj, Buzău, Teleorman și altele, aceste investiții, sub formă de capital social subscris în valută la constituirea

unei noi societăți, lipsesc sau se situează la un nivel foarte scăzut din totalul unor astfel de investiții [8].

Există și unele excepții, cum ar fi municipiul București, județele Ilfov, Prahova, Timiș, Cluj, Brașov, Constanța, care se înscriu cu participări semnificative la formarea capitalului prin subscriere și vărsare de acțiuni sau părți sociale în valută, dar situația este total necorespunzătoare în contextul general prezentat.

Nu este de neglijat nici aspectul că „marii investitori“ provenind din țările dezvoltate sunt, de multe ori, cetățeni români stabiliți în respectivele țări. Apropierea, pe această cale, de țara natală, indiferent de motivațiile acestora, este în sine laudabilă și demnă de a fi încurajată, însă, în raport cu conținutul și obiectivele unor investiții străine de capital în România, rezultatele sunt departe de a produce efectele spate [105, p. 42].

De asemenea, este de semnalat faptul că, prin astfel de investiții, România nu a putut să găsească o sursă care să asigure cel puțin menținerea, dacă nu revitalizarea dezvoltării sale industriale.

Dacă am compara nivelul investițiilor de capital străin prin participare la constituirea de societăți comerciale în țara noastră cu celelalte țări est- sau central-europene, vom constata că România se situează în coada unui astfel de clasament.

Aceasta este o nouă dovadă că trebuie să se pună în mod riguros problema modului în care este rearanjată și redirecționată această activitate.

2.4. Evoluția volumului și structurii ISD în economia Republicii Moldova

În Republica Moldova, de altfel ca și în alte țări în tranziție, brevetarea investițiilor în străinătate se află într-o stare incipientă. În ciuda faptului că pe parcursul ultimelor două decenii, s-a edificat un sistem de protecție a investițiilor analogic celui din țările occidentale, iar brevetarea la nivel național a atins o stare de stabilitate, aspectul internațional al acesteia nu este conștientizat de investitori ca un atribut indispensabil al procesului inovațional și al relațiilor economice externe [14, p. 64].

Creșterea economică în Republica Moldova este generată, în majoritate, de consum. Investițiile și productivitatea muncii au o contribuție nesemnificativă la creșterea economică [40, p. 11,15].

Atragerea și utilizarea eficientă a investițiilor presupune soluționarea următoarelor probleme [79, p. 38]:

- echilibrarea bugetului de stat, minimizarea cheltuielilor;
- ridicarea nivelului colectării taxelor;
- promovarea privatizării eficiente contra bani orientată spre atragerea investițiilor străine;

- revizuirea cadrului legal, inclusiv a celui fiscal cu privire la investițiile străine;
- dezvoltarea sectorului real și a antreprenoriatului;
- suprimarea corupției;
- reducerea economiei tenebre;
- creșterea și promovarea exportului;
- reorientarea spre noi piețe, păstrându-le pe cele vechi;
- restructurarea și re tehnologizarea întreprinderilor industriale;
- reorganizarea sectorului energetic;
- sporirea acumulărilor pe baza accelerării procesului de falimentare și restructurarea întreprinderilor nerentabile, stimulării recuperării capitalurilor și reducerii cheltuielilor;
- transformarea acumulărilor în investiții pe calea stimulărilor, a dezvoltării unei eficiente piețe de valori, inclusiv a companiilor investiționale, sistemului bancar, leasingului, sistemului de asigurare a investițiilor;
- crearea unei noi și favorabile imagini a statului pentru investiții.

Atingerea obiectivelor menționate ar avea, în conformitate cu „Strategia investițională a Republicii Moldova”, următoarea grupare:

Obiectiv fundamental: dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova prin asigurarea unor ritmuri înalte de creștere a investițiilor, inclusiv a fluxului de investiții străine directe, ținând cont concomitent de posibilitatea de a atinge pe această cale a unui nivel mai înalt al calității vieții populației și a unui grad sporit de ocupare în câmpul muncii.

Obiective principale: creșterea investițiilor în scopul asigurării noilor locuri de muncă. Concomitent se va urmări:

- ca investițiile să contribuie la un proces de dezvoltare economică în care ritmurile de creștere a exporturilor să le depășească pe cele ale creșterii importurilor;
- ritmurile de creștere a investițiilor în capitalul fix, precum și cele de creștere a producției industriale să întrecă ritmurile de creștere a PIB;
- creșterea investițiilor destinate inovării tehnologice, cercetării științifice și educației, diseminării cunoștințelor manageriale și organizaționale, care vor ameliora mediul de afaceri al economiei moldovenești și vor spori competitivitatea ei;
- creșterea investițiilor în regiunile care necesită susținere în dezvoltarea lor socioeconomică;
- orientarea factorilor de producție din Republica Moldova spre atragerea în țară a potențialului productiv din exterior și producerea în țară a bunurilor destinate piețelor externe;
- consolidarea eforturilor tuturor instituțiilor implicate în procesul investițional.

Atingerea obiectivelor propuse ar permite formarea unei noi imagini în context investițional. Această nouă imagine și încrederea politică, ca factor important al reformei economice, sunt necesare pentru dezvoltarea în continuare a pieței investiționale în Republica Moldova.

Riscurile cu care se confruntă astăzi orice investitor, sunt, adesea, deosebit de complexe, inclusiv pentru investitorii din Republica Moldova și România, precum și pentru cei care doresc să investească în economia acestora. Insuficiența cunoașterii riscurilor, evaluarea greșită a acestora, lipsa unei protecții adevărate împotriva riscurilor etc. poate afecta în mod direct, atât decizia de a investi, cât și rezultatul final al activității investiționale. Din numeroasele criterii de clasificare și, respectiv, tipuri ale riscurilor investiționale, autoarea deosebește următoarele categorii: 1) riscurile pe piețele globale; 2) riscul de țară; riscul regional; 3) riscul sectorului de activitate; 4) riscul de proiect.

O atenție deosebită se dă *riscului de țară*, care cuprinde totalitatea riscurilor specifice funcționării activității economico-sociale într-un cadru național suveran și independent, în care sunt aplicate propriile politici, decizii și strategii. În această categorie se înscriu: politica guvernului privind liberalizarea sau restricțiile în care acționează mediul de afaceri; fluxul și structura comerțului exterior, rata serviciului datoriei externe; deficitul contului curent și rata plăților externe comparată cu rezervele valutare, politica de control a prețurilor și alocarea de resurse; rata și structura deficitului bugetar în comparație cu produsul intern brut și inflația etc. [80, p. 17-18].

Investițiile străine în sfera bancară contribuie la creșterea încrederii în sectorul bancar și în moneda națională, datorită unui flux valutar investițional extrem, care după convertire în lei moldovenești este utilizat la procurarea acțiunilor bancare. Prin investițiile externe se stimulează și investițiile interne în sectorul bancar, întrucât investitorii autohtoni sunt interesați în creșterea eficienței activității bancare, îmbunătățirea calității și diversificării serviciilor bancare, sau pentru a face față concurenței datorate prezenței investitorilor străini în sectorul bancar [30, p. 164].

Politica investițională prevede liberalizarea totală a transferurilor și plăților, proceduri vamale simplificate, sistem fiscal stabil, eliminarea dublei impunerii, acordarea de facilități fiscale, o rețea de organe în țară și peste hotare preocupată de atragerea și stimularea investițiilor, stabilirea relațiilor cu organismele internaționale, cu agenții semioficiali și neguvernamentali din domeniul investițiilor din alte țări etc. [137, p. 55].

Crearea infrastructurii se bazează pe un șir de principii. Unul din cele mai importante este orientarea dezvoltării ei spre asigurarea indicilor înalți în ramurile ce o deservește. Se știe că nivelul de dezvoltare al infrastructurii într-o mare măsură determină sporirea eficienței economiei naționale în general [130, p. 104-105].

Perfecționarea sistemului economic necesită reglementarea nemijlocită din partea statului la nivel macroeconomic și, prin urmare, promovarea unei politici structurale adecvate. Statul, reglementând raportul structural, creează condiții favorabile pentru atingerea obiectivelor social-economice preconizate și asigură funcționarea optimală și stabilă a economiei în ansamblu [134, p. 195].

În scopul perfecționării procesului investițional, în Moldova, pentru crearea climatului investițional optim este necesar:

- a folosi pe larg practica țărilor cu economia de piață dezvoltată la atragerea investițiilor străine și crearea în țară a climatului convențional respectiv;
- a activa aplicarea normelor științific argumentate și regulilor de activitate pe piața investițională autohtonă;
- a lărgi practica aplicării investițiilor și imobililor pe baza dezvoltării pieței funciare, liberalizarea ei și atragerii pe piața funciară a investițiilor străine intersectoriale [50, p.92].

În condițiile lipsei de capital autohton, corelate cu existența unor disponibilități considerabile de capital în țările dezvoltate, soluția investițiilor externe în țările ex-comuniste devine nu numai necesară, dar chiar absolut indispensabilă pentru economiile naționale. Având în vedere principiul economiei de piață, cererea de astfel de investiții fiind foarte mare, iar oferta bine controlată, prețul investițiilor străine nu poate fi decât mai mare și greu de suportat. Succesul acestuia în planul intereselor naționale ale statelor în tranziție depinde în mare măsură de orientarea strategică a acestor factori în corelare și compatibilitate cu factorii interni și cu capacitatea de acumulare internă de capital autohton.

Printre prioritățile pe care ar trebui să se axeze guvernarea democratică sunt menționate următoarele [38, p. 20-21]:

a) în primul rând, sporirea eficienței utilizării potențialului și a surselor existente de creștere, bunăoară a remitențelor, creând condiții pentru redirecționarea lor de la consum la investiții (consolidarea încrederii emigranților în sectorul bancar moldovenesc; informarea largă și obiectivă a publicului, protejarea proprietății și a drepturilor consumatorului; legalizarea economiei tenebre), idee lansată acum 15 ani, dar care așa și nu a fost înțeleasă și realizată; introducerea instrumentelor bancare moderne cum ar fi de exemplu, plățile on-line pentru mărfuri și servicii, încurajarea economiilor și crearea condițiilor pentru investirea lor profitabilă; susținerea activă a businessului mic și mijlociu etc.). Despre importanța acestei resurse, a remitențelor, vorbesc elocvent cifrele. Cumulativ, timp de ultimii 10 ani, remitențele doar prin canalele oficiale bancare au constituit o sumă enormă pentru Moldova – \$8 miliarde, din care doar 6% au fost investite, 20% economisite și

două treimi folosite pentru consum. Conform evaluării efectuate de organizația Integritatea Financiară Globală (Global Financial Integrity), refluxul valutar din Moldova (exportul de capital) în ultimii 10 ani a alcătuit circa \$1,9 miliarde, ori aproximativ \$182 milioane anual. Printre catalizatorii principali ai fluxurilor ilicite financiare se numără mita, corupția, furturile, evaziunea fiscală, dar cel mai important canal este falsificarea (denaturarea) valorii bunurilor la punctele vamale;

b) în al doilea rând, îmbunătățirea climatului de afaceri, în special al celui investițional, prin reglementarea și liberalizarea continuă a piețelor, încurajarea competiției locale, impulsivitatea procesului de privatizare, ar contribui la sporirea investițiilor străine directe, creând astfel premisele unui nou model de creștere economică, a celui inovațional, bazat pe cunoștințe și tehnologii avansate. Mișcarea în această direcție a început deja când guvernul a redus cu circa o treime activitățile de afaceri pentru care este necesară licența, a eliminat aproximativ 120 de produse din lista celor supuse certificării obligatorii. În acest sens, Moldova a purces la realizarea unor reforme importante, care au plasat-o în topul palmaresului regional și mondial la compartimentele libertății fiscale și monetare, libertății comerțului, conform indicatorului Libertății Economice pentru 2011 (Index of Economic Freedom);

c) în al treilea rând, liberalizarea comerțului, a transporturilor și a regimului vamal, abolirea restricțiilor de export, îmbunătățirea infrastructurii, inclusiv a serviciilor bancare pentru a facilita exportul de bunuri și servicii la care Moldova are avantaje comparative în regiune, în particular în creșterea și exportul produselor agricole cu o valoare mare adăugată, a tutunului etc. Creșterea semnificativă a exporturilor moldovenești în 2010 cu perspectiva depășirii ritmului anual de 12% în următorii trei ani reprezintă unul din primele semnale ale unei noi paradigme de dezvoltare a economiei naționale;

d) în al patrulea rând, finalizarea reformei administrative publice, sporirea eficienței ei, inclusiv a performanțelor întreprinderilor în proprietatea statului, reluarea privatizării lor, descentralizarea și delimitarea funcțiilor și a bugetelor puterilor centrale și locale. Acest proces a început cu reducerea administrației publice cu câteva mii de funcționari, dar decurge încet și anevoios. „Costul marginal (bugetar)” al aparatului administrativ depășește cu mult „venitul marginal” generat de el (contribuțiile fiscale).

Deși se observă și o relocare a unor capacități productive din România în Republica Moldova, cea mai mare parte din investițiile străine efectuate în ultimii ani în economia moldovenească nu are nici o legătură cu România. Vecinătatea imediată față de UE este un avantaj foarte important pe care nu-l au țările caucaziene și central-asiatice și pe care Moldova ar putea să-l capitalizeze în

continuare prin reforme mai rapide și mai cuprinzătoare în climatul său investițional. Totodată, este clar că criza financiară înrăutățește perspectivele pe termen scurt și mediu. O majorare substanțială a investițiilor externe ar putea garanta pe viitor restabilirea factorilor de bază ai creșterii economice prin înnoirea cardinală a fondurilor fixe, oferirea noilor locuri de muncă, revitalizarea științei inovației, creșterea nivelului educației și studiilor, contribuind astfel la menținerea și accelerarea ritmului de creștere economică și realizarea unui salt al productivității muncii (74, p. 111-112).

Evaluarea stabilității financiare a instituțiilor de microfinanțare permite a identifica și a remedia deficiențele din sector, prin urmare, a consolida rezistența la șocurile macroeconomice și la influența din afară (34, p. 90).

Problema Republicii Moldova în privința ISD trebuie să capete o orientare mult mai liberă (desigur luând în considerare securitatea economică a statului) și proactivă, fiind necesară până și atragerea „mai agresivă” a investițiilor. Nu trebuie să așteptăm ca ISD vor veni singure. Investițiile străine directe trebuie atrase, obținute pentru Republica Moldova, iar în acest scop sunt necesare acțiuni energice de marketing întreprinse direct către investitorii-țintă, concomitent cu luarea unor măsuri urgente în vederea îmbunătățirii imaginii externe a țării în mediile publice și de afacere internaționale [24, p. 26].

Stocul de investiții străine directe acumulat la sfârșitul lunii septembrie 2014 a fost evaluat la 3,630.00 mil. USD, din care capitalul social și venitul reinvestit dețin o pondere de 74.8 la sută (împrumuturile intra grup (alt capital) – 25.2 la sută (tabelul 2.3).

Tabelul 2.3. Investiții străine directe acumulate în economia națională a R. Moldova, stoc la sfârșitul perioadei, mil. dolari SUA

Indicatorii	2010	2011	2012	2013	2014
Investițiile străine directe acumulate în economia națională - total	2809	3139,3	3329,6	3568,9	3603,8
Ritmul de creștere a investițiilor străine directe, în % față de anul precedent	105,7	111,8	106,1	107,2	100,1

Sursa: conform informației Ministerului Economiei

În distribuția geografică a capitalului social acumulat, investitorilor din țările UE le-a revenit ponderea majoritară – 52,9 la sută. Investitorii din țările CSI au deținut o pondere de 11,3 la sută din totalul capitalului social acumulat, din alte țări – 35,8 la sută. Pe parcursul semestrului I al anului 2014, în Republica Moldova a fost înregistrată o scădere a volumului investițiilor străine directe

atrase în economia națională în raport cu ianuarie-iunie 2013. Astfel, fluxul net al investițiilor străine directe în economia națională a însumat în primul semestru 74,5 mil. dolari SUA, ceea ce constituie doar 56,4% comparativ cu perioada respectivă a anului 2013 [42].

Potrivit datelor Ministerului Economiei, activitățile economice care au beneficiat de investiții străine directe acumulate sub formă de capital social, conform situației din 01.07.2014 au fost activitatea financiară - 25,8% din volumul investițiilor străine atrase în Moldova. Pe locul doi se află industria prelucrătoare – 22,9%, comerțul cu ridicata și cu amănuntul locul trei – 14,3%. Apoi, în ordine descendentă, urmează tranzacțiile imobiliare – 11,6%, transporturi și comunicații – 10,7%, energie electrică, gaz și apă – 7,3%. În ansamblu, investițiile în sectoarele nominalizate au constituit circa 92,6% din volumul total al mijloacelor investite de către investitorii străini pe parcursul anilor de evidență (figura 2.13).

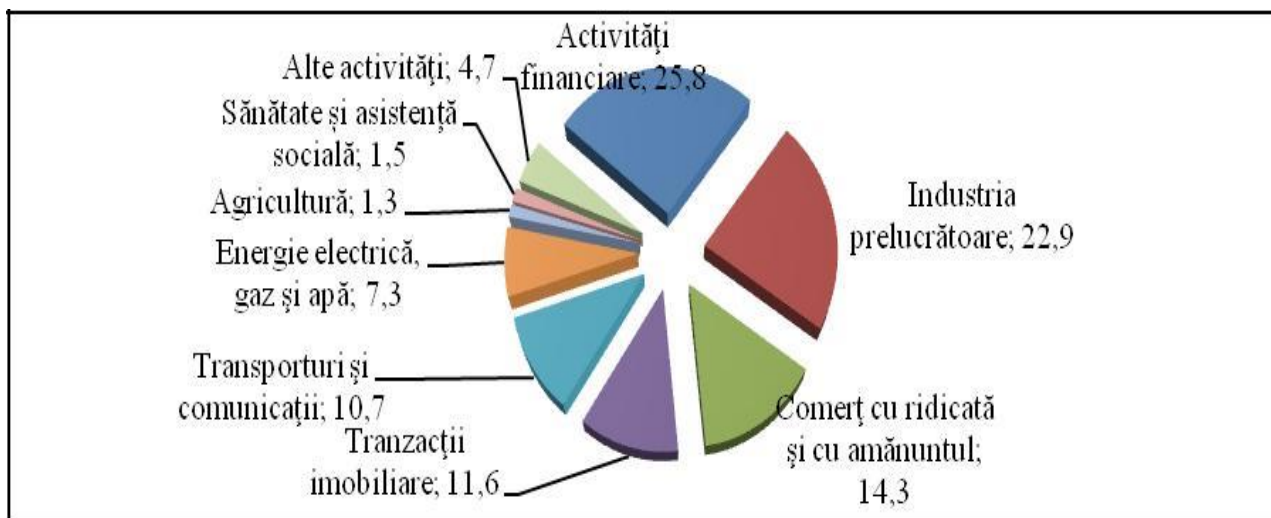

Fig. 2.13. Structura soldului investițiilor străine directe acumulate sub formă de capital social, pe activități economice, %

Sursa: conform informației Ministerului Economiei

Activitatea parcurilor industriale. În R. Moldova sunt 7 parcuri industriale: PI „Tracom”, mun. Chișinău; PI „Bionergagro”, or. Drochia; PI „Cimișlia”, or. Cimișlia; PI „Răut”, mun. Bălți; PI „CAAN”, or. Strășeni; PI „Edineț”, or. Edineț, PI „Triveneta Cavi Development”, or. Strășeni. Potrivit studiilor de fezabilitate elaborate, prin care s-a argumentat necesitatea și oportunitatea creării a celor 7 parcuri industriale în regiunile țării, pentru crearea infrastructurii tehnice și de producție sunt preconizate investiții de 183,5 mil. euro. Acestea prevăd și crearea a 7436 locuri de muncă (figura 2.14).

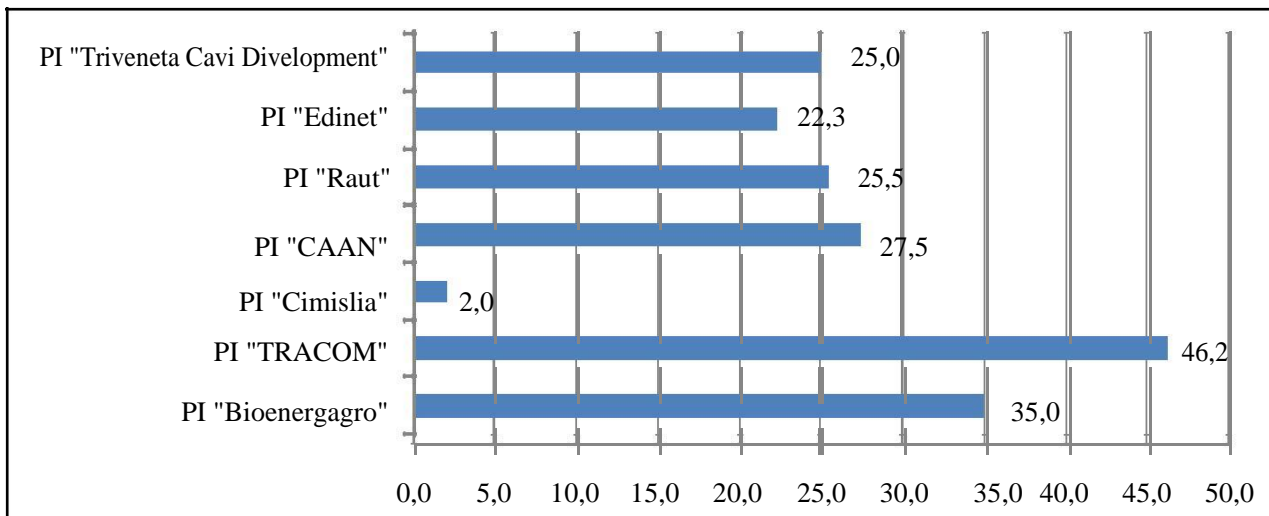

Fig. 2.14. Volumul investițiilor preconizate, mil. euro. (conform studiilor de fezabilitate)
Sursa: elaborate de autor [42]

În semestrul I al anului 2014, în cadrul parcurilor industriale enumerate în construirea și dezvoltarea infrastructurii tehnice și de producție s-au efectuat investiții în sumă de 49,0 mil. lei. Iar de la începutul activității parcurilor industriale în cadrul acestora s-au efectuat investiții totale în sumă de 175,7 mil. lei (figura 2.15).

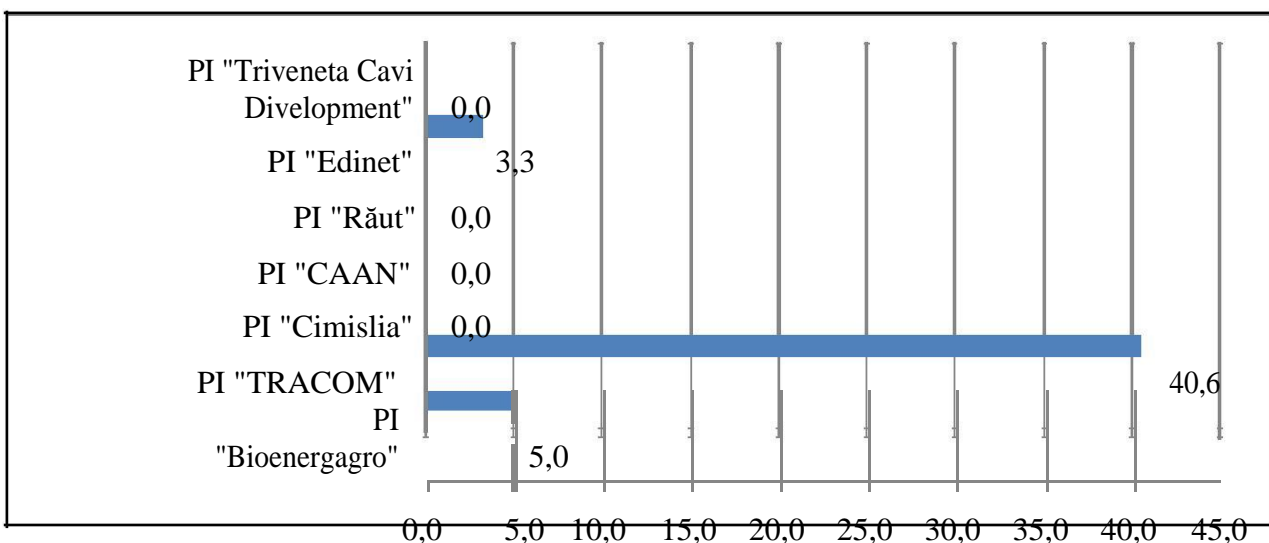

Fig. 2.15. Volumul investițiilor realizate în semestrul I al anului 2014, mil. lei
Sursa: elaborate de autor [42]

Din cele 7 întreprinderi administratoare ale parcurilor industriale lansate, în perioada de gestiune au obținut venituri din desfășurarea activităților sale de bază privind administrarea parcurilor industriale, precum și, din desfășurarea activității de antreprenariat în cadrul acestor

parcuri, doar 3 societăți (SA „Tracom”, SA „Răut” și SRL „Eco Garant”). Suma acestor venituri a constituit 13,7 mil. lei. Comparativ cu perioada corespunzătoare a anului precedent, indicatorul dat a marcat 93,8%, ce se datorează stagnerii procesului de comercializare a activelor neutilizate ale SA „Tracom”. În primul semestru al anului 2014, întreprinderile administratoare au achitat impozite și taxe în sumă de 2,5 mil. lei. Tot în această perioadă, pentru crearea și dezvoltarea infrastructurii tehnice și de producție, doar 2 întreprinderi administratoare (SRL „Bioenergagro” și SA „Tracom”) din cele 7 au efectuat investiții în mărime de 12,9 mil. lei, majorându-se aproximativ de circa 4 ori față de perioada precedentă. La data de 30.06.2014 în cadrul întreprinderilor administratoare activau 310 persoane.

Activitatea zonelor antreprenorialului liber (Zonele Economice Libere). Pe teritoriul Republicii Moldova activează șapte zone economice libere. La situația din 1 octombrie 2014, pe teritoriul zonelor libere erau înregistrați 160 rezidenți. La finele perioadei de gestiune, numărul de angajați ai rezidenților zonelor libere a constituit 6544 persoane. Din numărul total al angajaților, 3168 persoane activează în ZEL „Bălți”, 2069 persoane în ZEL „Ungheni-Business”, 557 persoane în ZAL „Expo-Business-Chișinău”, 390 persoane în ZAL PP „Valkaneș”, 285 persoane în ZAL „Tvardița”, 61 persoane în ZAL PP „Otaci-Business” și 14 persoane în ZAL PP „Taraclia”.

Volumul cumulativ, total, al investițiilor în zonele economice libere, la 1 octombrie 2014, a constituit 207,1 mil. dolari SUA. Cea mai mare pondere a investițiilor revine ZEL „Ungheni-Business”, aceasta constituind 29% din volumul total al investițiilor atrase în ZEL (tabelul 2.4).

Tabelul 2.4. Volumul investițiilor în zonele economice libere (cumulativ de la începutul activității)

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Volumul total de investiții, mil. dolari SUA	41,4	72,1	88,2	100,8	119,9	124,7	128,7	144,5	169,4	197,9
în % față de anul precedent	122,5	119,4	122,5	114,2	119,0	104,0	103,3	112,3	117,2	116,9
sporul anual al investițiilor, mil. dolari SUA	7,6	11,7	16,1	12,6	19,1	4,8	4,0	15,5	24,9	28,5

Sursa: elaborate de autor [42]

În anul 2013, ZAL „Expo-Business-Chișinău” i-a revenit 27,2% din totalul investițiilor, ZEL „Ungheni-Business” –28,2%, ZAL PP „Taraclia” –7,6%, ZAL „Tvardița” –7,8%, ZAL PP „Valkaneș” –7,6%, ZAL PP „Otaci-Business” –1,7% și ZEL „Bălți” –19,8% (tabelul 2.5).

Tabelul 2.5. Ponderea investițiilor pe zone libere, %

	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ZAL "Expo-Business-Chișinău"	46,0	42,2	39,0	39,4	39,5	39,1	38,1	35,0	30,6	27,2
ZEL "Ungheni-Business"	X	11,5	22,2	24,7	28,5	28,4	24,4	25,0	29,1	28,2
ZAL PP "Taraclia"	31,3	18,6	15,3	14,9	12,6	12,1	11,7	10,4	8,9	7,6
ZAL "Tvardița"	3,9	13,9	11,9	10,6	9,4	9,9	9,7	8,8	8,3	7,8
ZAL PP "Valkaneș"	17,9	13,3	11,1	9,7	8,4	8,4	8,5	7,9	7,9	7,6
ZAL PP "Otaci-Business"	0,9	0,5	0,5	0,7	1,6	2,1	2,4	2,3	2,0	1,7
ZEL "Bălți"	x	x	x	x	x	x	5,2	10,6	13,2	19,8

Sursa: elaborate de autor [42]

Potrivit investitorilor străini, atragerea ISD în economie este o activitate concurențială atât pe plan global, cât și pe plan regional. Activitatea eficientă poate fi realizată doar dacă Guvernul va crea condiții pentru atragerea ISD cel puțin asemănătoare celor din România, Slovacia, Ungaria, Polonia, Serbia ori Muntenegru (infrastructură, taxe, acces la resursele financiare, suport administrativ). În aceste state, pentru investitori se oferă taxe mai mici, finanțare directă pentru fiecare loc de muncă deschis, preturi mai mici la serviciile de infrastructură și energie electrică, spații industriale noi/modernizate cu toate infrastructura necesara. Pe de alta parte, un rol important revine asigurării securității și protecției investitorilor, previzibilității în afaceri și regulilor unice de joc pentru toată comunitatea de afaceri, aplicării legii și neimixtiunea Statului în afacerile private.

Deși, în mare parte, investitorii conștientizează riscurile în realizarea afacerilor în Republica Moldova, instabilitatea politicilor bugetar-fiscale este unul din factorii majori de risc. Abordările instituționale ale vămii și fiscoului sunt îndreptate împotriva investitorilor, fiind axate doar pe amenzi și sancțiuni (bugetul național și acum are drept sursă de venit un plan de amenzi și sancțiuni financiare). Aceste practici reduc considerabil din interesul manifestat pentru RM. Exemplele negative în cazul marilor investitori formează o percepție nu tocmai pozitivă pentru ICS în Republica Moldova. Și aceasta, în condițiile când avantajele comparative ale R. Moldova sunt mici, iar cele existente se erodează treptat.

Constrângerile din contră, se amplifică și reduc simțitor din atractivitatea investițională. Creșterea prețurilor la resursele energetice, prezența impedimentelor de ordin administrativ în atragerea investițiilor, competiția regională sporită pentru atragerea investițiilor, posibilitățile reduse

ale statului în domeniul finanțării investițiilor în infrastructură, concurența acerbă pe piețele de desfacere externe pentru produsele moldovenești, existența măsurilor protecționiste pe piețele de desfacere externe tradiționale, menținerea în regiune a proceselor migrației de muncă sunt exemple concludente în acest sens [63, p. 114].

2.5. Concluzii la capitolul 2

Modalitatea de prezentare a concluziilor specifice acestui capitol este enumerativă, succintă și urmărește schema de bază a analizei de context, cu evidențierea punctelor de forță și a celor vulnerabile, precum și a condițiilor favorabile și nefavorabile, care descriu cel mai bine impactul investițiilor străine asupra mediului de afaceri românesc. Așadar:

România atrage anual un volum semnificativ de investiții străine directe (ISD).

Investitorii străini care doresc să-și relocalizeze producția sau să dezvolte noi afaceri în România sunt atrași de o piață atractivă ca mărime, de salarii sensibil mai mici, de creșterea productivității, de poziția geografică și perspectiva integrării în Uniunea Europeană.

România acordă tratament la nivel național investitorilor străini, accesul investitorilor pe piața internă fiind deschis pentru toate domeniile de activitate.

Investitorii pot fonda întreprinderi aflate în proprietate străină în întregime sau societăți mixte și sunt liberi să-și repatrieze profiturile după plata impozitelor datorate statului.

Investitorii străini au acces deplin pe piața de capital, pot obține concesiuni de bunuri, servicii și lucrări, pot proteja drepturi de proprietate intelectuală sau industrială, pot dobândi drepturi de explorare sau exploatare a resurselor naturale.

Statul acordă garanții investitorilor în ceea ce privește exproprierea.

Pentru societățile privatizate în domeniul energetic au fost acordate garanții de mediu privind incidentele ca rezultat al contaminărilor anterioare.

Din punct de vedere teoretic, deciziile strategice legate de investițiile străine directe ar trebui să corăspundă formulei win-win („câștig-câștig”) pentru toate părțile implicate în derularea investițiilor străine directe și să se evite varianta win-loss („câștig-pierdere”). Astfel, profitabilitatea și veniturile realizate și impactul economic și social reprezintă domenii de interes atât pentru țara-gază, cât și cea de origine.

Practic vorbind, profitul repatriat companiilor, de regulă, deși diferit de la un sector la altul, este superior celui reinvestit în țara-gază, ceea ce dovedește existența unui beneficiu mai mare pentru investitorii străini decât pentru economia națională.

Structura sectorială a investițiilor străine directe are un impact major asupra comerțului exterior al țării-gazdă. Un volum mare de servicii financiare și de intermediere cum este în cazul României poate conduce la dezechilibre ale balanței comerciale, prin impulsionarea cererii interne în acest sector și, astfel, prin sporirea importurilor. Înclinația investitorilor străini către sectorul financiar pe timp de criză a contribuit la accentuarea scumpirii creditării și retragerea unor filiale ale băncilor străine care nu au dorit să continue activitatea în România, deși în anii precedenți au înregistrat profituri superioare țării de origine.

Atragerea creditelor străine, respectiv a investițiilor străine directe, ca activitate coerentă și bine definită, presupune utilizarea diverselor tehnici și acțiuni vizând sporirea gradului de competitivitate a economiilor-gazdă. În cazul Republicii Moldova, stimulentele nu sunt suficiente și probabil nici alte componente ca legislația, disciplina contractuală, regimul de prioritate, jurisdicția. Investitorii de capital străin optează pentru certitudinea că investițiile actuale vor fi valide în perspectivă, iar cursul de dezvoltare spre Uniunea Europeană reprezintă un punct de referință, o garanție esențială față de riscul de țară în luarea deciziei de a investi în economia națională.

Considerăm că investițiile străine reprezintă un element important al dezvoltării economiei oricărei țări și a funcționării acesteia pe principiile economiei de piață. Ele au o importanță mare pentru consolidarea economiei țărilor în tranziție și integrarea acestei categorii de țări în economia mondială. Datorită investițiilor străine are loc procesul de modernizare a economiilor naționale, în special a celor în tranziție, prin implementarea tehnologiilor avansate, know-how-urilor, utilajului cel mai performant, noilor standarde de calitate, prin trecerea la un tip superior de creștere economică.

Eficiența investițiilor străine depinde de calitatea acestora, precum și de ramurile în care sunt atrase.

Considerăm că crearea unui climat investițional favorabil mai atractiv pentru investitorii străini a fost și va rămâne una dintre principalele sarcini ale politicii economice a României.

3. DIRECȚII DE SPORIRE A EFICIENȚEI FOLOSIRII SURSELOR FINANCIARE STRĂINE ATRASE ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI ROMÂNIEI

3.1. Strategii de atragere a investițiilor străine directe în dezvoltarea economiei României

Crearea cadrului legislativ favorabil ISD. În condițiile lipsei de capital autohton, corelate cu existența unor disponibilități considerabile de capital în țările dezvoltate, soluția investițiilor externe în țările ex-comuniste devine nu numai necesară, dar chiar absolut indispensabilă pentru economiile naționale. Având în vedere principiul economiei de piață, cererea de astfel de investiții fiind foarte mare, iar oferta bine controlată, prețul investițiilor străine nu poate fi decât mai mare și greu de suportat. Succesul acestuia în planul intereselor naționale ale statelor în tranziție depinde în mare măsură de orientarea strategică a acestor factori în corelare și compatibilitate cu factori interni și cu capacitatea de acumulare internă de capital autohton [140].

Pentru strategiile de tranziție devine o componentă esențială tocmai atragerea și buna orientare a noilor investiții private spre țelurile majore: relansarea economică, crearea economiei de piață și asigurarea bunei funcționalități a acesteia, crearea unor condiții reale de atractivitate a investițiilor străine pe calea consolidării acumulării de capital autohton, impulsivarea procesului de creare de noi întreprinderi private, mai ales în domeniul producției de bunuri necesare pieței deja conturate, externe și interne, precum și menținerea deplinului control asupra evoluției pe termen mediu și lung asupra economiei naționale, în scopul asigurării independenței economice și politice, elemente ce vor constitui mult timp coordonate esențiale ale existenței socioeconomice a popoarelor.

O atenție deosebită este acordată de investitorii străini infrastructurii din statele central și est-europene, care este apreciată pozitiv în Polonia, Ungaria, Cehia și Slovacia și nesatisfăcătoare în Bulgaria și România.

Impozitarea societăților cu capital străin în totalitate sau chiar parțial se face diferit de la o țară la alta, fluctuând între 30 și 50%. Se aplică politici de discriminare a investitorilor autohtoni, lucru ce nu poate fi găsit în practicile statelor dezvoltate.

Multe state în cauză aplică investitorilor străini tratamente complet egale cu cele ale investitorilor autohtoni. Chiar dacă la început s-au prevăzut anumite stimulente pentru aceștia, majoritatea statelor central și est europene au renunțat la asemenea facilități și discriminări ale propriilor cetățeni în favoarea străinilor. Anumite facilități sunt acordate doar unor proiecte

deosebite la care, în actualele condiții, investitorii particulari autohtoni nu ar avea posibilități financiare de acces [39, p. 84].

În toate statele respective există anumite restricții care însă sunt similare celor practicate de statele OECD, iar statele dezvoltate și investitorii din aceste state nu le consideră ca obstacole și măsuri deranjante.

Cercetări de specialitate, efectuate la Institutul Est-European din München, relevă că toți investitorii potențiali occidentali intervievați consideră ca factor determinant al evoluției investițiilor străine directe în țările de tranziție regimul juridic din aceste țări cu privire la investițiile străine [52, p. 58].

Accelerarea procesului de privatizare. O componentă esențială a strategiei de atragere de investiții străine constă tocmai în accelerarea procesului de privatizare, expresia cea mai elocventă a tranziției spre economia de piață, în cadrul căreia un rol deosebit de important și de convingător revine creării și stimulării investițiilor private autohtone și formării unui sector puternic de întreprinderi mici și mijlocii.

În România, în urma ajutoarelor primite de la Comisia Comunității Europene pentru dezvoltarea sectorului de întreprinderi mici și mijlocii, guvernul a alocat în primii ani de tranziție 3 miliarde de lei pentru acțiuni de sprijinire a acestui sector. Ca urmare au fost înființate mai multe centre de dezvoltare în diverse zone ale țării.

Prin intermediul acestor centre s-au derulat diverse programe de sprijin, precum programul PHARE de asistență financiară gratuită pentru achiziționare de echipamente.

Atragerea investițiilor străine directe. Toate analizele efectuate de experții români sau străini au arătat clar că nu se poate acoperi integral costul tranziției din capitalul intern, că este nevoie de capital străin care pe lângă aspectul pur financiar presupune și un aport de tehnologie de vârf, de management modern și de acces la piețele de desfacere [118, p. 121].

Volumul și calitatea investițiilor străine înregistrate în perioada 1990-1999 în economia românească nu sunt satisfăcătoare, existând încă domenii în care capitalul investit nu contribuie în mod semnificativ, conform potențialului și necesităților de susținere a reformei economice.

De aceea, obiectivele strategice de atragere a investițiilor străine directe vizează:

- construirea unei credibilități externe reale a României ca potențiala piață investițională, în perspectiva integrării în structurile Uniunii Europene și NATO;
- promovarea României, ca potențială piață receptoare de investiții, în contextul competiției cu țările cu economie în tranziție din Europa Centrală și de Sud-Est.

Trebuie subliniat ca atragerea capitalului străin sub forma de investiții străine directe este o activitate specifică, bine definită pe plan internațional și care a fost inițiată și perfecționată în țările dezvoltate care sunt nu numai principalii investitori mondiali, dar și principalii destinatari ai fluxurilor de investiții străine directe. În aceste condiții, succesul în atragerea de investiții străine directe presupune în mod clar alinierea la practicile internaționale în domeniul de față, aceasta însemnând participarea în condiții concurențiale la oferta mondială de proiecte de investiții

Drept urmare, politica de atragere a investițiilor străine directe trebuie să fie proactivă, generatoare de investiții, în care inițiativa de investiții de afaceri trebuie să pornească, nu numai prin oferta de oportunități de investiții, cât și prin încurajarea și menținerea unui climat de afaceri prietenos și generator de profit.

Pentru abordarea proactivă a investitorilor străini, pentru 2010-2015, trebuie identificate sectoarele prioritare și dirijate investițiile străine în proiecte concrete prin următoarele:

- identificarea proiectelor de investiții ce urmează a fi promovate în străinătate;
- determinarea piețelor externe în scopul identificării partenerilor-țintă potențiali (în primul rând firme provenind din țările-membre ale Uniunii Europene);
- generarea unor decizii investiționale favorabile din partea clienților-țintă, în urma activității de promovare direcționată;
- menținerea unui cadru legislativ atractiv, stabil, favorabil mediilor de afaceri eficiente.

Pentru materializarea celor de mai sus se vor desfășura următoarele activități concrete:

- identificarea de investitori pentru proiectele de investiții mari, stabilite de guvern ca având un impact major pentru economie;
- stabilirea unui sistem de colectare a proiectelor de investiții ale firmelor private românești și identificarea de parteneri străini pentru aceștia;
- înființarea unei sistem național de birouri de asistență pentru investitorii străini în colaborare cu alte instituții sau asociații publice și private [9];
- colaborarea permanentă cu oamenii de afaceri români și străini în vederea identificării problemelor ce apar în mediul de afaceri din România și propunerea de soluții pentru rezolvarea acestora;
- derularea de acțiuni, inclusiv sub formă de inițiative legislative, în vederea alinierii mediului de afaceri din România la cerințele și regulile din Uniunea Europeană;
- participarea la activitatea organismelor internaționale din domeniul investițiilor străine (Asociația Mondială a Agențiilor de Atragere a Investițiilor Străine – coordonată de UNCTAD, IPAnet – coordonată de MIGA/Banca Mondială, OECD etc).

Implementarea cu succes a acestor activități va presupune un contact permanent cu mediul de afaceri din țară și străinătate, precum și o activitate intensă de informare și consultanță acordată acestora în vederea derulării de afaceri în România.

Finalizarea procesului de privatizare va necesita un intens efort de prezentare a ofertei românești, precum și de selectare a potențialilor investitori. Totodată, atingerea obiectivelor din programul de guvernare presupune și monitorizarea postprivatizare, respectiv verificarea respectării clauzelor contractuale care se întind în multe cazuri pe perioade de mai mulți ani [101, p. 115].

Agenția română pentru investiții străine. Agenția Română pentru Investiții Străine (ARIS) a fost constituită în baza Legii nr. 390/2002 ca organ de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea Guvernului, fiind unica instituție abilitată să aplice politica Guvernului pentru promovarea și atragerea investițiilor străine directe în economie.

Misiunea agenției este atragerea și menținerea capitalului străin în economie ca efect al creării unui mediu de afaceri prietenos și atractiv pentru dezvoltarea proiectelor de investiții.

Obiectivele avute în vedere la înființare au fost:

- creșterea semnificativă a volumului investițiilor străine în România în perioada 2010-2015;
- crearea unei imagini pozitive a României ca destinație pentru investitori la nivel de țară, regiune, ramură economică;
- abordarea proactivă a investitorilor străini prin realizarea unei oferte de proiecte și propuneri concrete de investiții;
- oferirea unor servicii profesionale de asistență predecizională pe durata și, ulterior, realizării investiției.

Atribuții ale Agenției Române pentru Investiții Străine

În principal, domeniul de activitate al ARIS se referă la următoarele:

- coordonarea elaborării strategiilor și a programelor de acțiune pentru atragerea capitalului străin în economie, precum și a activității efective de promovare pe plan intern și internațional a proiectelor de investiții în România;
- monitorizarea respectării legislației în domeniul investițiilor străine în România și înaintarea de propuneri pentru îmbunătățirea acesteia [81, p. 90];
- crearea condițiilor necesare asigurării unui mediu de afaceri favorabil promovării investițiilor directe;
- acordarea de asistență de specialitate investitorilor străini interesați de dezvoltarea unor proiecte de investiții în România, premurgător și ulterior realizării investițiilor, în colaborare cu alte instituții și organizații, guvernamentale sau nonguvernamentale;

➤ identificarea și promovarea domeniilor prioritare de investiții și a oportunităților existente în aceste domenii, precum și crearea unei baze de date cu informații disponibile pentru investitori referitoare la proiectele de investiții, sursele de finanțare, partenerii potențiali de afaceri, locațiile disponibile etc.;

➤ promovarea investițiilor străine în conformitate cu strategiile celorlalte instituții și organizații implicate în procesul de atragere a capitalului străin în economie (Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului, Autoritatea pentru Valorificarea Activelor Bancare, ministere etc.), precum și a imaginii României și a climatului investițional existent, utilizând toate mijloacele specifice de promovare;

➤ informarea periodică a Guvernului asupra volumului, structura, domeniile și tendința investițiilor străine pe plan intern și internațional, prin colaborarea cu alte instituții, organizații sau structuri publice sau private specializate, care înregistrează și dețin informații în domeniu.

De asemenea Agenția Română pentru Investiții Străine dorește o nouă abordare pro-activă, energică și profesională a mediului de afaceri internațional, în vederea îmbunătățirii imaginii României și a climatului stabil și propice dezvoltării activităților economice, modificarea atitudinii investitorilor străini față de oportunitățile de dezvoltare a afacerilor existente în România [58].

Constituirea Agenției Române pentru Investiții Străine a reprezentat un semnal pozitiv pentru mediul de afaceri internațional cu privire la angajamentul clar și ferm al Guvernului României de a pune în practică obiectivele stabilite în cadrul politicii de atragere a investițiilor străine în România, semnal apreciat de reprezentanții diplomați la București și de Consiliul Investitorilor Străini și Asociația Investitorilor Străini.

Agenția Română pentru Investiții Străine a obținut în timp scurt un statut profesional recunoscut de celelalte instituții ale statului implicate în procesul de atragere a investițiilor străine, dovadă fiind încheierea unui parteneriat între ARIS, DPE, CRCE și reprezentanții mediului privat de afaceri, precum și încheierea parteneriatului cu FORUM INVEST, cooptarea ARIS în Comitetul Interministerial pentru programe și mari obiective de investiții de importanță națională și Comitetul Interministerial pentru implementarea politicii industriale, la fel și implicarea ARIS în procesul de analiza a legislației și propunere de măsuri/obiective care urmează a fi incluse în Planul prioritar de măsuri, pe termen scurt, pentru integrarea europeană.

Având în vedere numărul în continuă creștere de contacte înregistrate în această perioadă cu potențialii investitori din țări ca Italia, Germania, Franța, Austria și Japonia, există premise foarte bune ca activitatea Agenției Române pentru Investiții Străine să se concretizeze în timp prin realizarea unor proiecte noi de investiții [91, p. 103].

Aspecte critice privind ISD în România. Anumite *disfuncționalități* reclamate de investitorii străini, care de altfel nu sunt specifice numai României, ci și altor economii în tranziție, trebuie să fie luate în considerare și prin măsuri adecvate să fie înlăturate.

Dreptul de a dispune de terenuri pe care sunt amplasate ISD constituie o problemă mult reproșată atât legislației românești, cât și celei bulgare, mai ales în situațiile unor investiții de 100% capital străin. Concesionarea pe termen de 99 ani sau pe durata de funcționare a investiției este privită ca o soluție agreabilă, de compromis. Discuțiile cu mulți investitori străini de mărime medie și mică relevă că aceștia nu sunt deosebit de interesați în cumpărarea terenurilor, care este o cheltuială anticipată, cu termen lung de recuperare, în timp ce concesionarea reprezintă o cheltuială curentă, trecută imediat pe costuri și recuperată astfel în timp foarte scurt.

Birocrația în aplicarea unor legi este de asemenea reproșată nu numai României, ci și Poloniei, Cehiei, Bulgariei, care constă mai ales în lungul șir de documentări, aprobări, justificări și, nu în ultimă instanță chiar de majorări de capital prin reinvestirea profitului, extinderea ariei de activități etc.

Starea de instabilitate economică și valutară este, de asemenea, un impediment serios prin lipsa de siguranță în ce privește concluziile studiului de fezabilitate mai ales legat de posibilitatea de recuperare a investiției și de garanția obținerii profitului scontat.

Situația economică a României din ultimii ani și perspectivele ce se pot întrevădea sunt de natură a elimina temeri de genul de mai sus în cazul economiei românești. Conform datelor publicate de BNR în Raportul anual privind balanța de plăți și poziția investițională a României, după declinul economic din anii 1991–1992, când PIB a coborât la 28,8 mild. dolari (1991), respectiv 19,6 mild. dolari (1992), cu începere din 1993 apare trendul ascendent, acest indicator fiind de 26,4 mild. dolari în 1995, cu tendință ascendentă pentru următorii ani, ca de altfel și în celelalte state în tranziție, foste socialiste.

O problemă extrem de sensibilă și cu efecte importante atât pe termen scurt și mediu, cât și pe termen lung, constituie *banca de informații și mișcarea informațiilor privind starea economică* ce stă la baza deciziilor investiționale. În cazul României, investitorii străini reclamă chiar o strangulare a fluxului de informații și calitatea necorespunzătoare a acestuia. Această situație este vizibilă chiar și la nivelul celor mai accesibile date oferite pieței de către structurile și autoritățile abilitate în acest scop în România.

Lipsa de materiale documentare asupra României în bibliotecile unor institute de cercetări economice din Europa trebuie eliminată cu mare grabă pentru ca studiile despre România să nu se

mai bazeze pe informații eronate și uneori voit deformate, furnizate de persoane sau instituții din afară și nu întotdeauna de bună intenție.

Aspecte și propuneri privind relansarea economică. Câteva măsuri pot fi propuse, ele fiind de altfel sesizate și în alte lucrări sau dezbateri publice, izvorâte și din observarea directă a unor activități concrete [41, p. 102]:

a) *Îmbunătățirea legislației fiscale*, concretizată în reducerea nivelului general de fiscalitate, este o primă condiție a acestor perspective. Argumentul invocat adesea de unii experți, cum că presiunea fiscală în România este inferioară altor state, nu poate fi acceptat de un economist care se dorește a fi corect. Nu presiunea fiscală este cea determinantă, ci volumul de venituri ce rămâne contribuabilului pentru existență și acumulare. Un procent, fie el oricare (40% sau 60%), ce ar rămâne românului nu este tot la fel de plin de valoare ca un procent – fie el 30% sau 45%, rămas suedezului sau japonezului, de exemplu. Anularea impozitului pe profit pentru partea ce se reinvestește în anumite sectoare este un stimulent efectiv și eficient. În practica altor state se găsesc exemple convingătoare. Germania occidentală de după război a aplicat cu succes asemenea fiscalități, iar rezultatele au justificat orientarea respectivă.

b) O altă facilitate poate consta în *modificarea momentului plății TVA*. Achitarea lui la livrarea mărfii și recuperarea la încasarea acesteia constituie de fapt o creditare a statului de către întreprinzător. În cazul importurilor acest fapt este și mai elocvent, deoarece importatorul achită TVA la graniță, apoi urmează a-l recupera pe măsura desfacerii mărfurilor importate de-a lungul a câtorva luni. Când mărfurile importate sunt bunuri destinate investițiilor, acest lucru nu numai că îngreunează situația economică a importatorului, dar conduce și la o scumpire a investiției cu efecte atât asupra costurilor de producție, cât și asupra capacității investiționale a investitorului român. Aceasta face ca un importator să ceară credite cu dobânzi destul de mari pentru achitarea TVA, apoi, dacă marfa nu se încasează imediat, să ceară după trei luni rambursarea TVA aferente revânzărilor (adică valorii mijloacelor fixe investite), care, dacă îi este rambursată, atunci acest lucru se realizează încă peste o lună, dobânda aferentă acestui împrumut destinat achitării TVA la nivelul achitat fiind un cost asumat. Deci întreprinzătorul creditează statul pe 3–4 luni cu valoarea TVA, fără nici o dobândă, în timp ce el achită băncii dobânda convenită (de 5–6% pe lună).

c) Prin revizuirea unor prevederi din *legislația referitoare la impozitele și taxele locale* s-ar asigura întreprinzătorilor șanse sporite de acțiune.

d) Un domeniu important al începutului de relansare economică și al implementării economiei de piață îl poate constitui, de asemenea, *stabilitatea monetară* și sprijinul de stat în garantarea creditelor mai ales a celor pentru investiții, care pot oricând avea suport garant însăși investiția ca

atare. O asemenea practică ar constitui pentru investitorul român un avantaj real în atragerea de parteneri externi și de investiții străine.

e) *Calitatea investițiilor efectuate de investitorii străini* constituie o latură asupra căreia o aplecare a cercetării economice mai are încă un oarecare cuvânt de spus. Cel puțin, la o primă și doar sumară analiză apar o serie de caracteristici care necesită discuții. Desigur, că din punctul de vedere al investitorului străin, orice cumpărare de active sau de valori mobiliare, plasamente de orice fel reprezintă o investiție. Lucrurile se complică însă în cazul cumpărării de active, privit din punctul de interes al economiei naționale a țărilor primitoare de ISD. Simpla vânzare de capacități de producție supuse privatizării și achitarea de către un străin a contravalorii acesteia este mai întâi un act clasic comercial, în care se vinde un bun pentru care se încasează un preț. Economia națională își diminuează patrimoniul material și obține o sumă de bani, care în prima fază nu joacă rolul de investiție [125, p. 121].

După actuala legislație, aceste sume pot fi utilizate în orice alt scop, deși sub aspect strict contabil ele se pot compara cu amortizările mijloacelor de producție și ar trebui să fie, prin lege, destinate doar refacerii stocului de active corporale. Cum însă statul își reduce, în mare parte, rolul de titular de investiție, cu excepția unităților economice de importanță strategică din administrarea statului, care însă își au propriile urme de finanțare ale proiectelor de dezvoltare, sumele provenite din vânzarea de active în procesul de privatizare își pierd identitatea și pot deveni surse de acoperire a altor destinații bugetare. Într-o asemenea situație, vânzarea de active prin privatizare, deși atrage capital străin, la nivelul prețului de vânzare, nu poate fi considerată investiție.

Din această analiză rezultă că pentru ca o investiție străină să-și joace pe deplin acest rol aceasta trebuie să se reflecte neapărat în crearea de capacități de producție de bunuri materiale sau de servicii, cu efect concret în noi locuri de muncă și bineînțeles, în aport efectiv la creșterea stocului de factori de producție.

În ceea ce privește încasările din vânzarea activelor în procesul de privatizare, fie în lei, fie în valută, acestea se pot și trebuie să fie depozitate separat, distinct, administrate în direcția rolului lor ca surse de finanțare a unor investiții [119, p. 181].

Acest lucru ar fi în deplină concordanță cu legea contabilității, precum și cu hotărârile de guvern legate de evidența contabilă care prevăd expres că sumele provenite din vânzări de active, cât și din vânzări de componente sau subansamble din casări de fonduri fixe, se constituie în surse de dezvoltare, deci, de investiții pentru refacerea și creșterea stocului de fonduri fixe consumate.

Propunerea ce rezultă din cele de mai sus este de a se constitui un fond național de reinvestire și dezvoltare economică, alimentat din sumele intrate prin vânzarea capacităților de producție și a

altor active supuse privatizării, fie în valută, fie în lei și destinate în exclusivitate finanțării de noi proiecte de investiții productive. Acest fond va trebui alimentat, de asemenea, cu sume provenite din străinătate sub formă de diverse ajutoare nerambursabile sau rambursabile, destinate sprijinirii tranziției. Se poate lua ca element de referință activitatea investițională din Germania, după cel de-al doilea război mondial, prin renumitul Plan Marshall.

Acesta va putea fi supus în principiu următoarelor reguli și condiții de utilizare [78, p. 81]:

➤ existența unor proiecte viabile, verificate și documentate, supuse aprobării unui organ consultativ format din experți în materie și neutri. Acestea trebuie să răspundă unor nevoi reale ale economiei naționale cum ar fi: crearea de locuri de muncă în zonele afectate de șomaj, producerea de bunuri performante și cerute de piața internă și mai ales externă, competitive pe plan internațional, să fie reprezentate de întreprinzători particulari, mai ales din categoria tinerilor, să aibă pregătirea necesară abilitării de a conduce și aplica proiectul propus, să se înscrie în programele strategice macroeconomice naționale sau regionale etc.;

➤ existența unei garanții morale a investitorului sau grupuri de investitori asociați, inclusiv a unor garanții materiale rezultate fie din proiect, fie din alte forme de garantare;

➤ aportul personal al investitorului cu capital, propriu sau obținut prin asociere cu alte persoane, care să garanteze buna gospodărire a capitalului primit;

➤ menținerea ipotecii asupra investiției până la recuperarea capitalului investit din fondul național;

➤ instituirea unui sistem de creditare prin care să se împiedice cu desăvârșire accesul la banii lichizi, creditul fiind utilizat prin achitarea facturilor ocazionate de realizarea investiției pe măsura materializării proiectului în cauză;

➤ dobânzile nu vor putea fi mai mari decât necesarul strict de administrare a acestor fonduri, fără a aduce nici un profit;

➤ administratorul de jure trebuie să fie Ministerul de Finanțe, dar controlat de o autoritate de stat abilitată și competentă;

➤ alte condiții care să garanteze utilizarea acestor fonduri exclusiv pentru proiectele prezentate și însușite de organisme abilitate cu verificarea și certificarea lor;

➤ fondul trebuie să se reîntregească pe măsura încasării ratelor sau tranșelor de achitare a activelor vândute sau pe măsura rambursării creditelor deschise, apoi redirijat spre alte proiecte productive.

Acestea sunt doar câteva componente ale unei strategii menite a încuraja investițiile în ansamblul lor și de a crea baze solide de atragere de investitori străini ca o componentă importantă

în programul de dezvoltare economică și pregătire a condițiilor de integrare economică europeană, de aderare la Comunitatea Europeană în spiritul Acordului de Asociere și al programului strategic al României privind dezvoltarea economică pe următorii ani.

Impactul ISD asupra economiilor țărilor în tranziție. Investițiile străine directe sunt de multe ori un subiect controversat în țările beneficiare, țările din CAER nefăcând excepție. Există susținători ai investițiilor străine directe care pun accentul pe noi slujbe, transferul de tehnologie și alte beneficii, dar există critici care sunt împotriva nivelului scăzut de folosire a resurselor locale de către întreprinderile străine și a costurilor concesiilor fiscale făcute pentru atragerea investițiilor străine. Aceștea au argumentat că investițiile străine contribuie puțin la dezvoltarea acestora datorită unui input scăzut al resurselor locale sau datorită mulțumirii locale.

Există două impacte majore ale investițiilor străine directe asupra țărilor CAER:

- asupra PIB (investițiile străine directe contribuie la creșterea clară a PIB);
- asupra restructurării întreprinderilor naționale

Investitorii străini au propria experiență privind economia de piață, de aceea ei cunosc metoda prin care se restructurează o companie în mod optim. Obținerea controlului printr-un proces de privatizare bine administrat este cheia restructurării cu succes [154, p. 61].

De asemenea, există și alte efecte precum creșterea productivității, a vânzărilor locale și a exportului (după o perioadă de creștere a importului). Dar care sunt problemele principale implicate în evaluarea impactului investițiilor străine directe într-o țară beneficiară?

Este dificil să facem generalizări privind consecințele investițiilor străine directe. Oricum, mulți analiști sunt de acord că evaluarea investițiilor străine directe trebuie să includă mai mult decât efectele cantitative, ca de exemplu multiplicatorul locurilor de muncă. În final, acestea trebuie judecate în funcție de contribuția lor la competitivitatea țării beneficiare.

Cum contribuie investițiile străine directe la productivitate? Pentru a răspunde la aceasta este necesar să diferențiem mai multe tipuri de operații multinaționale (orientate spre piață) care caută să obțină profit de la clienții locali. Mai puțin obișnuite sunt organizațiile “orientate spre export” care nu sunt preocupate de piața locală. În țările Europei Centrale și de Est primele investiții străine au fost orientate spre piață. În plus, doar puțini investitori au fost implicați în extragerea de resurse naturale și mai puțini în organizații orientate spre export.

Extracția de resurse naturale poate crește competitivitatea țării beneficiare prin deschiderea de noi piețe în străinătate, în timp ce investițiile orientate spre piață, în mod tipic, nu o poate face. Investițiile orientate spre piață, pe de altă parte, vor fi în mai mare măsură capabile să afecteze antreprenorii locali.

Investițiile străine directe orientate spre piață pot crește avantajul competitiv al unei țări. Aceste efecte se pot clasifica în patru categorii [96, p. 101]:

- dezvoltarea legăturilor “din spate” (legate de aprovizionare) și a legăturilor “dinainte” (legate de marketing);
- introducerea unor bunuri complementare (tehnologie, management și competență organizațională);
- ridicarea standardelor legate de calitatea produselor și așteptările consumatorilor indigeni;
- stimularea întreprinzătorilor locali și a concurenței.

3.2. Perfecționarea cadrului legislativ și normativ privind politica investițională în România

Un aspect foarte important în atragerea investitorilor străini îl constituie cadrul juridic al țării respective. Reglementările normative privind ISD ale unei țări reflectă, în primul rând, situația economică a țării, atitudinea acestora față de starea economică a țării, față de intrările de capital și măsurile adoptate pentru menținerea și promovarea politicii naționale față de investițiile străine.

Unul dintre cei mai importanți factorii determinanți pentru fluxurile de ISD către o țară este calitatea cadrului său legal. Impactul pozitiv pe care protejarea dreptului de proprietate și respectarea contractelor îl au asupra economiei de piață a fost confirmat empiric de către mai mulți autori.

Pentru economiile emergente, în tranziție, relația dintre modificările legislative și intrările de capital străin nu a fost până acum complet analizată.

Pe baza datelor Bancii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare s-a constatat că statul are un rol deosebit de important. Economii emergente reprezintă un model foarte potrivit pentru studierea impactului pe care îl are îmbunătățirea calității instituționale și legislative asupra dezvoltării economice în general și, în special, asupra intrărilor de capital străin. Schimbarea sistemului economic în fostele țări socialiste a inclus o schimbare legislativă semnificativă, care permite cercetătorilor să analizeze impactul acesteia pentru mai multe domenii ale vieții economice.

România a fost până în anul 1989 un stat comunist, cu o economie închisă, ISD fiind aproape inexistente până în anul 1990. În anul 1990, s-a adoptat Decretul-lege nr. 96/1990 privind unele măsuri pentru atragerea investiției de capital străin în România. În acest act normativ se prevedea că societățile comerciale cu participare străină se pot constitui fie în asocieri cu persoane juridice sau persoane fizice române, fie cu capital integral străin.

Potrivit Decretului-lege nr. 96/ 1990, înființarea în România de societăți comerciale cu capital integral străin trebuia aprobată de guvern, iar domeniile în care se puteau efectua investițiile străine

erau industria, agricultura, construcțiile, turismul, cercetare științifică și tehnologică, schimburile economice cu străinătatea, serviciile bancare, asigurările și alte domenii de interes pentru economia națională.

Decretul mai prevedea și anumite facilități fiscale pentru investitorii străini. Societatea comercială era scutită de plata impozitului pe profit pe o perioadă de 2 ani de la realizarea de venituri impozabile, iar pentru următorii trei ani calendaristici Ministerul Finanțelor putea aproba reducerea impozitului pe profit cu 50 la sută.

O altă facilitate acordată investitorilor străini era scutirea de plata taxelor vamale aportului în natură al investitorului străin la capitalul social.

În anul 1991, Decretul- lege nr. 96/ 1990 a fost abrogat prin Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine.

Prin Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine s-au acordat, de asemenea anumite facilități de natură fiscală privind scutirea de plata unor impozite și taxe vamale pentru investitorii străini. Investițiile străine erau scutite în anumite cazuri de plata impozitului pe profit.

Prin aceste măsuri, Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine a încercat să încurajeze exportul, importul și crearea de noi locuri de muncă. Investitorii străini mai aveau dreptul să transfere în valută convertibilă o cotă din profiturile anuale în lei, prin schimbul valutar efectuat de Banca de Comerț Exterior sau de alte bănci autorizate.

Pentru prima dată în România, Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine prevedea garanții acordate investitorilor străini. Investițiile străine nu puteau fi naționalizate, expropriate, rechiziționate sau supuse altor măsuri cu efect similar, decât în cazuri de interes public, cu respectarea procedurii prevăzute de lege și cu plata unei despăgubiri corespunzătoare valorii investiției, care să fie promptă, adecvată și efectivă.

Despăgubirea era determinată în raport cu valoarea investiției pe piață.

Modificările din economia României din perioada 1991-1996 au justificat revederea regimului juridic al ISD. Începând cu 1997, legislația a fost implementată treptat în România pentru a stabili reglementările asupra mediului concurențial și a ajutoarelor oferite de stat.

Crearea unui climat atractiv este un factor important pentru atragerea investițiilor străine, acesta trebuind să beneficieze de stabilitate. Principalele tehnici uzitate de statele care primesc investiții, pentru asigurarea unui climat favorabil acestora, constau în absența unor măsuri administrative oneroase privind intrările și, în general, a cerințelor privind proprietatea sau controlul lor, ca o condiție a pătrunderii pe piață.

Timp de șapte ani, Legea 332/2001 a reprezentat cadrul legal privind stimularea investițiilor străine și, că multe legi anterioare, a fost marcată de ambiguități cauzate în primul rând de multitudinea de modificări pe care parlamentul le-a efectuat de-a lungul timpului. Unele dintre aceste amendamente nu erau nici măcar aplicabile, întrucât veneau în contradicție directă cu legislația europeană privind ajutorul de stat oferit investitorilor. Cadrul legal creat de Legea 332/2001 reprezenta de fapt un amestec nefericit de dispoziții cu caracter economic, care încurajau insuficient investițiile străine majore de care România are nevoie. Totuși, în ciuda acestor probleme, creșterea economică reală din al doilea trimestru al anului 2008 a atins un prag aproape record - 9,3%. Cele mai înalte niveluri ale dezvoltării economice trimestriale s-au înregistrat în perioada iulie-septembrie 2004 și octombrie-decembrie 2004 și au atins 9,8% și respectiv 9,5%, făcându-ne să ne întrebăm dacă este într-adevăr nevoie de o lege a investițiilor mai inteligibilă.

Cu siguranță, o lege mai transparentă și mai ușor de înțeles, care se adresează investițiilor din arii economice specifice este necesară și aceasta trebuie să fi fost rațiunea guvernului român atunci când, la 27 iunie 2008, a adoptat multasteptata Ordonanță de Urgență nr. 85/2008 (numită în continuare OUG). Nouă OUG abrogă aproape în întregime Legea 332/2001 (fiind exceptat doar articolul 18) în încercarea de a crea un cadru legal transparent și adecvat pentru promovarea investițiilor. Este o lege bine orientată care conține dispoziții ce exclud tratamentul discriminatoriu dintre investitorii români și cei străini, redefinind noțiunea de „facilitate” acordată și domeniile în care acestea sunt oferite și reglementând modul în care autoritățile locale și centrale pot susține noile investiții. Noua OUG caută să stimuleze investițiile în domenii necesare României cum ar fi procesarea produselor agricole, producerea energiei electrice și termice, dezvoltarea surselor de energie regenerabilă, protecția și ameliorarea mediului înconjurător, furnizarea apei potabile, gestionarea deșeurilor, precum și domeniul privind cercetarea și dezvoltarea.

Regulile referitoare la investițiile efectuate sub auspiciile vechii legi rămân aplicabile acelor investiții, însă supravegherea modului în care aceste reguli sunt efectiv puse în aplicare de către autoritățile responsabile cu acordarea facilităților este efectuată acum conform noii OUG.

România are acum o lege a investițiilor care promovează un mediu competitiv ce acordă facilități investițiilor recunoscute de lege în baza unor proceduri transparente și sistematice ce pot fi utilizate de societăți românești și străine deopotrivă; o lege care conține o varietate de facilități fiscale și nefiscale destinate unor domenii investiționale preferate cum ar fi producția pentru export, reabilitarea și extinderea operațiunilor existente. Proiectelor calificate, în funcție de categoria lor, le sunt acordate o serie de facilități, printre care scutirea de impozitul pe venit, impozitul pe credite, scutirea de impozite pentru materiale și echipamente și pentru crearea de locuri de muncă și dobânzi

mai mici pentru contractarea de împrumuturi. Investitorii sunt asigurați că își pot repatria profiturile și economiile, că își pot achita împrumuturile contractate în străinătate și dobânzile aferente și că beneficiază de protecție împotriva exproprierii în concordanță cu convențiile bilaterale aplicabile încheiate între România și țările lor de origine. În vederea stimulării investițiilor, OUG statuează în articolul 2 o serie de principii, după cum urmează:

a) Primul principiu este cel al tratamentului egal aplicabil tuturor investitorilor. Legea română trebuie să trateze și să analizeze dosarele tuturor investitorilor în mod egal și nediscriminatoriu. În diferitele versiuni ale vechii Legi 332/2001, așa cum a fost această modificată, au existat câteva dispoziții care îi favorizau pe investitorii străinii în detrimentul celor autohtoni cu privire la scutirile de impozite și reducerile fiscale. Acestea erau menite să atragă investitorii străini în România, dar în același timp au creat un mediu vitreg, discriminatoriu și anticompetitiv care a defavorizat investitorii locali în domeniile în care erau aplicabile. Noua OUG reglementează un tratament nediscriminatoriu și este în acord cu legislația europeană în vigoare.

b) Transparența – procedură referitoare la acordarea facilităților trebuie să fie la îndemâna oricărei persoane interesate să facă investiții. În concordanță cu acest principiu, facilitățile acordate de stat sunt publicate pe paginile de internet ale autorităților responsabile pentru acordarea lor, că de altfel și pe pagina de internet a Agenției Române pentru Investiții.

c) Folosirea eficientă a facilităților – în vederea acordării de facilități, autoritățile trebuie să aplice anumite criterii și să urmărească modul în care acestea sunt folosite. Este necesar ca investițiile să nu afecteze în mod negativ comunitatea în care sunt efectuate și nici mediul înconjurător. De asemenea, investiția trebuie să fie capabilă să promoveze o dezvoltare economică susținută. În acest sens, autoritățile trebuie să se asigure că facilitățile acordate vor fi folosite în mod eficient în sprijinul economiei românești.

d) Confidențialitatea – întreaga procedură referitoare la acordarea facilităților către investitori trebuie să asigure protecția drepturilor lor intelectuale și a tuturor datelor care ar putea să aducă atingere intereselor acestora.

OUG redefinește noțiunea de „investiție” și, în consecință, investitorul. Legea 332/2001 se referea doar la investițiile directe care aveau un impact semnificativ asupra economiei, în timp ce OUG lărgeste sfera de aplicare a termenului „investiție” prin eliminarea cerinței ca aceasta să fie „semnificativă”. În timp ce legea 332/2001 era aplicabilă doar investițiilor mai mari de 1 milion de dolari americani, OUG elimina acest prag, fiind astfel aplicabilă tuturor investițiilor care cad sub incidența sa.

OUG consideră următoarele activități drept investiții:

➤ achiziționarea de active corporale și necorporale în vederea creării unei noi unități; extinderea unei unități existente; îmbunătățirea fundamentală și diversificarea producției de bunuri; achiziționarea de active fixe de către un investitor independent, care sunt legate în mod direct de o unitate ce este închisă în urma procesului de lichidare sau care ar fi fost închisă dacă nu intervenea achiziția sus-menționată;

➤ inițierea de proiecte de cercetare, dezvoltare și inovare;

➤ crearea de noi locuri de muncă și/sau perfecționarea abilităților angajaților.

Trebuie reținut că domeniile investiționale la care se referă OUG includ extinderea domeniului privind cercetarea, dezvoltarea și inovarea, prin acestea dorindu-se crearea resurselor necesare pentru creșterea economică a României.

OUG definește facilitățile ca măsuri de susținere acordate investitorilor de autoritățile centrale sau locale sau de alte autorități care administrează resursele locale sau ale statului. În trecut, facilitățile erau acordate sub forma scutirilor de impozitare sau a deducerilor, însă noua OUG îmbogățește noțiunea de „facilitate” prin adăugarea la sensul acesteia a contribuțiilor în natură și în bani și a bonificațiilor acordate de stat. Facilitățile pot fi acordate sub următoarele forme: a) sume de bani nerambursabile, dacă acestea sunt utilizate în scopul achiziționării de active; b) contribuții financiare de la bugetul de stat pentru fiecare loc de muncă nou creat; c) bonificații de dobândă acordate la contractarea creditelor.

Legea 332/2001 era aplicabilă tuturor investițiilor directe cu excepția celor din domeniile financiar, bancar și asigurări–reasigurări și a investițiilor de natură a aduce atingere mediului, securității naționale și a capacității de apărare sau siguranței publice și ordinii morale. OUG se adresează activităților care se subscriu următoarelor domenii: procesarea produselor agricole; energia regenerabilă; protecția și ameliorarea mediului înconjurător; distribuția apei potabile; salubritate și gestionarea deșeurilor; informatică și comunicații; activități de cercetare, dezvoltare și inovare a produselor; activități de îmbunătățire și pregătire a forței de muncă, de exemplu pregătirea, recrutarea și oferirea de noi locuri de muncă.

În vederea acordării de facilități, autoritățile centrale trebuie să emită decizii sau să elaboreze acte administrative referitoare la schemele de ajutor de stat pe care doresc să le implementeze sau referitoare la facilitățile acordate individual (de exemplu, pentru aplicanții care nu se subscriu schemelor guvernamentale). Aceste scheme trebuie să fie publicate deopotrivă pe paginile de internet ale autorităților emitente, pe pagina de internet a Agenției Române pentru Investiții și în Monitorul Oficial al României. Schemele de ajutor de stat includ tipurile de activități vizate de

investiții; categoriile de investiții pentru care pot fi acordate facilități și valoarea lor, precum și tipurile de facilități care pot fi acordate în concordanță cu o anumită schemă.

Investiția și investitorul trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a beneficia de facilități. Unele condiții sunt strâns legate de caracteristicile economice ale locului unde va fi făcută investiția, cum ar fi dezvoltarea economică slabă a zonei sau o rată a șomajului mai mare decât media națională. Alte condiții sunt în legătură cu scopul investiției cum ar fi construcția sau modernizarea infrastructurii, investiții bazate pe cercetare, dezvoltare și inovație sau care necesită utilizarea de înaltă tehnologie, folosirea de energie regenerabilă, asigurarea protecției mediului sau sunt destinate să ofere o mai bună pregătire profesională pentru angajați sau noi locuri de muncă. Dacă un investitor intenționează să efectueze o investiție în România pentru care dorește să obțină anumite facilități stabilite de OUG, acesta trebuie să depună proiectul său de investiție împreună cu cererea de acordare a facilităților la autoritățile competente de la nivel central sau local. Această formalitate trebuie îndeplinită anterior implementării proiectului de investiții. În cazul în care investitorul are în vedere o investiție care cade sub incidența unei scheme de ajutor de stat anterior publicate și aprobate, autoritatea competentă doar va verifica dacă investitorul îndeplinește criteriile pentru primirea facilităților și aprobă sau respinge proiectul sau. Totuși, dacă investitorul solicită facilități în afara unei scheme de ajutor de stat aprobate, adică cere facilități individuale, după primirea solicitării sale autoritatea centrală sau locală competentă poate emite o scrisoare de intenție adresată investitorului cu privire la facilități. Aceste facilități menționate în scrisoarea de intenție sunt condiționate de acordul prealabil al Comisiei Europene anterior implementării proiectului. Acest lucru are loc întrucât Comisia Europeană este singura autoritate competentă să aprobe ajutorul de stat în statele-membre [8].

În afară de acestea, mai există și alte condiții pe care un investitor trebuie să le îndeplinească. Una dintre ele este ca investitorul să nu aibă datorii la bugetul de stat. O altă condiție este ca investitorul să nu fi beneficiat de niciun împrumut garantat de stat în trecut. O a treia condiție este ca investitorul să nu fi solicitat ca Ministerul Economiei și Finanțelor să plătească sumele de bani datorate de el pentru credite interne și externe anterior garantate de stat. Investitorul nu trebuie să facă subiectul procedurilor de executare silită sau al procedurilor de insolvență sau dizolvare. Ultima condiție ce trebuie îndeplinită este ca investitorul să nu fie subiectul unei decizii de recuperare referitoare la ajutorul de stat.

Agenția Română de Investiții (numită în continuare ARI) reprezintă un punct focal atât pentru investitor, cât și pentru autoritățile centrale sau locale competente. Scopul acestei instituții este facilitarea contactului dintre investitor și autoritățile centrale sau locale. ARI are, de asemenea,

un rol activ datorită prerogativelor sale de a oferi consultanță și asistență la cererea investitorului cu privire la schema ce poate fi utilizată pentru obținerea facilităților. Mai mult decât atât, cooperarea dintre ARI și investitor poate fi fundamentată pe un protocol (la cererea investitorului) care să conțină măsurile necesare de susținere a proiectului de investiții, autoritățile competente implicate, criteriile de eligibilitate etc. Pentru a beneficia de facilități, investitorul trebuie să depună la autoritatea centrală sau locală o cerere de acordare a facilităților, un plan de investiții și întreaga documentație cerută de schema de ajutor de stat aleasă. Autoritatea competentă trebuie să analizeze documentația, să verifice îndeplinirea condițiilor și să își dea acordul de principiu în timp de 30 zile de la data depunerii cererii însoțite de documentația completă aferentă. Autoritățile sunt obligate să informeze ARI cu privire la decizia luată.

Proiectele investitorilor pot să nu se încadreze într-o schemă prestabilită de acordare a facilităților. În acest caz, există încă o posibilitate pentru investitor – de a depune planul și documentația la autoritatea competentă. În această situație, autoritatea competentă va analiza și va determina dacă investitorul va putea beneficia de o formă diferită de ajutor de stat (în afara unei scheme de ajutor de stat) adaptată la cazul său particular. Pentru a beneficia de ajutor individual, atât investitorul, cât și investiția sa trebuie să îndeplinească aceleași condiții ca și în situația solicitării de facilități în baza unei scheme de ajutor de stat.

După cum am menționat anterior, OUG abrogă toate dispozițiile Legii 332/2001 cu excepția articolului 18 referitor la societățile care au făcut investiții în valoare de peste 1 milion de dolari americani. Articolul 18 statuează că, dacă societățile sunt lichidate în mod voluntar într-o perioadă mai mică de 10 ani, acestea vor fi obligate să plătească toate impozitele aferente pentru perioada de timp în care investiția a fost funcțională, precum și penalitățile pentru toate taxele care ar fi fost plătite dacă investitorul nu ar fi beneficiat de facilități. Aceste sume trebuie plătite cu prioritate din sumele obținute ca rezultat al procesului de lichidare.

3.3. Sustenabilitatea finanțării proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile

Absorbția fondurilor externe nerambursabile reprezintă una din prioritățile Guvernului României. Alocarea substanțială de fonduri din partea Uniunii Europene (circa 35 miliarde euro) pentru cadrul financiar economic 2007-2013 trebuie valorificată optim, ea reprezentând o resursă cheie pentru dezvoltarea pe termen mediu și lung a economiei și societății românești, precum și un element central al sustenabilității bugetare prin prisma strategiei investiționale și a caracterului nerambursabil al acestor fonduri [9].

Sumele totale acordate României în CFM 2007-2014 sunt de circa 35 miliarde euro:

- a) fonduri structurale și de coeziune – 19,67 mlrd.euro;
- b) Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) – 8,12 mld.euro;
- c) Fondul European pentru Pescuit (FEP) – 0,23 mlrd.euro;
- d) Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) – 6,58 mlrd.euro.

Alocarea pentru România a fondurilor structurale și de coeziune pentru perioada 2007-2013 este de 19,67 miliarde euro, din care 19,21 miliarde euro sunt alocate programelor operaționale aferente obiectivului „Convergență”, iar 0,46 miliarde euro sunt alocate obiectivului „Cooperare Teritorială Europeană”. Din suma de 19,21 miliarde euro, obiectivul „Convergență”, suma de 12,66 miliarde euro reprezintă fonduri europene (Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European), iar 6,55 miliarde euro fond de coeziune.

Suma totală primită de România, până la 31 martie 2015, de la Comisia Europeană pentru fonduri de investiții și de coeziune pentru perioada 2007-2014 este de 11,42 miliarde euro, ceea ce reprezintă 60% din alocarea UE pentru perioada 2007-2013. Din această sumă, 11% reprezintă pre-finanțări, în timp ce 49% reprezintă sume rambursate de către Comisia Europeană.

Valoarea rambursărilor de la Comisia Europeană numai în anul 2014 a fost de 3,54 miliarde euro, reprezentând 41% din totalul sumelor rambursate de către Comisia Europeană în întreaga perioadă 2007–2014.

Anul 2015 este ultimul an de eligibilitate al cheltuielilor aferente fondurilor alocate de UE pentru CFM 2007–2014. Estimăm că la finalul perioadei de implementare CFM 2007-2014, rata de absorbție a fondurilor europene va depăși 80% din alocarea financiară aferentă.

Fondurile din politica agricolă comună pentru CFM 2007-2014

Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR)

Alocarea pentru România din FEADR pentru CFM 2007-2014 este de 8,12 miliarde euro.

Plățile alocate din FEADR (declarate eligibile de către Comisia Europeană) cumulate din 2007 până în decembrie 2014 au fost de 6,14 miliarde euro (la care se adaugă avansul încasat în anul 2008 de către România din bugetul Uniunii Europene în vederea asigurării finanțării necesare demarării și derulării Programului în valoare de 0,56 miliarde euro), ceea ce conduce la un grad de absorbție a FEADR de peste 82% [58].

Fondul European pentru Pescuit (FEP)

Alocarea financiară anuală a variat ca urmare a dezangajării corespunzătoare anvelopelor financiare ale anilor 2009, 2010, 2011 și 2012, totalizând 52,44 mil. euro, ducând la modificarea sumei inițiale de 230,71 mil. euro la suma de 178,27 mil. euro.

Suma totală a rambursărilor accesate de România de la Comisia Europeană pentru FEP în

CFM 2007-2014, până la 31 martie 2015, a fost de 79,71 milioane euro, ceea ce reprezintă circa 41% din alocarea UE pentru perioada 2007-2014.

Fondul European pentru Garantare Agricolă (FEGA)

Alocarea pentru România din FEADR pentru CFM 2007-2014 este de 6,58 miliarde euro. Începând cu anul 2007, APIA derulează măsuri de sprijin finanțate atât din bugetul național, cât și din fonduri europene. Din Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) se finanțează plățile directe, măsurile de piață, comerț exterior și promovarea produselor agricole. Începând cu anul 2007 și până la 31 martie 2015 au fost efectuate plăți în valoare de aprox. 7,33 miliarde euro din FEGA. Raportând această sumă la plafoanele financiare, rezultă o rata anuală de absorbție de peste 98%. Această rată înaltă de absorbție demonstrează că fermierii români sunt interesați de accesarea fondurilor europene, dar și faptul că banii primiți de aceștia au contribuit la creșterea dezvoltării lor.

Tabelul 3.1. Balanța financiară netă a României în relația cu UE pentru CFM 2007-2015

Mld.EURO

Denumire	Realizat 2007	Realizat 2008	Realizat 2009	Realizat 2010	Realizat 2011	Realiza 2012	Realiza 2013	Realizat 2014	Realizat 2015 (execuția la 31.03.2015)	Realizat 2007-2015 (execuția la 31.03.2015)
I. Sume primite de la bugetul UE (A+B)	1,60	2,64	2,93	2,29	2,62	3,44	5,56	5,93	2,83	29,85
<i>A. Fonduri de pre-aderare</i>	<i>0,81</i>	<i>0,75</i>	<i>0,62</i>	<i>0,27</i>	<i>0,13</i>	<i>0,04</i>	<i>0,03</i>	<i>0,02</i>	<i>0,02</i>	<i>2,70</i>
<i>B. Fonduri post-aderare, din care:</i>	0,79	1,89	2,31	2,02	2,49	3,40	5,53	5,91	2,81	27,15
B1. Fonduri structurale și de coeziune (FSC)	0,42	0,65	0,92	0,51	0,71	1,17	2,96	3,59	0,73	11,65
B2. Fonduri pentru dezvoltare rurală și pescuit (FEADR+FEP)	0,02	0,58	0,57	0,76	0,88	1,09	1,23	0,84	0,79	6,75
B3. Fondul European pentru Garantare Agricolă (FEGA)	0,01	0,46	0,58	0,66	0,77	0,99	1,17	1,33	1,28	7,25
B4. Altele (post-aderare)	0,34	0,21	0,25	0,09	0,13	0,15	0,16	0,16	0,01	1,50
II. Sume platite către bugetul UE	1,15	1,27	1,36	1,16	1,30	1,43	1,53	1,62	0,53	11,35
III. Soldul fluxurilor = I – II	0,45	1,37	1,57	1,13	1,33	2,01	4,02	4,31	2,31	18,50

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor INS

Balanța financiară netă determină poziția netă națională în relația cu bugetul comunitar. Încă din primul an de la aderare, România a fost beneficiar net în relația financiară cu UE, înregistrând un sold pozitiv (tabelul 3.1).

În anul 2014, România și-a eficientizat procesul de absorbție, astfel încât gradul de atragere a fondurilor europene a fost cel mai bun de la aderarea țării noastre la UE, încadrându-se în trendul imprimat începând cu anul 2013.

Anul 2015, fiind ultimul an de eligibilitate al cheltuielilor aferente fondurilor alocate de UE pentru CFM 2007–2013, devine un an-cheie în care România are misiunea de a solicita Comisiei Europene rambursarea unei sume cât mai mari [9].

La nivelul UE, anul 2014 a marcat intrarea într-un nou CFM, cu o perioadă de desfășurare de șapte ani, alocate până în anul 2020. Componenta programelor pentru CFM 2014-2020 diferă față de cea din CFM 2007-2013. CFM este un program menit să asigure previzibilitatea cheltuielilor UE și, în același timp, respectarea unei discipline bugetare stricte.

Alocările din bugetul Uniunii Europene – CFM 2014-2020

Alocarea României pentru CFM 2014-2020 este de circa 43 miliarde euro după cum urmează:

a) *Politica de Coeziune – 22,99 mlrd euro:*

- Fondul European de Dezvoltare Regională -10,73 mlrd euro;

- Fondul Social European – 4,77 mlrd euro;

- Inițiativa pentru ocuparea tinerilor – 0,10 mlrd euro;

- Fondul de Coeziune – 6,94 mlrd euro;

- Cooperare teritorială – 0,45 mlrd euro o *Politică Agricolă Comună – 18,98 mlrd euro;*

- Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală – 8,13 mlrd euro;

- Fondul European pentru Garantare Agricolă – 10,85 mlrd euro.

b) *Politica Maritimă Integrată – 0,17 mlrd euro:*

- Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime – 0,17 mlrd euro;

c) *Fondul European pentru Ajutorarea Persoanelor Defavorizate – 0,44 mlrd euro.*

România nu utilizează pe deplin fondurile disponibile pentru investiții. Accesul la finanțare este factorul cel mai problematic pentru dezvoltarea unei afaceri în România, conform Raportului Forumului Economic Mondial pentru perioada 2014-2015 privind competitivitatea globală. S-a constatat că se recurge în mică măsură nu numai la fondurile structurale ale UE, ci și la împrumuturile bancare și la piețele financiare. Această situație este cauzată de deficiențele structurale ale economiei, subiect care va fi abordat mai jos, de slaba dezvoltare a piețelor financiare, precum și de procesul de reducere a efectului de levier din sistemul bancar. Dificultățile

legate de executarea contractelor, inclusiv durata medie îndelungată pentru pronunțarea unei hotărâri judecătorești, pot reprezenta, de asemenea, elemente care descurajează utilizarea canalelor oficiale de finanțare, chiar dacă este posibil să apară o tendință pozitivă în ceea ce privește eficiența justiției civile [8].

În ciuda progreselor semnificative înregistrate de absorbție a fondurilor structurale la nivelul 2014, România continuă să afișeze o rată scăzută în UE. România se situează pe ultimul loc din grupul de țări cu situații similare în ceea ce privește absorbția fondurilor din cadrul politicii de coeziune. Acest lucru intervine în pofida faptului că absorbția fondurilor s-a accelerat în ultimii doi ani. Absorbția fondurilor structurale [cu excepția Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR)] a continuat să înregistreze progrese, la sfârșitul anului 2013 aceasta fiind de 33,7%, iar la sfârșitul anului 2014 de 52,2% din totalul fondurilor structurale, de coeziune și agricole alocate pentru perioada de programare 2007-2013. Se observă că rata cea mai ridicată de absorbție a fondurilor, și anume 72%, se înregistrează în cazul programului operațional „Dezvoltarea capacității administrative”. Programele legate de infrastructura de bază cum ar fi transporturile, mediul și dezvoltarea resurselor umane au reușit să absoarbă 57%, 42% și, respectiv, 47% până la sfârșitul anului 2014 (figura 3.1).

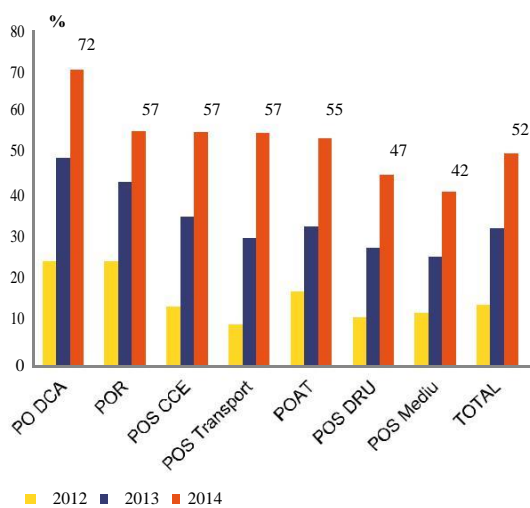

Fig. 3.1. Absorbția fondurilor UE pe programe operaționale

Sursa: Ministerul Fondurilor Europene

Dificultățile întâmpinate în implementarea programelor finanțate prin fondurile structurale împiedică atingerea obiectivelor programelor operaționale. Pe lângă conducerea strategică deficitară, printre dificultățile legate de implementarea programelor se enumeră: lacunele

persistente din sistemele de gestionare, incapacitatea de a anticipa și de a aborda în mod proactiv deficiențele de implementare, coordonarea redusă dintre departamentele responsabile, slaba capacitate instituțională pentru punerea în aplicare a strategiilor sectoriale, procedurile naționale greoaie pentru gestionarea proiectelor de investiții publice, situația financiară precară a sectorului construcțiilor, precum și deficiențele persistente din sistemul de achiziții publice. Riscul de dezangajare a fondurilor structurale și a fondurilor de coeziune persistă atât pentru 2015, cât și pentru momentul închiderii programelor, în 2017. Din cauza întârzierilor înregistrate în pregătirea proiectelor sau a pregătirii insuficiente a acestora, ar putea apărea dificultăți de implementare și în perioada de programare 2014-2020 (tabelul 3.2).

Accesul întreprinderilor la finanțare este în continuare dificil și costisitor, în special în cazul IMM. Forumul Economic Mondial a identificat accesul la finanțare ca reprezentând principalul obstacol în calea dezvoltării unei afaceri în România.

Tabelul 3.2. Ratele de absorbție a fondurilor europene

Data	FEADR	% din totalul FEADER	FSC	% din totalul FCS	Total general	% din totalul general
Mar-09	171	2,1%	87	0,5%	259	0,9%
Dec-10	1436	17,7%	368	1,9%	1804	6,6%
Mar-11	1552	19,1%	548	2,9%	2100	7,7%
Dec-11	2683	33,0%	1066	5,6%	3749	13,8%
Dec-12	3538	43,5%	2204	11,6%	5742	21,1%
Dec-13	4884	60,1%	6430	33,7%	11314	41,6%
Dec-14	6160	75,8%	9954	52,2%	16114	59,3%

Sursa: conform informației Comisiei Europene.

În 2013, rezultatele României legate de indicii privind accesul IMM la finanțare s-au situat pe antepenultima poziție la nivelul UE, manifestând o tendință descrescătoare în raport cu 2007. Chiar dacă au recurs într-o mai mare măsură la creditele bancare, doar 43% din IMM-urile din România consideră că împrumuturile bancare sunt relevante pentru funcționarea lor. Pentru comparație, acest procent este de 57% în UE, 54% în Bulgaria, 52% în Letonia și 50% în Polonia și în Republica Cehă. Rata medie a dobânzii pentru împrumuturi mai mici sau egale cu 1 milion EUR este cea mai mare din UE, iar creditele bancare sunt adesea înlocuite cu alte surse de credit, mai costisitoare, printre care se enumeră liniile de credit, facilitățile de

descoperit de cont și descoperitul de cont asociat cardului de credit. Atunci când contractează împrumuturi bancare, IMM sunt, de asemenea, afectate în mod deosebit de birocrație, de cerințele în materie de garanții și de gradul scăzut de transparență. În prima jumătate a anului 2014, o tentativă finanțată de autoritățile publice și care viza introducerea unor standarde minime în materie de transparență pentru condițiile de acordare a împrumuturilor nu a obținut sprijinul Asociației Române a Băncilor. Schema de garanții de stat pentru împrumuturile acordate de bănci IMM a fost relansată în 2014 în condiții mai favorabile. Procedurile sunt reduse și simplificate în continuare, însă domeniul de aplicare al schemei este în continuare limitat.

Finanțarea pieței de capital este limitată în România. Piața de capital din România este slab dezvoltată. Întreprinderile mari încă nu identifică piața de capital drept o sursă de finanțare, iar pentru IMM nu există nicio piață alternativă. Nu există un cadru de reglementare adecvat care să includă protecția investitorilor și a întreprinzătorilor, pentru capitalul de risc sau alte surse alternative de finanțare. Investițiile în capitalul de risc au scăzut cu aproape 74% între 2007 și 2012. În vederea dezvoltării unor forme alternative de finanțare, a fost prezentat Parlamentului un proiect de lege privind stimularea investitorilor individuali - business angels. Se preconizează că pe curând această lege va fi adoptată. În plus, se lucrează la o serie de inițiative legislative privind incubatoarele de afaceri, mediatorii creditelor pentru IMM-uri și finanțarea participativă (*crowd-funding*).

Datoria guvernamentală și strategia de administrare a datoriei publice guvernamentale

Un factor-cheie care a contribuit la creșterea cererii pentru titlurile de stat a fost decizia agenției de rating S&P de includere a României în categoria „investment grade”, ceea ce a condus la includerea obligațiunilor de stat, începând cu luna iulie 2014 în perioadă de referință a piețelor emergente.

Pentru a reduce costurile de finanțare și a promova o mai bună funcționare a pieței secundare, MFP intenționează să continue politica de construire de serii de obligațiuni de stat de tip benchmark lichide de-a lungul întregii curbe de randament, coroborate cu o politică economică, de emitere a titlurilor de stat, prin stabilirea numărului de obligațiuni de stat de tip benchmark, a unor măsuri pentru volumul unei emisiuni, precum și informarea în prealabil a pieței în ceea ce privește volumele, frecvența lansării/redeschiderii anumitor categorii de maturități. Ca parte a acestei politici, MFP intenționează să elimine gradual emisiunile de titluri denominate în EURO pe piața internă, pe termen mediu [58].

Pentru îmbunătățirea activității pe piața secundară, MFP are în vedere introducerea în prima jumătate a anului 2015 a platformei electronice de tranzacționare (ETP) care va contribui la

creșterea transparenței cotațiilor și implicit a formării prețurilor aferente titlurilor de stat, asigurând premisele reducerii costurilor de tranzacționare pentru participanții din piața secundară. Totodată, în cursul anului 2015, după elaborarea cadrului procedural și operațional, MFP intenționează să utilizeze operațiuni economice de piață secundară, de tipul „buy back” și „bond exchange”, în scopul accelerării creării de titluri de stat de tip benchmark lichide și facilitării refinanțării seriilor cu volume mari care devin scadente. Pentru un management eficient al lichidităților, MFP intenționează să înceapă a utiliza operațiuni de tip „reverse repo”, în baza unei consultări în prealabil cu BNR, în vederea coordonării politicilor de finanțare și management al lichidităților cu cele monetare.

În ceea ce privește sursele de finanțare *externă* pe termen mediu, acestea se vor asigura în principal prin emisiuni de euroobligațiuni pe piețele externe de capital în cadrul Programului-cadru de emisiuni de titluri de stat (MTN) și în completare se vor contracta împrumuturi de la creditori oficiali (instituții financiare internaționale și agenții guvernamentale). MFP intenționează să mențină prezența pe piețele internaționale de capital, chiar dacă acest lucru este posibil să se realizeze prin volume mai mici întrucât piața internă va constitui sursa de finanțare. Cele mai multe emisiuni de obligațiuni pe piețele externe vor fi denominate în EURO pentru a consolida și extinde referințele de preț pentru titlurile de stat, în special pe maturități lungi în funcție de condițiile de piață. Cu toate acestea, emisiunile denominate în USD pe piețele externe sau în alte valute pot oferi avantaje, prin extinderea maturității, capacitatea crescută a pieței de absorbție a noilor emisiuni și diversificarea bazei de investitori. Această sursă de finanțare este în mod particular importantă pentru România ca sursă de finanțare în cazul unor evenimente externe care ar putea limita accesul la finanțare pe piața europeană.

MFP va păstra flexibilitatea în ceea ce privește momentul accesării pieței internaționale și volumul emisiunilor externe, ținând cont de costuri, de considerentele de risc, de potențialele implicații asupra obiectivelor și politicilor băncilor străine, precum și de evoluția pieței locale. În plus, MFP intenționează să utilizeze operațiuni de piață secundară, de tipul buy back și bond exchange, în scopul facilitării refinanțării seriilor cu volume și dobânzi mari care devin scadente în următoarea perioadă.

În completare, implementarea reformelor în sectoare economice-cheie, precum și a unor programe/proiecte prioritare pentru economia românească vor continua să fie finanțate din împrumuturile contractate de la instituțiile financiare internaționale (Banca Mondială, BEI, BDCE, BERD) [8].

Sursele necesare refinanțării datoriei publice guvernamentale se vor asigura de pe piețele pe

care s-au emis aceste datorii, precum și din rezerva financiară în valută la dispoziția Trezoreriei Statului. Pentru îmbunătățirea managementului datoriei publice și evitarea presiunilor sezoniere în asigurarea surselor de finanțare a deficitului bugetar și de refinanțare a datoriei publice guvernamentale, se are în vedere menținerea rezervei financiare (buffer) în valută la dispoziția Trezoreriei Statului, la un nivel confortabil, astfel încât să fie diminuate riscurile aferente perioadelor caracterizate de o volatilitate ridicată pe piețele financiare. Pentru anul 2015, nivelul acestui buffer va fi în stare să acopere 4 luni din necesarul brut de finanțare.

Pe fondul unei creșteri economice medii anuale de 3,7% din PIB și a unor deficite calculate conform metodologiei UE de sub 1,2% din PIB, în perioada 2016–2018, estimăm că ponderea datoriei guvernamentale brute nu va depăși 40% din PIB, după cum rezultă din figura 3.2.

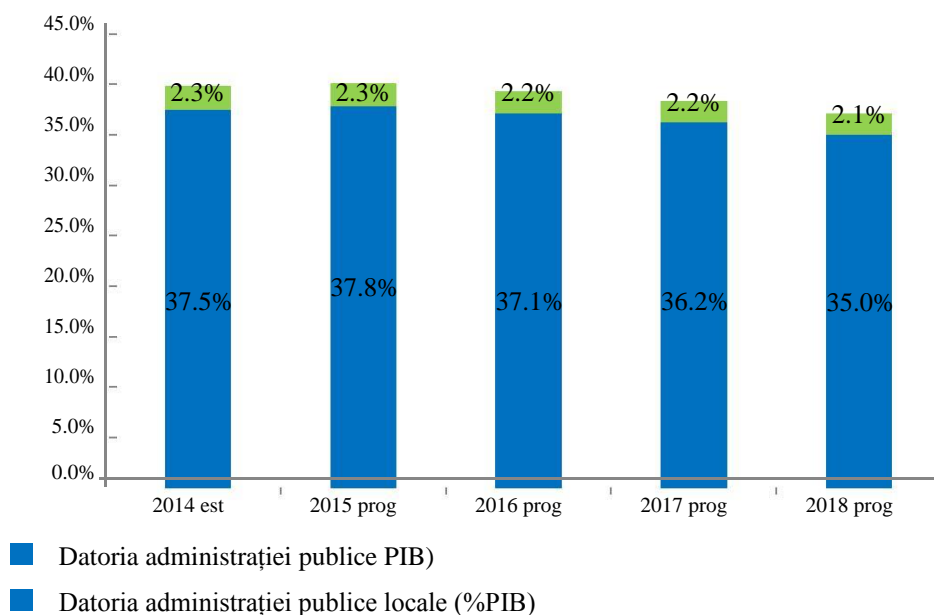

Fig. 3.2. Datoria guvernamentală brută conform metodologiei UE

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

Dacă se au în vedere activele financiare lichide, nivelul datoriei guvernamentale nete (reprezentând datoria guvernamentală brută minus activele financiare lichide) în perioada de analiză nu va depăși 33% din PIB (figura 3.3).

Factorii care au influență asupra modificării ponderii datoriei guvernamentale în PIB în perioada 2015-2018, în ajustările stoc-fluxuri sunt prezentați în anexa 4

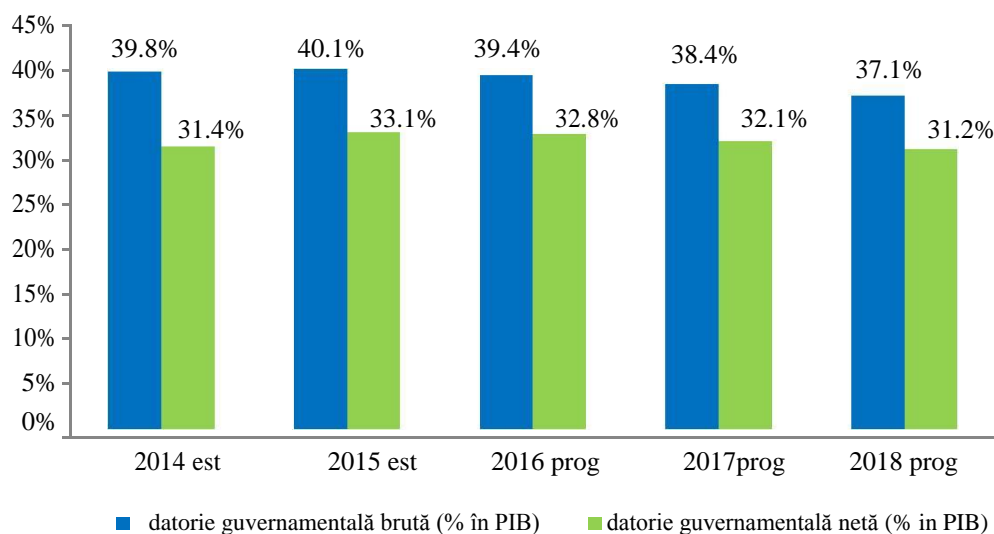

Fig. 3.3. Datoria guvernamentală conform metodologiei UE
Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

3.4. Modalități de eficientizare a utilizării investițiilor în economia națională

Eficientizarea investițiilor presupune nu numai soluționarea adecvată, corectă a problemei, dar și o judicioasă selectare a scopului urmărit prin analiza conceptelor, tratărilor. Investițiile într-un sector sau altul al economiei naționale nu constituie un scop în sine, de regulă, realizarea acestora este subordonată principalelor sarcini ale economiei în ansamblul ei. Deci, orizontul celor care se ocupă cu elaborarea variantelor de atragere a investițiilor trebuie să includă și informații vizând obiectivele generale ale creșterii economice. Pentru aceasta este adecvat principiul, axioma, postulatul: economia națională în orice moment, în orice situație trebuie să fie echilibrată. Creșterea, atragerea investițiilor străine trebuie să se înscrie în restricțiile economiei naționale. Eficiența economică este definită ca raportul dintre efectele obținute și cheltuielile consumate în acest scop. În unele cazuri, problema eficienței se reduce la minimizarea costurilor, în altele la maximizarea efectelor [135, p. 6-9].

Investițiile trebuie să asigure nu numai maximum efecte, sau minim cheltuieli, ci acestea (investițiile) trebuie să nu fie nici sub, nici supranormelor optime de acumulare în raport cu volumul consumului neproductiv. În caz contrar, produsele finite (efectele) realizate în urma „investițiilor” ar putea fi: sau sub sau supravolumului necesar de bunuri, de servicii. Deosebiri între variantele supuse comparării apar și datorită distribuirii diferite în timp a elementelor ce caracterizează atât eforturile, cât și efectele. Ca urmare, metodologiile cunoscute includ părți speciale dedicate modalităților de corectare a mărimilor în timp. Prezintă interes și deosebirile ce se manifestă la diferitele trepte ale analizei economice în privința numărului indicatorilor. Investițiile pot fi

caracterizate nu printr-un singur, ci printr-un sistem de indicatori care înlesnește analiza multiplelor aspecte ale eficienței economice.

În viziunea noastră, numai în baza metodelor de programare matematică economistul economistul poate să ofere soluții optime în situații deosebit de complexe ce pot apărea în domeniul investițiilor la nivel micro, mezo, macro. Modalitatea cea mai simplă de redare a eficienței economice constă în determinarea raportului dintre venitul net și totalitatea fondurilor fixe și circulante [141].

Eficiența economică a investițiilor, a tehnologiilor principal noi, a formelor de organizare a activităților productive în cele mai diverse domenii ale economiei naționale, cu toate specificările și particularitățile, în linii mari, se reduce la soluționarea unui șir de probleme, inclusiv la determinarea metodologiei eficienței economice a investițiilor, a tehnologiilor principal noi; modalităților de comparare a variantelor de investiții în diverse domenii, variantelor cu capacități diferite; particularităților eficienței economice în procesele de aderare a României la UE; particularităților eficienței economice în domeniile de cercetare științifică, tehnică, tehnologică, de generare a produselor inteligente, a ideilor, a softurilor; particularităților eficienței economice în procesele de automatizare a proceselor de producție, de implementare a unor noi forme de organizare a muncii, de folosire a tehnicii de calcul, a bazelor de date, a driverilor etc.; prețurilor la tehnologiile principal noi fără precedent în spațiu, în timp; tehnicilor de actualizare a valorilor în perioadele de crize economico-financiare, în perioadele de percolare a valorilor; eficienței economice în procesele de perfecționare a relațiilor economice internaționale, în procesele de reorientare a unor colaborări devenite tradiționale cu alte colaborări cu parteneri economici noi (figura 3.4).

Investițiilor economice trebuie să le proceadă conceptul funcționării economiei naționale: economia națională este ghidată, coordonată, supravegheată, programată de către guvern sau este lăsată la discreția haosului, la discreția cererii și a ofertei. În viziunea noastră, investițiilor din orice domeniu este necesar să le fie “impuse” anumite restricții, “cerințe” și cu caracter social, nu numai ecologic. Investițiile devin ”generatoare” de locuri de muncă. Necesitățile de locuri de muncă, în profil teritorial, în județele, regiunile României sunt diferite. Deci, investițiile pot și trebuie să țină cont de problemele socioeconomice ale fiecăruia din cele 42 de județe ale României. În viziunea noastră, în România, investițiile trebuie orientate nu acolo unde “profitul” sperat este mai mare, ci în regiunile de Nord-Est, Sud-Est, unde sărăcia este la ea “acasă”, unde nivelul de dezvoltare teritorială este mult sub nivelul mediu de dezvoltare a județelor din România.

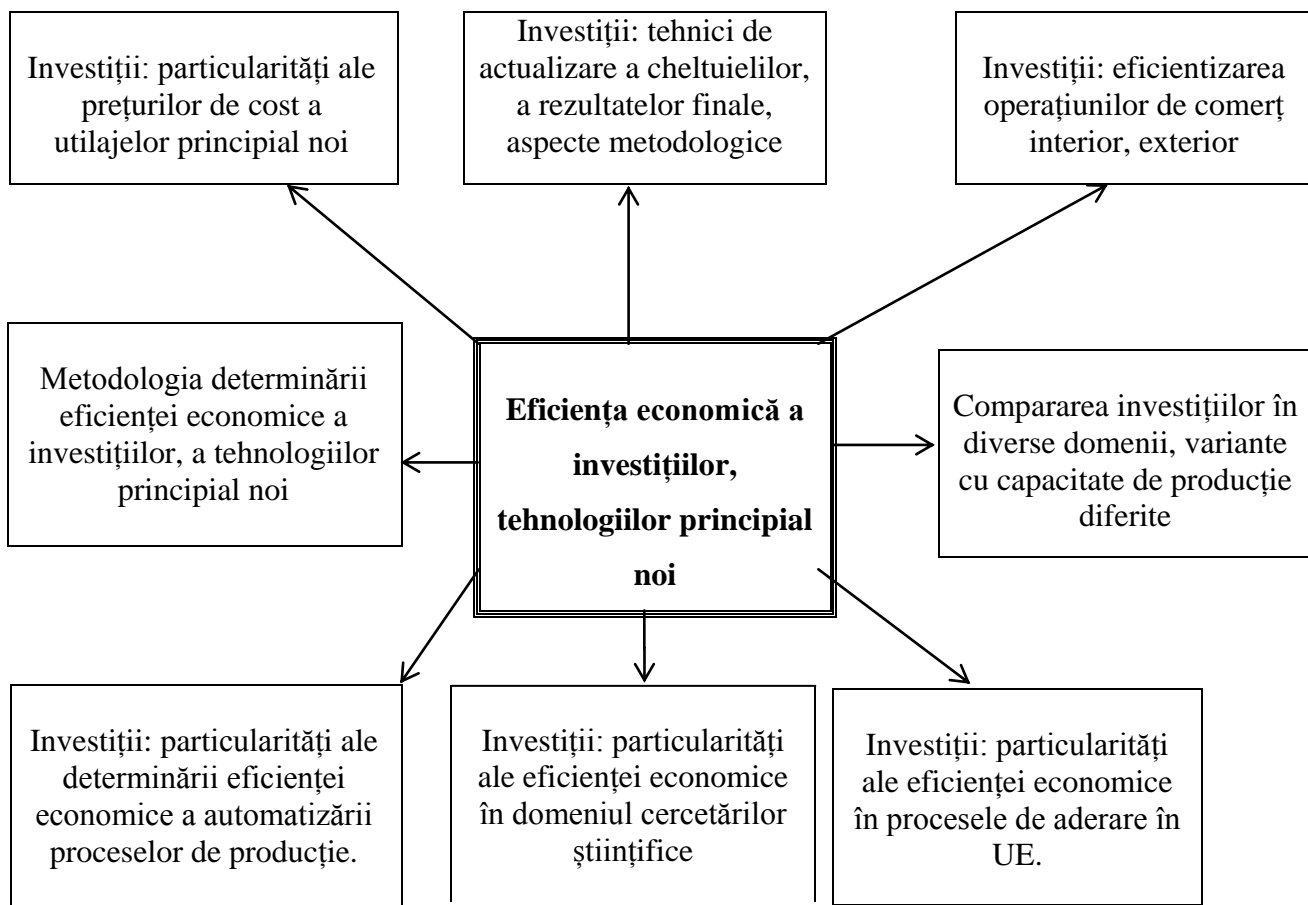

Fig. 3.4. Schema- bloc “Eficiența economică a investițiilor, a tehnologiilor principal noi”

Sursa: elaborată de autor

E știut că producția fiecărei ramuri din economia națională este determinată de cererea finală pentru producerea mijloacelor de producție, pentru producerea bunurilor destinate consumului neproductiv, pentru prestări de cele mai diverse servicii. Modul de stabilire a cererii trebuie să fie științific argumentat. Cererea și oferta trebuie să fie echilibrate nu față de “piață” ci de procesele de investiții. Echilibrul dintre cerere și ofertă, mai precis, necesitatea stabilirii echilibrului dintre cerere și ofertă, trebuie să servească în calitate de ”condiție”, de ”restricție” în toate calculele legate de investițiile economice. Volumul investigațiilor poate fi realizat în “afara” sistemului economic [167, p. 53-61].

În acest caz, consecințele pot fi cele mai nefavorabile pentru economia națională: capacitățile create în unele ramuri pot fi insuficiente, în alte ramuri – în plus. Economia națională va avea de suportat pierderi sau din cauza neajunsului de capacitate, sau din cauza unui surplus de capacitate neutilizate. Posibilitatea îndeplinirii sarcinilor de producție pentru perioada care urmează depinde de

capacitatea de producție a fiecărei ramuri și de volumul investițiilor productive care se fac în scopul lărgirii capacităților de producție.

Necesarul de obiecte de investiții al fiecărei ramuri depinde de sarcina de producție X_j , $j = 1, 2, \dots, n$, stabilită pentru perioada următoare. Exprimarea cantitativă a acestor dependențe se realizează aplicând analiza dinamică a legăturilor dintre ramuri, cunoscută sub denumirea de metoda input-output sau balanța legăturilor dintre ramuri (BLR) (vezi anexa 9). În continuare, ideea, metodologiei acestei metode va fi expusă astfel: (1) printr-un exemplu; (2) pentru cazul general; (3) pentru cazul când sunt examinate 2-3 sectoare ale economiei naționale, sunt amănunțit expuse etapele de rezolvare a problemei eficienței economice la nivel macro.

Exemplul 1. În baza datelor inițiale din tabelul 3.3 să se determine: coeficienții cheltuielilor directe în consumul productiv în profilul a trei sectoare: agroalimentar (AA); industrial (I); și construcții; coeficienții de investiții; produsul final destinat consumului productiv, consumului neproductiv; creșterea producției globale, indicatorii macroeconomici.

Tabelul 3.3. Date inițiale

Indi- cator Sector	Consumul productiv în sectorul:			Produsul final acumulat și folosit în sectorul: $y^{(a)}$			Produsul final consumat $y^{(c)}$	Producția globală	Creșterea producției față de anul precedent
	AA	I	C	AA	I	C			
Agro- alimentar (AA)	20	60	14	24	24	18	70	230	8
Industrial (I)	60	90	30	16	4	10	50	260	4
Construcții (C)	8	5	3	32	28	4	10	90	2

Sursa: Calculele autorului în baza datelor statistice din a.2014

Pe baza datelor din tabel se poate calcula matricea cheltuielilor directe A:

$$A = \begin{pmatrix} 0,087 & 0,231 & 0,156 \\ 0,261 & 0,346 & 0,333 \\ 0,035 & 0,019 & 0,033 \end{pmatrix}, \quad (3.1)$$

precum și coeficienții de investiții k:

$$k = \begin{pmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 2 & 1 & 5 \\ 4 & 7 & 2 \end{pmatrix} \quad (3.2)$$

Pentru a stabili creșterea producției în anul următor trebuie să se calculeze inversa matricei (vezi anexa 5) coeficienților de investiții k^{-1} :

$$k^{-1} = \begin{pmatrix} -0,3793 & 0,5862 & 0,2413 \\ 0,1839 & -0,3448 & 0,0344 \\ 0,1149 & 0,0344 & -0,1034 \end{pmatrix} \quad (3.3)$$

Produsul final acumulat al fiecărui sector pentru perioada inițială (de bază) se determină astfel:

$$y_1^{(a)}(0) = 24+24+18 = 66; \quad (3.4)$$

$$y_2^{(a)}(0) = 16+4+10 = 30; \quad (3.5)$$

$$y_3^{(a)}(0) = 32+28+4 = 64. \quad (3.6)$$

Deci, creșterea producției față de anul precedent se calculează pe baza relației:

$$\begin{pmatrix} \Delta x_1(0) \\ \Delta x_2(0) \\ \Delta x_3(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,3793 & 0,5862 & 0,2413 \\ 0,1839 & -0,3448 & 0,0344 \\ 0,1149 & 0,0344 & -0,1034 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 66 \\ 30 \\ 64 \end{pmatrix} =$$

$$= \begin{pmatrix} -0,3793 \cdot 66 + 0,5862 \cdot 30 + 0,2413 \cdot 64 \\ 0,1839 \cdot 66 + (-0,3448) \cdot 30 + 0,0344 \cdot 64 \\ 0,1149 \cdot 66 + 0,0344 \cdot 30 + (-0,1034) \cdot 64 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 8 \\ 4 \\ 2 \end{pmatrix} \quad (3.7)$$

Producția globală a fiecărui sector pentru $t=1$ se stabilește ușor, adăugând această creștere la producția anului de bază, inițial $t=0$:

$$x_1 = 70 + 8 = 78; \quad (3.8)$$

$$x_2 = 50 + 4 = 54; \quad (3.9)$$

$$x_3 = 10 + 2 = 12. \quad (3.10)$$

După ce s-a stabilit valoarea producției globale pentru perioada $t=1$, trebuie să se împartă, să se divizeze această producție la consumul productiv curent, produsul final acumulat ($y_i^{(a)}(1), i = 1,2,3$) și produsul final destinat consumului neproductiv ($y_i^{(c)}(1), i = 1,2,3$).

Consumul productiv curent (fluxul intersectorial) este ușor de stabilit, deoarece sunt cunoscuți coeficienții cheltuielilor directe, matricea A:

$$AX = \begin{pmatrix} 0,087 & 0,231 & 0,156 \\ 0,261 & 0,346 & 0,333 \\ 0,035 & 0,019 & 0,033 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 78 \\ 54 \\ 12 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,087 \cdot 78 + 0,231 \cdot 54 + 0,156 \cdot 12 \\ 0,261 \cdot 78 + 0,346 \cdot 54 + 0,333 \cdot 12 \\ 0,035 \cdot 78 + 0,019 \cdot 54 + 0,033 \cdot 12 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 21,132 \\ 43,038 \\ 4,152 \end{pmatrix} \quad (3.11)$$

Rămâne să se determine produsul final acumulat ($y^{(a)}$) și produsul final destinat consumului neproductiv. Dacă partea care se acumulează (investițiile) se face prin metode științifice argumentate, se va obține o creștere a producției în cazul în care se mențin constanți coeficienții investiționali. În acest caz, produsul final destinat consumului neproductiv $y_i^{(a)}(1)$ se obține ca diferența dintre producția globală a fiecărui sector și partea din producție repartizată pentru consum productiv și acumulare. Se poate proceda și invers, adică se stabilește preventiv de către experții economici produsul destinat consumului neproductiv $y_i^{(a)}(1), i = 1,2,3$, iar partea acumulată rezultă prin diferență. Considerăm că pentru perioada următoare se stabilește de către experți volumul acumulării. Trebuie considerat că mărimea acestui indicator nu este arbitrară. Limita superioară pe care o putem admite pentru $y_i^{(a)}(1), i = 1,2,3$ se obține dacă acceptăm ipoteza că produsul final destinat consumului este egal cu zero (ipotetic). Pentru cazul examinat, limita superioară a acumulărilor în anul $t=1$ este:

$$y_1^{(a)}(1) \leq x_1(1) - \sum_{j=1}^3 a_{1j} x_j = 78 - 21,132 = 56,868 \quad (3.12)$$

$$y_2^{(a)}(1) \leq x_2(1) - \sum_{j=1}^3 a_{2j} x_j = 54 - 43,038 = 10,962 \quad (3.13)$$

$$y_3^{(a)}(1) \leq x_3(1) - \sum_{j=1}^3 a_{3j} x_j = 12 - 4,152 = 7,848 \quad (3.14)$$

Folosirea acestei acumulări pentru investiții este determinată de programul de perspectivă al economiei naționale și de structura tehnologică. Astfel, dacă volumul investițiilor va fi egal cu volumul maxim al acumulărilor stabilite mai sus, creșterea producției se obține din relația:

$$\begin{aligned} b \begin{pmatrix} \Delta x_1(1) \\ \Delta x_2(1) \\ \Delta x_3(1) \end{pmatrix} &= \begin{pmatrix} -0,3793 & 0,5862 & 0,2413 \\ 0,1839 & -0,3448 & 0,0344 \\ 0,1149 & 0,0344 & -0,1034 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 56,868 \\ 10,962 \\ 7,848 \end{pmatrix} = \\ &= \begin{pmatrix} -0,3713 \cdot 56,868 + 0,5862 \cdot 10,962 + 0,2413 \cdot 7,848 \\ 0,1839 \cdot 56,868 + (-0,3448) \cdot 10,962 + 0,0344 \cdot 7,848 \\ 0,1149 \cdot 56,868 + 0,0344 \cdot 10,962 + (-0,1034) \cdot 7,848 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -13,25 \\ 6,95 \\ 6,11 \end{pmatrix} \end{aligned} \quad (3.15)$$

Observăm că în sectorul AA în anul $t=1$ produsul global în comparație cu anul $t=0$ se va reduce cu 13,25, iar în sectoarele (I) și (C) vor fi realizate creșteri respectiv cu 6,95 și 6,11. Cauza acestui rezultat inadmisibil din punct de vedere economic este raportul greșit dintre $y_1^{(a)}(1)$, $y_2^{(a)}(1)$ și $y_3^{(a)}(1)$, în comparație cu mărimea coeficienților de investiții, adică cu elementele

matricei k^{-1} . Deci investițiile în sectoarele productive nu pot fi (nu trebuie) „atrase” fără a menține anumite dependențe, proporții între acumulările dintre sectoare și consumul neproductiv. Din BLR $AX+Y=X$ pentru anul $t=1$ a fost determinat produsul final $y_i(1)$, $i = 1,2,3$, adică $y_1(1) = 56,86$; $y_2(1)=10,962$; $y_3(1)=7,848$.

Se pune problema: cum poate fi „divizat” $y_i(1)$, $i=1,2,3$ în produsul final destinat acumulărilor productive, adică crearea mijloacelor de producere și a unui produs final destinat consumului neproductiv. Raportul dintre $y_i^{(a)}(1)$, $i=1,2,3$ și $y_i^{(c)}(1)$ poate fi stabilit în primul rând pe baza analizei coeficienților de investiții k^{-1} . Afirmatia este discutabilă fără a fi propus un algoritm, o modalitate de evidențiat: „care parte din produsul final realizat în anul $t=1$ trebuie să fie destinat acumulărilor productive și care parte (restul) să fie direcționat consumului neproductiv.

Deci, investițiile, fie străine, sau obținute în baza creditelor totuși, ele nu pot fi efectuate la întâmplare. Acestea științific trebuie să fie orientate spre crearea mijloacelor de producere și a bunurilor pentru consumul neproductiv (vezi anexele 6 și 8).

Altfel spus, produsele finite $y_1(1) = 56,868$; $y_2(1) = 10,962$; $y_3(1) = 7,848$ trebuie direcționate spre crearea mijloacelor de producere; crearea bunurilor pentru consumul neproductiv. Notăm prin α_1 ; α_2 ; α_3 – cota-parte a produsului finit din sectoarele 1; 2; 3 direcționată spre producerea mijloacelor de producere, adică pentru acumulări productive. În acest caz, acumulările productive în sectoarele (1); (2); (3) vor constitui respectiv:

$$y_1^{(a)}(1) = y_1(1) \cdot \alpha_1 = 56,868 \cdot \alpha_1; \quad (3.16)$$

$$y_2^{(a)}(1) = y_2(1) \cdot \alpha_2 = 10,962 \cdot \alpha_2;$$

$$y_3^{(a)}(1) = y_3(1) \cdot \alpha_3 = 7,848 \cdot \alpha_3,$$

unde α_1 ; α_2 ; α_3 sunt variabile necunoscute. Admitem: $0 < \alpha_1 < 1$; $0 < \alpha_2 < 1$; $0 < \alpha_3 < 1$, adică în economia națională acumulările productive, mijloacele de producere nu pot și nu trebuie să depășească volumul produsului finit. În aceste condiții elaborăm relația care determină intervalele de creștere a produsului global în profilul sectoarelor examinate:

$$\begin{pmatrix} \Delta x_1(1) \\ \Delta x_2(1) \\ \Delta x_3(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,3793 & 0,5862 & 0,2413 \\ 0,1839 & -0,3448 & 0,0344 \\ 0,1149 & 0,0344 & -0,1034 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 56,868 \cdot \alpha_1 \\ 10,962 \cdot \alpha_2 \\ 7,848 \cdot \alpha_3 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}; \quad (3.17)$$

$$\text{sau} \begin{pmatrix} -0,3793 \cdot 56,868 \cdot \alpha_1 + 0,5862 \cdot 10,962 \cdot \alpha_2 + 0,2413 \cdot 7,848 \cdot \alpha_3 \\ 0,1839 \cdot 56,868 \cdot \alpha_1 + (-0,3448) \cdot 10,962 \cdot \alpha_2 + 0,0344 \cdot 7,848 \cdot \alpha_3 \\ 0,1149 \cdot 56,868 \cdot \alpha_1 + 0,0344 \cdot 10,962 \alpha_2 + (-0,1034) \cdot 7,848 \cdot \alpha_3 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix} \quad (3.18)$$

$$\begin{cases} -21,57\alpha_1 + 6,43\alpha_2 + 1,89\alpha_3 > 0 \\ 10,46\alpha_1 - 3,78\alpha_2 + 0,27\alpha_3 > 0 \\ 6,53\alpha_1 + 3,77\alpha_2 - 0,81\alpha_3 > 0 \end{cases}$$

Din acest sistem sunt determinate acumulările productive. Produsul finit $y_1(1)$; $y_2(1)$; $y_3(1)$, fiind înmulțit respectiv la $(1-\alpha_1)$; $(1-\alpha_2)$; $(1-\alpha_3)$, obținem volumul produsului finit.

Caz general (vezi anexa 7). Pentru determinarea influenței pe care o exercită investițiile făcute într-o perioadă de timp, t , asupra producției din perioada următoare, $(t+1)$, Oscar Lange a împărțit produsul finit din ramura i , y_i , în anul t , în produsul finit destinat consumului neproductiv, $y_i^{(c)}$ și produsul finit destinat acumulării productive, $y_i^{(a)}$, adică:

$$y_i(t) = y_i^{(c)} + y_i^{(a)}, i = 1, 2, \dots, n \quad (3.19)$$

[tabelul 3.4; 3.5]

Programul de producție pentru anul $(t+1)$ este legat de programul anului t prin acumularea obținută în anul t . Produsul finit acumulat din ramura i este destinat investițiilor în ramura j . Dacă notăm: $\Delta y_{ij}(t)$ – partea din produsul finit al ramurii, investit în mijloacele de producție ale ramurii j , se poate scrie:

$$y_i^{(a)}(t) = \sum_{j=1}^n \Delta y_{ij}(t), i = 1, 2, \dots, n \quad (3.20)$$

[tabelul 3.4; 3.5]

Stabilim legătura dintre produsul final din ramura i investit în ramura j în anul t și creșterea produsului ramurii j în anul $t+1$, adică $X_j(t+1) - X_j(t) = \Delta X_j(t+1)$. Oscar Lange [221] determină matricea coeficienților de investiții astfel:

$$k_{ij} = \frac{\Delta y_{ij}}{\Delta X_j}; i, j = 1, 2, \dots, n \quad (3.21)$$

[tabelul 3.4; 3.5]

Cunoașterea coeficienților investițiilor permite să se stabilească ce cantitate de produs finit obținut în anul t în diferite ramuri trebuie repartizat ramurii j pentru a mări producția acestei ramuri cu o unitate. Din relația $\Delta k_{ij} = \frac{\Delta y_{ij}}{\Delta X_j}$ determinăm $\Delta y_{ij} = \Delta X_j \cdot k_{ij}; i, j = 1, 2, \dots, n$ sau

$$y_i^{(a)} = \sum_{j=1}^n \Delta y_{ij} = \sum_{j=1}^n \Delta X_j k_{ij} = \sum_{j=1}^n k_{ij} (X_j(t+1) - X_j(t)), i = 1, 2, \dots, n \quad (3.22)$$

Acest sistem din n ecuații cu $2n$ necunoscute exprimă dependența dintre produsul finit destinat pentru investiții în diferite ramuri ale economiei naționale și creșterea producției globale în aceste ramuri în anul următor. Pentru soluționarea sistemului trebuie ca n necunoscute să fie determinate exogen. Admitem că sunt cunoscute “intențiile”, “dorințele” de creștere economică în profilul fiecărei ramuri. În forma matricială vectorul $y_i^{(a)}$, $I = 1, 2, \dots, n$ poate fi scris:

$$\begin{pmatrix} y_1^{(a)} \\ y_2^{(a)} \\ \vdots \\ y_i^{(a)} \\ \vdots \\ y_n^{(a)} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1j} & \dots & k_{1n} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2j} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{i1} & k_{i2} & \dots & k_{ij} & \dots & k_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nj} & \dots & k_{nn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta x_1 \\ \Delta x_2 \\ \vdots \\ \Delta x_j \\ \vdots \\ \Delta x_n \end{pmatrix} \quad (3.23)$$

Creșterea producției fiecărei ramuri se obține înmulțind la stânga vectorii produsului acumulat cu inversul matricei coeficienților de investiții:

$$\begin{pmatrix} \Delta x_1 \\ \Delta x_2 \\ \vdots \\ \Delta x_j \\ \vdots \\ \Delta x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1j} & \dots & k_{1n} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2j} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{i1} & k_{i2} & \dots & k_{ij} & \dots & k_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nj} & \dots & k_{nn} \end{pmatrix}^{-1} \cdot \begin{pmatrix} y_1^{(a)} \\ y_2^{(a)} \\ \vdots \\ y_j^{(a)} \\ \vdots \\ y_n^{(a)} \end{pmatrix} \quad (3.24)$$

Interpretarea economică a coeficienților matricei inverse:

$$\begin{pmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1j} & \dots & k_{1n} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2j} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{i1} & k_{i2} & \dots & k_{ij} & \dots & k_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nj} & \dots & k_{nn} \end{pmatrix}^{-1} = \begin{pmatrix} B_{11} & B_{12} & \dots & B_{1j} & \dots & B_{1n} \\ B_{21} & B_{22} & \dots & B_{2j} & \dots & B_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ B_{i1} & B_{i2} & \dots & B_{ij} & \dots & B_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ B_{n1} & B_{n2} & \dots & B_{nj} & \dots & B_{nn} \end{pmatrix} \quad (3.25)$$

Coeficienții B_{ij} ; $I, j = 1, 2, \dots, n$ arată cât trebuie să crească producția ramurii I pentru a asigura creșterea cu o unitate a investițiilor în ramura j . După ce s-a calculat producția pentru anul $(t+1)$ prin relația $X_i(t+1) = X_i(t) + \Delta X_i(t+1)$, apare problema x , adică să se determine ce parte din produsul finit y_i trebuie să fie destinat acumulărilor productive, restul consumului neproductiv.

Tabelul 3.4. Date inițiale

Ra- mu- ra	Consumul productiv în ramura j						Produsul finit acumulat și folosit în ramura j						Produsul finit consumat $y_i^{(c)}$	Produ- cția globală x_i	Creșterea producției față de anul precedent Δx_i
	1	2	...	j	...	n	1	2	...	j	...	n			
	x_{i1}	x_{i2}	...	x_{ij}	...	x_{in}	Δy_{i1}	Δy_{i2}	...	Δy_{ij}	...	Δy_{in}			
1	x_{11}	x_{12}	...	x_{1j}	...	x_{1n}	Δy_{11}	Δy_{12}	...	Δy_{1j}	...	Δy_{1n}	$y_1^{(c)}$	x_1	Δx_1
2	x_{22}	x_{22}	...	x_{2j}	...	x_{2n}	Δ	Δy_{21}	...	Δy_{21}	...	Δy_{2n}	$y_2^{(c)}$	x_2	Δx_2
⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	⋮
i	x_{i1}	x_{i2}	...	x_{ij}	...	x_{in}	Δ	Δy_{i1}	...	Δy_{i2}	...	Δy_{in}	$y_i^{(c)}$	x_i	Δx_i
⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	⋮
n	x_{n1}	x_{n2}	...	x_{nj}	...	x_{nn}	Δ	y_{n1}	...	Δy_{n2}	...	Δy_{nn}	$y_n^{(c)}$	x_n	Δx_n

Sursa: elaborat de autor.

Tabelul 3.5. Date exprimate prin coeficienții cheltuielilor directe, prin coeficienții de investiții (k)

Ra- mu- ra	Consumul productiv în ramura j						Produsul finit acumulat și folosit în ramura j						Produsul finit consumat $y_i^{(c)}$	Produ- cția globa- lă x_i	Creșterea producției față de anul precedent Δx_i
	$Q_{i1}x_i$	$Q_{i2}x_i$...	$Q_{ij}x_i$...	$Q_{in}x_i$	$k_{i1}\Delta x_i$	$k_{i2}\Delta x_i$...	$k_{ij}\Delta x_j$...	$k_{in}\Delta x_i$			
1	$Q_{11}x_1$	$Q_{12}x_2$...	$Q_{1j}x_j$...	$Q_{1n}x_n$	$k_{11}\Delta x_1$	$k_{12}\Delta x_2$...	$k_{1j}\Delta x_j$...	$k_{1n}\Delta x_n$	$y_1^{(c)}$	x_1	Δx_1
2	$Q_{21}x_1$	$Q_{22}x_2$...	$Q_{2j}x_j$...	$Q_{2n}x_n$	$k_{21}\Delta x_1$	$k_{22}\Delta x_2$...	$k_{2j}\Delta x_j$...	$k_{2n}\Delta x_n$	$y_2^{(c)}$	x_2	Δx_2
⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	⋮
i	$Q_{i1}x_1$	$Q_{i2}x_2$...	$Q_{ij}x_j$...	$Q_{in}x_n$	$k_{i1}\Delta x_1$	$k_{i2}\Delta x_2$...	$k_{ij}\Delta x_j$...	$k_{in}\Delta x_n$	$y_i^{(c)}$	x_i	Δx_i
⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	...	⋮	...	⋮	⋮	⋮	⋮
n	$Q_{n1}x_1$	$Q_{n2}x_2$...	$Q_{nj}x_j$...	$Q_{nn}x_n$	$k_{n1}\Delta x_1$	$k_{n2}\Delta x_2$...	$k_{nj}\Delta x_j$...	$k_{nn}\Delta x_n$	$y_n^{(c)}$	x_n	Δx_n

Sursa: elaborat de autor.

Altfel spus, problema investițiilor se soluționează după algoritmul: (1) – se completează tabelul 3.4; (2) – în baza datelor din tabelul (3.4) se calculează matricea coeficienților cheltuielilor directe, matricea coeficienților de investiții (tabelul 3.5); (3) – se determină matricea inversă a matricei coeficienților de investiții; (4) – se determină consumul productive în fiecare ramură; (5) - se determină vectorul produsului finit deja cunoscut dar înmulțit cu necunoscuta α , determinând partea produsului finit destinată acumulărilor productive, adică creării mijloacelor de producție. Calculele pot fi efectuate pentru perioade de scurtă durată; de durată medie; de lungă durată. Investițiile sunt optime numai atunci, când economia este echilibrată în permanență (vezi anexa 6).

Deci, eficiența economică a investițiilor, indiferent de originea acestora, din exterior, sau din interior, poate fi obținută, dacă la nivelul macroeconomic va fi coordonată prin intermediul programelor indicative. La etapa actuală, când România dispune de capacități intelectuale considerabile, de tehnici de calcul, de baze de informații statistice, elaborarea BLR deja nu mai este o problemă dificilă. Problema eficientizării investițiilor, soluționarea ei presupune: prezența unei baze de date statistice care ar permite determinarea coeficienților cheltuielilor directe, coeficienților de investiții. Dispunând de astfel de informații, exogen, pornind din alte calcule, din exterior despre capacitățile de producție în profitul ramurilor economiei naționale, sunt determinate creșterile produsului global [158, p. 91].

Coeficienții cheltuielilor directe pot (și trebuie) să fie actualizate, utilizând metoda RAS; coeficienții de investiții pot fi actualizați prin determinarea volumului mijloacelor de producție produs de fiecare ramură pentru fiecare ramură. Importantă este perioada de programare a economiei României. Dispunând de programe pentru perioade de scurtă, de durată medie, de lungă durată, acestea (programele) necesită să fie recalulate anual, precizate, pornind deja de la noi situații economico-sociale, politice.

Eficientizarea economică a investițiilor, în viziunea noastră, nu poate fi unicul criteriu de dezvoltare a României. Este important și necesar să se țină cont și de eficiența socială, ecologică. Așadar, nu toate investițiile, care pot fi atrase ușor în România, trebuie să fie „atrase”. Acestea, posibil „vin” în România nu pentru că România le atrage, dar fiindcă țările de origine le resping din considerente ecologice.

3.5. Concluzii la capitolul 3

Din studiul realizat în acest capitol putem trage concluzii sub următoarele aspecte:

Este cunoscut că principala problemă a științei economice atât sub aspect teoretic, cât și sub aspect practic constă în creșterea economică, ceea ce poate fi determinat de folosirea eficientă a

creditelor străine atrase în acest sens. Factorii principali care duc la creștere economică sunt progresul tehnic, inovațiile, investițiile, cercetarea științifică, comerțul exterior. În contextul economic actual, considerăm că unul dintre cei mai importanți factori care pot determina creșterea economică sunt investițiile.

Analizând evoluția legislației privind ISD și evoluția fluxurilor ISD, am observat că modificările legislative au fost însoțite de creșteri ale acestor fluxuri în România. Fluxurile de investiții străine directe pot fi influențate de întreaga legislație a țării-gazdă, nu doar de cea privind investițiile străine. Predictibilitatea modificărilor legislative și mai ales a politicii fiscale adoptată de țara-gazdă au, de asemenea, un rol important.

Considerăm că chiar dacă în România în ultimii ani a fost atras capital străin orientat spre activități ce necesită un conținut ridicat de resurse locale, în mare parte resurse de tehnologie și cunoștințe, totuși, nivelul atragerii investițiilor străine rămâne unul relativ scăzut. Teoria și practica economică a celorlalte state, inclusiv experiența statelor centrale și est-europene, demonstrează că fluxurile de credite străine se intensifică și au impact asupra mediului economic, social și natural, în funcție de politicile guvernamentale aplicate de fiecare stat în parte ca urmare a acestui fapt, strategia de dezvoltare pe termen lung a României trebuie să se axeze cu prioritate pe îmbunătățirea infrastructurii și pe dezvoltarea resurselor umane și tehnologice, astfel încât să reducă decalajele față de celelalte state din UE. Măsurile ce ar trebui aplicate cât mai curând sunt:

- creșterea calității resursei umane, prin creșterea investițiilor în educație, inclusiv în programele de formare continuă a forței de muncă. Societatea secolului XXI este o societate bazată pe cunoaștere, iar acest lucru transformă educația în obiectiv principal pentru oricare stat al lumii;

- dezvoltarea programelor de cercetare-dezvoltare, inclusiv prin realizarea unor parteneriate între sectorul public și cel privat;

- încurajarea inițiativei private prin reducerea birocrăției și crearea unei administrații eficiente.

Considerăm că doar prin atragerea de credite străine, cu precădere prin atragerea de investiții străine directe, România poate reduce decalajele față de celelalte state europene.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În baza cercetărilor științifice efectuate, privind eficientizarea utilizării surselor financiare externe în dezvoltarea economiei României putem trage următoarele **concluzii**:

1. În condițiile actuale ale trecerii la economia de piață și în cadrul conjuncturii economice interne o atenție tot mai deosebită este acordată procesul investițional. Acest domeniu ocupă un loc central în strategia de dezvoltare durabilă a țării condiționând creșterea și modernizarea economică, cât și majorarea nivelului de trai al populației.

2. În ciuda creșterii economice, România este o țară cu probleme sociale deosebite, îndeosebi privind: ponderea mare a populației aflate în sărăcie și risc de excluziune socială; rata abandonului școlar mult mai ridicată față de nivelul european; ponderea redusă a populației cu studii superioare; îmbătrânirea populației/forței de muncă din cauza migrației tinerilor și a scăderii natalității; nivel redus de educație al populației, care poate conduce la șomaj și afecta bunăstarea pe termen lung, fiind necesare investiții serioase în vederea eradicării acestor probleme.

3. În implementarea reformelor structurale, România a beneficiat de sprijin și consultanță din partea Uniunii Europene și a instituțiilor financiare internaționale: FMI, BIRD, BERD etc. prin programe multianuale de reformă a administrației publice, a justiției și a sistemului bugetar, de sprijinire a privatizării și restructurării băncilor și a întreprinderilor de stat, de îmbunătățire a mediului de afaceri, de asistență în pregătirea pentru integrarea în Uniunea Europeană. Odată cu aderarea la UE, România a trebuit să realizeze o schimbare de opțiuni, de mecanisme și instrumente de dezvoltare calitativă prin infuzie de capital și investiții, pe principiul competitivității, să treacă de la abordarea sectorială, a politicilor economice, la abordarea multisectorială, integrată, a obiectivelor de dezvoltare. În acest proces țara a avut și are nevoie de sprijinul și asistența instituțiilor financiare internaționale și de mecanismele de monitorizare și evaluare postaderare existente la nivelul Uniunii Europene.

4. România se află într-un proces rapid de modernizare și dezvoltare determinat de integrarea în structurile economice și instituționale ale Uniunii Europene precum și de implicarea tot mai mult în fluxurile economice și competiția globală. Aceste procese generează investiții importante (în proiecte de infrastructură, reformă instituțională și administrativă, dezvoltarea mediului de afaceri, a tehnologiilor moderne și a resurselor umane) și necesită adoptarea de politici, mecanisme și instrumente moderne, adaptate la specificul economiei românești dar acceptate pe plan european și internațional.

5. România a elaborat și are în proces de implementare o multitudine de strategii sectoriale, realizate cu sprijinul instituțiilor financiare internaționale. Aceste strategii sunt puțin coordonate

și implementarea lor depinde în mare măsură de resursele limitate, alocate. În același timp aceste strategii sunt mai puțin strategii de dezvoltare a diferitelor domenii de activitate și ale economiei și mai mult strategii de asistență, instruire și consultanță. Rezultatul abordărilor strategice de până în prezent a condus la un nivel redus de realizare a proiectelor majore și a programelor de dezvoltare a infrastructurii, de care România are nevoie, și o slabă capacitate a administrației publice de a utiliza fondurile alocate pentru investiții. Modelul și algoritmul dezvoltării echilibrate a economiei propus de către autorul tezei poate servi bază teoretico-practică pentru elaborarea programelor și strategiilor de dezvoltare socio-economică a României.

6. România acordă tratamentul național investitorilor străini, accesul investitorilor pe piața internă este deschis pentru toate domeniile de activitate. Investitorii pot constitui întreprinderi aflate în proprietate străină în întregime sau societăți mixte și sunt liberi să-și repatrieze profiturile, după plata impozitelor datorate statului. Investitorii străini au acces deplin pe piața de capital, pot obține concesiuni de bunuri, servicii și lucrări, pot proteja drepturi de proprietate intelectuală sau industrială, pot dobândi drepturi de explorare sau exploatare a resurselor naturale.

7. Pornind de la concluzia principală a analizei – și anume, că efectele economice pozitive ale creditelor și investițiilor străine atrase în dezvoltarea economică a României depășesc cu mult efectele lor negative - este clar că Guvernul trebuie în continuare să urmărească maximizarea volumului acestora în economia românească.

Reeșind din investigațiile efectuate în lucrare sunt propuse următoarele **recomandări** menite să sporească fluxul de credite externe și ISD în economie, dat și capacitățile economiei românești de a absorbi eficient aceste investiții:

1. Creditele pot și trebuie utilizate în exclusivitate în sfera productivă, este necesar de exclus, de eliminat practica de utilizare a creditelor pentru remunerarea muncii bugetarilor, pentru pensii. Creditele trebuie să fie un „supliment” la produsul final destinat acumulărilor productive (producerii mijloacelor de producere) și nu la suplimentarea consumului neproductiv.

2. În politica de atragere a investițiilor străine trebuie de ținut cont de faptul că – din cauza potențialului său economic limitat și resurse naturale variabile - România este în mod obiectiv una dintre cele mai puțin atractive țări ca locație pentru companiile cu capital străin. O parte din actualele avantaje ale țării ar putea să dispară cu timpul. De exemplu, forța de muncă care la moment încă este relativ ieftină și relativ calificată, ar putea în timp să devină mai scumpă, dar nu în mod necesar și mai calificată. Din această cauză, România trebuie să pună la punct un cadru instituțional foarte încurajator pentru investiții și afaceri și să asigure dezvoltarea bună a celei mai prețioase resurse pe care (încă) o are – capitalul uman.

3. Deși nu a fost obiectul cercetării noastre, reforma sectorului educațional este o premisă-cheie pentru a asigura pe termen lung dezvoltarea capitalului uman în România și majorarea capacităților de absorbție a investițiilor străine. Totodată, este foarte important ca pe termen lung guvernul să încurajeze mai ales companiile cu investiții străine din sectoare capital-intensive să țintească locații la nivel regional. Pentru aceasta, companiile vor avea nevoie de resurse umane mult mai bine pregătite.

4. Este necesară eliminarea aranjamentelor necompetitive care există pe unele segmente de piață și care împiedică intrarea investițiilor noi pe piețele respective sau pe altele conexe. Totodată, pentru eficientizarea surselor financiare străine atrase în economia românească, este necesară înlăturarea tuturor obstacolelor din calea inițiativei private, în cadrul unei economii de piață funcționale, prin asigurarea statului de drept, a proprietății private și a unei clase de mijloc puternice precum și a stabilității și predictibilității mediului de afaceri, utilizării eficiente a resurselor, liberei circulații a forței de muncă, bunurilor, serviciilor și capitalurilor, limitării birocrăției și diminuării corupției.

5. De asemenea, considerăm că ar fi necesare îndeplinirea următoarelor obiective:

- atragerea creditelor și investițiilor străine în vederea creșterii sustenabilității economiei naționale, în sensul creșterii aportului acestora la soldul excedentar al balanței comerciale a României, astfel încât să se treacă de la situația actuală în care importurile agenților cu investiții străine sunt cu mult mai mari decât exporturile acestora la o situație de excedent al balanței comerciale;
- necesită o mai bună racordare dintre politicile industriale și cele din domeniul investițiilor străine, pentru promovarea unei reindustrializări eficiente a economiei naționale, având ca obiectiv prioritar dezvoltarea unor ramuri ale industriei prelucrătoare pe baza specializării intraramură și a inserției în lanțuri valorice internaționale pe segmente cu valoare adăugată ridicată, sciento și tehnico-intensive. Prioritățile pe care ar trebui să le sprijine politicile publice în domeniul atragerii investițiilor străine se referă la următoarele: crearea și consolidarea societății bazate pe cunoaștere; dezvoltarea unei economii sustenabile ecologic; promovarea unor industrii prietenoase mediului și responsabile din punct de vedere social, cultural și spiritual; direcționarea mai multor investiții în domeniul promovării brandurilor și mărcilor românești;
- luarea în considerație a caracterului relativ volatil al investițiilor străine, prin stimularea unor investiții în industriile cu capital autohton pe tipuri de *greenfield* sau *infant industries*;

- stimularea atragerii creditelor și investițiilor străine în direcția creșterii mai mari a profiturilor reinvestite față de cele repatriate și amplificarea efectelor pozitive ale acestora în amonte și avalul relațiilor inter și intrasectoriale ale economiei românești;
- reducerea rolului defavorabil pe care îl au unii intermediari prin creșterea prețurilor de export și de vânzare pe piața internă asupra competitivității prețurilor de export și prețurilor de consum de bunuri intermediare și finale;
- îmbunătățirea schemelor de parteneriat public-privat, ținând seama că experiența mondială evidențiază posibilitatea unor firme și proprietatea de stat majoritară sau minoritară care operează în condiții de eficiență pentru toate părțile implicate (stakeholders);
- stabilirea și reglementarea legală a unor prețuri de transfer, în cadrul relațiilor dintre firmamamă și filialele sale din România, care să nu dezavantajeze încasările din exporturile filialelor, profitul și TVA;
- dezvoltarea piețelor financiare în direcția consolidării sistemului bancar și a creșterii participării băncilor la asigurarea necesarului de finanțare în cadrul proceselor de restructurare și intermediere financiară;
- combaterea corupției să fie susținută prin măsuri de reducere a domeniului privat al statului și a birocrăției, măsuri pentru o mai bună claritate și stabilitate legislativă, și totodată, asigurarea transparenței decizionale, depolitizarea justiției, etc.
- eliminarea barierelor administrative printr-o legislație mai simplă, clară și stabilă, simplificarea formalităților privind intrarea și ieșirea de pe piață a firmelor, simplificarea procedurilor pentru autorizații, aprobări și avize. Principiul de bază pe care ar trebui să se fundamentează legislația este asigurarea tratamentului egal și nediscriminatoriu pentru investitorii români și străini.

6 Stimulentele acordate investitorilor ar trebui să ia forma unor scheme de ajutor de stat, și totodată, legislația să prevadă clar criteriile de eligibilitate pentru investitori, ele trebuind să corespundă regulilor comunitare în domeniul ajutorului de stat și să fie însoțite de prevederi clare privind modalitatea de solicitare a finanțărilor și procedura de verificare a încadrării în criteriile de eligibilitate.

7 În scopul completării teoriei și practicii privind eficientizarea creditelor străine atrase în dezvoltarea economiei României se recomandă autorităților și agenților economici să aplice în practică acest studiu, ce poate constitui un instrument util în gestionarea eficientă a capitalului, conducând astfel la decizii ce pot influența activitatea inovativă din cadrul firmelor și creșterea performanțelor cu efecte directe asupra formării economiei inovaționale.

BIBLIOGRAFIE

Surse bibliografice în limba română:

1. Albu A. Cooperarea economică internațională. București: Expert, 1995. 249 p.
2. Andreeva T. Impactul investițiilor străine directe asupra creșterii economice a Republicii Moldova. Autoreferatul tezei de doctor în economie. Chișinău: ULIM, 2013. 33p.
3. Aniței C. N. Instituții financiare internaționale. București: Lumen, 2011. 184 p.
4. Anghel I. Investițiile străine directe în România. București: Expert, 2003. 270 p.
5. Anghelache C. România 2012. Starea economică în criza perpetuă. București: Economică, 2012. 648 p.
6. Banca Națională a României. Raport asupra stabilității financiare 2013, disponibil la www.bnro.ro/files/d/Pubs_ro/RSF/RSF2013.
7. Banca Națională a României. Balanța de plăți și poziția investițională a României, Rapoarte anuale 2004-2012.
8. Banca Națională a României, Institutul Național de Statistică. Investițiile străine directe în România în anul 2013. București, 2014. 25 p.
9. Banca Națională a României. Raport asupra inflației, august 2015. Anul XI, nr. 41. București, 2015. 57 p.
10. Borș I. Rolul investițiilor străine în dezvoltarea sectorului bancar în republica Moldova. În: materialele conf. știin. internaționale cu tema “Rolul investițiilor în dezvoltarea durabilă a economiei naționale în contextul integrării europene”, 29-30 oct. 2010. Chișinău: ASEM. 269 p. (p. 160-164).
11. Bârbacaru A. (sub coordonarea Prof. Dr. Marcel Stoica). Teza de doctorat: Eficiența investițiilor în condiții de risc valutar. București: ASE, 2005. 206 p.
12. Basno C. Tranzacții bursiere cu produse derivate și sintetice (Bănci-burse). București: Didactică și pedagogică, 1999. 263 p.
13. Basno C., Dardac N. Monedă, credit, bănci. București: Didactică și pedagogică, 2003. 276 p.
14. Batâr Iu., Gușan A., Mihai A. Rolul brevetării investițiilor în străinătate în contextul mondializării economiei. În: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2014, nr. 4 (90), p. 60-67.
15. Berdila-Cîrlan A. Relații valutar-financiare internaționale în scheme: (planuri tematice, studii de caz, teste). ATIC, ASEM, Chișinău: Evrica (Tipogr. AȘM), 2006. 136 p.

16. Bistriceanu G. Mica enciclopedie de finanțe, monedă, asigurări (vol I) A-C. București: Universitară, 2006. 642 p.
17. Boldur Gh. Logica decizională și conducerea sistemelor. București: Academia Română, 1992. 271 p.
18. Bran P. Relații financiar și monetar internaționale. București: Humanitas, 2000. 294 p.
19. Brăileanu T. Monetarismul în teoria și politica economică. București: Institutul European, 1998. 303 p.
20. Brezeanu P. Finanțe corporative. Volumul II. București: CH Beck, 2009. 656 p.
21. Brezeanu P., Șimon I., Celea S. Fiscalitate europeană. București: Economică, 2005. 272 p.
22. Brezeanu P., Dima A. M. Sisteme financiare. București: Cavallioti, 2011. 346 p.
23. Boaja M. Relații financiar - monetare internaționale. București: Universitară, 2008. 357 p.
24. Belostecinic G. Economia Republicii Moldova: unele realități și perspective. În: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2012, nr. 3, 81, p. 7-26.
25. Belostecinic G. Stabilitatea financiară și competitivitatea-factori de creștere economică durabilă în perioada postcriză.: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2013, nr. 3 (85), p. 7-18.
26. Bonciu F. Investițiile străine directe și noua ordine economică mondială. București: Universitară, 2009. 160 p.
27. Bonciu F. Economia mondială. București: Universitară, 2009. 237 p.
28. Bonciu F. Investițiile străine directe și noua ordine economică mondială. București: Universitară, 2009. 160 p.
29. Bonciu F. Investițiile străine directe înainte și după criza economică mondială. București: Universitară, 2012. 177.
30. Brezeanu P. Relații valutare financiare și tehnici financiare. București: Corint, 2000. 217 p.
31. Brezeanu P. Macrofinanțe. București: Meteor Press, 2006. 265 p.
32. Brezeanu P., Ilie S. Instituții financiare internaționale. București: Economică, 2005. 272 p.
33. Catan P., Popa V. Evaluarea stabilității financiare a sectorului de microfinanțare din Republica Moldova. În: revista teoretico-științifică ”Economie și Sociologie”, Chișinău: AȘ M, IEFS, Min. Econom., 2013, nr 3 , p. 89-95..Iălin M. Datoria publică. București: Didactică și pedagogică, 2006. 272 p.
34. Costea D. E. Moneda, creditul bancar și ciclurile economice. București: Universitatea Al. I. Cuza, 2010. 854 p.
35. Călin M. Datoria publică. București: Didactică și pedagogică, 2006. 272 p.
36. Căpraru B. Retail banking. București: CH Beck, 2009. 168 p.

37. Căpraru B. Internațional banking. București: CH Beck, 2011. 200 p.
38. Ciobanu C. Calea europeană a Moldovei: învățămintele trecutului și prioritățile pentru viitor. În: revista teoretico-științifică ”Economie și Sociologie”, Chișinău: AȘM, IEFS, Min. Econom., 2012, nr 2 , p.16-22.
39. Ciornî N. Tranziția la economia de piață și investițiile străine în Republica Moldova. Chișinău: Editura Pria International. 2002. 303 p.
40. Ciubotari M. Efectele investițiilor asupra competitivității economiei naționale. În: materialele conf. știin. internaționale cu tema “Rolul investițiilor în dezvoltarea durabilă a economiei naționale în contextul integrării europene”, 29-30 oct. 2010. Chișinău: ASEM. 269 p. (p. 11-15).
41. Ciurel V. Asigurări și reasigurări – o perspectivă globală. București: Rentrop Straton, 2011. 863 p.
42. Chivriga V. Atragerea investițiilor străine directe în Republica Moldova: analiza impedimentelor. Chișinău: Asociația pentru Politica Externă, 2014.
43. Cobzari L. , Slonovschi D. Elementele modelului investițional generalizator al unei țări. În: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2012, nr. 2 p. 84-89.
44. Chistruga B., Postică C. Economia mondială. Manual. Chișinău: ASEM, 2013. 326 p.
45. Chistruga B., Țâu N., Roșca P. Companiile multinaționale și globalizarea capitalului. În: Analele Universității Libere Internaționale din Moldova, Seria Economie, 2005, nr. 4, p.15-24.
46. Cocriș V., Ișan V. Economia afacerilor. vol. I, II, III. Iași: Graphix, 1995. 302 p
47. Cojol A., Matei M. Relații valutare-financiare internaționale. Ploiești: Universitatea Petrol-Gaze, 2006. 299 p.
48. Constantin F. Relații financiare. București: Economică, 2002. 285 p.
49. Constantin D. Organisme internaționale. București: Humanitas, 1999. 269 p.
50. Creciun A. Modele de finanțare a învățământului superior în unele țări europene. În: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2011, nr. 3 (77), p. 91-97.
51. Croitoru L. În apărarea piețelor. București: Curtea veche, 2012. 416 p.
52. Comisia Europeană. Europa 2020 – Priorități: Guvernanță Economică. Disponibil la:<http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/economic-htm>.
53. Comisia Europeană. Cartea verde privind coeziunea teritorială și dezbaterile privind viitoarea reformă a politicii de coeziune, 2009.

54. Comisia Europeană. Document de lucru al Serviciilor Comisiei: Evaluarea Programului național de reformă pentru 2013 și a Programului de convergență ale României, Bruxelles, 29.5.2013, SWD, 2013.
55. Comisia Europeană. Recomandarea Consiliului privind Programul național de reformă al României pentru 2013 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru perioada 2012-2016, Bruxelles, 29.5.2013, SWD, 2013. 373 p.
56. Comisia Europeană. Document de lucru al serviciilor comisiei. Raportul de țară al României pentru 2015, inclusive bilanț aprofundat privind prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice. Bruxelles, 2015.
57. Consiliul fiscal România. Raport anual pe anul 2011: Evoluții și perspective macroeconomice și bugetare: <http://www.consiliulfiscal.ro/Raport2011.pdf> .
58. Cojanu V. (coordonator). Potențialul competitiv al creșterii economice: linii directoare pentru o nouă politică industrială în România, Studii de Strategie și Politici SPOS 2010. București: Institutul European din România, 2010.
59. Croitoru L. Politica monetară: Ipostaze neconvenționale. București: Curtea Veche, 2012. 168 p.
60. Dănilă N., Anghel C. L. ș.a. Retail Banking. Produse și servicii bancare retail. București: Economică, 2012. 112 p.
61. Despa R., Zirra D. ș.a. Eficiența investițiilor. București: Universitară, 2010. 357 p.
62. Denuța I. Investițiile străine directe (în țările est și central-europene). București: Economică, 1998. 292 p.
63. Doltu C. Investițiile străine directe și influența lor asupra modernizării economiei în tranziție. Chișinău: Arc, 2008. 184 p.
64. Doltu C. Investițiile străine directe și influența lor asupra modernizării economiei în tranziție. Autoreferat al tezei de doctor în economie. Chișinău: ASEM, 2007. 23 p.
65. Dragotă V. Abordări practice în finanțele firmei. București: Irecson, 2006. 380 p.
66. Dumitrescu B., Ciurilă N. Moneda. București: Didactică și pedagogică, 2011. 144 p.
67. Dobrescu E. Sisteme monetare contemporane. București: Wolterskluwer, 2011. 224 p.
68. Floricel C. Relații valutare financiare internaționale - aplicații (Finanțe). București: Didactică și pedagogică, 2000. 233 p.
69. Fotea A., Guțu C. Rolul investițiilor de învățământ superior în cadrul teoriilor de dezvoltare economică regional. În: revista științifico-didactică „Economică”, Chișinău: ASEM, 2015, nr. 1 (91), p. 23-30.

70. Guvernul României. Programul de convergență 2013 - --016, București, aprilie 2013.
71. Guvernul României. Planul național de investiții strategice și crearea de locuri de muncă, iulie 2013.
72. Gaftoniuc S. Finanțe internaționale. București: Economică, 2002. 344 p.
73. Galben I. Eficientizarea comerțului exterior al Republicii Moldova. Monografie. Chișinău: ULIM, 2012. 320 p.
74. Ganea V. Efectele investițiilor străine directe asupra întreprinderilor din Republica Moldova. În: revista teoretico-științifică ”Economie și Sociologie”, Chișinău: AȘM, IEFS, Min. Econom., 2012, nr 1 , p.109-114..
75. Gâf-Deac M., Roșca P. Particularități regionale ale gestiunii corporative în România. Monografie. Chișinău: ULIM, 2014. 310 p.
76. Gil Lafuente A. M. Analiza financiară în condiții de incertitudine. București: AIT Laboratoires, 1994. 273 p.
77. Garștea N. Impactul semnării acordului de asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană asupra pieței de capital din Moldova. Chișinău: Bone Office, 2011. 54 p.
78. Grauwe P. Economia uniunii monetare. Chișinău: Cartier, 2009. 312 p.
79. Hîncu R. Impactul politicii investiționale a statului asupra dezvoltării economiei informaționale. Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe economice. Chișinău: ASEM, 2003. 49 p.
80. Hîncu R. Investițiile – factor esențial al dezvoltării economiei autohtone. În: Culegere de articole elaborate în cadrul proiectului “Creșterea riscurilor investiționale în sectorul real al economiei”. Chișinău: Ed. ASEM, 2009. 99 p. (p. 7-18).
81. Hîncu R. Către o dezvoltare economică durabilă prin dezvoltarea umană durabilă. În: materialele conf. știin. internaționale cu tema “Rolul investițiilor în dezvoltarea durabilă a economiei naționale în contextul integrării europene”, 29-30 oct. 2010. Chișinău: ASEM. 269 p. (p. 16-24).
82. Hîncu R., Cononcov O., Bolghianu L. Impactul fiscalității asupra investițiilor. În: revista științifico-didactică „Economica”, Chișinău: ASEM, 2012, nr. 3 (81), p. 88-94.
83. Hîncu R., Biloocaia S. Analiza comparativă a dezvoltării piețelor de capital din țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare din UE și Republica Moldova, pe baza abordării indicativ-funcționale. În: revista științifico-didactică ”Economica”, Chișinău: ASEM, 2015, nr 1 , p.5 6-66.
84. Hurduzeu G. Piețe și burse internaționale de valori. București: Pro Universitaria, 2007. 224 p.

85. Huru D. Investițiile. Capital și dezvoltare. București: Economică, 2008. 200 p.
86. Horobet A. Managementul și marketingului. București: C.H. Beck, 2005. 280 p.
87. Hotărârea Guvernului României privind cadrul instituțional de coordonare și gestionare a instrumentelor structurale. Nr. 457 din 13.05.08. În: Monitorul oficial al României, 13.05.2008, nr. 364.
88. Hotărârea Guvernului României privind elaborarea în parteneriat al Planului de dezvoltare. Nr.1115 din 15.07.04. În: Monitorul oficial al României, 02.08.2004, nr. 694.
89. Hotărârea Guvernului României privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate din programele operaționale. Nr. 759 din 11.07.07. În: Monitorul oficial al României, 01.08.2007, nr. 517.
90. Hotărârea nr. 491/2008 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 759/2007 privind regulile de eligibilitate a cheltuielilor efectuate în cadrul operațiunilor finanțate prin programele operaționale.
91. Iacovoiu B. V. Investiții străine directe între teorie și practica economică. București: ASE, 2009. 281 p.
92. Iliadi G. Abordări teoretice și practice privind evaluarea și modelarea echilibrului financiar în economia națională. Articol științific de sinteză. În: revista teoretico-științifică ”Economie și Sociologie”, Chișinău: AȘM, IEFS, Min. Econom., 2011, nr 2 Ediție suplimentară. 57 p.
93. Kirițescu C. Un secol de frământări monetare. București: Enciclopedică, 2010. 233 p.
94. Keynes J.M. Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor. București: Științifică, 1970. 354 p.
95. Legea României privind dezvoltarea regională în România. Nr.315 din 28.06.04. În: Monitorul oficial al României, 29.06.2004, nr.577.
96. Lacrita G. N. Finanțe publice și fiscalitatea firmei – sinteze. București: Sitech, 2011. 273 p.
97. Lenain P. FMI-ul. București: Coresi, 2000. 224 p.
98. Lewis M., Chiriță G. Marea contracție economică - în interiorul mașinării infernale. București: Publică, 2012. 344 p.
99. Lica D. Mișcoi G. și alții Econometrie. Chișinău: Centrul ed. al UASM, 2008, 310 p.
100. Lupascu I. (sub coordonarea Prof. Univ. Dr. Marcel Stoica) Teză de doctorat: Eficiența investițiilor atrase de întreprinderile mici și mijlocii în contextul integrării României în Uniunea Europeană. București, 2007. 193 p.
101. Lupulescu G. Gestiunea internă a profitabilității băncilor comerciale. București: Economică, 2011. 258 p.

102. Mangot M. 50 de experimente în psihologie privind economiile și investițiile. București: Polirom, 2008. 268 p.
103. Manole T. Cercetare în domeniul managementului finanțelor publice. În: revista teoretico-științifică "Economie și Sociologie", Chișinău: AȘ M, IEFS, Min. Econom., 2012, nr 2, p. 45-52.
104. Manolescu G. Monedă și credit. București: Economică, 2001. 329 p.
105. Maximilian S. Modelarea proceselor economice. Chișinău: USM, 2001. 297 p.
106. Maximilian S., Soltan A. și alții Criza financiară mondială din anii 2008-2010: reflecții. În: Anale ULIM, Seria Economie, vol.7, Chișinău, 2008, p.40-47.
107. Munteanu C. Investiții internaționale. București: Oscar Print, 1995. 271 p.
108. Munteanu C., Vaslan C. Investiții internaționale. București: Oscar Print, 1995. 266 p.
109. Moisuc C. Relații valutare – financiare internaționale. București: Economică, 2008. 262 p.
110. Moșteanu T., Roman C. Finanțele instituțiilor publice. București: Economică, 2011. 584 p.
111. Memorandum pentru aprobarea Strategiei naționale de comunicare a Instrumentelor Structurale 2007-2013.
112. Mereuță C. Repartiția teritorială a companiilor noduri pe principalele activități ale economiei naționale, manuscris. București, 2013.
113. Ministerul Economiei, Comerțului și Turismului. România – Strategia Națională pentru competitivitate 2014-2020. București, 2014. 45 p.
114. Miclăuș P.G. Piața instrumentelor financiare derivate. București: Economică, 2010. 210 p.
115. Munteanu C. Noi direcții de politică industrială și modificările structurale necesare, București: Economică, 2010. 312 p.
116. Nanu R. Economie monetară internațională. București: Sitech, 2009. 214 p.
117. Nițulescu G., Dogaru C. Ghidul financiar bancar - realizat sub patronajul Băncii Naționale a României. București: House of Guides, 2008. 192 p.
118. Novac L. Instituții financiare internaționale. București: Economică, 2005. 428 p.
119. Obreja Brașoveanu L., Dragotă V. ș.a. Piața de capital. București: ASE, 2011. 384 p.
120. Păvăloaia M., Paraschivescu M. D. ș.a. Analiză financiară. Studii de caz. București: Tehnopres, 2006. 310 p.
121. Pelinescu E. Cursul de schimb și competitivitatea în perspectiva aderării la Uniunea Europeană. București: Expert, 2006. 368 p.
122. Petrescu O. M. Programul de finanțare SAPARD. București: CH Beck, 2006. 296 p.
123. Popa A., Opreșcu M. Instituțiile financiare ale economiei concurențiale. București: Universitaria, 2002. 383 p.

124. Popan M. Realizarea situațiilor financiare și calculația costurilor, clasa a XII-a, filiera tehnologică, profilul servicii. București: Oscar print, 2011. 174 p.
125. Prelimceanu R. Investițiile străine directe și restructurarea economiei românești în contextul integrării europene. București: Lumen, 2006. 294 p.
126. Prisecaru M., Ursu S., Andrieș A. Piețe și instrumente financiare. București: Univ. Al. I. Cuza, 2009. 450 p.
127. Programul de convergență al României, 2015-2018. Guvernul României. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cp2015_romania_ro.pdf, vizitat pe 27.08.2015.
128. Popa D. Statistica: Exporturile din luna iulie au urcat la 4,5 miliarde euro. Din primii de exportatori, 96 au capital majoritar străin”, disponibil la http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-15542033-statistica-exporturile-din-luna-iulie-urcat-4-5-miliarde-euro-din-primii-100-exportatori-96-capital-majoritar-strain.htm
129. Popescu I., Bondrea A., Stoica V., Mișcoi G. Tratat de economie. Vol. III. Fluxurile financiar-monetare. Libertatea economiei și intervenția statului. Chișinău: Edit. AȘM, 2011, 425 p.
130. Radu C. S., Boajă D. M. Piețe de capital. Instituții și instrumente financiare tranzacționale. București: Universitară, 2012. 302 p.
131. Ricardo D. Despre principiile economice politice. București, 1986. 301 p.
132. Roșca P. Previziune economică. Manual. Chișinău: ULIM, 1998. 272p.
133. Roșca P. Previziunea dezvoltării socioeconomice în condițiile de piață (*metodologie, principii, experiență mondială*). Chișinău: ULIM, 2000. 264p
134. Roșca P. Economia relațiilor externe. Manual. Craiova: 2002. 233 p.
135. Roșca P. Investiții străine și creșterea economică. În culegerea "Republica Moldova în cadrul procesului contemporan de dezvoltare". Chișinău: ASEM, Departamentul Editorial-Poligrafic, 2003. 83 p. (p.6-9).
136. Roșca P. Relații economice internaționale. Manual. Chișinău: ULIM, 2005. 280 p.
137. Roșca P., Galben I. Investițiile străine directe în dezvoltarea economică durabilă și promovare a comerțului exterior. În: materialele conf. știin. internaționale cu tema “Rolul investițiilor în dezvoltarea durabilă a economiei naționale în contextul integrării europene”, 29-30 oct. 2010. Chișinău: ASEM. 269 p. (p. 54-60).
138. Roșca P., Sălăvăstru V., Roșca L Rolul investițiilor străine în dezvoltarea economiei României. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema: “Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”. 30 octombrie – 2 noiembrie 2015, Constanța, Eforie Nord, 2015. p. 174-178.

139. Roșca P., Sălăvăstru V. Aportul investițiilor străine asupra creșterii economice naționale. În: *Economica*, nr. 1(87), martie 2014, ASEM, p.75-81.
140. Roșca P. (coord.), Sălăvăstru V. Eficientizarea utilizării creditelor și investițiilor externe în dezvoltarea economiei României. Iași: Editura PIM, 2016.-365 p.
141. Roșca P., Sălăvăstru V. Reflecții conceptuale asupra finanțării internaționale a activității economice. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema: “Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”. 30 octombrie – 2 noiembrie 2015, Constanța, Eforie Nord, 2015. p. 19-26.
142. Roșca P., Sălăvăstru V. Eficiența economică – modalități de tartare. În: revista științifică “Studii Economice”. Chișinău: ULIM, 2015, nr. 2, p. 94-112.
143. Roșca P., Sălăvăstru V. Promovarea și finanțarea proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile. În: Revista științifică “Studii Economice”, Chișinău: ULIM, 2015, nr. 3, p. 73-85.
144. Roșca P., Sălăvăstru V. Roșca L. Strategii de atragere a investițiilor străine. În: materialele Conferinței științifică Internațională cu tema „Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial”, 30-31 octombrie 2015. Chișinău: CEP USM, 2015. 577 p, (p.363-371).
145. Roșca P., Sălăvăstru V. Roșca L. Fluxurile investițiilor străine directe și contextul competitiv al economiei României. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema: “Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”, 30 octombrie – 2 noiembrie 2015, Constanța, Eforie Nord, 2015, p. 114-128.
146. Roșca P., Sălăvăstru V., Roșca L. Baze metodologice privind creditarea internațională și finanțarea publică a activității economice. Chișinău: ULIM, 2016, nr. 16, p. 7-30..
147. Roșca P., Sîrbu S. Rolul sistemului financiar-creditar în economia națională. În: *Analele ULIM*, seria Economie. Chișinău: ULIM, 2012, nr.12, p. 94-103.
148. Roșca P., Stana G., Sălăvăstru V. *Economia întreprinderii. (Curs universitar)*. Iași: Pim, 2013. 311 p.
149. Roșca P., Țurcanu A. Piața internațională a creditului și influența acesteia asupra economiei naționale. În: revista științifică „Studii Economice”. Chișinău: ULIM, 2014, nr.2, p. 144-150.
150. Roventă M. *Introducere în factoring și forfetare*. București: Economică, 2002. 305 p.
151. *Strategia națională de competitivitate 2014-2020*.

152. Sălăvăstru V. Creditarea externă externă: concepte și aspecte internaționale. În: revista științifică "Studii Economice". Chișinău: ULIM, 2012, nr. 3-4, p. 121-125.
153. Sălăvăstru V. Principiile specifice investițiilor străine în România. În: revista teoretico-științifică "Economie și Sociologie", Chișinău: AȘM, IEFS, Min. Econom., 2013, nr 4 , p.159-166.
154. Sălăvăstru V. Finanțarea publică a activităților economice, Analele ULIM, Seria Economică nr. 14. Chișinău, 2013. p. 121-127.
155. Sălăvăstru V. Impactul investițiilor străine asupra mediului de afaceri românesc. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema "Economie și globalizare", ed. A VI-a, Constanța: Universitatea Tomis, 12-13 decembrie 2014, p. 169-173..
156. Sălăvăstru V. Rolul organismelor financiare europene și regionale în finanțarea economiei României. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema: "Economie și globalizare", ed. A VI-a, Constanța: Universitatea Tomis, 12-13.12.2014, p. 174-178
157. Sălăvăstru V. Evoluția volumului și structurii ISD în economia Republicii Moldova. În: revista științifică "Studii Economice", Chișinău: ULIM, 2015, nr. 2, p. 103-114.
158. Sălăvăstru V. Evoluția și eficientizarea activității de creditare externă și a extragerii investițiilor străine în România. În: materialele conferinței științifice internaționale cu tema: "Managementul echipei orientat spre reșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România", 30 octombrie – 2 noiembrie 2015, Constanța, Eforie Nord, 2015, p. 147-155.
159. Sălăvăstru V. Evoluția volumului și structurii ISD în economia Republicii Moldova. În: revista științifică "Studii Economice". Chișinău: ULIM, 2015, nr. 2, p.302-313.
160. Sălăvăstru V. Dinamica investițiilor străine directe și contextual competitive al economiei României. În: Analele UIM, seria Economie. Chișinău: ULIM, 2016, nr. 16, p. 50-64.
161. Stoica V. Piața de capital și produse bursiere. București: Universitară, 2006. 474 p.
162. Soroș G. Noua paradigmă a piețelor financiare - criza creditelor din 2008 și implicațiile ei. București: Litera, 2008. 140 p.
163. Spulbăr C., Nanu R. ș.a. Sisteme bancare comparate. București: Sitech, 2005. 230 p.
164. Staicu F., Pârvu D. ș.a. Eficiența economică a investițiilor. București: Didactică și pedagogică, 1995. 298 p.
165. Stancu I. Finanțe (ediția a IV-a). București: Economică, 2007. 958 p.
166. Stancu I. Gestiunea financiară. București: Economică, 1994. 288 p.
167. Stanciu N. Finanțarea externă a României prin organisme financiar internaționale. București: Economică, 2000. 322 p.

168. Ștahovschi A., Gribincea A. Organizarea managerială a serviciilor și produselor bancare a României în perioada pre și postaderării la Uniunea Europeană. Chișinău: Tipogr. Print Caro SRL, ULIM, 2010, 224 p.
169. Tatu L., Negrea B. ș.a. Microstructura piețelor financiare. București: Universitară, 2009. 134 p.
170. Treapat M. L. Managementul și asigurarea riscurilor bancare în România. București: Economică, 2011. 471 p.
171. Tudorache D. Monedă, credit, bănci. București: Universitară, 2009, 512 p.
172. Tudorache D., Ivan M. V. Creditarea bancară pe termen lung și mediu. București: Economică, 2002. 274 p.
173. Turcu I. Operațiuni și contracte bancare. Tratat de drept bancar (ediția a V-a actualizată și completată). București: Lumina Lex, 2004. 383 p.
174. Topală E. Fezabilitate și restructurare. București: Semne, 1996. 303 p.
175. Țigănescu L. Balanța legăturilor dintre ramuri. București, 1969. 253 p.
176. Țurcanu A. Impactul fluxurilor valutare-financiare asupra economiei Republicii Moldova. În: revista științifică „Studii Economice”. Chișinău: ULIM, 2014, nr.1, p. 172-185.
177. Țurcanu A. Piața valutar-financiară internațională: evoluție și structură. În: revista științifică „Studii Economice”. Chișinău: ULIM, 2013, nr.1-2, p. 173-178.
178. Țurcanu A., Roșca P. Criza economico-financiară: mecanismul contagiunii și canalele de transmitere. În: Economica, ASEM, anul XVIII, nr.3, septembrie 2010, p.53-61.
179. Țurcanu A., Roșca P. Fluxurile valutare-financiare internaționale și impactul lor asupra economiei Republicii Moldova. Chișinău: ULIM, 2015. 365 p.
180. Vasilescu I. Strategia investițională – continuitate și modernitate, în vol. „Investițiile și relansarea economică”. București: Semne, 1996. 276 p.
181. Vasilescu I, Alexandru G. ș.a. Eficiența și evaluarea investițiilor. București: Eficon Press, 2004. 253 p.
182. Vasilescu I., Romanu I. Investiții. București: Economică, 2000. 259 p.
183. Voicilas D. M. H. (sub coordonarea Prof. univ. dr. Letiția Zahiu) Teză de doctorat -I- investiții străine. București, 2005. 213 p.
184. Voinea G. M. Finanțe internaționale. București: Tehnopress, 2014. 207 p.
185. Zirra D., Despa R. ș.a. Eficiența investițiilor. București: Universitară, 2005. 166 p.
186. Zaiț D. Fundamentele economice ale investițiilor. Iași: Sanvialy, 1996. 307 p.
187. Zamfir C. Incertitudinea, o perspectivă psihologică. București: Științifică, 1990. 202 p.\
188. Zopodeanu D. Politici monetare. București: Dacia, 2002. 213 p.

Surse bibliografice în limba engleză:

189. Altman E. Financial ratios discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *Journal of Finance*, sept. 1968. 291 p.
190. Annoni P., Dijkstra L. EU Regional Competitiveness Index – RCI 2013. Unit of Econometrics and Applied Statistics, DG JRC Ispra; Economic Analysis Unit, DG Region, Brussels, 2013.
191. Bussery A., Chartois B. *Analyse et evaluation des projets d'investments*, IDE, New York, 1977. 288 p.
192. Cojanu V., Pîslaru D. How important are agglomeration economies: a case study of Romanian industrial clusters. *Review of Economic and Business Studies* 4:1, 2011. p.35-58.
193. Comisia Europeană. *A New Regional Competitiveness Index: Theory, Methods and Findings*”, Working paper no.2/2011.
194. Damoradan A. *Investment valuation: Tools and techniques for determining the value of any assistance*. Willey and Sons, 1996. 309 p.
195. Dickinson J. P. *Risk und uncertainty in Accounting and Finance*. Gower Publishing Company Ltd. Hampshire England, ed. 2, 1985. 219 p.
196. Dixit A. K., Pindyck R. S. *Investment under uncertainty*. New Jersey: Pincerton University Press, Pincerton, 1993. 227 p.
197. Dixit A. K., Pindyck R. S. *Investment under uncertainty*. New Jersey: Pincerton University Press, Pincerton, 1993. 302 p.
198. European Commission. *Enterprise and SBA Fact Sheet 2013 Romania*, p. 2-3.
199. European Commission. *Elements for a Common Strategic Framework 2014-2020, Part II*.
200. Galagher A. *Investment decisions, methods and difficulties*. Disertation Press. 1985. 229 p.
201. Graham D. *Investment assesment using DCF*. Disertation Press.1981. 233 p.
202. Hall W. K. *Why risk analysis isn't working*, Long Range Planning. 1975. 181 p.
203. Hollinger A. *The language of financial, banking and insurance english - –or the second year of studies*. Cavallioti, 2002. 98 p.
204. Marshal A. *Principles of economics*, eight edition. London Mac millan and co, 1920.
205. Marx K. *Capital: A critique of political economy*. Volume 1, London., 1976
206. Roșca P., Sălăvăstru V. International conceptual reflection on the financing of economic activity. În: revista teoretico-științifică “Economie și sociologie”, Chișinău: AȘM, IEFS, Min. Econom., 2015, nr.3, p. 67-73.

207. Technopolis Group, GEA Strategy & Consulting, FMM Consultancy. Mid-Term Evaluation of the National Strategy and of the National RD&I Plan 2007-13. Final Report. București: 23 January 2012, p. 6-12.
208. The World Bank. Romania Functional Review. Research, Development, and Innovation Sector”, Final Report, May, 2013, p. 21.
209. Thomas W. L., Hunger D. J. Strategic management and business policy, 10th edition, Pearson, 2006. 301 p.
210. UNCTAD. World Investment Report. Geneva, 2012. disponibil la www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf

Surse bibliografice în limba franceză:

211. Annoni P., Dijkstra L. EU Regional Competitiveness Index – RCI 2013. Unit of Econometrics and Applied Statistics, DG JRC Ispra; Economic Analysis Unit, DG Region, Brussels, 2013.
212. Yves – Eglem J., Mikol A., Mecanismes financieres de l’entreprise. Paris: Montchristien, 1991. 229 p.
213. Lange O. Quelques observations sur l’analyse „input-output” în „Cahier de l’Institut de Science Economique Appliquee, nr.49.
214. Masse P. Le choix des investissement: critheres et methodes. Paris: Dunod, 1964. 282 p.
215. Peumans H. Theorie et pratique des calculs d’investissement. Paris: Dunod, 1965. 302 p.
216. Schumpeter J. Capitalism, socialism et democratic. Paris: Payot, 1961.

Resurse electronice

217. Baza de date Agenția Română pentru Investiții Străine (ARIS), Raport de activitate 2004, România: www.arisinvest.ro (vizitat la 14.12.2014).
218. Baza de date Asociația Mondială a Agențiilor de Promovare a Investițiilor Străine www.waipa.org (vizitat la 19.01.2015).
219. Baza de date Consiliul Investitorilor Străini (CIS), România: www.fic.ro. (vizitat la 10.02.2015).
220. Baza de date Uniunea Europeană (UE): www.europa.eu.int. (vizitat la 19.02.2015).
221. Rapoartele de progrese pe țări ale UE: www.europa.eu.int/comm/enlargement/romania/index.htm. (vizitat la 10.01.2015).
222. Rapoarte despre progrese pe țări pe calea aderării http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2003/index.htm. (vizitat la 11.10.2014).

223. <http://www.fondurieuropene.org/> (vizitat la 09.10.2014).
224. <http://fonduri-nerambursabile.eu/> (vizitat la 07.11.2014).
225. <http://fondurieuropene.com/> (vizitat la 11.02.2015).
226. <http://www.fonduri-euro.ro/> (vizitat la 18.12.2014).
227. <http://www.fonduri-structurale-europene.ro/> (vizitat la 14.12.2014).
228. www.bnr.ro. (vizitat la 11.02.2015).
229. www.mae.ro (vizitat la 14.12.2014).
230. www.fmi.ro (vizitat la 11.12.2014).
231. www.worldbank.org (vizitat la 02.12.2014).
232. www.raef.ro (vizitat la 01.11.2014).
233. www.sapard (vizitat la 24.10.2014).
234. www.arisinvest.ro (vizitat la 17.02.2015).
235. <http://www.fonduri-structurale.ro/Detaliu.aspx?t=competitivitate> (vizitat la 17.02.2015).
236. <http://www.bnr.ro/Raport-statistic-606.aspx> (vizitat la 14.12.2014).
237. <http://www.bnro.ro/page.aspx?prid=8439> (vizitat la 14.12.2014).
238. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:High-tech_classification_of_manufacturing_industries (vizitat la 25.01.2015).
239. http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/key-areas/index_en.htm (vizitat la 09.12.2014).
240. <http://unctad.org/en/pages/publicationwebflyer.aspx?publicationid=937> (vizitat la 23.01.2015).

A N E X E

Tabelul A1.1. Principalii indicatori economici, financiari și sociali

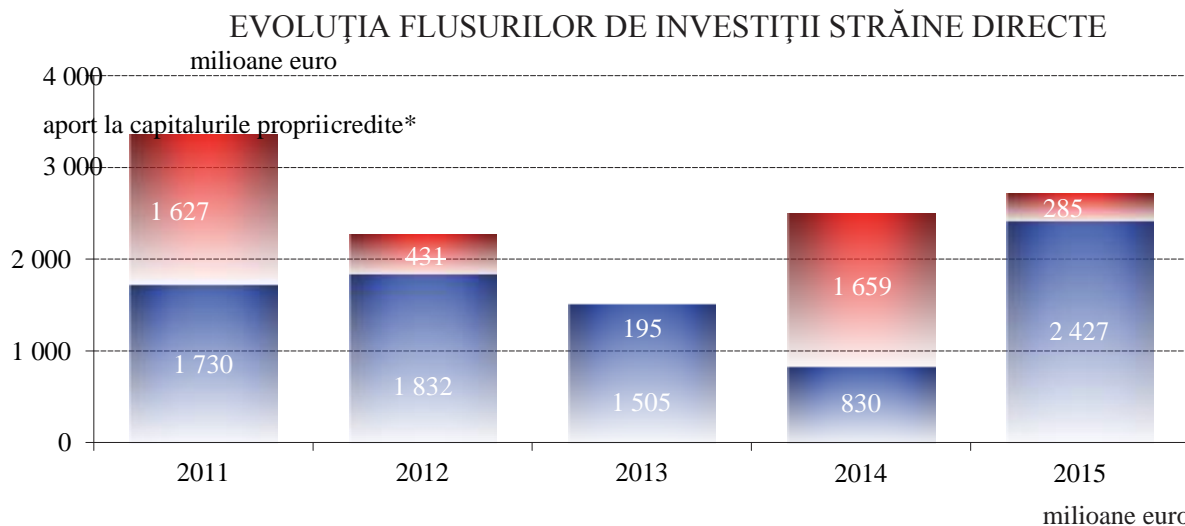
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rata de ocupare (% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani)	64,4	63,5	63,3	62,8	63,8	63,9	65,8
Creșterea ratei de ocupare (variația % față de anul precedent)	0,0	-2,0	-0,3	-0,8	2,5	-1,2	0,2
Rata de ocupare în rândul femeilor (% din populația feminină cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani)	57,3	56,3	55,9	55,7	56,3	56,2	57,5
Rata de ocupare în rândul bărbaților (% din populația masculină cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani)	71,6	70,7	70,8	69,9	71,4	71,6	74,0
Rata de ocupare a lucrătorilor vârstnici (% din populația cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani)	43,1	42,6	41,1	40,0	41,4	41,5	43,0
Rata de ocupare cu fracțiune de normă (% din totalul ocupării forței de muncă, vârstă de cel puțin 15 ani)	9,9	9,8	11,0	10,5	10,2	9,9	10,0
Ponderea lucrătorilor cu fracțiune de normă care sunt femei (% din populația feminină ocupată, în vârstă de cel puțin 15 ani)	10,8	10,6	11,4	11,5	11,1	10,8	11,2
Ponderea lucrătorilor cu fracțiune de normă care sunt bărbați (% din populația masculină ocupată, în vârstă de cel puțin 15 ani)	9,1	9,1	10,6	9,6	9,5	9,3	9,2
(% din lucrătorii cu contracte de muncă pe durată determinată, în vârstă de cel puțin 15 ani)	1,3	1,0	1,1	1,5	1,7	1,5	1,5
În tranziție de la contracte de muncă temporare la contracte permanente	54,6	54,5	61,0	58,5	53,9	n.a.	n.a.
Rata șomajului (% din forța de muncă) grupul de vârstă 15-74 de ani)	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1	6,7
Rata șomajului de lungă durată ² (% din forța de muncă)	2,3	2,1	2,4	3,0	3,1	3,3	2,8
Rata șomajului în rândul tinerilor (% din forța de muncă reprezentată de tinerii cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani)	17,6	20,0	22,1	23,9	22,6	23,7	23,7
Rata tinerilor NEET (% din populația cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani)	11,6	13,9	16,4	17,4	16,8	17,2	n.a.
Persoane care au părăsit timpuriu o formă de învățământ sau de formare (% din populația cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care a terminat cel mult învățământul secundar inferior și nu urmează o altă formă de învățământ sau de formare)	15,9	16,6	18,4	17,5	17,4	17,3	n.a.
Absolvenți ai învățământului terțiar (% din populația cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani care a terminat cu succes o formă de învățământ terțiar)	16,0	16,8	18,1	20,4	21,8	22,8	n.a.
Încadrarea copiilor într-o structură formală de îngrijire (între 1 și 29 de ore; % din populația cu vârsta mai mică de 3 ani)	6,0	4,0	4,0	1,0	11,0	n.a.	n.a.
Încadrarea copiilor într-o structură formală de îngrijire (cel puțin 30 de ore; % din populația cu vârsta mai mică de 3 ani)	2,0	1,0	3,0	1,0	4,0	n.a.	n.a.
Productivitatea muncii pe persoană ocupată (variația % anuală)	8,4	-5,2	-0,5	1,9	5,7	4,0	2,8
Numărul de ore lucrate pe persoană ocupată (variația % anuală)	0,0	-0,6	-0,4	1,8	-4,3	-0,2	0,2
Productivitatea muncii pe oră lucrată (variația % anuală; prețuri constante)	8,4	-4,7	-0,1	0,1	10,5	4,3	2,6
Salarii și indemnizații pe salariat (variația % anuală; prețuri constante)	15,0	-6,6	-3,4	-8,4	4,3	-0,7	2,3
Creșterea costurilor salariale unitare nominale (variația % anuală)	22,9	2,9	-2,4	-7,0	4,4	2,5	n.a.
Creșterea costurilor salariale unitare reale (variația % anuală)	6,6	-1,2	-7,7	-10,6	-0,2	-1,0	n.a.

Note:

1 Șomerii sunt toate persoanele care nu au fost angajate, dar care au căutat de lucru în mod activ și care erau pregătite să își înceapă activitatea imediat sau în termen de două săptămâni. Forța de muncă reprezintă numărul total de angajați și șomeri. Datele privind rata șomajului din 2014 includ ultimele informații publicate de Eurostat la începutul lunii februarie 2015.

2 Șomerii pe termen lung sunt persoanele care sunt în șomaj de cel puțin 12 luni.

Sursa: Comisia Europeană (EU Labour Force Survey - „Anchetă privind forța de muncă în UE” și conturile naționale europene)

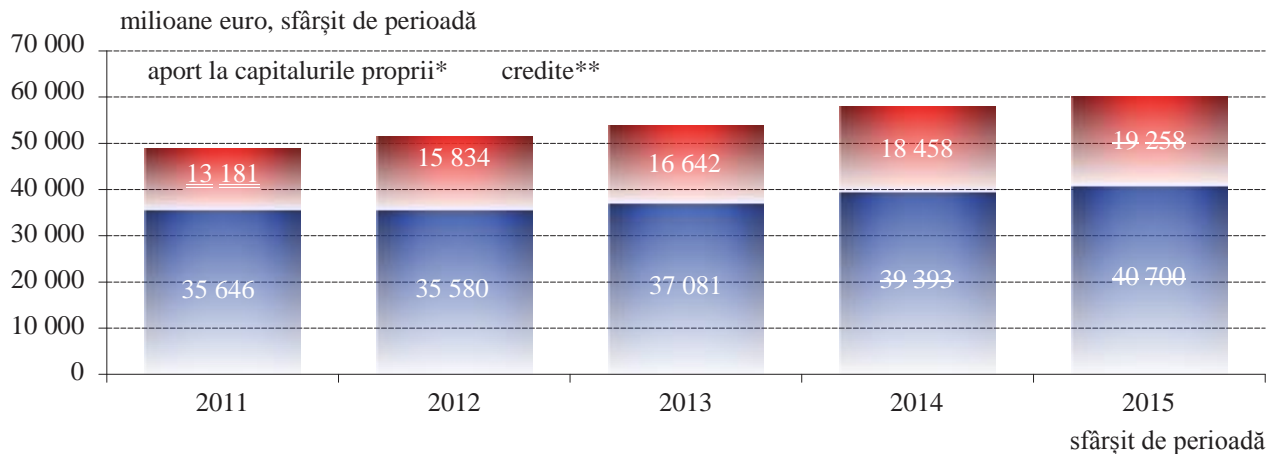
	2011	2012	2013	2014	2015
Fluxuri ISD - total**	3 357	2 263	1 700	2 489	2 712
aport la capitalurile proprii	1 730	1 832	1 505	830	2 427
credite*	1 627	431	195	1 659	285

* credite nete de la investitorii străini direcți.

** fluxurile ISD aferente perioadei 2010-2013 au fost recalulate potrivit metodologiei BPM6.

Fig. A2.1. Evoluția fluxurilor ISD în perioada 2011 - 2015

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS.

	2011		2012		2013		2014		2015	
	mil. euro	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	
Total***	48 827	51 414	5,3	53 723	4,5	57 851	7,7	59 958	3,6	
aport la capitalurile proprii (incl. profituri reinvestite*)	35 646	35 580	-0,2	37 081	4,2	39 393	6,2	40 700	3,3	
credite**	13 181	15 834	20,1	16 642	5,1	18 458	10,9	19 258	4,3	

Notă: Procentele reprezintă variații față de aceeași perioadă a anului anterior.

* aportul la capitalurile proprii este consolidat cu pierderea netă.

** credite nete de la investitorii străini direcți.

Fig. A 2.2. Evoluția soldului ISD în perioada 2011-2015

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS.

Soldul ISD la 31 decembrie 2014
 Repartizarea pe principalele activități economice

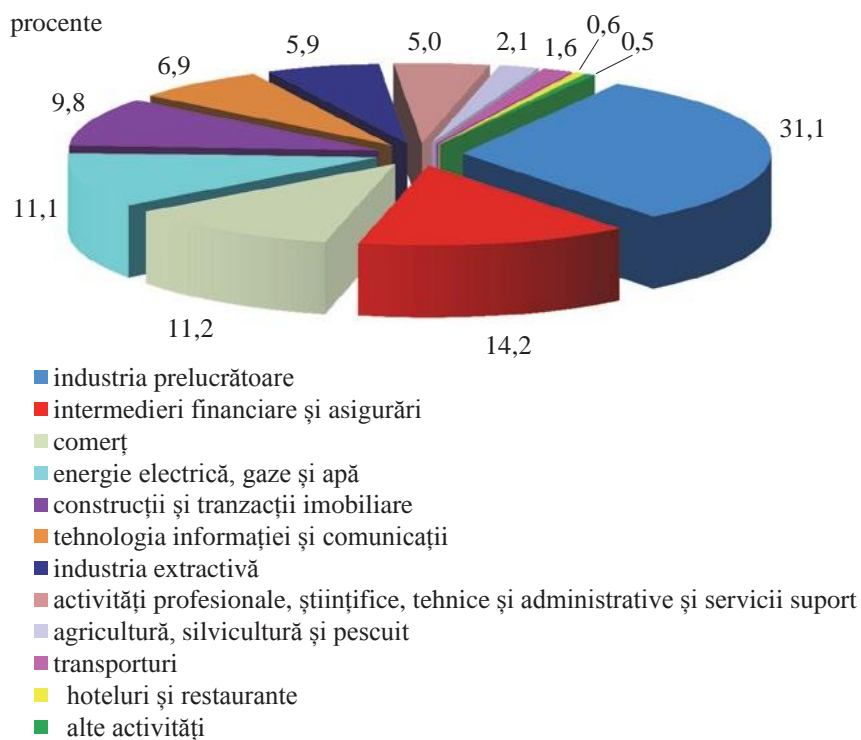

Fig. A2.3. Total economie (59 958 milioane euro)

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS

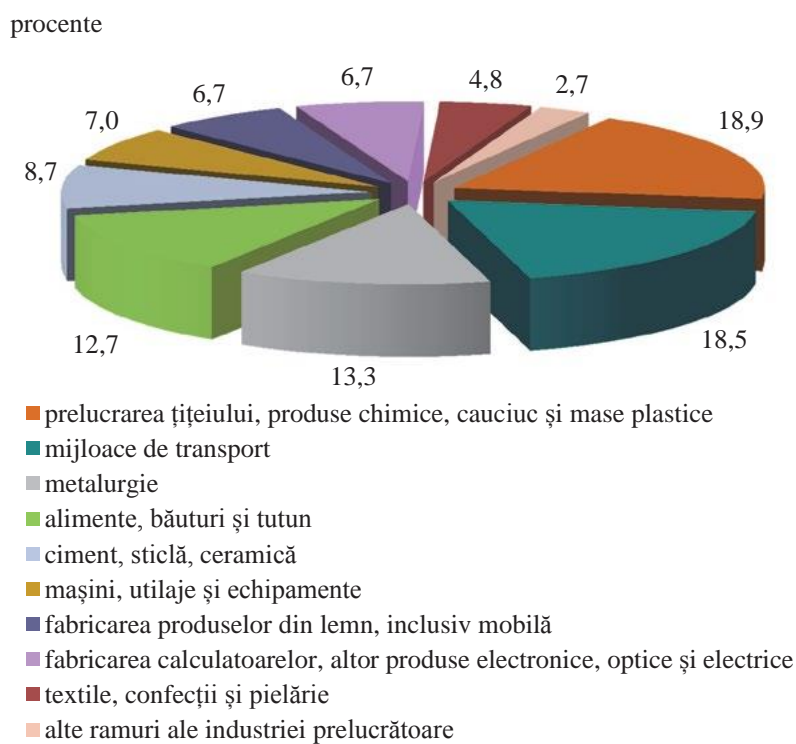

Fig. A2.4. Industria prelucrătoare (18 648 milioane euro)

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS.

Imobilizări corporale și necorporale la 31 decembrie 2014
Repartizarea pe principalele activități economice

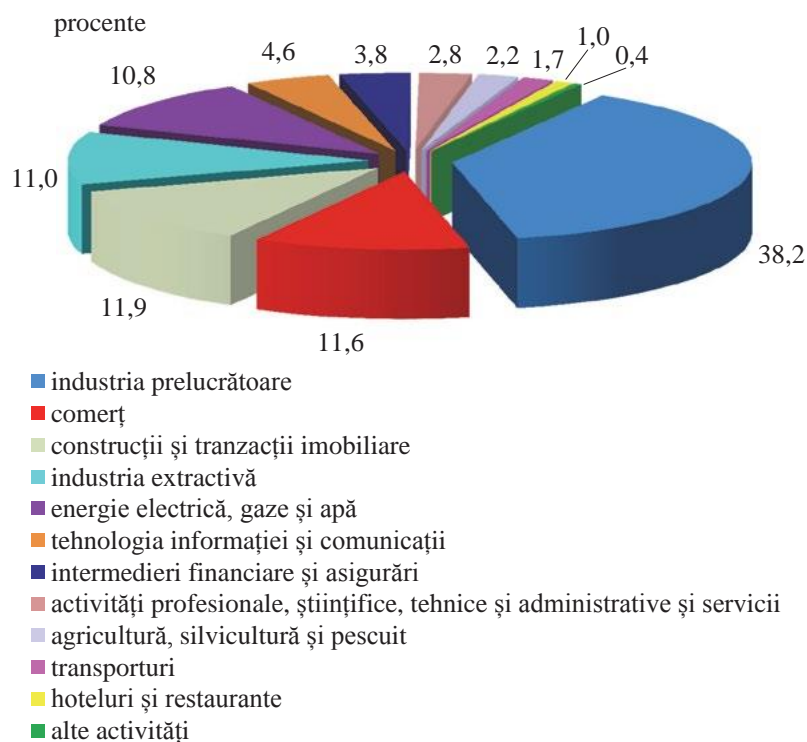

Fig. A2.5. Total economie (29 431 milioane euro)

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS

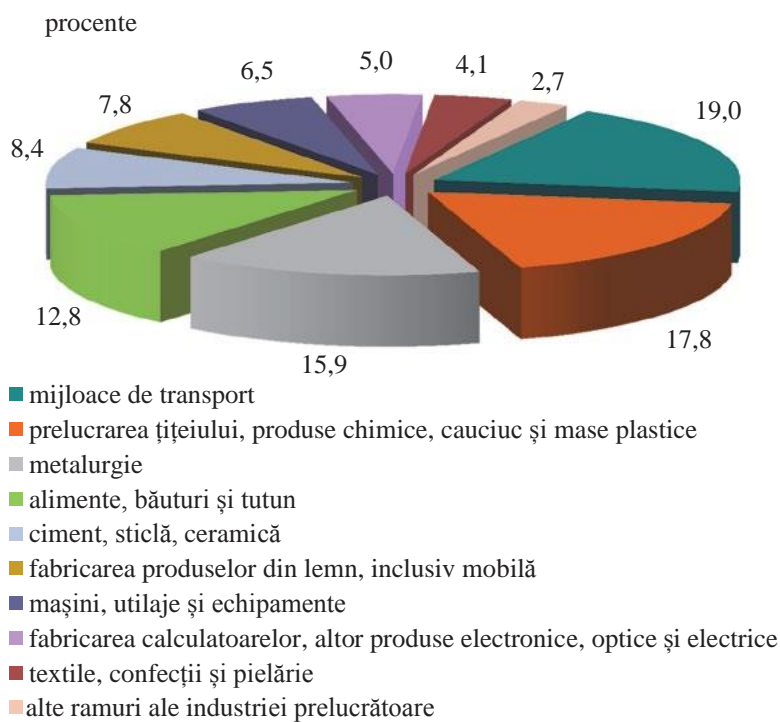

Fig. A2.6. Industria prelucrătoare (11 234 milioane uro)

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS.

Total ISD, 59 958 milioane euro

Repartizarea pe regiuni de dezvoltare

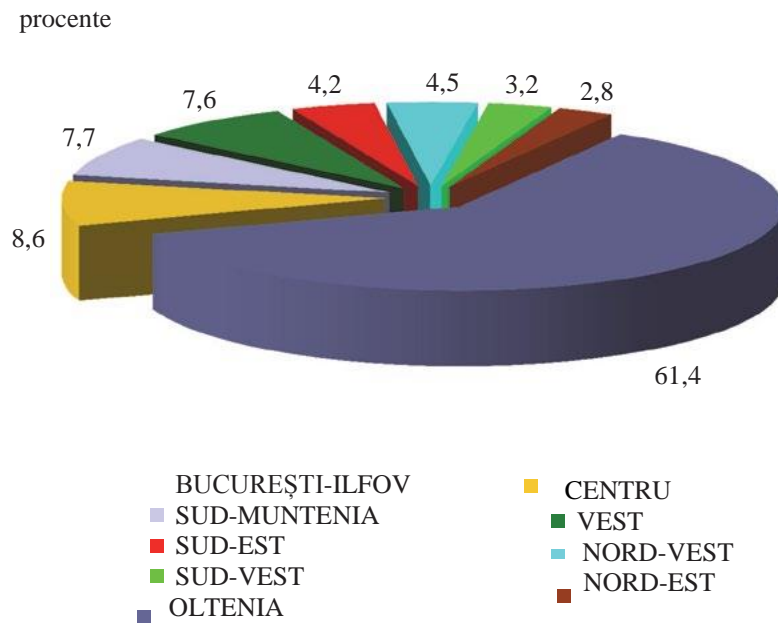
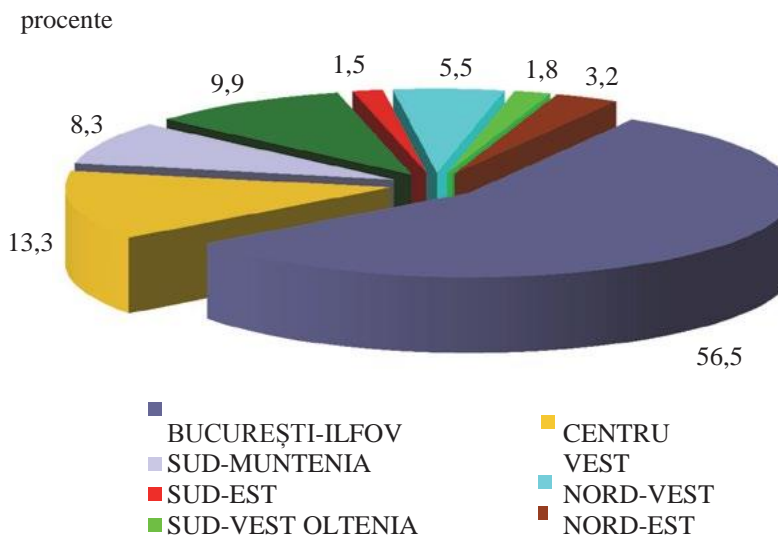

Fig. A2.7. Soldul ISD la 31 decembrie 2014

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS

* întreprinderi *greenfield* – întreprinderi înființate prin investiții *greenfield*

Fig. A2.8. ISD în întreprinderi *greenfield** (28 801 milioane euro)

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS

Total ISD
(59 958 milioane euro)

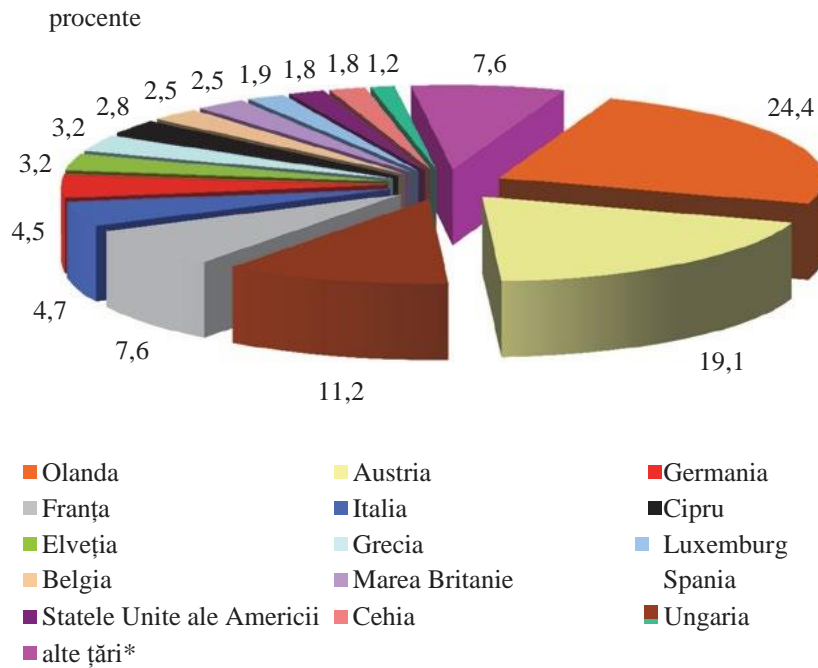
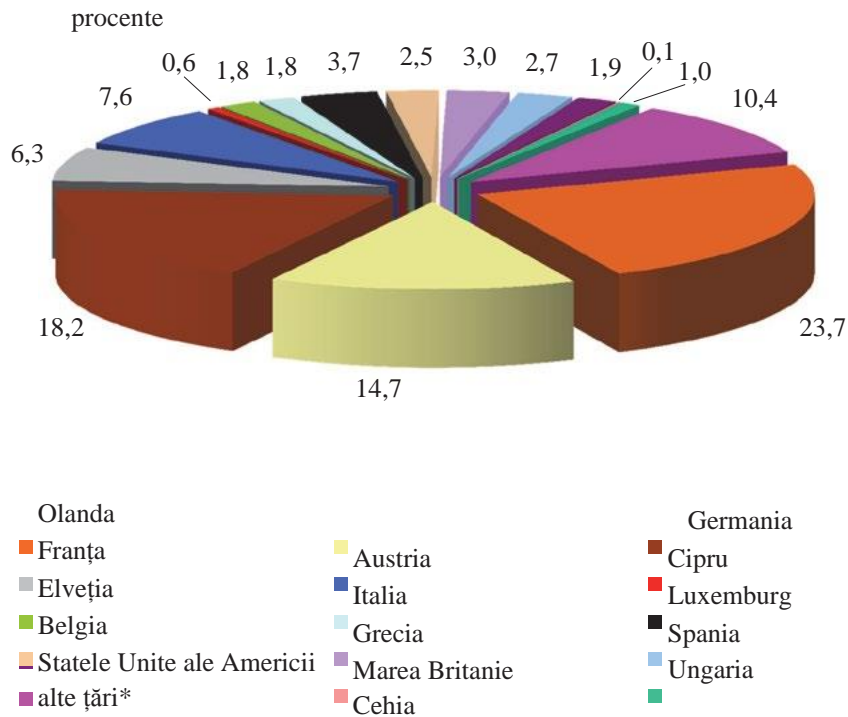

Fig. A2.9. Soldul ISD la 31 decembrie 2014
repartizarea pe țări de proveniență

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor BNR și INS

Fig. A2.10. ISD în întreprinderi greenfield (28 801 milioane euro)

Sursa: elaborat de autor în baza
informațiilor BNR și INS

Repartizarea pe principalele activități economice a soldului ISD

Tab. A3.1. Repartizarea pe principalele activități economice a soldului ISD la 31 decembrie 2014

	Valoare (milioane euro)	Pondere în total ISD (%)
TOTAL, din care:	60 198	100,0
Industrie, din care:	29 324	48,7
Industria extractivă	3 345	5,6
Industria prelucrătoare, din care:	19 275	32,0
– alimente, băuturi și tutun	2 430	4,0
– ciment, sticlă, ceramică	1 579	2,6
– fabricare produse din lemn, inclusiv mobilă	1 519	2,5
– fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	1 421	2,4
– mașini, utilaje și echipamente	1 432	2,4
– metalurgie	2 711	4,5
– mijloace de transport	3 244	5,4
– prelucrare țitei, produse chimice, cauciuc și mase plastice	3 420	5,7
– textile, confecții și pielărie	983	1,6
– alte ramuri ale industriei prelucrătoare	536	0,9
Energie electrică, gaze și apă	6 704	11,1
Activități profesionale, științifice, tehnice și administrative și servicii suport	3 074	5,1
Agricultură, silvicultură și pescuit	1 504	2,5
Comerț	7 058	11,7
Construcții și tranzacții imobiliare	5 917	9,8
Hoteluri și restaurante	541	0,9
Intermedieri financiare și asigurări	7 798	13,0
Tehnologia informației și comunicații	3 598	6,0
Transporturi	1 029	1,7
Alte activități	355	0,6

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tab. A3.2. Repartizarea pe principalele activități economice a soldului imobilizărilor corporale și necorporale la 31 decembrie 2015

	Imobilizări corporale și necorporale	
	Valoare (milioane euro)	Pondere în total ISD (%)
TOTAL, din care:	30 883	51,3
Industrie, din care:	18 132	30,1
Industria extractivă	3 235	5,4
Industria prelucrătoare, din care:	11 683	19,4
– alimente, băuturi și tutun	1 477	2,5
– ciment, sticlă, ceramică	964	1,6
– fabricare produse din lemn, inclusiv mobilă	1 025	1,7
– fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	688	1,1
– mașini, utilaje și echipamente	738	1,2
– metalurgie	1 808	3,0
– mijloace de transport	2 152	3,6
– prelucrare țitei, produse chimice, cauciuc și mase plastice	1 998	3,3
– textile, confecții și pielărie	510	0,8
– alte ramuri ale industriei prelucrătoare	323	0,6
Energie electrică, gaze și apă	3 214	5,3
Activități profesionale, științifice, tehnice și administrative și servicii suport	769	1,3
Agricultură, silvicultură și pescuit	813	1,3
Comerț	3 706	6,2
Construcții și tranzacții imobiliare	3 541	5,9
Hoteluri și restaurante	274	0,5
Intermedieri financiare și asigurări	1 658	2,7
Tehnologia informației și comunicații	1 380	2,3
Transporturi	479	0,8
Alte activități	131	0,2

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul A3.3. Repartizarea pe regiuni de dezvoltare a soldului ISD la 31 decembrie 2015

	Valoare (milioane euro)	Pondere în total ISD (%)
TOTAL, din care:	60 198	100,0
BUCUREȘTI-ILFOV	35 665	59,2
CENTRU	5 833	9,7
VEST	4 646	7,7
SUD-MUNTENIA	4 194	7,0
NORD-VEST	3 384	5,6
SUD-EST	2 898	4,8
SUD-VEST - OLTENIA	1 954	3,3
NORD-EST	1 624	2,7

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul. A3.4. Cifra de afaceri a întreprinderilor investiție străină
Directă și forța de muncă angajată

Anul	Cifra de afaceri (milioane euro)	Număr mediu de salariați (mii persoane)
2010	109 907	1 084
2011	112 851	1 055
2012	132 309	1 075
2013	125 473	1 102
2014	129 615	1 083
2015	131 820	1 124

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul A3.5 Exporturile și importurile de bunuri ale întreprinderilor ISD

	Exporturi (FOB)			Importuri (CIF)		
	întrep. ISD (milioane euro)	pondere întrep. ISD (%)		întrep. ISD (milioane euro)	pondere întrep. ISD (%)	
		în total economie*	în total sector		în total economie*	în total sector
TOTAL, din care:	35 585	70,9	70,9	36 240	64,7	64,7
<i>Industrie, din care:</i>	32 199	64,2	78,7	25 331	45,2	78,5
Industria extractivă	694	1,4	94,3	345	0,6	87,4
Industria prelucrătoare <i>din care:</i>	30 999	61,8	78,6	24 707	44,1	78,7
– alimente, băuturi și tutun	811	1,6	62,0	1124	2,0	60,2
– ciment, sticlă, ceramică	164	0,3	49,6	305	0,5	68,2
– fabricare produse din lemn, inclusiv mobilă	1 953	3,9	70,2	681	1,2	74,5
– fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	3 129	6,2	76,0	2 813	5,0	76,1
– mașini, utilaje și echipamente	1 631	3,3	87,4	953	1,7	84,0
– metalurgie	3 129	6,2	84,9	1 783	3,2	80,9
– mijloace de transport	11 416	22,8	82,3	7 986	14,3	84,1
– prelucrare țigăi, produse chimice, cauciuc și mase plastice	5 026	10,0	88,8	6 213	11,1	86,8
– textile, confecții și pielărie	3 388	6,8	65,7	2 447	4,4	65,1
– alte ramuri ale industriei prelucrătoare	352	0,7	54,3	402	0,7	56,9
Energie electrică, gaze și apă	506	1,0	69,1	279	0,5	54,0
Activități profesionale, științifice, tehnice și administrative și servicii suport	129	0,3	17,7	216	0,4	21,9
Agricultură, silvicultură și pescuit	100	0,2	13,5	78	0,1	9,8
Comerț	2 977	5,9	41,2	9 836	17,6	49,5
Construcții și tranzacții imobiliare	77	0,1	43,4	184	0,3	30,3
Hoteluri și restaurante	4	0,0	26,2	17	0,0	34,5
Tehnologia informației și comunicații	40	0,1	73,6	357	0,6	77,0
Intermedieri financiare și asigurări	5	0,0	32,0	87	0,2	47,0
Transporturi	47	0,1	26,4	89	0,2	22,6
Alte activități	7	0,0	5,2	45	0,1	11,8

*) Nu sunt incluse exporturile și importurile aferente activităților diviziunilor CAEN Rev.2: 84 – Administrație publică, 94 – Activități asociative, 97/98 – Activități ale gospodăriilor populației și 99 – Activități extrateritoriale.

Notă: Exporturile și importurile de bunuri sunt agregate după activitatea de bază a întreprinderilor ISD, conform CAEN Rev. 2.

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul A3.6. Exporturile și importurile de servicii ale întreprinderilor ISD

Contribuția întreprinderilor ISD la exportul și importul de servicii în anul 2015 este redată în tabelul de mai jos:

	Exporturi		Importuri	
	întrep. ISD (milioane euro)	(%) întrep. ISD în total economie	întrep. ISD (milioane euro)	(%) întrep. ISD în total economie
Total servicii, din care:	7 704	51,0	4 729	51,2
Servicii de prelucrare a bunurilor	1 660	65,8	109	66,9
Transport, din care:	1 531	34,9	740	46,9
Transport rutier de mărfuri	1 133	36,6	347	55,6
Servicii de telecomunicații, informatice și informaționale	1 719	75,8	666	68,8
Alte servicii pentru afaceri	2 344	69,9	2 034	69,6
Alte servicii	450	17,6	1 180	32,8

Notă: Exporturile și importurile sunt agregate după natura serviciului.

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

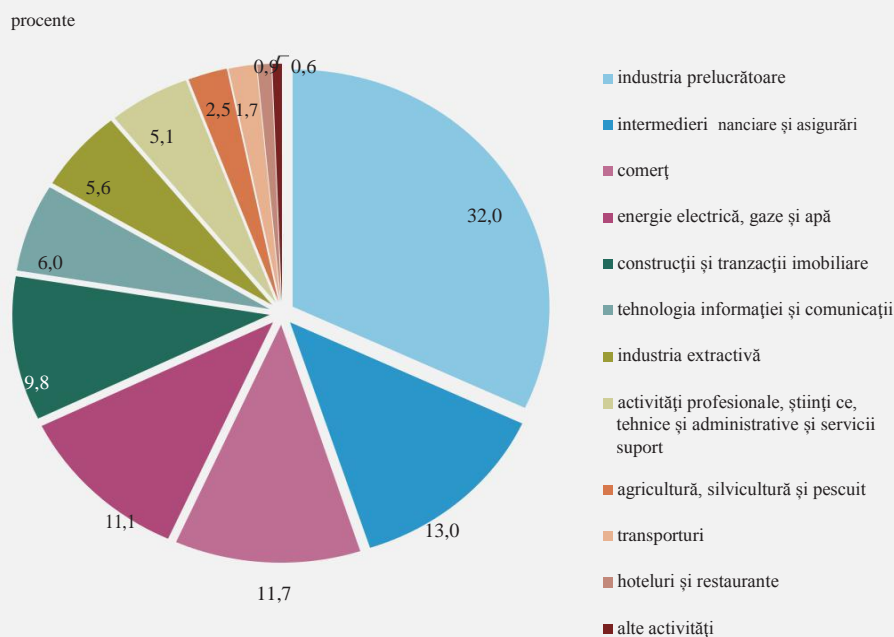
Tabelul A3.7. Fluxul net de ISD în anul 2015 și componentele acestuia pe domenii de activitate ale întreprinderilor ISD

milioane euro

Flux net de ISD								
ACTIVITATE ECONOMICĂ	Total, din care: <i>1=2+8</i>	Aport la capitaluri proprii						Credit net <i>8</i>
		Total, din care: <i>2=3+4</i>	Participații la capital <i>3</i>	Total, din care: <i>4=5-6-7</i>	Profit reinvestit (+)/(-)			
					Profituri <i>5</i>	Pierderi <i>6</i>	Dividende <i>7</i>	
<i>0</i>								
Industrie, din care:	980	1 309	1 686	-377	2 548	1 786	1 139	-329
Industria extractivă	4	-49	140	-189	270	249	210	53
Industria prelucrătoare, din care:	929	1 102	1 012	90	2 020	1 075	855	-173
– alimente, băuturi și tutun	-6	4	150	-146	141	181	106	-10
– ciment, sticlă, ceramică	-54	10	21	-11	94	43	62	-64
– fabricare produse din lemn, inclusiv mobilă	124	89	39	50	169	57	62	35
– fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	168	160	77	83	163	35	45	8
– mașini, utilaje și echipamente	111	178	76	102	161	35	24	-67
– metalurgie	158	96	117	-21	256	236	41	62
– mijloace de transport	411	229	76	153	454	141	160	182
– prelucrare țitei, produse chimice, cauciuc și mase plastice	-106	219	437	-218	399	316	301	-325
– textile, confecții și pielărie	77	71	1	70	127	19	38	6
– alte ramuri ale industriei prelucrătoare	46	46	18	28	56	12	16	0
Energie	47	256	534	-278	258	462	74	-209
Activități profesionale, științifice, tehnice, servicii suport	24	32	93	-61	306	248	119	-8
Agricultură, silvicultură și pescuit	62	85	10	75	121	41	5	-23
Comerț	225	549	430	119	976	369	488	-324
Construcții și tranzacții imobiliare	646	626	542	84	497	317	96	20
Hoteluri și restaurante	108	-3	-2	-1	28	22	7	111
Intermedieri financiare și asigurări	22	73	1 367	-1 294	529	1 669	154	-51
Tehnologia informației și comunicații	253	115	46	69	325	153	103	138
Transporturi	92	93	45	48	123	46	29	-1
Alte activități	9	-33	5	-38	65	67	36	42
TOTAL	2 421	2 846	4 222	-1 376	5 518	4 718	2 176	-425

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Total economie (60 198 milioane euro)

Industria prelucrătoare (19 275 milioane euro)

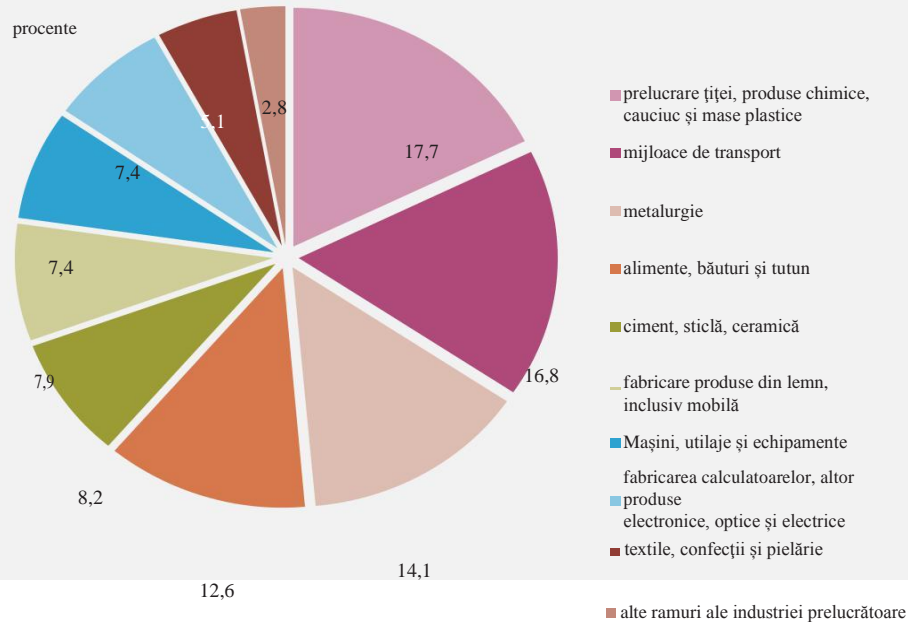
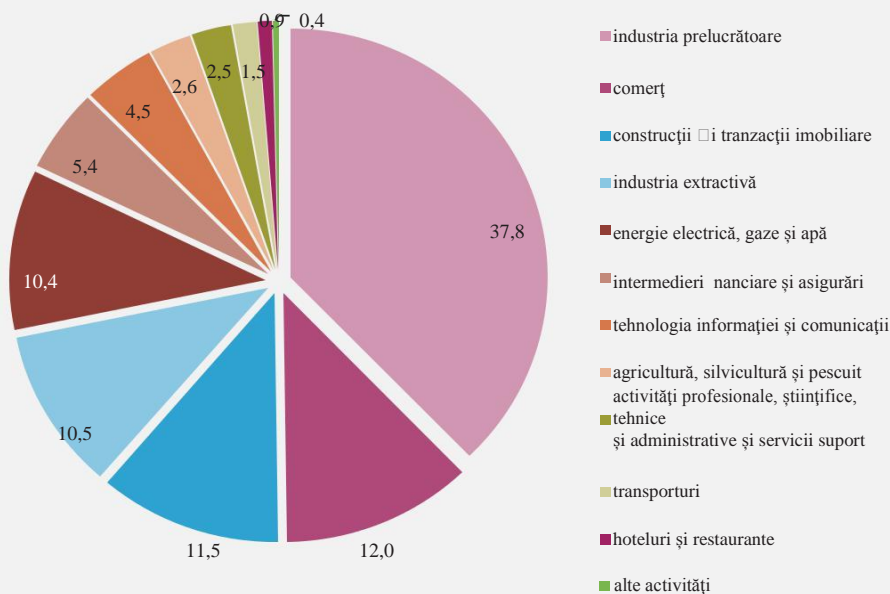

Fig. A3.1. Soldul isd la 31 decembrie 2015
repartizarea pe principalele activități economice

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Total economie (30 883 milioane euro)

procente

Industria prelucrătoare (11 683 milioane euro)

procente

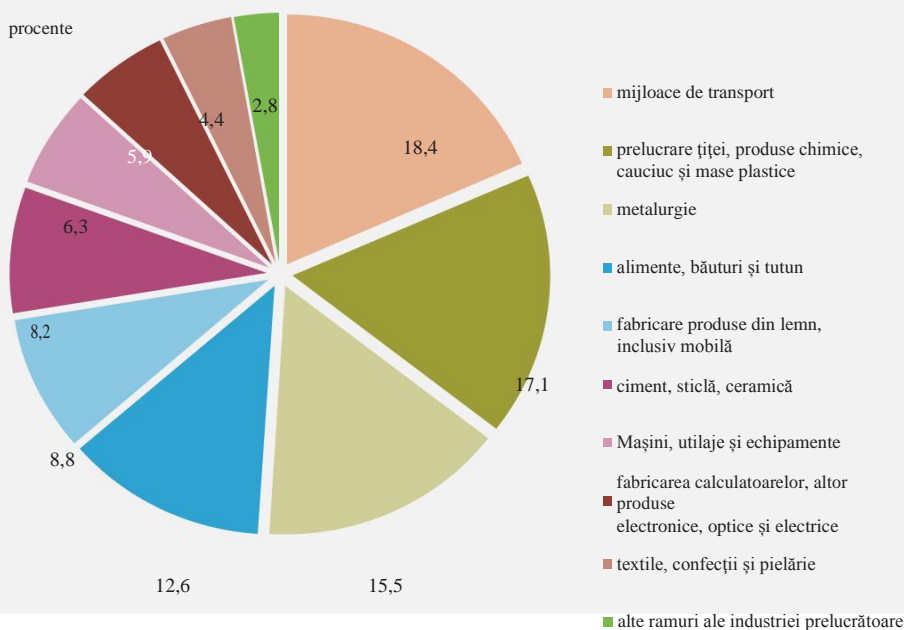
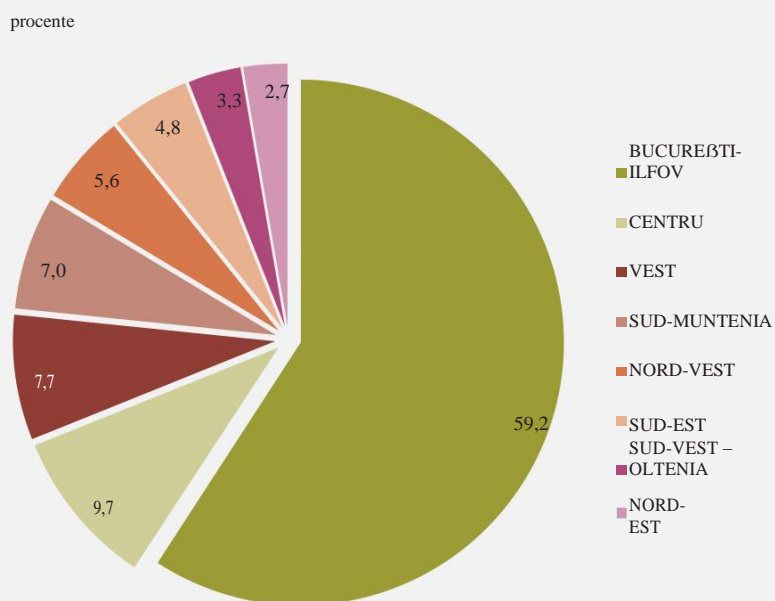

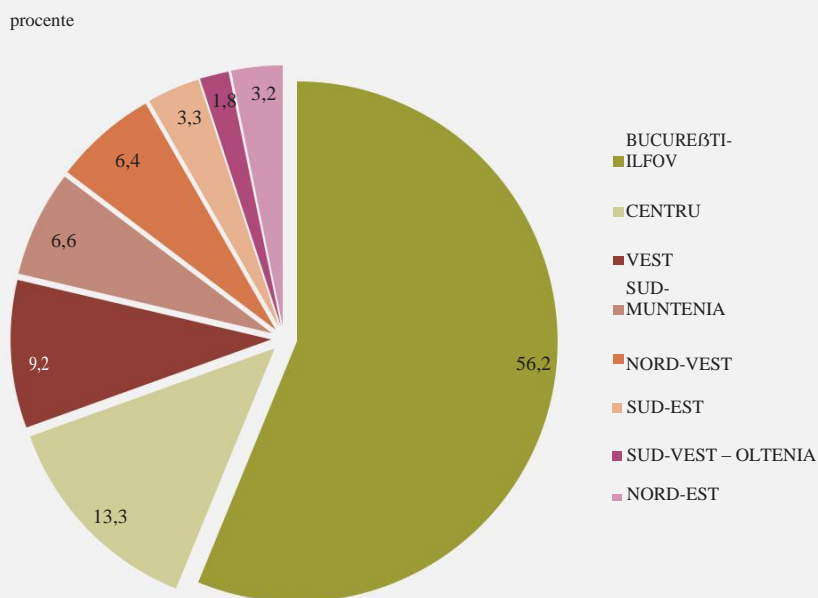
Fig. A3.2. Imobilizări corporale și necorporale la 31 decembrie 2015
repartizarea pe principalele activități economice

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

**Total ISD
(60 198 milioane euro)**

**ISD în întreprinderi greenfield*
(32 527 milioane euro)**

* Întreprinderi greenfield - întreprinderi înființate prin investiții greenfield

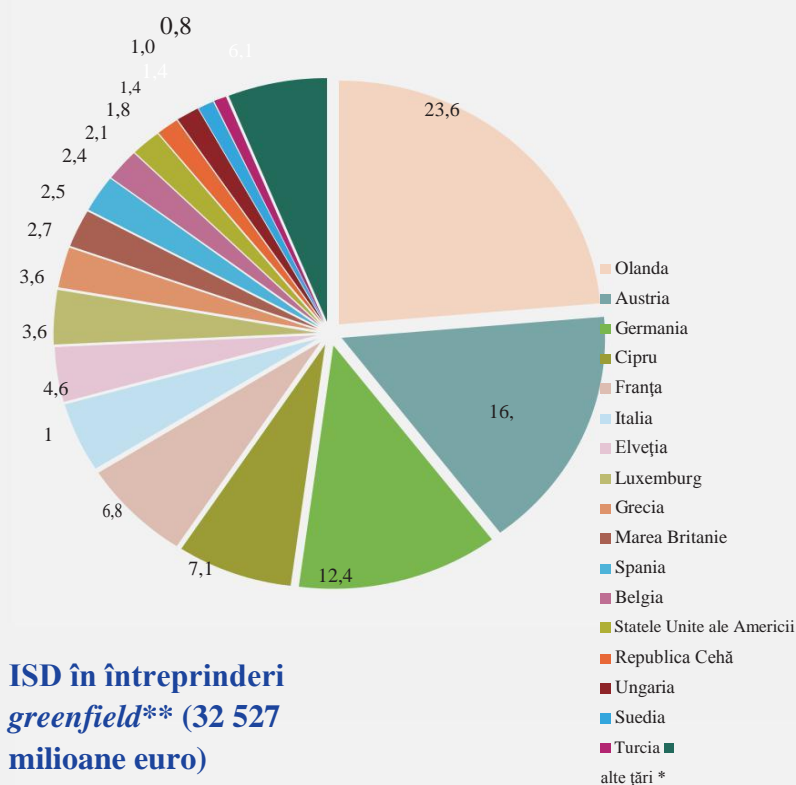
**Fig. A3.3. Soldul ISD la 31 decembrie 2015
Repartizarea pe regiuni de dezvoltare**

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Total ISD

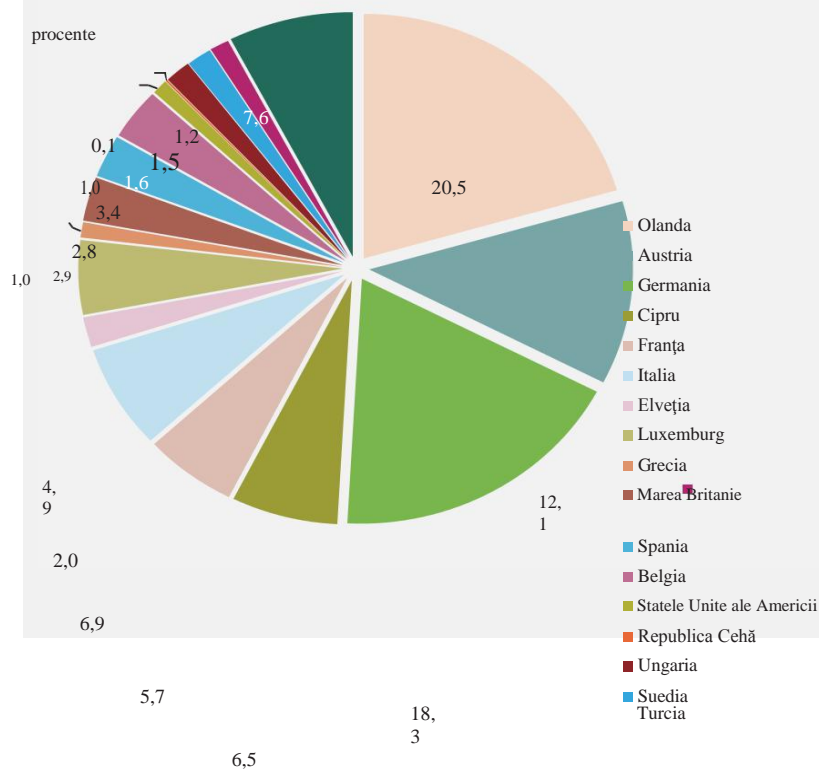
(60 198 milioane euro)

procente

ISD în întreprinderi greenfield** (32 527 milioane euro)

procente

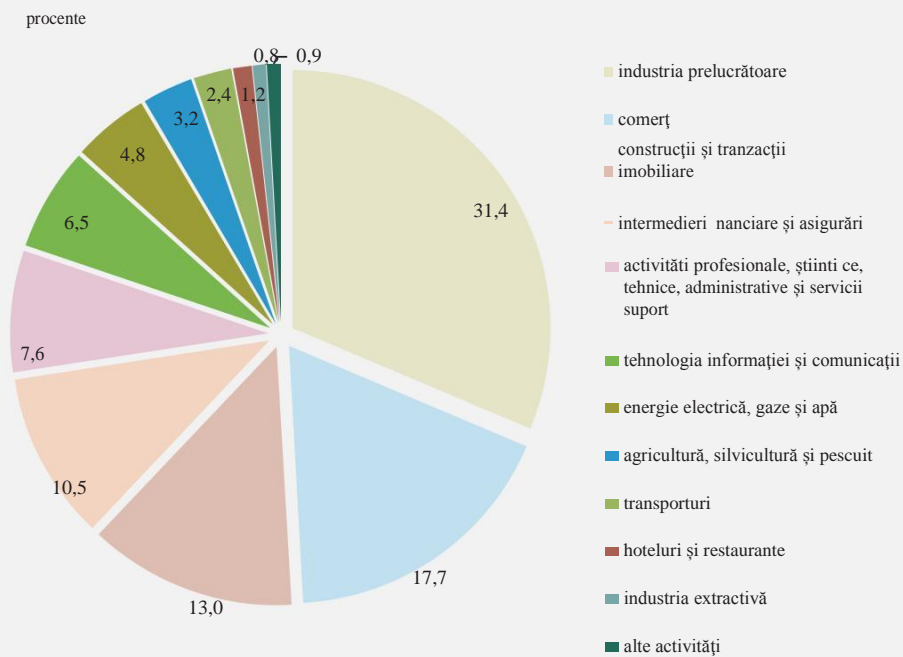

* Țări a căror investiție este mai mică de 500 milioane euro

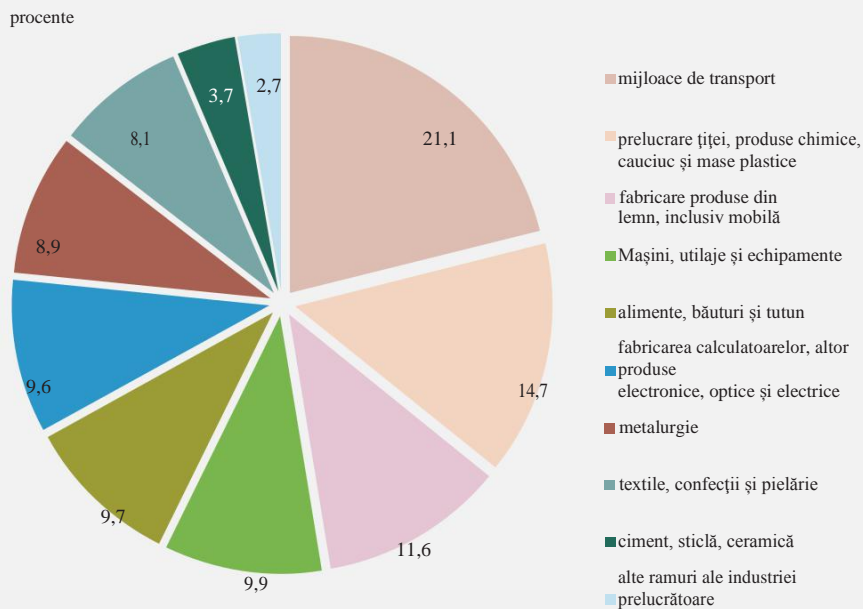
** Întreprinderi greenfield - întreprinderi înființate prin investiții greenfield

Fig. A3.4. Soldul ISD la 31 decembrie 2015 Repartizarea pe țări de proveniență
Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Total economie (32 527 milioane euro)

Industria prelucrătoare (10 219 milioane euro)

* Întreprinderi *greenfield* - întreprinderi înființate prin investiții *greenfield*

Fig. A3.5. Investiții străine directe în întreprinderi *greenfield** (solduri)
Structura pe principalele activități economice
la 31 decembrie 2015

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul A3.8. Investițiile rezidenților

Componente	2014 (ianuarie - iunie)*	2015 (ianuarie - iunie)**
<i>Net, milioane euro</i>		
TOTAL	1 174	1 562
INVESTIȚII ALE REZIDENȚILOR ÎN STRĂINĂȚATE	38	-98
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	10	0
Participații la capital, inclusiv profituri reinvestite	10	0
Instrumente de natura datoriei	0	0
Alte sectoare	28	-98
Participații la capital, inclusiv profituri reinvestite	23	-45
Instrumente de natura datoriei	5	-53
INVESTIȚII ALE NEREZIDENȚILOR ÎN ROMÂNIA	1 136	1 659
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	-14	93
Participații la capital, inclusiv profituri reinvestite	-53	90
Instrumente de natura datoriei	39	3
Alte sectoare	1 151	1 566
Participații la capital, inclusiv profituri reinvestite	1 312	853
Instrumente de natura datoriei	-161	713

*) Date revizuite

**) Date provizorii

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

Tabelul A4.1.Evoluția datoriei guvernamentale

	CODUL SEC	2014	2015	2016	2017	2018
1. Datoria guvernamentală brută ¹⁾		39,8	40,1	39,4	38,4	37,1
2. Modificarea datoriei guvernamentale		1,8	0,3	-0,8	-0,9	-1,3
Contribuția la modificarea datoriei brute						
3. Balanța primară ²⁾		0,1	0,1	0,4	0,5	0,8
4. Dobânda ³⁾	EDP D.41	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6
5. Ajustări stoc-flux		0,4	-1,2	-2,0	-2,0	-2,1
<i>Din care:</i>						
- Diferențe între dobânzi plătite și accruale ⁴⁾		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
- Acumularea netă de active financiare ⁵⁾		1,7	-0,9	-0,1	0,1	0,0
<i>din care:</i>						
- din privatizare		0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
- Efecte ale evaluării și altele ⁶⁾		-1,2	-0,2	-1,9	-2,0	-2,0
p.m. rata dobânzii implicite asupra datoriei ⁷⁾		4,4	4,1	4,3	4,2	4,5
Alte variabile relevante						
6. Active financiare lichide ⁸⁾	% în PIB	8,4	7,0	6,6	6,3	6,0
7. Datoria financiară netă (7=1-6)	% în PIB	31,4	33,1	32,8	32,1	31,2
8. Amortizarea datoriei (obligații existente) începând cu finele anului anterior ⁹⁾	% în PIB	7,8%	7,1%	5,5%	3,2%	3,2%
9. Procent din datorie denominată în valută	% în datorie	57,0%	54,7%	50,9%	49,9%	49,0%
10. Maturitate medie ¹⁰⁾	ani	5,3	5,5	-	-	-

¹⁾ Definit conform Regulamentului 3605/93 (nu este concept ESA)

²⁾ Conform poz 10 din tabelul 2a

³⁾ Conform poz 9 din tabelul 2a

⁴⁾ Diferențele privind cheltuieli cu dobânzile, alte cheltuieli și venituri pot fi distinse atunci când sunt relevante sau în cazul în care raportul datorie în PIB este peste valoarea de referință

⁵⁾ Active lichide (valută), obligațiuni guvernamentale, active în țări terțe, întreprinderi controlate de stat și diferența dintre activele cotate și cele necotate pot fi distinse atunci când sunt relevante sau în cazul în care raportul datorie în PIB este peste valoarea de referință

⁶⁾ Modificări datorate variației ratelor de schimb și operării pe piața secundară pot fi distinse atunci când sunt relevante sau în cazul în care raportul datorie în PIB este peste valoarea de referință

⁷⁾ Variabila proxy asociată este reprezentată de raportul dintre plățile anuale de dobânzi și soldul de datorie din anul precedent

⁸⁾ AF1, AF2, AF3 (consolidate la valoarea de piață), AF5 (dacă este cotate la bursă; inclusiv acțiunile fondurilor mutuale).

⁹⁾ Indicator calculat pe baza soldului datoriei la 31.12.2014

¹⁰⁾ Maturitate medie ramasa.

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor INS

CALCULAREA MARICEI INVERSE

Calcularea inversa matricei $k = \begin{pmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 2 & 1 & 5 \\ 4 & 7 & 2 \end{pmatrix} \cdot [2]$

$$\text{Scriem matricea existentă} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 3 & 6 & 9 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & 1 & 5 & 0 & 1 & 0 \\ 4 & 7 & 2 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \quad (\text{A5.1})$$

În prima etapă se împarte prima linie a matricei (1) la elementul 3. Fiecare element al liniei care se obține după împărțire se înmulțește cu 2 și se scade din fiecare element al liniei a doua, apoi se înmulțește cu 4 și se scade din linia a treia, obținându-se :

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 2 & 3 & \frac{1}{3} & 0 & 0 \\ 0 & -3 & -1 & -\frac{2}{3} & 1 & 0 \\ 0 & -1 & -10 & -\frac{4}{3} & 0 & 1 \end{array} \right) \quad (\text{A5.2})$$

La a doua intersecție se împarte linia a doua a matricei (2) la elementul de pe linia a doua și coloana a doua, adică la (-3). Elementele liniei obținute după împărțire se înmulțesc cu 2 și se scad din elementele primei linii. Deoarece elementul de pe linia a treia și coloana a doua este (-1) este suficient să adăugăm linia a doua la linia a treia și acest element devine zero. După efectuarea calculului indicat în etapa a doua se obține:

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & \frac{7}{3} & -\frac{1}{9} & \frac{2}{5} & 0 \\ 0 & 1 & \frac{1}{3} & \frac{2}{9} & -\frac{1}{3} & 0 \\ 0 & 0 & -\frac{29}{3} & -\frac{10}{9} & -\frac{1}{3} & 1 \end{array} \right) \quad (\text{A5.3})$$

La ultima operație elementele liniei a treia a matricei (3) se împart la $\left(-\frac{29}{3}\right)$. Linia obținută după împărțire se înmulțește cu $\frac{1}{3}$ și se scade din linia a doua, apoi se înmulțește cu $\frac{7}{3}$ și se scade din prima linie. După efectuarea acestor calcule se obține matricea inversă :

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & -\frac{33}{87} & \frac{51}{87} & \frac{21}{87} \\ 0 & 1 & 0 & \frac{16}{87} & -\frac{30}{87} & \frac{3}{87} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{10}{87} & \frac{3}{87} & -\frac{9}{87} \end{array} \right) \quad (\text{A5.4})$$

Verificare:

$$\begin{pmatrix} -0,3793 & 0,5862 & 0,2413 \\ 0,1839 & -0,3448 & 0,0344 \\ 0,1149 & 0,0344 & -0,1034 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 2 & 1 & 5 \\ 4 & 7 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad (\text{A5.5})$$

Tabelul A6.1. Evoluția indicatorilor economici

Nr crt.	Indicatori	Timpul (t)		
		0	1	2
1.	Producția globală în sectorul 1 (X_1)	$X_1(0)$	$X_1(1)$	$X_1(2)$
2.	Producția globală în sectorul 2 (X_2)	$X_2(0)$	$X_2(1)$	$X_2(2)$
3.	Producția globală în sectorul 3 (X_3)	$X_3(0)$	$X_3(1)$	$X_3(2)$
4.	Producția globală total (X)	$X(0)$	$X(1)$	$X(2)$
5.	Cheltuieli materiale în sectorul 1 (A_1X_1)	$A_1X_1(0)$	$A_1X_1(1)$	$A_1X_1(2)$
6.	Cheltuieli materiale în sectorul 2 (A_2X_2)	$A_2X_2(0)$	$A_2X_2(1)$	$A_2X_2(2)$
7.	Cheltuieli materiale în sectorul 3 (A_3X_3)	$A_3X_3(0)$	$A_3X_3(1)$	$A_3X_3(2)$
8.	Cheltuieli materiale totale (AX)	$AX(0)$	$AX(1)$	$AX(2)$
9.	Acumulări productive în sectorul 1 $Y_1^{(a)}$	$Y_1^{(a)}(0)$	$Y_1^{(a)}(1)$	$Y_1^{(a)}(2)$
10.	Acumulări productive în sectorul 2 $Y_2^{(a)}$	$Y_2^{(a)}(0)$	$Y_2^{(a)}(1)$	$Y_2^{(a)}(2)$
11.	Acumulări productive în sectorul 3 $Y_3^{(a)}$	$Y_3^{(a)}(0)$	$Y_3^{(a)}(1)$	$Y_3^{(a)}(2)$
12.	Acumulări productive total $Y^{(a)}$	$Y^{(a)}(0)$	$Y^{(a)}(1)$	$Y^{(a)}(2)$
13.	Consum neproductiv în sectorul 1 $Y_1^{(c)}$	$Y_1^{(c)}(0)$	$Y_1^{(c)}(1)$	$Y_1^{(c)}(2)$
14.	Consum neproductiv în sectorul 2 $Y_2^{(c)}$	$Y_2^{(c)}(0)$	$Y_2^{(c)}(1)$	$Y_2^{(c)}(2)$
15.	Consum neproductiv în sectorul 3 $Y_3^{(c)}$	$Y_3^{(c)}(0)$	$Y_3^{(c)}(1)$	$Y_3^{(c)}(2)$
16.	Consum neproductiv total $Y^{(c)}$	$Y^{(c)}(0)$	$Y^{(c)}(1)$	$Y^{(c)}(2)$
17.	Produs final total Y	$Y(0)$	$Y(1)$	$Y(2)$
18.	Creșterea producției globale în sectorul 1 ΔX_1	$\Delta X_1(0)$	$\Delta X_1(1)$	$\Delta X_1(2)$
19.	Creșterea producției globale în sectorul 2 ΔX_2	$\Delta X_2(0)$	$\Delta X_2(1)$	$\Delta X_2(2)$
20.	Creșterea producției globale în sectorul 3 ΔX_3	$\Delta X_3(0)$	$\Delta X_3(1)$	$\Delta X_3(2)$
21.	Creșterea producției globale totale ΔX	$\Delta X(0)$	$\Delta X(1)$	$\Delta X(2)$

Sursa: elaborat de autor

Cazul general: o expunere relativ mai interpretativ

Produsul final din ramurile $i, i=1,2,\dots,n$, în perioada $t, t=1,2,\dots,0$, este constituit din produs final destinat consumului productiv prin crearea mijloacelor de producere în volum de $y_i^{(a)}$ și consum neproductiv $y_i^{(c)}$. Afirmatia poate fi scrisă:

$$\begin{pmatrix} y_1(t) \\ y_2(t) \\ \vdots \\ y_i(t) \\ \vdots \\ y_n(t) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1(t) \\ y_2(t) \\ \vdots \\ y_i(t) \\ \vdots \\ y_n(t) \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} y_1(t) \\ y_2(t) \\ \vdots \\ y_i(t) \\ \vdots \\ y_n(t) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_1(t) + y_1(t) \\ y_2(t) + y_2(t) \\ \vdots \\ y_i(t) + y_i(t) \\ \vdots \\ y_n(t) + y_n(t) \end{pmatrix} \quad (A7.1)$$

Volumul produsului final destinat acumulărilor productive pentru fiecare ramură

$$y_i^{(a)} = \sum_{j=1}^n \Delta y_{ij}(t), \quad i = 1,2,\dots,n \quad (A7.2)$$

mai poate fi scris :

$$\begin{pmatrix} y_1^{(a)}(t) \\ y_2^{(a)}(t) \\ \vdots \\ y_i^{(a)}(t) \\ \vdots \\ y_n^{(a)}(t) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \Delta y_{11}(t) \\ \Delta y_{21}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{i1}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{n1}(t) \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \Delta y_{12}(t) \\ \Delta y_{22}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{i2}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{n2}(t) \end{pmatrix} + \dots + \begin{pmatrix} \Delta y_{1j}(t) \\ \Delta y_{2j}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{ij}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{nj}(t) \end{pmatrix} + \dots + \begin{pmatrix} \Delta y_{1n}(t) \\ \Delta y_{2n}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{in}(t) \\ \vdots \\ \Delta y_{nn}(t) \end{pmatrix} \quad (A7.3)$$

Matricea coeficienților de investiție $k_{ij} = \frac{\Delta y_{ij}}{\Delta x_j}; i,j = 1,2,\dots,n$ (A7.4)

$$\begin{pmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1j} & \dots & k_{1n} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2j} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{i1} & k_{i2} & \dots & k_{ij} & \dots & k_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nj} & \dots & k_{nn} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{\Delta y_{11}}{\Delta x_1} & \frac{\Delta y_{12}}{\Delta x_2} & \dots & \frac{\Delta y_{1j}}{\Delta x_j} & \dots & \frac{\Delta y_{1n}}{\Delta x_n} \\ \frac{\Delta y_{21}}{\Delta x_1} & \frac{\Delta y_{22}}{\Delta x_2} & \dots & \frac{\Delta y_{2j}}{\Delta x_j} & \dots & \frac{\Delta y_{2n}}{\Delta x_n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \frac{\Delta y_{i1}}{\Delta x_1} & \frac{\Delta y_{i2}}{\Delta x_2} & \dots & \frac{\Delta y_{ij}}{\Delta x_j} & \dots & \frac{\Delta y_{in}}{\Delta x_n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \frac{\Delta y_{n1}}{\Delta x_1} & \frac{\Delta y_{n2}}{\Delta x_2} & \dots & \frac{\Delta y_{nj}}{\Delta x_j} & \dots & \frac{\Delta y_{nn}}{\Delta x_n} \end{pmatrix} \quad (A7.5)$$

$$= \begin{pmatrix} \Delta y_{11} & \Delta y_{12} & \dots & \Delta y_{1j} & \dots & \Delta y_{in} \\ \Delta y_{21} & \Delta y_{22} & \dots & \Delta y_{2j} & \dots & \Delta y_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{i1} & \Delta y_{i2} & \dots & \Delta y_{ij} & \dots & \Delta y_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{n1} & \Delta y_{n2} & \dots & \Delta y_{nj} & \dots & \Delta y_{nn} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \frac{1}{\Delta x_1} & 0 & \dots & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{\Delta x_2} & \dots & 0 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & \frac{1}{\Delta x_j} & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & 0 & \dots & \frac{1}{\Delta x_n} \end{pmatrix}; \quad (\text{A7.6})$$

de unde

$$\begin{pmatrix} \Delta y_{11} & \Delta y_{12} & \dots & \Delta y_{1j} & \dots & \Delta y_{in} \\ \Delta y_{21} & \Delta y_{22} & \dots & \Delta y_{2j} & \dots & \Delta y_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{i1} & \Delta y_{i2} & \dots & \Delta y_{ij} & \dots & \Delta y_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{n1} & \Delta y_{n2} & \dots & \Delta y_{nj} & \dots & \Delta y_{nn} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} k_{11} & k_{12} & \dots & k_{1j} & \dots & k_{in} \\ k_{21} & k_{22} & \dots & k_{2j} & \dots & k_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{i1} & k_{i2} & \dots & k_{ij} & \dots & k_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ k_{n1} & k_{n2} & \dots & k_{nj} & \dots & k_{nn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta x_1 & 0 & \dots & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \Delta x_2 & \dots & 0 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & \Delta x_j & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & 0 & \dots & \Delta x_n \end{pmatrix} \quad (\text{A7.7})$$

Relația : $y_i^{(a)} = \sum_{j=1}^n \Delta y_{ij}$ poate fi scrisă:

$$\begin{pmatrix} y_1^{(a)} \\ y_2^{(a)} \\ \vdots \\ y_i^{(a)} \\ \vdots \\ y_n^{(a)} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \Delta y_{11} & \Delta y_{12} & \dots & \Delta y_{1j} & \dots & \Delta y_{in} \\ \Delta y_{21} & \Delta y_{22} & \dots & \Delta y_{2j} & \dots & \Delta y_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{i1} & \Delta y_{i2} & \dots & \Delta y_{ij} & \dots & \Delta y_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \Delta y_{n1} & \Delta y_{n2} & \dots & \Delta y_{nj} & \dots & \Delta y_{nn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \vdots \\ \vdots \\ \vdots \\ \vdots \\ \vdots \\ \vdots \end{pmatrix} \quad (\text{A7.8})$$

Metodologia creșterii economice în dinamică

În cele ce urmează vom examina o economie virtuală constituită din două ramuri:

- ramura productoare de bunuri pentru consum neproductiv.
- ramura producătoare de mijloace de producere.

Datele inițiale pentru expunerea metodologiei sunt prezentate în următorul tabel:

Tabelul A8.1. Date inițiale

Nr. ord.	Ax		y ^a		y ^c	X	Δ X
	1	2	1	2			
1	7	8	2	3	30	50	10
2	5	9	5	1	40	60	20
	50	60	10	20			

În baza datelor din tabelul A8.1 se poate calcula matricea coeficienților cheltuielilor directe, matricea A:

$$A = \begin{pmatrix} \frac{8}{50} & \frac{8}{60} \\ \frac{5}{50} & \frac{9}{60} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,14 & 0,13 \\ 0,1 & 0,15 \end{pmatrix}; \quad (\text{A8.1})$$

- După care se va calcula matricea coeficienților de investiție, matricea D;

$$k = \begin{pmatrix} \frac{2}{10} & \frac{3}{20} \\ \frac{5}{10} & \frac{1}{20} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,2 & 0,15 \\ 0,5 & 0,05 \end{pmatrix}; \quad (\text{A8.2})$$

- Pentru a stabili creșterea producției în anul următor trebuie să se calculeze matricea inversă matricei k, notată prin k⁻¹:

$$k^{-1} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.3})$$

- Pentru verificare, produsul matricelor D și D⁻¹ trebuie să fie egal cu matricea unitară:

$$\begin{pmatrix} 0,2 & 0,15 \\ 0,5 & 0,05 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,154 + 1,1535 & 0,46 - 0,46 \\ -0,385 + 0,385 & 1,15 - 0,15 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.4})$$

- Produsul acumulat al fiecărei ramuri pentru perioada de bază, se determină pe baza datelor din tabelul A8.1.

$$Y_1^{(a)}(0) = 2 + 3 = 5 \quad (\text{A8.5})$$

$$Y_1^{(a)}(0) = 5+1=6 \quad (\text{A8.6})$$

- Deci creșterea producției față de anul precedent se calculează pe baza relației:

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(1) \\ \Delta X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 5 \\ 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 * 5 + 2,3 * 6 \\ 7,69 * 5 + (-3,08) * 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 10 \\ 20 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.7})$$

Rezultatele $\Delta X_1=5$ și $\Delta X_2=10$ sunt transcrise în tabelul 2, pentru anul 1.

Tabelul A8.2. Evoluția indicatorilor economici

Nr. ord.	Indicatori		Anul			
			0	1	2	3
1	Producția globală în ramura 1	$X_1(0)$	50	60	67,9	80,9
2	Producția globală în ramura 2	$X_2(0)$	60	80	124,3	191,5
3	Producția globală total	$X(0)$	110	140	192,2	242,4
4	Consumul productiv în ramura 1	$A_1X_1(0)$	15	18,8	25,7	36,2
5	Consumul productiv în ramura 2	$A_2X_2(0)$	14	18	25,5	36,8
6	Consumul productiv total	$AX(0)$	29	36,8	51,2	73
7	Acumulări productive în ramura 1	$Y_1^a(0)$	5	8,24	12,7	4,47
8	Acumulări productive în ramura 2	$Y_2^a(0)$	6	6,2	9,9	46,41
9	Acumulări productive total	$Y^a(0)$	11	14,44	22,6	50,88
10	Consum neproductiv din ramura 1	$Y_1^c(0)$	30	32,96	29,5	40,23
11	Consum neproductiv din ramura 2	$Y_2^c(0)$	40	55,8	88,9	108,29
12	Consum neproductiv total	$Y^c(0)$	70	88,76	118,4	148,52
13	Produs final în ramura 1	$Y_1(0)$	35	41,2	42,2	44,7
14	Produs final în ramura 2	$Y_2(0)$	46	62	98,8	154,7
15	Produs final total	$Y(0)$	81	103,2	141	199,4
16	Creșterea producției în ramura 1	$\Delta X_1(0)$	10	10	7,92	13,02
17	Creșterea producției în ramura 2	$\Delta X_2(0)$	20	20	49,1	67,2
18	Creșterea producției total	ΔX	30	30	57,02	80,22

- Știind creșterea producției fiecărei ramuri pentru anul $t=1$, determinăm producția globală $t=1$

$$X_1(1) = 50+10=60 \quad (\text{A8.8})$$

$$X_2(1) = 60+20=80 \quad (\text{A8.9})$$

Rezultatele $X_1(1)=60$, $X_2(1)=80$ și $X=140$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 1.

- Determinăm pentru anul $t=1$ consumul productiv în ramura 1 și 2.

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(1) \\ A_2 X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,14 & 0,13 \\ 0,1 & 0,15 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 60 \\ 80 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,14 * 60 + 0,13 * 80 \\ 0,1 * 60 + 0,15 * 80 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 18,8 \\ 18 \end{pmatrix} \quad (A8.10)$$

Rezultatele $A_1 X_1(1)=18,8$, $A_2 X_2(1)=18$ și $AX(1)=36,6$ sunt transcrise în tabelul A8.2, anul 1.

- Determinăm volumul produsului final:

$$\begin{pmatrix} Y_1(1) \\ Y_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(1) \\ X_2(1) \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 18,8 \\ 18 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 60 \\ 80 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 18,8 \\ 18 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 41,2 \\ 62 \end{pmatrix} \quad (A8.11)$$

$$Y_{(1)} = 41,2 + 62 = 103,2 \quad (A8.12)$$

Rezultatele $Y_1(1)=41,2$, $Y_2(1)=62$ și $Y_1=103,2$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 1.

▪ Produsul final $Y_1(1)=41,2$ și $Y_2(1)=62$ trebuie divizat în produs final destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv. În acest scop notăm prin α_1, α_2 - cota parte a consumului final, destinat acumulărilor productive. Determinăm intervalele valorilor admisibile ale coeficienților α_1, α_2 din condiție:

$$\begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 41,2 \alpha_1 \\ 62 \alpha_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \text{ sau } \begin{pmatrix} -0,77 * 41,2 \alpha_1 + 2,3 * 62 \alpha_2 \\ 7,69 * 41,2 \alpha_1 + (-3,08) * 62 \alpha_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \quad (A8.13)$$

$$\begin{cases} -31,724 \alpha_1 + 142,6 \alpha_2 > 0 \\ 316,826 \alpha_1 - 190,96 \alpha_2 > 0 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} 31,724 \alpha_1 < 142,6 \alpha_2 \\ 316,82 \alpha_1 > 190,96 \alpha_2 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \alpha_1 < 4,52 \alpha_2 \\ \alpha_1 > 0,60 \alpha_2 \end{cases} \quad (A8.14)$$

Admitem $\alpha_1 = 0,1$, atunci $0,06 < \alpha_2 > 0,03$; presupunem $\alpha_2 = 0,2$

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(1) \\ \Delta X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 41,2 * 0,2 \\ 62 * 0,1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8,24 \\ 6,2 \end{pmatrix} =$$

$$\begin{pmatrix} -6,35 + 14,26 \\ 63,36 - 19,1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7,9 \\ 44,3 \end{pmatrix} \quad (A8.15)$$

- În baza valorilor $\alpha_1 = 0,1$; $\alpha_2 = 0,08$ determinăm:

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(1) \\ Y_2^{(a)}(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 41,2 * 0,2 \\ 62 * 0,1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 8,24 \\ 6,2 \end{pmatrix} \quad (A8.16)$$

$$Y^{(a)} = 14,44 \quad (A8.17)$$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(c)}(1) \\ Y_2^{(c)}(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 41,2 \\ 62 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 8,24 \\ 6,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 32,96 \\ 55,8 \end{pmatrix} \quad (A8.18)$$

$$Y^{(c)} = 88,76$$

Rezultatele se scriu în tabelul A8.2, anul 1.

$$Y_1^{(a)}(1) = 8,24 ; Y_2^{(a)}(1) = 6,2 ; Y^{(a)} = 14,44 \quad (A8.19)$$

$$Y_1^{(c)}(1) = 32,96 ; Y_2^{(c)}(1) = 55,8; Y^{(c)} = 88,76 \quad (\text{A8.20})$$

- Creșterea producției în ramură anul 2 :

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(2) \\ \Delta X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8,24 \\ 6,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 * 8,24 + 2,3 * 6,2 \\ 7,69 * 8,24 - 2,3 * 6,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -6,34 + 14,26 \\ 63,36 - 14,26 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7,92 \\ 49,1 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.21})$$

Rezultatele : $\Delta X_1(2)=7,92$ $\Delta X_2(2)=49,1$ $\Delta X(2)=57,02$ se înscriu în tabel.

- Calculăm volumul producției ramurilor 1 și 2 pentru anul t=2:

$$\begin{pmatrix} X_1(2) \\ X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(1) \\ X_2(1) \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \Delta X_1(2) \\ \Delta X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 60 \\ 80 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 7,9 \\ 44,3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 67,9 \\ 124,3 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.22})$$

Rezultatele : $X_1(2)=67,9$ $X_2(2)=124,3$ $X(2)=192,2$ Sunt transcrise în tabelul 2, anul 2.

- Calculăm consumul productiv total în ramurile 1 și 2.

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(2) \\ A_2 X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,14 & 0,13 \\ 0,1 & 0,15 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 67,9 \\ 124,3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 25,7 \\ 25,5 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.23})$$

Rezultatele : $A_1 X_1(2)=25,7$ $A_2 X_2(2)=25,5$ $A X(2)= 51,2$ sunt introduse în tabelul 2 , pentru anul 2.

- Determinăm volumul produsului final în profilul ramurilor 1 și 2, total :

$$\begin{pmatrix} Y_1(2) \\ Y_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(2) \\ X_2(2) \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 25,7 \\ 25,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 67,9 \\ 124,3 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 25,7 \\ 25,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,2 \\ 98,8 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.24})$$

Rezultatele : $Y_1(2)=42,2$ $Y_2(2)=98,8$ $Y(2)=141$ se transcriu în tabelul 2, pentru anul 2.

- Produsul final $Y_1(2)=42,2$ și $Y_2(2)= 98,8$ trebuie divizat în produs final destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv. În acest scop notăm prin α_1, α_2 - cota parte a consumului final, destinat acumulărilor productive. Determinăm intervalele valorilor admisibile ale coeficienților α_1, α_2 din condiție:

$$\begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 42,2 \alpha_1 \\ 98,8 \alpha_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \Rightarrow \begin{cases} -42,97 \alpha_1 + 227,24 \alpha_2 > 0 \\ 324,51 \alpha_1 - 304,3 \alpha_2 > 0 \end{cases}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} 42,97 \alpha_1 < 227,24 \alpha_2 \\ 324,5 \alpha_1 > 304,3 \alpha_2 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \alpha_1 < 5,29 \alpha_2 \\ \alpha_1 > 0,94 \alpha_2 \end{cases} \quad (\text{A8.25})$$

Admitem $\alpha_2 = 0,1$, atunci $0,094 < \alpha_2 > 0,53$ admitem $\alpha_1 = 0,3$ atunci:

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(2) \\ Y_2^{(a)}(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,2 * 0,3 \\ 98,8 * 0,1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12,7 \\ 9,9 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.26})$$

$s = 22,6$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(c)}(2) \\ Y_2^{(c)}(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,2 - 12,7 \\ 98,8 - 9,9 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 29,5 \\ 88,9 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.27})$$

$s = 118,4$

Rezultatele: $Y_1^{(a)}(2)=12,7$ $Y_2^{(a)}(2)=9,9$ $Y^{(a)}(2)=22,6$ $Y_1^{(c)}(2)=29,5$ $Y_2^{(c)}(2)=88,9$ $Y^{(c)}(2)=118,4$
sunt transcrise în tabelul 2, anul t=2.

- Calculăm creșterea producției în ramurile 1 și 2 , pentru anul 3 total:

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(3) \\ \Delta X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 12,7 \\ 9,9 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -9,78 + 22,8 \\ 97,7 - 30,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 13,02 \\ 67,2 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.28})$$

Rezultatele : $\Delta X_1(3)=13,02$ $\Delta X_2(3)=67,2$ $\Delta X(3)=80,22$ sunt transcrise în tabelul A8.2, anul t=3.

- Determinăm volumul producției în profilul ramurilor 1 și 2 total:

$$\begin{pmatrix} X_1(3) \\ X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 67,9 \\ 124,3 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 13,02 \\ 67,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 80,9 \\ 191,5 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.29})$$

$S=272,4$

Rezultatele : $X_1(3)=80,9$ $X_2(3)=191,5$ $X(3)=272,4$ sunt transcrise în tabelul 2 , pentru anul 3.

- Determinăm consumul neproductiv în profilul ramurilor 1și 2 , total:

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(3) \\ A_2 X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,14 & 0,13 \\ 0,1 & 0,15 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 80,9 \\ 191,5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 11,33 + 24,9 \\ 8,1 + 28,7 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 36,2 \\ 36,8 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.30})$$

$S = 73$

Rezultatele : $A_1 X_1(3)=36,2$; $A_2 X_2(3)=36,8$; $AX(3)=73$ **sunt transcrise în tabelul 2 anul 3.**

- Calculăm volumul produsului final:

$$\begin{pmatrix} Y_1(3) \\ Y_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 80,9 \\ 191,5 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 36,2 \\ 36,8 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 44,7 \\ 154,7 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.31})$$

$S=199,4$

Rezultatele : $Y_1(3)=44,7$ $Y_2(3)=154,7$ $Y(3)=199,4$ **sunt transcrise în tabelul 2, anul 3.**

- Produsul final $Y_1(3)=44,7$ și $Y_2(3)=154,7$ trebuie divizat în produs final destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv. În acest scop notăm prin α_1, α_2 - cota parte a consumului final, destinat acumulărilor productive. Determinăm intervalele valorilor admisibile ale coeficienților α_1, α_2 din condiție.

$$\begin{pmatrix} -0,77 & 2,3 \\ 7,69 & -3,08 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 44,7 \alpha_1 \\ 154,7 \alpha_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \text{ sau } \begin{pmatrix} -0,77 * 44,7 \alpha_1 + 2,3 * 154,7 \alpha_2 \\ 7,69 * 44,7 \alpha_1 + (-3,08) * 154,7 \alpha_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{cases} -34,41\alpha_1 + 355,81\alpha_2 > 0 \\ 343,74\alpha_1 - 476,47\alpha_2 > 0 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} 355,81\alpha_2 < 34,41\alpha_1 \\ 343,74\alpha_1 > 476,47\alpha_2 \end{cases} = \begin{cases} \alpha_2 < 0,096\alpha_1 \\ \alpha_2 > 0,72\alpha_1 \end{cases} \quad (\text{A8.32})$$

Admitem $\alpha_1 = 0,1$, atunci $0,096 < \alpha_2 > 0,72$ admitem $\alpha_2 = 0,3$ atunci:

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(3) \\ Y_2^{(a)}(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 44,7 * 0,1 \\ 154,7 * 0,3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4,47 \\ 46,41 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.33})$$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(c)}(3) \\ Y_2^{(c)}(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 44,7 - 4,47 \\ 154,7 - 46,41 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 40,23 \\ 108,29 \end{pmatrix} \quad (\text{A8.34})$$

Rezultatele : $Y_1^{(a)}(3)=4,47$ $Y_2^{(a)}(3)=46,41$ $Y^{(a)}(3)=50,88$ $Y_1^{(c)}(3)=40,23$ $Y_2^{(c)}(3)=108,29$
 $Y^{(c)}(3)=148,52$ sunt transcrise în tabelul 2, anul $t=3$.

Pentru rezolvarea problemei date s-a urmat metodologia:

1	Datele inițiale sunt înscrise sub forma tabelului 1
2	Datele inițiale și rezultatele calculelor efectuate sunt introduce în tabelul 2;
3	Calculul coeficienților cheltuielilor productive directe;
4	Calculul coeficienților de investiții;
5	Calculul cheltuielilor productive;
6	Calculul volumului produsului final;
7	Divizarea Produsului final în produs final destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv;
8	Calculul creșterilor producției în profitul ramurilor;
9	Pentru următoarea perioadă calculele se repetă în aceeași ordine.

Concluzie. Metodologia creșterii economice poate fi realizată la nivelul economiei naționale, la nivel teritorial sau la nivel de ramură. Datorită acestei metodologii putem remarca și evidenția cât trebuie să reprezinte cota-parte a acumulărilor productive în profitul tuturor ramurilor.

Putem concluziona că datorită metodologiei creșterii economice se poate efectua reducerea majoră a pierderilor din economia unei ramuri, fiind asigurată o creștere echilibrată a acesteia.

Metodologia creșterii echilibrate a economiei în baza balanței legăturilor între ramuri (BLR)

Să examinăm una din multitudinile metodologiei ale creșterii economice.

Creșterea economică este asigurată nu numai de eficiența agenților economici, întreprinderilor, corporațiilor, ramurilor etc. dar și de nivelul de profesionalism a economiștilor din structurile guvernamentale.

Dar aspectul metodologic poate releva aportul economiștilor abilitați cu dreptul de a lua decizii. Și fiindcă scopul este de a expune doar metodologia creșterii economice vom examina o economie virtuală constituită doar din două ramuri:

- ramura productoare de bunuri pentru consum neproductiv.
- ramura productoare de mijloace de producere.

Datele inițiale pentru expunerea metodologiei sunt prezentate sub formă de tabel.

Tab. A9.1. Date inițiale

Nr. ord.	Ax		y ^a		y ^c	Y	X	Δ X
	1	2	1	2				
1	6	2	3	4	30	37	45	4
2	4	3	2	3	20	25	32	20
	45	32	4	20				

Sursa: elaborat de autor

- În baza datelor din tabelul 1. se poate calcula matricea coeficienților cheltuielilor directe, matricea A.

$$A = \begin{pmatrix} \frac{6}{45} & \frac{2}{32} \\ \frac{4}{45} & \frac{3}{32} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,13 & 0,06 \\ 0,08 & 0,09 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.1})$$

Precum și matricea coeficienților de investiție

$$D = \begin{pmatrix} \frac{3}{4} & \frac{4}{20} \\ \frac{2}{4} & \frac{3}{20} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,75 & 0,2 \\ 0,5 & 0,15 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.2})$$

- Pentru a stabili creșterea producției în anul următor trebuie să se calculeze matricea inversă matricei D, notată prin D⁻¹.

$$D^{-1} = \begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.3})$$

- Pentru verificare produsul matricelor D și D⁻¹ trebuie să fie egal cu matricea unitară adică:

$$\begin{pmatrix} 0,75 & 0,2 \\ 0,5 & 0,15 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,75 \cdot 12 + 0,2 \cdot (-40) & 0,75 \cdot (-16) + 0,2 \cdot 60 \\ 0,5 \cdot 12 + 0,15 \cdot (-40) & 0,5 \cdot (-16) + 0,15 \cdot 60 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.4})$$

- Pentru determinarea creșterii produsului global înmulțim matricea D⁻¹ la acumulările productive

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(1) \\ \Delta X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 7 \\ 5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12 \cdot 7 + (-16) \cdot 5 \\ (-40) \cdot 7 + 60 \cdot 5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 \\ 20 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.5})$$

$$\Delta X = \Delta X_1 + \Delta X_2 = 4 + 20 = 24$$

Rezultatele $\Delta X_1=4$, $\Delta X_2=20$, $\Delta X=24$ sunt transcrise în tabelul 2, pentru anul 1.

Tabelul A9.2. Evoluția indicatorilor economici

Nr. ord.	Indicatori		Anul			
			0	1	2	3
1	Producția globală în ramura 1.	X ₁ (0)	45	49	51,28	54,28
2	Producția globală în ramura 2.	X ₂ (0)	32	52	63,2	72,4
3	Producția globală total	X(0)	77	101	114,48	126,68
4	Consumul productiv în ramura 1.	A ₁ X ₁ (0)	8	9,49	10,38	11,39
5	Consumul productiv în ramura 2.	A ₂ X ₂ (0)	7	8,6	9,78	10,85
6	Consumul productiv total	A X(0)	15	18,09	20,16	22,24
7	Acumulări productive în ramura 1.	Y ₁ ^a (0)	7	3,95	4,09	4,28
8	Acumulări productive în ramura 2.	Y ₂ ^a (0)	5	2,82	2,88	2,95
9	Acumulări productive total	Y ^a (0)	12	6,77	6,97	7,23
10	Consum neproductiv din ramura 1.	Y ₁ ^c (0)	30	35,56	36,81	38,61
11	Consum neproductiv din ramura 2.	Y ₂ ^c (0)	20	40,58	50,54	58,6
12	Consum neproductiv total	Y ^c (0)	50	76,14	87,35	97,21
13	Produs final în ramura 1.	Y ₁ (0)	37	39,51	40,9	42,89
14	Produs final în ramura 2.	Y ₂ (0)	25	43,4	53,42	61,55
15	Produs final total	Y(0)	62	82,91	94,32	104,44
16	Creșterea producției în ramura 1.	ΔX ₁ (0)	4	4	2,28	3
17	Creșterea producției în ramura 2.	ΔX ₂ (0)	20	20	11,2	9,2
18	Creșterea producției total	ΔX	24	24	13,48	12,2

Sursa: elaborat de autor

- Știind creșterea producției a fiecărei ramuri pentru anul $t=1$, determinăm producția globală $t=1$

$$X_1(1) = 45+4=49 \quad (\text{A9.6})$$

$$X_2(1) = 32+20=52$$

$$X(1) = 49+52=101$$

Rezultatele $X_1(1) = 49$, $X_2(1) = 52$ și $X = 101$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 1.

- Determinăm pentru anul $t=1$ consumul productiv în ramura 1 și 2. În acest scop înmulțim volumul produsului global din anul $t=1$ cu matricea coeficienților cheltuielilor directe.

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(1) \\ A_2 X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0.13 & 0.06 \\ 0.08 & 0.09 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 49 \\ 52 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0.13 * 49 + 0.06 * 52 \\ 0.08 * 49 + 0.09 * 52 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 9,49 \\ 8,6 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.7})$$

$$A X(1) = 9,49 + 8,6 = 18,09$$

Rezultatele $A_1 X_1(1) = 9,49$, $A_2 X_2(1) = 8,6$ și $AX(1) = 18,09$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 1.

- Determinăm volumul produsului final din relația $AX + Y = X$;

$$Y = X - AX$$

$$\begin{pmatrix} Y_1(1) \\ Y_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(1) \\ X_2(1) \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} A_1 X_1(1) \\ A_2 X_2(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 49 \\ 52 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 9,49 \\ 8,6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 39,51 \\ 43,4 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.8})$$

$$Y(1) = 39,51 + 43,4 = 82,91$$

Rezultatele $Y_1(1) = 39,51$, $Y_2(1) = 43,4$ și $Y = 82,91$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 1.

- Produsul final $Y_1(1) = 39,51$ și $Y_2(1) = 43,4$ trebuie divizat în produs final, destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv. În acest scop notăm prin λ_1, λ_2 - cota parte a consumului final, destinat acumulărilor productive. Determinăm intervalele valorilor admisibile ale coeficienților λ_1, λ_2 din condiție.

$$\begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 39,51\lambda_1 \\ 43,4\lambda_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \text{ sau } \begin{pmatrix} 12 * 39,51\lambda_1 + (-16) * 43,4\lambda_2 \\ -40 * 39,51\lambda_1 + 60 * 43,4\lambda_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.9})$$

$$\begin{cases} 474,12\lambda_1 - 694,4\lambda_2 > 0 \\ -1580,4\lambda_1 + 2604\lambda_2 > 0 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} 474,12\lambda_1 > 694,4\lambda_2 & \{\lambda_2 < 0,682\lambda_1 \\ 2604\lambda_2 > 1580,4\lambda_1 & \{\lambda_2 > 0,606\lambda_1 \end{cases}$$

Admitem $\lambda_1 = 0,1$, atunci $0,0606 < \lambda_2 < 0,0682$; atunci $\lambda_1 = 0,1$; $\lambda_2 = 0,065$

- În baza valorilor $\lambda_1 = 0,1$; $\lambda_2 = 0,065$ determinăm:

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(1) \\ Y_2^{(a)}(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 39,51 * 0,1 \\ 43,4 * 0,065 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3,95 \\ 2,82 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.10})$$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(c)}(1) \\ Y_2^{(c)}(1) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 39,51 \\ 43,4 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 3,95 \\ 2,82 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 35,56 \\ 40,58 \end{pmatrix}$$

Rezultatele se scriu în tabelul 2, anul 1 .

$$Y_1^{(a)}(1)= 3,95 ; Y_2^{(a)}(1)= 2,82 ; Y^{(a)}= 6,77 \quad (A9.11)$$

$$Y_1^{(c)}(1)= 35,56 ; Y_2^{(c)}(1)= 40,58 ; Y^{(c)}= 76,14.$$

- Determinăm creșterea producției în anul 2. În acest scop înmulțim matricea inversă cu acumulările productive din anul 1

$$\begin{matrix} \Delta X_1(2) \\ \Delta X_2(2) \end{matrix} = \begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 3,95 \\ 2,82 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12 * 3,95 - 16 * 2,82 \\ -40 * 3,95 + 60 * 2,82 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 47,4 - 45,12 \\ -158 + 169,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2,28 \\ 11,2 \end{pmatrix} \quad (A9.12)$$

Rezultatele : $\Delta X_1(2)=2,28$

$$\Delta X_2(2)=11,2$$

$$\Delta X(2)=13,48$$

- Calculăm volumul producției ramurilor 1 și 2 pentru anul t=2:

$$\begin{pmatrix} X_1(2) \\ X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(1) \\ X_2(1) \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \Delta X_1(2) \\ \Delta X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 49 \\ 52 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 2,28 \\ 11,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 51,28 \\ 63,2 \end{pmatrix} \quad (A9.13)$$

Rezultatele : $X_1(2)=51,28$

$$X_2(2)=63,2$$

$$X(2)=114,48 \quad \text{Sunt transcrise în tabelul 2 anul 2.}$$

- Calculăm consumul productiv total în ramurile 1 și 2. În acest scop înmulțim matricea A cu vectorul produsului global.

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(2) \\ A_2 X_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,13 & 0,06 \\ 0,08 & 0,09 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 51,28 \\ 63,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,13 * 51,28 + 0,06 * 63,2 \\ 0,08 * 51,28 + 0,09 * 63,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 10,38 \\ 9,78 \end{pmatrix} \quad (A9.14)$$

Rezultatele : $A_1 X_1(2)=10,38$

$$A_2 X_2(2)=9,78$$

$$AX(2)= 20,16 \quad \text{Sunt transcrise în tabelul 2 , pentru anul 2.}$$

- Determinăm volumul produsului final în profilul ramurilor 1 și 2, total :

$$\begin{pmatrix} Y_1(2) \\ Y_2(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} X_1(2) \\ X_2(2) \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 10,38 \\ 9,78 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 51,28 \\ 63,2 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 10,38 \\ 9,78 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 40,9 \\ 53,42 \end{pmatrix} \quad (A9.15)$$

Rezultatele : $Y_1(2)=40,9$

$$Y_2(2)=53,42$$

$$Y(2)=93,42$$

Se transcriu în tabelul 2, pentru anul 2.

- De determinat volumul produsului final în produs final destinat acumulărilor productive, consumului neproductiv. Notăm prin λ_1, λ_2 cota parte a acumulărilor productive din produsul final. Coeficienții λ_1, λ_2 trebuie să satisfacă condiția :

$$\begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 40,9\lambda_1 \\ 53,42\lambda_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \text{ sau } \begin{pmatrix} 12 * 40,9\lambda_1 - 16 * 53,42\lambda_2 \\ -40 * 40,9\lambda_1 + 60 * 53,42\lambda_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.16})$$

$$\begin{cases} 490,8\lambda_1 - 854,72\lambda_2 > 0 \\ -1636\lambda_1 + 3205,2\lambda_2 > 0 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} 490,8\lambda_1 > 854,72\lambda_2 \\ 3205,2\lambda_2 > 1636\lambda_1 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} \lambda_2 < 0,5742\lambda_1 \\ \lambda_2 > 0,5104\lambda_1 \end{cases}$$

Admitem $\lambda_1 = 0,1$, atunci $0,05104 < \lambda_2 < 0,05742$. Notăm $\lambda_1 = 0,1$; $\lambda_2 = 0,054$

Determinăm produsul final destinat acumulărilor productive în anul $t=2$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(2) \\ Y_2^{(a)}(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 40,9 * 0,1 \\ 53,42 * 0,054 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4,09 \\ 2,88 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.17})$$

Determinăm volumul produsului final destinat consumului neproductiv.

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(c)}(2) \\ Y_2^{(c)}(2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 40,9 - 4,09 \\ 53,42 - 2,88 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 36,81 \\ 50,54 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.18})$$

Rezultatele : $Y_1^{(a)}(2)=4,09$

$Y_1^{(c)}(2)=36,81$

$Y_2^{(a)}(2)=2,88$

$Y_2^{(c)}(2)=50,54$

$Y^{(a)}(2)=6,97$

$Y^{(c)}(2)=87,35$

sunt transcrise în tabelul 2, anul $t=2$.

▪ Calculăm creșterea producției în ramurile 1 și 2, pentru anul 3 total:

$$\begin{pmatrix} \Delta X_1(3) \\ \Delta X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 4,09 \\ 2,88 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 12 * 4,09 - 16 * 2,88 \\ -40 * 4,09 + 60 * 2,88 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 9,2 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.19})$$

Rezultatele : $\Delta X_1(3)=3$

$\Delta X_2(3)=9,2$

$\Delta X(3)=12,2$ sunt transcrise în tabelul 2, anul $t=3$.

▪ Determinăm volumul producției în profilul ramurilor 1 și 2 total :

$$\begin{pmatrix} X_1(3) \\ X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 51,28 \\ 63,2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 3 \\ 9,2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 54,28 \\ 72,4 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.20})$$

Rezultatele : $X_1(3)=54,28$

$X_2(3)=72,4$

$X(3)=126,68$ sunt transcrise în tabelul 2, pentru anul 3.

▪ Determinăm consumul neproductiv în profilul ramurilor 1 și 2, total,

$$\begin{pmatrix} A_1 X_1(3) \\ A_2 X_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,13 & 0,06 \\ 0,08 & 0,09 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 54,28 \\ 72,4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,13 * 54,28 + 0,06 * 72,4 \\ 0,08 * 54,28 + 0,09 * 72,4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 11,39 \\ 10,85 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.21})$$

Rezultatele : $A_1 X_1(3)=11,39$

$A_2 X_2(3)=10,85$

$AX(3)=22,24$ Datele sunt transcrise în tabelul 2 anul 3.

▪ Calculăm volumul produsului final:

$$\begin{pmatrix} Y_1(3) \\ Y_2(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 54,28 \\ 72,4 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 11,39 \\ 10,85 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,89 \\ 61,55 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.22})$$

Rezultatele : $Y_1(3)=42,89$

$Y_2(3)=61,55$

$Y(3)=104,44$ sunt transcrise în tabelul 2, anul 3.

- Produsul final $Y_1(3)=42,89$ și $Y_2(3)=61,55$ le divizăm în produs final destinat acumulărilor productive , consumul nereproductiv.

Notăm prin λ_1, λ_2 - cota parte a acumulărilor productive din produsul final. Coeficienții λ_1, λ_2 trebuie să satisfacă condiția :

$$\begin{pmatrix} 12 & -16 \\ -40 & 60 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 42,89\lambda_1 \\ 61,55\lambda_2 \end{pmatrix} > \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \text{ sau } \begin{cases} 12 * 42,89\lambda_1 - 16 * 61,55\lambda_2 > 0 \\ -40 * 42,89\lambda_1 + 60 * 61,55\lambda_2 > 0 \end{cases} \quad (\text{A9.23})$$

$$\begin{cases} 514.68\lambda_1 - 984.8\lambda_2 > 0 \\ -1715.6\lambda_1 + 3693\lambda_2 > 0 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} 514.68\lambda_1 > 984.8\lambda_2 \\ 3693\lambda_2 > -1715.6\lambda_1 \end{cases} \text{ sau } \begin{cases} \lambda_2 < 0.5226\lambda_1 \\ \lambda_2 > 0.4645\lambda_1 \end{cases}$$

Admitem $\lambda_1=0,1$ atunci $0,04645 < \lambda_2 < 0,05226$. Notăm $\lambda_1=0,1$; $\lambda_2=0,048$

Determinăm produsul final al acumulărilor productive în anul $t = 3$

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(a)}(3) \\ Y_2^{(a)}(3) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,89 * 0.1 \\ 61,55 * 0.048 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4,28 \\ 2,95 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.24})$$

Determinăm volumul produsului final destinat acumulărilor nereproductive.

$$\begin{pmatrix} Y_1^{(e)} \\ Y_2^{(e)} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 42,89 - 4,28 \\ 61,55 - 2,95 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 38,61 \\ 58,6 \end{pmatrix} \quad (\text{A9.25})$$

Rezultatele : $Y_1^{(a)}(3)=4,28$

$Y_1^{(e)}(3)=38,61$

$Y_2^{(a)}(3)=2,95$

$Y_2^{(e)}(3)=58,6$

$Y^{(a)}(3)=7,23$

$Y^{(e)}(3)=97,21$

Datele sunt transcrise în tabelul 2, pentru anul 3.

Concluzie. Metodologia este ideea cum de realizat o creștere economică. În metodologia creșterii economice poate fi evidențiat aportul pozitiv sau negativ al economistului dotat cu dreptul de adoptare a deciziei, cât trebuie să constituie cota-parte a acumulărilor productive în profilul ramurilor.

Metodologia creșterii economice poate fi realizată la nivel economic național, la nivel teritorial, la nivelul unei ramuri, unei corporații. În acest scop operațiile enumerate în textul de mai sus trebuie să fie programate la calculator, adică să se elaboreze SOFT-ul respectiv. Metodologia creșterii economice expusă mai sus cu succes este folosită în Japonia, SUA,

Germania, Franța, Italia, Canada, Marea Britanie. Ia asigură o creștere echilibrată, reduce considerabil pierderile din economia națională.

Metodologia:

- ✓ Datele inițiale sunt înscrise sub forma tabelului 1,2;
- ✓ Sunt calculați coeficienții cheltuielilor productive directe;
- ✓ Sunt calculați coeficienții de investiții;
- ✓ Sunt calculate cheltuielile productive;
- ✓ Se calculează volumul produsului final;
- ✓ Produsul final se divizează în produs final destinat acumulărilor productive și produs final destinat consumului neproductiv;
- ✓ Sunt calculate creșterile producției în profilul ramurilor;
- ✓ Pentru următoarea perioadă calculele se repetă în aceeași ordine.

ACTELE DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE

A.10.1. Act de implementare a unor recomandări din teza dlui Sălăvăstru Valerian
la Prinăria Municipiului Constanța**ACT DE IMPLEMENTARE**
a rezultatelor cercetărilor științifice

Prezentul document atestă că materialele din teza de doctor în economie "Eficientizarea utilizării surselor externe financiare în dezvoltarea economiei României", elaborată de dl. SĂLĂVĂSTRU VALERIAN, prezintă o abordare importantă în domeniul teoretico-științific, contribuind la eficientizarea activității de gestiune a finanțărilor externe.

Remarcăm faptul că rezultatele și recomandările referitoare la eficientizarea utilizării surselor financiare externe își regăsesc materializarea în activitatea Primăriei, aducând o reală contribuție la activitatea desfășurată în cadrul măsurilor de planificare strategică a investițiilor.

Viceprimar,
DECEBAL FĂGĂDĂU

A.10.2. Act de implementare a unor recomandări din teza dlui Sălăvăstru Valerian la Primăria orașului Eforie

ROMÂNIA
JUDEȚUL CONSTANȚA
ORAȘUL EFORIE

Nr.inreg.....15.688 / 08.03.2016

**ACT DE IMPLEMENTARE
a rezultatelor cercetărilor științifice**

Prin prezentul act se atestă că unele idei din teza de doctor a domnului **SĂLĂVĂSTRU VALERIAN** cu denumirea “*Eficientizarea utilizării surselor externe financiare în dezvoltarea economiei României*”, au fost implementate și se utilizează la nivelul Primăriei Orașului Eforie.

În special dorim să menționăm utilitatea ideilor și propunerilor cu privire la sursele de finanțare externă. Recomandările enunțate au fost aplicate pe parcursul activității, în vederea identificării problemelor cu care se confruntă Compartimentul “Buget - investiții” din cadrul Primăriei, în ceea ce privește utilizarea și eficientizarea utilizării surselor de finanțare externă, cu scopul de a optimiza activitatea desfășurată de acesta.

PRIMAR,

Dr. Ing ION OVIDIU BRAILEOIU

EFORIE SUD, str. Progresului, nr. 1, tel. 0241 748633 fax. 0241 748979 tel.

A.10.3. Act de implementare a unor recomandări din teza dlui Sălăvăstru Valerian la Portul Maritim Constanța

Cod F 01 PSp. 03.5, rev.10

Compania Națională „ADMINISTRAȚIA PORTURILOR MARITIME” - S.A.
CONSTANȚA

Incinta Port, Gara Maritimă, 900900 Constanța, România
RC: J13/2308/1998, CUI: 11062831, CIF: RO11062831
Capital social: 132.555.670 lei
Tel.: +40.241.611540, Fax: +40.241.619512
E-mail: apmc@constantza-port.ro; Web: www.portofconstantza.com

ACT DE IMPLEMENTARE a rezultatelor cercetărilor științifice

Prezentul document atestă că materialele din teza de doctor în economie „Eficientizarea utilizării surselor externe financiare în dezvoltarea economiei României”, elaborată de dl. SĂLĂVĂSTRU VALERIAN, prezintă, în opinia noastră, o abordare importantă în domeniul teoretico-științific, contribuind la eficientizarea activității de gestiune a finanțărilor externe.

Remarcăm faptul că rezultatele și recomandările referitoare la eficientizarea utilizării surselor financiare externe își pot regăsi materializarea în activitatea CN APMC SA, putând aduce o reală contribuție la activitatea desfășurată în cadrul măsurilor de planificare strategică a investițiilor.

Director Infrastructura
Mihaela Alina STĂEȘU

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Sălăvăstru Valerian

Semnătura

„10” iunie 2016

Europass Curriculum Vitae

Informatii personale

Nume / Prenume	Salavastru Valerian
Adresă(e)	Aleea Panselei 8A, bl. C1A, et.1, ap.8, Constanta
Telefon(oane)	Mobil : 0799999911
E-mail(uri)	valsalavastru@yahoo.com
Naționalitate(-tăți)	romana
Data nașterii	17.07.1972
Sex	barbatesc

Experiența profesională

Perioada	2011 - prezent
Functia sau postul ocupat	Administrator public
Numele angajatorului	Primaria orasului Eforie, judetul Constanta
Perioada	2010
Functia sau postul ocupat	Manager general
Numele angajatorului	Televiziunile TV Bit si Iasi TV Life
Perioada	2007 - 2009
Functia sau postul ocupat	Inspector sef
Numele angajatorului	Inspectoratul Regional pt. Protectia Consumatorilor Iasi
Perioada	2005 - 2007
Functia sau postul ocupat	Director cancelarie
Numele angajatorului	Prefectura judetului Iasi
Perioada	2002 – 2005
Functia sau postul ocupat	Sef serviciu comercial
Numele angajatorului	S.C. SALUBRIS S.A IASI
Perioada	1996 – 2001
Functia sau postul ocupat	Sef dispecerat central
Numele angajatorului	Regia Autonoma de Apa-Canal Iasi

Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare

2008 - 2012 (cu intrerupere) – masterat in management economico-financiar
Universitatea ” P. Andrei” din Iasi

2008 – 2012 - licentiat in economie
Universitatea ” P. Andrei” din Iasi, Facultatea de Economie si Administrarea Afacerilor, specializarea Management.

1990 – 1995 – licentiat in mecanica
Universitatea „Gh. Asachi” Iasi, Facultatea de Mecanica, specializarea Masini si Echipamente Termice

Aptitudini și competențe personale

Limba(i) maternă(e)

romana

Limba(i) străină(e) cunoscută(e)

Autoevaluare

Nivel european ()*

Înțelegere				Vorbire				Scriere	
Ascultare		Citire		Participare la conversație		Discurs oral		Exprimare scrisă	
eng	mediu		mediu		mediu		mediu		mediu

Limba

Limba

[Nivelul Cadrului European Comun de Referință Pentru Limbi Străine](#)

Competențe și abilități sociale

Capacitate de comunicare interpersonală
Responsabilitate
Seriozitate
Spirit de echipă
Comunicare
Adaptabilitate la situații noi

Competențe și aptitudini tehnice

Bun manager, corectitudine, capacitatea de a rezolva eficient problemele, capacitate de analiză și sinteză, capacitate de implementare și de a realiza obiectivele, capacitate de autoperfectare și de valorificare a experienței dobândite, flexibilitate în gândire, creativitate și spirit de inițiativă, competența în gestionarea resurselor alocate, capacitate de a lucra atât independent cât și în echipă, respectul față de lege și loialitate față de interesele instituției, cunoașterea legislației specifice domeniului de activitate, respect și exigență în aplicarea legislației, abilități de comunicare

Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului

Cunostinte IOS, Android, Office, Windows

Permis(e) de conducere

Categoria B